Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

Mudgala
Purana

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

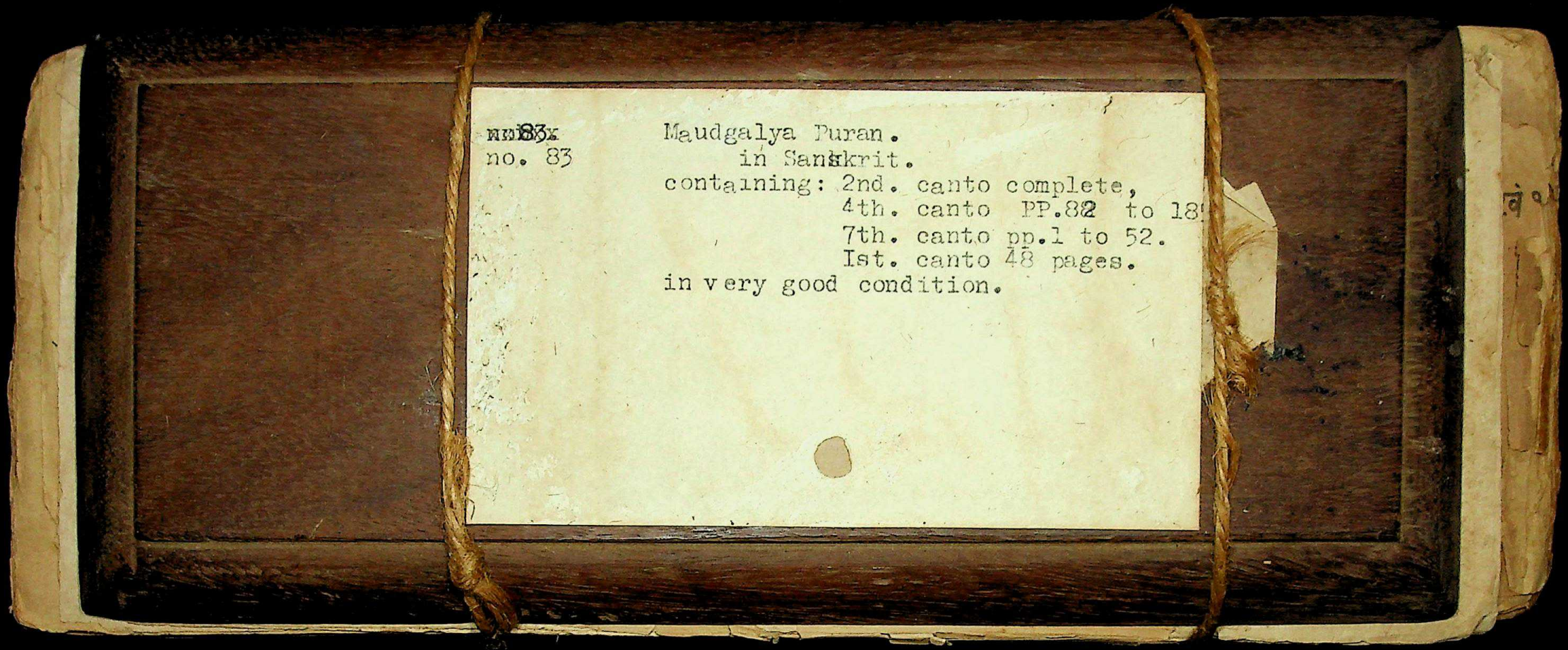

no. 83

Maudgalya Puran.
in Sanskrit.
containing: 2nd. canto complete,
4th. canto PP.82 to 18
7th. canto pp.1 to 52.
Ist. canto 48 pages.
in very good condition.

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

महोदर
ष्टोवाल
थंसवा
ल॥१२
युक्तेन
स्यका
यारवं
सुरेश
पणा
नाष

पुराए
व॥क
रमुक
भक्ति
लखि
दिती
मुख्याः
नरु
पेवं वि
युक्ता

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

महोदरस्य माहात्म्यं विस्तरेण प्रवर्णितुं ॥ को हि तिभुवनेषु सर्वसिद्धिप्रदायकं ॥११॥ एवमेव पुरा पृ
ष्टो बालखिल्यैर्महात्मभिः ॥ सूर्यस्तान ब्रवीद्यच्च तदहं शृणुयं ततः ॥१२॥ दृष्टवान्वा ॥ क
थं सबालखिल्यैश्च पृष्टो भानुर्महाप्रभः ॥ [illegible] तत्सर्वं विस्तरेण वक्तुमर्हसि मुद्ग
ल ॥१३॥ मुद्गल उवाच ॥ रथस्थं भास्करं नित्यमुपासते महर्षयः ॥ बालखिल्या महाभागा भक्ति
युक्तेन चेतसा तत्र सूर्यं गणेशस्य कीर्तनि निरतं मुदा ॥ दृष्ट्वा पप्रच्छुरादित्यं विस्मिता बालखि
ल्यकाः ॥१५॥ बालखिल्या ऊचुः ॥ भानो त्वं ब्रह्मरूपश्च वेदेषु प्रतिपादितः ॥ एकमेवाद्वितीं
यं त्वां मन्यामहे नात्र संशयः ॥१६॥ त्वद्दीयभजनेनैव सिद्धाः परमयोगिनः ॥ विष्णुमुख्याः
सुरगणा भवंति विविधाजनाः ॥१७॥ कर्मणां मूलरूपेण सगुणस्त्वं विभासिवे ॥ ज्ञानरू
पेण सर्वत्र निर्गुणोसि दिवाकर ॥१८॥ ततः परतरं नास्ति वेदादिषु विशेषतः ॥ तदपि त्वं वि
शेषेण भजसे गणनायकं ॥१९॥ को सौ गणेशो नाम्ना वै तं कथं भजसे वद ॥ मोदयुक्ता

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वयं ज्ञातातवद्दष्ट्वा विकीर्षितं ॥२०॥ अतोन स्तेज्ञसां नाथ वद तत्वं यथातथं ॥ कस्माद्वामयसेस
वन्निगोराकीर्त्तिनन्वे ॥२१॥ मुनुलउवाच ॥ इतिपृष्टो महातेजाः सूर्यभासानारीरिणां ॥
उगादसकलं तेभ्यस्तच्छृणुतं प्रज्ञायते ॥२२॥ सूर्यउवाच ॥ बालखिल्याम हाभागाः शृणु
ध्वं सर्वसंयुताः ॥ चरितंगणनाथस्य भविष्यथसुयोगिनः ॥२३॥ अहं मात्मा च वेदेषु कथिता
नात्र संशयः ॥ तत्रज्ञानंवदामि वो भ्रमनाशकरंमहत् ॥२४॥ असंसंब्रह्मयत्प्रोक्तं तत्राहंती
व धारकः ॥ एकमेवाद्वितीयञ्च सत्यरूपामहर्षयः ॥२५॥ देहादिभावभिन्नेष्वात्माकारेण
व्यवस्थितः ॥ सत्यासत्यद्वितिद्वंज्ञातव्यंविबुधोत्तमैः ॥२६॥ तयोरभेदभावेय समरूपंप
रापरं ॥ आनंदउभयानंदात्तद्ब्रह्मविष्णुरुच्यते ॥२७॥ समानंदात्तुयोयंवेद्वाच्यक्तस्व
रूपकं ॥ सर्वेषांनेतिकं तस्मिन्नांकरश्च प्रकथ्यते ॥२८॥ चतुर्णांयोगकर्त्ता सोस्वानंदः प
रिकीर्त्तितः ॥ सर्वसंयोगरूपं तद्ब्रह्म वेदेषु कथ्यते ॥२९॥ स्वपदार्थपरायोगः संयोगा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

॥मो०॥ रविरुवाच॥शृणुध्वंमुनयःसर्वेकथांसकलसिद्धिदां॥ब्रह्मणाकथितांमेतांसर्वपापप्रनाशनीं॥१॥ ॥त०॥

॥३॥ इतिश्रीमदांसेमोग्रहेमहापुराणेतृतीयखंडेमहोदरचरित्रेरविवालखिल्यप्रश्नवर्णनंनामप्र
थमोध्यायः॥१॥वालखिल्यानूचुः॥वदसूर्यविशेषेणब्रह्मणाकथितंमहत्॥गणेशस्यचरित्रं
तेश्रवणेलालसाःप्रभो॥१॥सूर्यउवाच॥पुराहमात्मरूपश्चसंस्थितःसौरलोकगः॥गणेशाध्या
नंसंनिष्ठोयोगीद्राणांगुरुःस्वयं॥२॥ब्रह्मणासृष्टमयंतंत्रेलोकंसचराचरं॥तत्रकश्यपमुख्यो
वैप्रजापतिसमोभवत्॥३॥ममतेनतपस्तप्तंवर्षाणामयुतंद्विजाः॥आनुष्टुभेनतिमंत्रेणध्या
निष्ठोबभूवह ॥४॥ततस्तंवरदाताहंगतस्तस्याश्रमंपुरा॥समांदृष्ट्वानमस्कृत्यपुपूजभ
क्तिसंयुतः५॥ततस्तुष्टावमांविप्रःप्रबद्धकरसंपुटः॥वरदंसर्वभावेनभक्तिनम्रात्मकंधरः॥
कश्यपउ०॥नमस्तेजगदाधारआत्मनेपरमात्मने॥सूर्यायत्रिविधायैवत्रिकालायनमोनमः ॥३॥
सदाभेदविहीनायनानाभेदधरायते॥अनाकारायदेवायेनाभ्यतायनमोनमः॥८॥अमेयनि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्मकउच्यते॥तदेवगणनाथश्चमायायुक्तःप्रकथ्यते॥२०॥मायया सर्वभावेषुसंयोगाभेदतःस्वयं॥तिष्ठ
तितेनविप्रेन्द्रब्रह्मतन्मायया युक्तः॥२१॥अयोगश्चपरःप्रोक्तःसंयोगान्नात्रसंशयः॥निमायिकमयंब्र
ह्मवेदद्विजैःप्रकथ्यते॥२२॥तत्रकेषांनसंयोगस्तस्यापिकेषुनोभवेत्॥अयोगस्तेननामाभद्भिन्नो
पिमहर्षयः॥२३॥संयोगायोगयोर्योगिगणेशोयोगवाचकः॥शांतिदोब्रह्मभावेषुब्रह्मणस्यतिरूप्य
त्ते॥२४॥सर्वेषांब्रह्मणांविप्राःपतिस्तेनप्रकीर्तितः॥गणेशास्तंसदाभक्तियुक्तोहंप्रभजाम्यहं॥२५॥
गणःसमूहरूपश्चधातुरुक्तोमहर्षिभिः॥बाह्यांतरादियोगेवैसमूहोज्ञायतेद्विजः॥२६॥तेना
यंगणराजोभद्रूपरूपागणामताः॥तेषांस्वामीनसंदेहस्तंभजेहंविशेषतः॥२७॥आत्माकारंच
यद्ब्रह्मतदेवैकगणात्मकं॥सोहंस्वानंदमयंतंभजेभक्तिपरिप्लुतः॥२८॥सूत उवाच॥सूर्यस्यैव
वचनंश्रुत्वाबालखिल्यामहर्षयः॥ऊचुस्तंविस्मिताःसर्वेप्रबद्धकरसंपुटाः॥२९॥बालखिल्या
ऊचुः॥रवेगणेशमाहात्म्यंविस्तराद्वदयोगहं॥यनतत्वार्थविज्ञानेभवामस्तस्यकोत्रज्ञः॥३०॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

॥मो०॥ ॥७॥

नभवामितप्रसन्नोहंपुरेमुने॥१९॥ वृथाकृतमिदंस्तोत्रंमदीयंसर्वदंभवेत्॥भुक्तिंमुक्तिंप्रदास्या ॥त०॥
मिस्तोत्रेणतोषितोमुने॥२०॥ एवमुक्त्वाबालखिल्याःसोस्तोकेगतोभवं॥अंतर्दधेस्वमात्मानंसा
पिसंमुदितोभवत्॥२१॥अदितापितथातत्रतपोमेपरमाद्भुतं॥तयाधीदंचविप्रेंद्रायाचितंत
नमयाकृतं॥२२॥अहंपुत्रत्वभावेनकश्यपात्तत्रदितः॥अदितिश्चाशुकालेसासुषुवेमांमह
र्षयः॥२३॥जातकर्मादिकंसर्वंचकारमुनिसत्तमः॥कालेमौंजादिकंकर्मविद्याध्ययनमादरात्
तथा॥तताप्युपयंविश्वकर्मतिपादिताः॥संहामेभवितापुत्रीकर्मरूपासुसिद्धिदा॥२५॥
तयातस्मैवरोदत्तःसापिपुत्रीबभूवह॥प्रधृंदत्तातनस्तेनभावेनविश्वकर्मणा॥२६॥अहंच
ब्रह्मणातत्राभिषिक्तोज्योतिषांतथा॥ग्रहाणांकर्मणांराज्येतत्रहंमुदितोभवं॥२७॥मदा
धारमिदंसर्वंत्रिलोकंसचराचरं॥वृष्टयादिनातथाकालेकरोमितत्सतर्पितं॥२८॥कर्मणां ॥७॥
फलदाताहंकर्माधारःप्रकीर्तितः॥वेदसर्वज्ञनानांमंतरामजगदात्मनां॥२९॥ततोबहुग

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

॥ ॥मो०॥
॥ ॥१७॥

रूपेतुभ्यंकर्माधारायभानवे॥सर्वकर्मप्रयायेव त्रिरूपायनमोनमः॥९॥आदिमध्यांतहीनाय त
अमतायचसद्भूतिष्ठायचांतरात्मने॥अर्थमिरवयेवेवहरिताश्वायतेनमः॥१०॥आदिमध्यां
तहीनायतदाधारायतेनमः॥अनंतविभवायेवतेजोराशोनमोनमः॥११॥दीननाथायसर्वयि
दिवस्पतेनमोनमः॥तमोरंत्रेस्वभक्तानांपालकायचतेनमः॥१२॥भुक्तिमुक्तिप्रदायेवनाना
रवेरूकरायच॥पुरुषायपरेशायदिवसस्पतयेनमः॥१३॥एकमवाद्वितीयायमायाधारायमा
यिने॥संज्ञापतेनमस्तुभ्यंरक्षमांशरणागतं॥१४॥आत्माकारंस्वसर्वत्रकिंस्तोमितंदिवाकरं
समर्थनिभवन्वेदाअतस्त्वांप्रणमाम्यहं॥१५॥देहिमेपरमज्ञानभक्तिंतेचरणांबुजे॥अन्यं
वरंयाचेहंतंमेपुत्रोभवप्रभो॥१६॥सूर्यउवाच॥एवंवदंतमानंदयुक्तंमुनिवरंद्विजाः॥अव
दंतप्रसन्नोहंभावयुक्तंतपस्विनं॥१७॥तवपुत्रोभविष्यामिहृदयादिसरूपवान्॥मदीया
भक्तिरूपातेविष्यतिमहामुने॥१८॥यंयमिमिच्छसिविप्रेंद्रतंतंतेसफलंभवेत्॥स्मरणे

भ२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

॥मो०॥ लं ज्ञात्वा विशेषतः ॥७०॥ एवं सप्तगतास्तत्र दिवसास्तत्र पिद्विजाः ॥ न समे संस्थितो देवो लोकाः सर्वे विसिस्मि ॥त्र०॥
॥५॥ रे ॥७१॥ कमलोपश्च सर्वत्र भ्रमाज्ज्ञातो महर्षयः ॥ तेजसा दुग्धरूपो वेपथ्वीज्ञातास्तथा जनाः ॥७२॥ ततो दं
क्षुभितो सं तं गर्वयुक्तः स्वतेजसा ॥ ज्वालयामि विमानं स्मदेयो भ्रमामुमुच्छतु ॥७३॥ दग्धो तेजः स
महेन प्रदीपेन ततः शिवः ॥ आययौ सहसा क्रुद्धस्ताभ्यां सह तो विशेषतः ॥७४॥ त्रिशूलेन प्रदीपं वै शि
रश्छिन्नं शिवेन च ॥ पतितो हं ततः कार्यं लोकितं संमतो भवं ॥७५॥ ततः सर्वे जगत्क्षुब्धं सर्वहीन
तया द्विजाः ॥ तं दृष्ट्वा परमाश्चर्यं तत्रायुर्महर्षयः ॥७६॥ देवाः सर्वे भयाद्विग्ना विष्णुब्रह्मादयो य
युः ॥ शंकरं सांत्वयामासुर्नानायनैः सुरर्षयः ॥७७॥ ततः शिवं समूचुस्ते किं भूतं वृषभध्वज ॥ ॥ स
र्वहासदात्मानं धारयसि जगत्क्षयं ॥७८॥ त्वं कालरूपभावेन तमोयुक्तः सदा शिवः ॥ अकाले विश्वसं
हारवर्तसि किं महेश्वरः ॥७९॥ तेषां वचनमाकर्ण्य शंकरः शोकसंयुतः ॥ जगाद तान्महादेवान्देवे ॥५॥
न कारितं विदं ॥५०॥ निमित्तमात्रभावेन मां ब्रूत्वा च सुरर्षयः ॥ विघ्नयज्ञेन विप्रो यं दारुणः संप्रका

द्वि० खं०

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तेकालेमनसिगर्वितोभवं॥निराधारोहमेकोवेमहाधारमिदंबभौ॥२०॥कश्यपस्यसुतोहंवैज्ञातस्त्व
त्रमयादिज्ञाः॥गेणेनाराधनंकिंचिन्नकृतंगर्वधारिणा॥२१॥एवंक्रमेणतत्रापिकालोबहुगतो
भवत्॥ततोकस्माच्चमेविष्णुःसमुत्पन्नःसुदारुणः॥२२॥प्रालिसुमालिकौदैत्यौतपस्तुस्तपउत्तमं
दिव्यवर्षसहस्रेणशिवःसंतोषितोभवत्॥२३॥वरंदत्तंतयोर्दत्तंतयोर्यद्यच्चितंतादृशंपरं॥सूर्य
तेजःसमंदिव्यंविमानंप्रायतुस्तदा॥२४॥ताभ्यांविमानाभ्यांनित्यंसर्वंचराचरं॥तप्यंतोत्व
ऋतुदैत्यौत्रिलोकस्यप्रहर्षयः॥२५॥ततोबहुगतेकालेहर्षयंतोत्वमांद्विजाः॥विमानसं
स्थितोदैत्यौतमनुर्दिविभानुवत्॥२६॥विमानतेजसासर्वंव्याप्तंत्रैलोक्यमंडलं॥रात्रिलोपं
चसर्वत्रचऋतुःपरमाद्भुतो॥२७॥अहमस्मिगतस्तत्रदैत्यौविमानसंस्थितौ॥उदयसमनु
प्राप्तौततश्चदिवसोभवत्॥२८॥एवंमांतौनिरर्थंवैचऋतुदैत्यपुंगवौ॥अर्कतेजःसमाने
नविमानेनमहातपौ॥२९॥अहंसंक्षुभितोयंतंज्ञातस्तदपिमोद्विजाः॥असहंवरदानस्यब

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

श्रीगणेशायनमः

मु.पु.

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीगुरुगणपतीष्टदेवताभ्योनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीशौनकाद्याऊचुः ॥ द्वि. खं. १
सूतत्वयामहाभागकृतकृत्यावयंकृताः ॥ अनुलंघ्यक्रतुराजस्यचपितंश्रावितंमहत् ॥१॥ धन्यो
सित्वंमहाबुद्धेसर्वज्ञोसिविशेषतः ॥ परिपृच्छामहेतत्त्वंतद्वदस्वयथार्थतः ॥२॥ श्रुत्वाश्रु
त्वानमेतृप्तिर्जायतेमृतपानवत् ॥ अतस्त्वमेकदनस्यचरित्रंवेदसंपतम् ॥३॥ कस्मिन्ब्रह्म
शिरसंस्थायमेकदनोगजाननः ॥ कतितस्यावतारा श्चकिंकर्मवदनिश्चितम् ॥४॥ इति
संप्रार्थितःसूतउवाचतान्महामुनीन् ॥ प्रश्रयावनतोभूत्वाभक्त्याते षांप्रणोदितम् ॥५॥
सूतउवाच ॥ एवंश्रुत्वासदक्षेणपरिपृष्टोमहामुनिः ॥ मुहूर्तंसमथोवाचतच्छृणुध्वंमुनीश्वराः ॥
६॥ दक्षउवाच ॥ पुराणंमहापुराणमस्तिमेमुनिसत्तम ॥ तेनतेदर्शनंयातंसर्वज्ञस्यनसंशयः ॥७॥
वक्रतुंडचरित्रेणश्रुतेनतेसुखांबुजात् ॥ तेनविश्रांतिताप्राप्ताहृदयेमेविशेषतः ॥८॥ यज्ञवि

श्रीः १

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मु॰ड॰पु॰

सूत उवाच ॥ दक्षस्य वचनं श्रुत्वा मुद्गलस्तमुवाच ह ॥ सृष्टिमार्गं परावृत्तं शापमोक्षिमादरात् ॥१९॥ मुद्गल उवाच ॥ शृणु दक्ष महाबुद्धे ब्रह्मालोकपितामहः ॥ ससर्ज विविधं विश्वं तथा ते कथयाम्यहम् ॥२०॥ गणेशवरदानेन ब्रह्मा सृष्टुं मनो दधौ ॥ योगमायां समासाद्य विवेश सो जनार्दनम् ॥२१॥ निलीयुतस्मिन्नात्मानं नाभिपद्मादिनिःसृतः ॥ वरदानेन विष्णोश्च पुत्रत्वमगमद्विधिः ॥२२॥ तत्र पद्मे समासीनो ध्यायन्हेरंबमंतरि ॥ ततस्तस्य विधेर्देहाज्जलं चैव निःसृतं बहु ॥२३॥ प्रश्यतस्तस्य सर्वत्र जलं व्याप्तं दिशो दश ॥ तस्मिन्जलेनिमग्नो भूद्भ्रामश्रांतमानसः ॥२४॥ सस्मार गणनाथं तं विभो पाहि भयान्नो कात् ॥ मज्जंतं मां जलाद्दुष्टे कृतांतनमोस्तु ते ॥२५॥ स्मृतमात्रेण तत्रासौ ददर्श वरमुत्तमम् ॥ तस्य त्रेधा गणेशानं सप्रं दृष्ट्वा प्रहर्षितः ॥२६॥ त्रिनेत्रं चतुर्बाहुं शुण्डादंडविराजितम् ॥ महोदरं शेषनाभिं भालचंद्रकिरीटिनम् ॥२७॥ सर्वावयवसंपूर्णं नानाभूषणभूषितम् ॥ वस्त्रैराच्छादितं वालमंगुष्ठपरिमाणकम् ॥२८॥ एतादृशं गणेशानं दृष्ट्वा विस्मितमानसः ॥ महाबले

श्री:२

द्र२प३

जा४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मु·पु·

ध्वंसशोकोपिममगतोधुनाप्रभो ॥ हर्षयुक्ततयाभक्त्याहुंढे सुमुनिपुंगव ॥ ८ ॥ एकदंतचरित्रंमेकथय
स्वविशेषतः ॥ किंकर्म्माकथमुत्पन्नएकदंतोगजाननः ॥ १० ॥ किंवाहनसमायुक्तः कीदृशंब्रह्मतत्त्वं ॥ सर्व
मखिलमित्यादिवदमांकरुणानिधे ॥ ११ ॥ सूतउवाच ॥ एवंपृष्टोमहातेजाउवाचतंप्रजापतिं ॥ भक्तिंज्ञा
त्वाविशेषेणगणेशेसर्वसिद्धिदे ॥ १२ ॥ मुद्गलउवाच ॥ शृणुदक्षत्वयापृष्टंसर्वपापप्रणाशनम् ॥ एक
दंतस्यमाहात्म्यंभुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ॥ १३ ॥ धन्योसित्वंमहाभाग्येनतेश्रवणोरतिः ॥ गजाननस्य
देवस्यचरित्रेसर्वभावनः ॥ १४ ॥ अत्रतेवर्णयिष्येहमितिहासंपुरातनम् ॥ गृत्समदस्यसंवादंप्रह्लाद
स्यमहात्मनः ॥ १५ ॥ श्रुत्वामुद्गलवाक्यंतंदक्षोदृष्टमनामुने ॥ उवाचतंमहर्षिंसः प्रश्रयावनतःस्व
यम् ॥ १६ ॥ दक्षउवाच ॥ ब्रह्मणःसृष्टिमारभ्यसृष्टिमार्गंवदप्रभो ॥ त्रिभुवनंयथासृष्टंब्रह्मणाविश्व
योनिना ॥ १७ ॥ तत्रप्रह्लादमाहात्म्यंस्वयमेवागमिष्यति ॥ गृत्समदस्यसंवादंयथावदर्णयप्रभो ॥ १८ ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

निश्चितम् ॥ नाभिकमलतो विप्रो निःसृतो वरदाननः ॥ तत्रादौ मेस्मृतिं पूजां विस्मृतस्त्वं पितामह ॥
४६ ॥ तेन त्वं विप्रसंपुत्रो जातः पुनर्न संशयः ॥ अधुना मे स्मृतिं कृत्वा कुरु त्वं सिद्धिमेष्यसि ॥ ४७ ॥
यथा दृष्टं मदीयेयं जगत्स्थावरजंगमम् ॥ उत्पन्नादृशं विश्वं सृजत्वं मेधुनाजया ४८ ॥ इत्युक्त्वा नर्द्ध
ध्येसद्योगरोशो बालरूपधृक् ॥ ब्रह्मा मध्ये समासीनो यथा पूर्वं बभूव ह ॥ ४९ ॥ ततो गरोशो
मंत्रं च जजापकमलासनः ॥ पूजयित्वा यथान्यायं ध्यानसंस्थो बभूव ह ॥ ५० ॥ तस्य हृद्देशम
ध्ये सो प्रकटो भूद्भुजाननः ॥ तत्रैव ब्रह्मा स्वयं ब्रह्मा पूजां चक्रे समानसीं ॥ ५१ ॥ दक्षिणावसरे तत्र
सिद्धिर्बुद्धिरुभे परे ॥ भगवते हृदिमध्ये च ते ददौ विप्रहारिणी ॥ ५२ ॥ यथाशास्त्रविधानेन तस्य

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पूजोपगच्छतः॥ अंतर्धानंययौसद्योगणेशः सर्वनायकः॥ ५१॥ इतिश्रीमहोत्पत्तौद्वितीयखंडेएकदंत
चरित्रेकल्पसृष्टिप्रारंभोनामप्रथमोध्यायः॥ १॥ श्रीमुद्गलउवाच॥ गणेशंमनसाध्यात्वासृष्टिं
कर्तुंमनोदधे॥ आदौतस्यविधेर्देहादविद्यासाविनिःसृता॥ सापंचधातनोभिन्नास्वयंजाताप्रजा
पते॥ तांदृष्ट्वाविस्मितोब्रह्मामनसिदुःखितोभवत्॥ २॥ अविद्याभ्रांतिरूपात्रस्यनंतविभवात्मिका
॥ रक्ताकृष्णातथाश्वेतानानोच्चर्यमयीबभौ॥ ३॥ त्रिविधानांप्रसूतिस्त्रजगत्त्रयविमोहिनी॥ त
यावितोहितंविश्वंभ्रांतिमुक्तंभवेत्रिषु॥ ४॥ तमोमोहोमहामोहः शरणदक्षमहाद्भुतम्॥ तामिस्रश्चां
धतामिस्रः पंचधाजगतिस्थिता॥ ५॥ तमोज्ञानंस्वरूपंयेनसंछादितंजगत्॥ देहस्वार्थसमा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

जलं प्राप्तं महाघोरं तत्राहं मज्जितो बलात् ॥ शरणं त्वां प्रपन्नोऽस्मि रक्ष मां भक्तिवत्सल ॥ तवदेवेशदाशो
हं कृपां कुरु कृपानिधे ॥ ३८ ॥ ब्रह्मास्तुत्वा पुनश्चित्रं तस्य नंदे ददर्श ह ॥ विश्वं चराचरं पूर्णं सं
स्थितं सेश्वरं किल ॥ ४० ॥ ततो नासासमीरेण नीतो ब्रह्मा महोदरे ॥ तत्र विश्वं ददर्शासौ नानाश्च
र्य्यमयं पुनः ॥ ४१ ॥ एवं नानांडसंपूर्णमुदरं पश्यच्च प्रभो ॥ रोमद्वारेण ब्रह्मासौ वहिर्य्यातो भ
थापुरा ॥ ४२ ॥ ददर्श तत्र गणेशं बालरूपं सुविस्मितः ॥ तमुवाच ततो देवो ब्रह्माणं च कमुत्तमं
॥ ४३ ॥ श्रीगणेशउवाच ॥ त्वया कृतमिदं स्तोत्रं मम प्रीतिकरं भवेत् ॥ सर्वार्थसाधकं चैव भुक्ति
मुक्तिफलप्रदम् ॥ ४४ ॥ यः पठेच्छृणुयाद्वापि मम मान्यो भविष्यति ॥ यं यं चिन्तयते भावं तं तं दास्या

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वटोऽयमवशिष्टः कथं जले ॥२९॥ वटस्य सन्निधाने सयो ब्रह्मा प्रजापते ॥ ब्रह्मणि गणनाथस्य शि
षेच शुंडया जलम् ॥३०॥ तेन हृष्टः स्वयं ब्रह्मा तुष्टाव गजाननं ॥ बद्धांजलिपुटो भूत्वा भक्तिनम्रात्मकं
धरः ॥३१॥ ब्रह्मोवाच ॥ नमस्ते गणनाथाय प्रलयांबुविहारिणे ॥ वटपत्रशयायैव हेरंबाय नमो न
मः ॥३२॥ चतुर्भुजधरायैव नाभिशेषाय ते नमः ॥ गजवक्त्राय सर्वेशलंबोदर नमोऽस्तु ते ॥३३॥ ए
कदंत्राय तुभ्यं वै नानाशोभासमन्वितः ॥ अंगुष्ठपर्वमात्राय स्वरूपाधारिणे नमः ॥३४॥ सिद्धिबुद्धि
पतये भक्तिसंरक्षकाय च ॥ अनंतविभवायैव गणेशाय नमो नमः ॥३५॥ निर्गुणाय गुणाधार
सगुणाय नमो नमः ॥ एकानेकादिभेदैश्च लीलाकर नमोस्तु ते ॥३६॥ अनादिबालरूपाय सृष्टिस्थि
त्यन्तकारिणे ॥ मायाविभो महामोहदात्रे तुभ्यं नमो नमः ॥३७॥ निवारय महाविघ्नं सृष्टिकर्तृ गजानन ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

युक्तं बभूव भ्रांतमानसं ॥६॥ मोहः प्रकामनायुक्तं कर्म्म नानाविधिर्मम ॥ तेन विश्वं शरीरस्य करोति कर्म्म
भोगदम् ॥७॥ महामोहेन संसृष्टं विकर्म्म विविधं प्रभो ॥ तेन देहस्य भोगार्थं पापानि कुरुते नरः ॥८॥
तामिश्रेण फलं सूर्य रोगदारिद्र्यकारकम् ॥ तेनाधिव्याधिसंयुक्तं विश्वं बभूव पीडितं ॥९॥ अंधता
मिश्रजं दक्ष नरकं यातनात्मकम् ॥ तेन स्वकर्म्मदोषेण यातनां बुभुजे जगत् ॥१०॥ एषा विद्या गरो
ज्ञानं सम्यक्सार्थपराभवत् ॥ ततो ब्रह्मा विनिर्द्वैतो पुनः सर्गं प्रचक्रमे ॥११॥ ततस्तस्य शरीरेभ्यश्च
नुः पुत्राः प्रजज्ञिरे ॥ सनकश्च सनंदश्च सनातनो महातेजाः सनत्कुमा
रसंज्ञितः ॥ तेषां मानसस्वरूपैषा विद्या ज्ञानात्मिका बभौ ॥१३॥ बोधरूपा निराकारा साक्षाद्ब्रह्ममय
ी परा ॥ तां दृष्ट्वा हर्षयुक्ताभूद्ब्रह्मा सर्वपितामहः ॥१४॥ सहजस्य धरस्तत्र सनकः संबभौ सुतः ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

समयोगधरो ऽसनन्दनः प्रतापवान् ॥१५॥ ज्ञानयोगमयो योगी सनातनइति स्मृतः ॥ कर्मयोगस्वरू
पश्च सनत्कुमार आवभौ ॥१६॥ तान्दृष्ट्वा हर्षसंयुक्तश्चक्रे योगीश्वरः ॥ स्मृत्वा जिनमतं सर्वं शिवगीतां
नैकतं तथा ॥१७॥ नानाविधं योगमार्गं ससर्ज्ज स महोजसः ॥ तान्दृष्ट्वा भगवान्सनत्कुमारं ब्रह्मणो वा
चा पुनः ॥१८॥ अत्र योगमयीं सृष्टिं मा कुरुतमहोजसः ॥ तथेति ते महाभागाश्चक्रुस्तं संस्थिता व
पुः ॥१९॥ ब्रह्मज्ञानमयीं सृष्टिं ततो दृष्ट्वा चुकोप ह ॥ कोपात्तस्य ललाटाद्वै शंभुपुत्रो बभूव ह ॥२०
तुष्टावतेजसादीप्तं पंचवक्त्रधरं प्रभुम् ॥ त्रिनेत्रं दशबाहुं तं चंद्ररेखाविभूषितम् ॥२१॥ अर्द्धनारी
नरं प्रज्ञं त्रिशूलादिसुचिह्नितम् ॥ जटाधरं महाकायं व्याघ्रचर्मविभूषितम् ॥२२॥ सहसा जा
तमात्रेण रुदितं संकरेण च ॥ तं ब्रह्मा सांत्वयामास किरीटिं वृषध्वजं ॥२३॥ ब्रह्मा सुवदद्बालः स्या

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्थानं देहि पितः प्रभो ॥ मत्संज्ञानि सर्वेश कार्यं कथय विस्तरात् ॥२४॥ तं प्रत्युवाच ध्यानासरोदनादुद्
संहितः ॥ शिवः सर्वसुखाकारः त्वं ज्ञानोसि महेश्वरः ॥२५॥ वरदानप्रभावेण साधुनासर्वेश्वरः प्रभो ॥ सा
क्षात् शंकरवेषेण पुत्रत्वमिह समागतः ॥२६॥ पृथ्वीजलं तथा तेजो वायुराकाशमेव च ॥ चंद्रसूर्यादि
क्षितौ षौ तव स्थानानि शंकर ॥२७॥ अष्टमूर्तिधरः सर्वः सर्वेभ्यः फलदायकः ॥ तव नामानि देवेश
एकादशात्मिकानि वै ॥२८॥ कं रुद्रसृष्टिं महादेव ध्यात्वा दिवं गजाननम् ॥ तथेति सृष्टिमारेभे ध्यात्वा
शरणमीशिवः ॥२९॥ रुद्रान्नानाविधान् संभुः ससर्ज भूरितेजसान् ॥ अनन्तान् विविधाकारान् मूर्तरूप
धरान् ॥३०॥ नान्दृष्टवा ब्रह्मदेवोपि मा कं रुद्र जगत्पते ॥ जन्ममृत्युपुनर्शंभो सृजस्व विविधं तथा
॥३१॥ ततः शिवो विधातारमुवाच न सृजाम्यहम् ॥ जन्ममृत्युपुनर्देवः स्थिरस्तपो वभूव ह ॥३२॥ तेन

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्थाणुरिति प्रोक्तं नाम तस्य महात्मनः ॥ ऊर्ध्वरेताः स्वयंशंभुः [illegible] स्थितो गणपतिं भजन् ॥२३॥ ततो ब्रह्मा मुखेभ्यो वै वेदान् शास्त्रसमन्वितान् ॥ पुराणानि ससर्जासौ तानुवाच कृतांजलीन् ॥२४॥ सृजध्वं विविधां सृष्टिं तथेति गणपं तथा ॥ तपसा तोषयामासुः ससर्जुस्तद्वनैः प्रजाः ॥२५॥ कर्माणि विविधानीते ससर्ज परमादरात् ॥ तानि सृष्टा विधाता सौ हर्षपूर्णो बभूव ह ॥३६॥ ततो यज्ञं समारेभे ब्रह्मा विलुप्तचिंतयत् ॥ पुत्रार्थं तं महाभागं सोपि तत्पुत्रतां गतः ॥३७॥ यज्ञाच्चतुर्भुजो देवो यज्ञरूपो जनार्दनः ॥ समुद्भूतः स्वयं विष्णुरुवाच तं कृतांजलिः ॥ आज्ञां देहि पितर्मां त्वं ततस्तं विधिरब्रवीत् ॥ सृष्टिं कुरु गणेशेन सह त्वं तथा चकारसः ॥३८॥ यज्ञान् सर्वसमुद्भूतान् ससर्ज विविधान् हरिः ॥ नानाफलप्रदान् पूर्णान् कल्पवृक्षानिव प्रभुः ॥४०॥ तान् दृष्ट्वा हर्षितो ब्रह्मा ततः ससृजे पुनः ॥ तस्य देहात् समुत्पन्नाः पुत्रा दशमहौजसः ॥४१॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मरीचिं भृगुरङ्गिरं च पुलस्त्यं पुलहं क्रतुम् ॥ दक्षमंगिरसं चैव वसिष्ठं नारदं प्रभो ॥ ४२ ॥ नानुवाच स्वयं ब्रह्मा
ऊर्ध्वविविधाः प्रजाः ॥ ओमित्युक्त्वा पुनः सर्वे तपसे वनमुत्तमम् ॥ ४३ ॥ ततो नारद आद्यन्तमुवाच पितर
मुनिः ॥ नाहं सृजामि देवेश भजामि गणनायकम् ॥ ४४ ॥ मायामयमिदं सर्वं मिथ्याभूतं भ्रमात्मकम् ॥
तदर्थकः श्रमेज्ञात्वा मूर्खवत्रात्र संशयः ॥ ४५ ॥ ततस्तं पुनरप्याह सृजत्वं विविधाः प्रजाः ॥ अन्तेवयसि दे
वेशं गणेशं भज पुत्रक ॥ ४६ ॥ स उवाच किमर्थं मां बोधसि त्वं प्रजापते ॥ मिथ्यातपार्थमाहो कः सृजति मां
निसंशयः ॥ ४७ ॥ ततस्तं शप्तवान् ब्रह्मा पतत्वं शूद्रयोनिजः ॥ गन्धर्वश्चतपाभावी नानास्त्रीभोगकार
कः ॥ ४८ ॥ ततस्तं नारदस्तातं शशाप क्रोधसंयुतः ॥ अपूज्योभवितासि त्वं वृथाशापसि मां यतः ॥ ४९ ॥
ततो नारदरावासो गत्वा तपसि संस्थितः ॥ गणेशं जोषयामास मंत्रेणैकाक्षरेण च ॥ पुनर्दिव्यवर्षशतेषू

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रौ तंपयोगशापः स्वयम् ॥ वरंवृणुमहाभागदास्यामितपसेप्सितम् ॥ ५१ ॥ ततस्तुतवान्देवंगणे
शंसर्वसिद्धिदम् ॥ अवृणोत्तंवरंमेत्रशापंत्वंविनिवर्तय ॥ ५२ ॥ ततस्तंगणराजःप्रउवाचभक्तव
त्सलः ॥ पितृशापंकथंमिथ्याकरोमिवदसांप्रतम् ॥ ५३ ॥ मयावरस्तथादत्तोबलरोतेनसत्यवा
क् ॥ अतःशृणुमहाभागवचनंमेसमाहितम् ॥ ५४ ॥ गन्धर्वोभवितासित्वंतत्रज्ञानंदृढामिते ॥
सदास्त्रीभिर्मापुक्तंत्वांमापानप्रबाधते ॥ ५५ ॥ पुनस्त्वंशूद्रयोनौचभविष्यसिनसंशयः ॥ तत्र
सन्यासिभिःसंगोभविष्यतिकदाचने ॥ ५६ ॥ तेभ्योज्ञानंसमाप्त्वागमिष्यसिवनेषुच ॥ तत्रवैष्ण
वमार्गेषुत्वंसमक्तोभविष्यसि ॥ ५७ ॥ तद्देहपातनाभावीपुनस्त्वंब्रह्मणासुतः ॥ नारदोनात्रसंदेहः

श्री॰ ७

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्तत्रशंभुं भजिष्यसि ॥५८॥ नारायणमुखात्तत्र मां ज्ञात्वा मत्प्रियो मुने ॥ भविष्यसि च योगीन्द्रो गाणप
त्योनसंशयः ॥५९॥ इत्युक्त्वा गणनाथस्तं तत्रैवान्तरधीयत ॥ नारदस्तं नमस्कृत्य शापं मुक्त्वा दिवं
गतः ॥६०॥ पुनः स नारदो जातः शिवभक्तिपरायणः ॥ नारायणोनमंजज्ञे गाणपत्यं बभूवह ॥६१॥
इतिश्रीमदांत्ये नारदशापनिवर्त्तनं नाम द्वितीयोध्यायः ॥२॥ दक्षउवाच ॥ कथं नारायणोनासो
वोक्षितो मुनिसत्तमः ॥ तन्मे कथय योगींद्र नृप्यामि कथामृतात् ॥१॥ सुद्युम्नउवाच ॥ एकदा
नारदो दक्षपर्यंकं संकरं गतः ॥ तत्र संपूजयंतं तं गणेशं स ददर्शह ॥२॥ मूर्त्तिं चिंतामणेः साक्षात्त्या
पितां स्वनिर्मितां ॥ शुंडादंडमुखीं चैव शंकरस्तां पुपूजह ॥३॥ तं दृष्ट्वा नियमे संस्थं विस्मितो नारदो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प्रकृ.पु. दोमुनिः ॥ प्रययौ तं नमस्कृत्य विष्णुं कृष्णे विष्णुमादरात् ॥ ४ ॥ तं प्रणम्य महातेजा नारदो विनयान्वितः ॥
उवाच भक्तिसंयुक्तो नारायणनमोस्तुते ॥ ५ ॥ त्वं साक्षाज्जगतामीशो वद मे संशयं प्रभो ॥ कैलासमग
मं दृष्टुं शंकरं महदुत्सुकः ॥ ६ ॥ तत्र सोपि गणेशस्य मूर्तिं स्वापजनार्दन ॥ तामुपूजं महाभक्त्या रोमां
श्री.८ चितशरीरवान् ॥ ७ ॥ अश्रुप्रवाहसंयुक्तं प्रेम्णा चैव परिप्लुतम् ॥ ध्यानस्थं शंकरं दृष्ट्वा मोनवानभवं
प्रभो ॥ ८ ॥ तं प्रणम्य महाविष्णो वदन्तिकमुपागतः ॥ त्वमपि गणराजस्य वद सि नाममंत्रकम् ॥ ९ ॥
शंकरान्न परं किंचिद व्यक्तं ब्रह्म कथ्यते ॥ शिवो विकारहीनश्च सर्वसिद्धिप्रदो मतः ॥ १० ॥ तं तदीया
महाशक्तिर्नारायणाद्कथा प्रभो ॥ विश्वनाथ कथं शंभो तं प्रपूजति नित्यशः ॥ एतन्मे संशयं छिंद्धि छेत्तुमर्ह
सि सानन्दस्वरूपेण सर्वात्मक स्वकथ्यते ॥ ११ ॥ कोसौ गणेशो भगवान् तं कथं स्मरसि प्रभो ॥ १२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सिकेशव ॥ सर्वज्ञस्त्वं रमानाथ शाधि मां शिष्यमागतम् ॥ १३ ॥ सुदर्शनउवाच ॥ नारदस्य वचः श्रुत्वा प्रहृष्टः
केशवोब्रवीत् ॥ तं गरोशस्य संभक्तौ पात्रं दृष्ट्वा यथार्थतः ॥ १४ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ अरे नारदमे वाक्यं सं
शयं कुरु मामुने ॥ योगशांतिस्वरूपोयं
तः ॥ तस्य भक्तिप्रभावेण वयं सर्वे
प्रकाशं योगशांत्यर्थमादरात् ॥ १७ ॥
पुंसु विस्मितं ॥ १८ ॥ तस्य नित्यं वि
शिवः ॥ १९ ॥ अव्यक्तं ब्रह्मयत्प्रोक्तं ब्रह्माधिपतिसंज्ञितम् ॥ त्वमेव वेदवादेषु कथं भजति विभ्रमम् ॥ २० ॥
कोसौ गणेश्वरो नाम मम वदस्व तत्प्रभो ॥ सर्वज्ञस्त्वं सदाशम्भुः शिष्यं ते नारदस्य मम ॥ २१ ॥ श्रीशिव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सिकेशव ॥ सर्वज्ञस्त्वं रमानाथ शाधि मां शिष्यमागतम् ॥ १३ ॥ सुदर्शनउवाच ॥ नारदस्य वचः श्रुत्वा प्रहृष्टः
केशवोब्रवीत् ॥ तं गणेशस्य संभक्तौ पात्रं दृष्ट्वा यथार्थतः ॥ १४ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ शृणु नारद मे वाक्यं सं
शयं कुरु मामुने ॥ योगशांतिस्वरूपोयं गणेशो नात्र संशयः ॥ १५ ॥ सिद्धिबुद्धिपतिः साक्षात्स्वानन्दाख्ये पुरे स्थि
तः ॥ तस्य भक्तिप्रभावेण वयं च सर्वसिद्धिदाः ॥ १६ ॥ विनायकसरूपो वै वयं नायकसंयुताः ॥ भयामो भक्ति
युक्तास्तं योगशांत्यर्थमादरात् ॥ १७ ॥ एकदा हि गतस्तत्र कैलासे शंकरालये ॥ गणेशं पूजयंतं तं दृष्ट्वा शि
वं सुविस्मितं ॥ १८ ॥ तस्य नित्यं विधिं पूर्णं ज्ञातं दृष्ट्वा तमब्रुवं ॥ त्वं साक्षान्निर्विकारेण मोहहीनः सदा
शिवः ॥ १९ ॥ अव्यक्तं ब्रह्मयत्प्रोक्तं ब्रह्माधिपतिसंज्ञितम् ॥ त्वमेव वेदवादेषु कथं भजति विघ्नपम् ॥ २० ॥
को सो गणेश्वरो नाम मम वदस्व तत्प्रभो ॥ सर्वज्ञस्त्वं सदाशम्भुः शिष्यं ते नारय स्वमाम् ॥ २१ ॥ श्रीशिव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

उवाच ॥ शृणु विप्रो रहस्यमेशांतिदं योगसेवया ॥ योगं पूर्णं गरो शास्त्रं ब्रह्मभूतपदप्रदम् ॥२२॥
पंचधा चित्तवृत्तिर्या सा बुद्धिः कथ्यते बुधैः ॥ पंचभेदतया सर्वं भुनक्ति प्रकृतिः परा ॥२३॥ तत्र हेमोप
दासिद्धिर्नानाभ्रांतिप्रकाशिका ॥ सिध्यर्थं पंचधा चित्तं योजयेत्तु भवेद्वह ॥२४॥ धर्मार्थकाममोक्षा
णां सिद्धिः सर्वत्र कथ्यते ॥ ब्रह्मभूतकरी साक्षान्नीतिपुरुषोत्तम ॥२५॥ ब्रह्मणो ब्रह्मभूतोऽपि तस्य
किं भ्रांतिरुच्यते ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणां ब्रह्मभूतस्य वा विभो ॥२६॥ तस्य पंचविधं चित्तं नास्ति जो
नीति निश्चितम् ॥ तदा योगीस्मारयातो गरो शास्त्रे दतो मतः ॥२७॥ संप्रज्ञातसमाधिस्तु योगकाः कथ्य
ते बुधैः ॥ असंप्रज्ञातरूपो वै साकारो वेदवादिभिः ॥२८॥ तयोः स्वामिगरो शो यं शांतियोगमयः सदा ॥
नेतिरूपोऽमयं कर्तस्त्वं समात्मक उच्यते ॥२९॥ कुगतत्र प्रदृश्यंते वयं सर्वे भवात्मकाः ॥ भवप्रत्यय

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भवप्रत्ययो गणेशः पंचधा भवत् ॥ ३० ॥ मृगुमायामयः प्रोक्तो वेदव्यपश्यकेशकामायाहीनो गणेशान
उपायप्रत्ययात्मकः ॥ ३१ ॥ साक्षाद्गणेश रूपेच मायाशक्तिविमुक्तिता ॥ नास्तिनस्मात्सदासान्यो लभ्यते नाथ
क्वचित् ॥ ३२ ॥ गणेशोहं सदब्रह्मब्रह्मणांपतिरंजसा ॥ योगोयंगणपत्याख्यः कथितस्तेमयाप्रभो ॥ ३३ ॥
अनेनविधिनाज्ञानंगणेशाख्यंभविष्यति ॥ त्वत्कापंचविधंचित्तंचिंतामणिर्भवप्रभो ॥ ३४ ॥ एवमुक्त्वा
महादेवोविरामचनारद ॥ मयातेकथितंज्ञानंगणेशाख्यंमहामुने ॥ ३५ ॥ अस्माकंपदद्रातासर्वस
भूतेप्रदस्तथा ॥ गणेशःकृतदेवश्चतस्मात्तंप्रभजामहे ॥ ३६ ॥ मुद्गलउवाच ॥ तंविष्णुंप्रणिपत्याथनो
रदःप्रणयोमुनिः ॥ तपोवनंसमासाद्य योगाभ्यासरतोभवत् ॥ ३७ ॥ गणेशमसाध्यायन्जजापमंत्रमुत्त
मम् ॥ दशवर्षैःप्रशस्तोभूद्गणेशस्तपयोमुनिं ॥ ३८ ॥ तंदृष्ट्वाविस्मितोत्यंतंनारदःप्रणनामच ॥ कृतांज

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सिपुत्रोभूत्वातुष्टावगणपंमुनिः॥ ३८॥ नारदउवाच॥ नमामिगणनाथंतंसर्वविघ्नविनाशनम्॥ वेदांना
गोचरंतज्ज्ञेयंब्रह्मैवसनातनम्॥ ४०॥ मनोवाणीविहीनंनोमनोवाणीमयंनच॥ ब्रह्मेशानंकथंस्तोमिसि
द्धिबुद्धिपतिंपरम्॥ ४१॥ त्वद्दर्शनेनदेवेशंवक्तुंकृत्योऽहमंजसा॥ इत्युक्त्वापूजयामासभक्तिभावसमन्वितः॥
४२॥ पूजयित्वाऽगणेशानंपुनस्तुष्टावनारदः॥ रोमांचितशरीरोसौभावयुक्तोमहामुनिः ४३॥ नमोनमो
गणेशायविघ्नराजायतेनमः॥ भक्तानांविघ्नहंत्रेचाभक्तानांविघ्नकारिणे॥ ४४॥ अमेयमायया चैवसं
युक्तायनमोनमः॥ योगरूपायवैतभ्यंयोगिभ्योयोगदायिने॥ ४५॥ विनायकायसर्वेशचिंतामणेनमोन
मः॥ अनंतमहिमाधारनमस्तेचंद्रमौलये॥ ४६॥ एकदंतायदेवायमायिनेमोहदायते॥ नमोनमः
परेशायपरात्परतमायच॥ ४७॥ निर्गुणायनमस्तुभ्यंगुणाकारायसाक्षिणे॥ मूषकवाहनायेवमूषक

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ध्वजधारिणे ॥ ४८ ॥ अनादये नमस्तुभ्यं ज्येष्ठराजाय कुंठये ॥ इत्रैकर्त्रे सदापात्रे नानाभेदमयाय च ॥ ४९ ॥
त्वद्दर्शनसुधापानाद्भ्रमेभ्रांतिर्जगन्महत् ॥ मरणं भिन्नभावाख्यं हंसोऽहं कृतस्त्वया ॥ ५० ॥ नमिन्नं परि
पश्यामि त्वद्भक्तेशानायक ॥ शांतिदं योगमासाद्य प्रसादात्ते न संशयः ॥ ५१ ॥ भक्तिं देहि गणाध्यक्ष त्व
त्पादपद्मयोः पराम् ॥ कुरु मां गणपत्यं त्वं प्रेमयुक्तं च ते यदि ॥ ५२ ॥ इत्युक्त्वा विरराम यतं पुनर्गणपो व
दत् ॥ मदीया भक्तिरत्यन्ता भविष्यति सदाचल ॥ ५३ ॥ न योगाच्चलनं क्वापि भविष्यति महामुने ॥ सदा यो
गीन्द्र पूज्यस्त्वं सर्वमान्यो भविष्यति ॥ ५४ ॥ त्वया कृतमिदं स्तोत्रं शांतियोगप्रदं भवेत् ॥ पठतेऽथ शृणोतेचैव
भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ ५५ ॥ तस्य हृदयं इत्युक्तो योगमानन्दः ॥ सदा हृदि गणेशानं पश्यति स
मुनिः स्वयम् ॥ इति नारदीयाख्याने कथितं ते प्रजापते ॥ शृणुयाद्यः पठेद्यः सोऽपि सद्गतिमाप्नुयात् ॥ ५६ ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

इतिश्रीमद्भागवते नारदभक्तिवर्णनंनामतृतीयोध्यायः ॥३॥ मुनय ऊचुः ॥ ततो ब्रह्मासृजत्सौरव
तो ब्रह्मणान्स्वयम् ॥ बाहुभ्यः क्षत्रियान्सर्वान्ऊरुभ्योवैश्यकांस्तथा ॥१॥ पद्भ्यः शूद्रान्महाबाहो देससृ
ज्जगरापेरितः ॥ संन्यासंशिरसस्तद्वदुदयादनकाश्रमम् ॥२॥ नाभ्यां ब्रह्मचर्य्यंसृजंघाभ्यांगृ
हिणंतथा ॥ वर्णाश्रमाससंसृष्टाहर्षितोभूत्पितामहः ॥३॥ ततोधर्म्मंस्वयंब्रह्मासृजदेशप्रदेश
तः ॥ पृष्ठतोधर्म्मरूपंचसुरासुरप्रवर्त्तकौ ॥४॥ ततोदेवांश्चगन्धर्वान्पशूरायक्षकादिकान् ॥ अ
सुरान्यातुधान्यांश्चससर्जदेहतःस्वयम् ॥५॥ सर्पान्पक्षिगणांश्चैवपशुमानवकादिकान् ॥ त्रि
यापुत्रान्ससर्जासौस्वदेहंप्रददौतथा ॥६॥ ते सर्वेब्रह्मणोदेहात्समुत्पन्नामहौजसः ॥ संव्यवहा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रकारसवरधुर्नतथापिते ॥७॥ तेषांसर्गप्रमाणंचमुख्यंसृष्टिप्रजापते ॥ संक्षेपेणप्रवक्ष्यामिप्राकृतं
विकृतंपरम् ॥८॥ प्रथमोमहतस्सर्गोब्रह्मणास्तुकथ्यते ॥ तन्मात्राणांद्वितीयस्तुभूतसर्गःप्रकी
र्त्तितः ॥८१॥ वैकारिकस्तृतीयस्तुसर्गऐंद्रियकःस्मृतः ॥ इत्येतेप्राकृताःसर्गाःसंभूतोबुद्धिपूर्वकाः ॥१०॥
मुख्यसर्गश्चतुर्थस्तुमुख्यावैस्थावराःस्मृताः ॥ तिर्य्यक्स्रोतस्तुयःप्रोक्तस्तिर्य्यग्योन्यःसपंचमः ॥११॥
तथोर्ध्वस्रोतसांषष्ठोदेवसर्गस्तुसस्मृतः ॥ ततोवाक्स्रोतसांसर्गसप्तमःसतुमानवः ॥१२॥ अष्टमोभौ
तिकःसर्गोभूतादीनांप्रकीर्त्तितः ॥ नवमश्चैवकौमारोज्ञातव्योविबुधैस्तथा ॥१३॥ विकृताःषट
समाख्याताःप्रकृताश्चत्रयोमताः ॥ नवसर्गाःप्रविज्ञेयाःप्राकृताविकृताइमे ॥१४॥ प्राकृतायत्रयःसर्गा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

१५

बुद्धिपूर्वाः प्रकीर्तिताः ॥ बुद्धिपूर्वं प्रवर्त्तन्ते तेन त्वाद्येः सर्वजन्तवः ॥ एवं सृष्ट्वा स्वयं ब्रह्मा जीवानां विधाः प्रभो ॥
वर्धुर्न प्रजास्तस्य ते न संदुःखितोऽभवत् ॥१६॥ ततस्तस्य शरीराद्वै कांपेन्यं निःसृतं परम् ॥ वामांगात्प्र
कृतीरम्या शतरूपा च सा स्मृता ॥१७॥ दक्षिणांगात्तु संभूतः पुरुषः स मनुः स्मृतः ॥ स्वायंभुवो महाभाग
आद्यः क्षत्रियधर्मवित् ॥१८॥ बद्धांजलिपुटौ भूत्वा ब्रह्माणमूचतुर्वचः ॥ आज्ञां कुरु महाभाग किं क
रावः प्रजायते ॥१९॥ ततो ब्रह्मा स्वयं तातौ जगादोत्तौ प्रहर्षितः ॥ अतुल्यं सृजतं सृष्टिमेयुनीतपसो ब
लात् ॥२०॥ ततस्तौ तपसाम्यादौ जग्मतुर्वनमुत्तमम् ॥ प्रतेपातेतपो घोरं शतं शतं हृदि चिन्त्य च ॥२१॥
ततो विधातृशापायाः कर्दमो मुनिसत्तमः ॥ समुत्पन्नश्च तं दृष्ट्वा ब्रह्मा वाचसृजत्प्रजाः ॥२२॥ समुनिर्व

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नमागम्य तत्रापपरमंतपः ॥ विष्णुं ध्यात्वा प्रजाकामः शुक्लकृष्णं यथाविधि ॥ एतस्मिन्नंतरे जातौ विष्णु
कर्णमलोद्भवौ ॥ मधुकैटभनामानौ दैत्यौ परमदारुणौ ॥२४॥ ताभ्यां च भुजवीर्य्येण जितं त्रिभुवनं त
था ॥ देवाः सर्वे भयोद्विग्नाः पपतुः सर्वतो दिशम् ॥२५॥ ब्रह्मणां भक्षितुं यातौ तेन निद्रा स्तुता तदा ॥ नि
द्रया विष्णुरव्यक्तो मुक्तः समुत्थितो वभौ ॥२६॥ तेन युद्धं महाघोरं कृतं ताभ्यां भयानकम् ॥ मध्ये युद्धे
न तौ जेतुं न शशाक जनार्दनः ॥२७॥ पंचवर्षसहस्राणि युयुधे हरिरव्ययः ॥ ततो हरिं महादैत्यौ ममर्द्द
तुं बलान्वितौ ॥२८॥ ततो विष्णुश्च मात्मानं तद्धृत्वा पपाल च ॥ शरणं शंकरस्यैव ययौ भावसमन्वि
तः ॥२९॥ प्रणिपत्य महेशानं जगाद भयसंकुलः ॥ कृतं तं युद्धसंभूतं जयोपायं वदस्व मे ॥३०॥ तेन

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

संकथितं तस्मै गणेशं विस्मृतो भवान् ॥ तमाराधय यत्नेन तत्सिद्धिं वाप्स्यसि ॥ ३१ ॥ षडक्षरं म
हामंत्रं गणेशस्य ददौ शिवः ॥ स ययौ तपसे देशे दराडकारण्यसंज्ञके ॥ ३२ ॥ तत्र पद्मासनं दत्वा
देवदेवं गजाननम् ॥ षडक्षरविधानेन तताप परमं तपः ॥ ३३ ॥ सहस्रवर्षपर्यन्तं तपस्तप्तं
सुदारुणम् ॥ तदानंवरदो जातो विघ्नगणपतिर्ययौ ॥ ३४ ॥ तं दृष्ट्वा प्रणनामाथ पूजयामा
स भक्तितः ॥ महाविघ्नः प्रसन्नात्मा प्रणनाम गजाननम् ॥ ३५ ॥ बद्धांजलिपुटो भूत्वा तुष्टाव
तं गणेश्वरम् ॥ नानाभावसमायुक्तं वरदं भक्तवत्सलम् ॥ ३६ ॥ महाविघ्नरुवाच ॥ नमो गणप
ते तुभ्यं विघ्नराजाय ते नमः ॥ नमः कृपानिधे ढुंढे भक्तसंरक्षकाय ते ॥ ३७ ॥ सिद्धिबुद्धिपते

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तुभ्यं नमस्ते विघ्नहारिणे ॥ अभक्तेभ्यः सदा विघ्नदात्रे हेरंबरूपिणे ॥ ३८ ॥ निर्गुणाय गुणानां वै चाल
काय नमो नमः ॥ नमः प्रपंचरूपाय प्रपंचरहिताय ते ॥ ३९ ॥ ब्रह्मभ्यो ब्रह्मदात्रे च ब्रह्मणे ब्रह्मरूपिणे ॥
नरकुंजररूपाय नानामायामयाय ते ॥ ४० ॥ कारणानां च देवेश कारणाय नमो नमः ॥ ज्येष्ठराजाय वे
तुभ्यं कौरणां रहिताय च ॥ ४१ ॥ योगिनां हृदि संस्थाय योगिभ्यो योगदायिने ॥ योगरूपधराय वै गणे
शाय नमो नमः ॥ ४२ ॥ मायाश्रयाय मायाय आधाराय नमो नमः ॥ मायिभ्यो मायया त्वं वै मोहदात्रे
नमो नमः ॥ ४३ ॥ त्वां स्तोतुं कः समर्थः स्याद्योगाकारेण वर्तसे ॥ यत्र वेदा विकुंठाश्च शास्त्रैस्तैः सहा
गकाः ॥ ४४ ॥ मनोवाणीविहीनस्त्वं नेति देव कृपाकर ॥ मनोवाणीमयो नैव कथं तं स्तोमि विघ्न
पम् ॥ ४५ ॥ तथापि बुद्धिदातास्त्वं त्वत्प्रसादेन संस्तुतः ॥ धन्योऽहं देव वेशात्र वदर्शनतो पुना ॥ ४६ ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

साक्षद्दृष्टो गणेशो ऽन्तो नाहं ब्रह्मरूपकः ॥ गान्तो नास्त्यत्र संदेहो योगी द्वैयोगदायकः ॥ ४७ ॥ इत्युक्त्वा
हं प्रणम्यासौ ननर्त भक्तिभावतः ॥ रोमांचितशरीरस्य हर्षाश्रुभिः परिप्लुतः ॥ ४८ ॥ तमुवाच गणा
धीशो वरं वृणु जनार्दन ॥ तपसा भक्तिभावेन तुष्टो दास्यामि वांछितम् ॥ ४९ ॥ त्वया कृतमिदं स्तो
त्रं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ भविष्यति नराणां विलोपठतां शृण्वतां सदा ॥ पु० ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणां सा
धकं प्रभविष्यति ॥ ईप्सितार्थप्रदं सद्यः प्रसादान्मे च केशव ॥ ५१ ॥ मुद्गल उवाच ॥ गणेशवचनं श्रुत्वा
विष्णुर्हर्षसमन्वितः ॥ जगादतं प्रणम्यादौ वांछितं संवृणोति सः ॥ ५२ ॥ विष्णुरुवाच ॥ यदि प्रसा
न्नो जातस्तदा भक्तिं सुदुर्लभाम् ॥ तव पादयुगे देहि दृढामव्यभिचारिणीम् ॥ ५३ ॥ अन्यं देहि गणा
धीश यशो मेऽतुलं भवेत् ॥ कीर्तिं सर्वत्र गां देहि साम्यं वैविध्यं तथा ॥ ५४ ॥ मधुकैटभनाशार्थं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मुपायंवदसांप्रतम् ॥ अन्यांदैत्यांश्चहननेसामर्थ्यंदेहिविप्रप ॥ ५५ ॥ तस्यतद्वचनंश्रुत्वातथेतिग
णापोब्रवीत् ॥ युद्धायगच्छदेवेशदैत्यौजेष्यसितोबलात् ॥ ५६ ॥ तयोर्म्मरणमत्यंतंसंगुप्तंब्रह्मणाकृ
तम् ॥ समयेवरदानस्यतपसातोषितेनच ॥ ५७ ॥ स्वमुखेनयदामृत्युंदैत्यौतौकथयिष्यतः ॥ तदाते
नप्रकारेणजहिदैत्यौमहाबलौ ॥ ५८ ॥ अहंमायांसमाश्रित्यतयोर्हृदिस्थितःप्रभुः ॥ वासंकृत्वाच
तेधीनौकरिष्यामिनसंशयः ॥ ५९ ॥ मदीयस्मरणांचित्तेकरिष्यसियदाभवान् ॥ जपोपायंतदावि
क्षोजास्यसिदैत्यनाशकम् ॥ ६० ॥ एवमुक्तांतर्द्धेसोगणेशोब्रह्मनायकः ॥ विष्णुस्तत्रमहामू
र्त्तिंस्थापयामासविप्रवै ॥ ६१ ॥ पूजयामासतांमूर्त्तिंनानोपचारसंयुतः ॥ सिद्धिक्षेत्रंसुविख्यातंतदा
दिसंबभूवह ॥ ६२ ॥ अनुष्ठानकृतेतत्रनानासिद्धिकरंपरम् ॥ क्षेत्रंबभूवविख्यातंगणेशंसिद्धिसे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वितम् ॥६३॥ तत्रविष्णुसदावासं चकारभक्तिसंयुतः ॥ सदारःपरिवारेणपूजाते नित्यमादरात् ॥६४॥
तंप्रणम्यजगन्नाथंशंयोयुद्धपसन्वरः ॥ गतोशंमनसाध्यात्वातौचिच्छेदमहाबलौ ॥६५॥ इ
तिश्रीमदान्ध्येमौद्गलपुराणेमधुकैटभवधोनामचतुर्थोध्यायः ॥ ४ ॥ मुद्गलउवाच ॥ नव
ब्रह्मसुताःप्रोक्तास्तेपुत्तेपरमंतपः ॥ दिव्यवर्षसहस्रंचगणेशंहृदिचिंतकाः ॥१॥ एकाक्षरविधाने
नपूपूजुस्तंचनित्यशः ॥ वायुभक्षाश्चनःसर्वेतोषयामासुरादरात् ॥२॥ ततस्तेषांप्रसन्नोभूद्गणेशो
भक्तवत्सलः ॥ आययौतान्वरंदातुंमूषकापरिसंस्थितः ॥३॥ अनंतसूर्यसंकाशंदृष्ट्वातेहर्षसं
युताः ॥ कृत्वासोत्यंप्रणामुक्तं निबद्धसंयुताः ॥४॥ तुष्टुवुःपरमात्मानंगणेशंदक्षमुख्यकाः ॥ तद्
ध्यानजबोधेनभक्तिनम्रात्मकंधराः ॥५॥ प्रजापतयऊचुः ॥ नमस्तेविघ्ननाथायनमस्तेसर्वसाक्षिणे ॥ णमः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सर्वात्मने स्वसंवेद्यरूपिणे नमो नमः ॥६॥ योगाय योगगम्याय ब्रह्मपात्रे नमो नमः ॥ योगिनां गम्य
रूपाय शांतियोगप्रदायते ॥७॥ स्रष्टृपात्रे च संहर्त्रे नानारूपधरायते ॥ अव्यक्ताय च व्यक्ताय व्यक्ता
व्यक्तायते नमः ॥८॥ ब्रह्मणे विष्णवे चैव शंकराय च भानवे ॥ शक्रायेंद्रस्वरूपाय यमायते नमो नमः
॥९॥ अग्नये नैर्ऋताय वै वरुणाय च वायवे ॥ कुबेराय च रुद्राय शेषायते नमो नमः ॥१०॥ ग्रहनक्षत्र
रूपाय सिद्धसाध्यमयाय च ॥ पशवे नररूपाय वृक्षाकाराय ते नमः ॥११॥ पर्वताय समुद्राय नदीनद
स्वरूपिणे ॥ दैत्याय दैत्यनाथाय राक्षसाय नमो नमः ॥१२॥ अन्नाय फलरूपाय सररूपाय ते नमः ॥
पंचभूतमयायैव सर्वाकाराय ते नमः ॥ १३॥ चिद्रूपाय च बोधाय विदेहाय नमो नमः ॥ असत्याय च स
त्याय समरूपाय ते नमः ॥ १४॥ स्वानन्दाय च योगाय योगार्थधारिणे ॥ गणेशाय नमस्तुभ्यं सर्वशो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

निप्रदायच ॥१५॥ कस्त्वां स्तोतुं समर्थः स्याच्चिंतामणिं प्रकाशकम् ॥ चिंतस्य चित्तवृत्तिनामनस्त्वां प्रणा
मामहे ॥१६॥ मुद्गल उवाच ॥ एवं स्तुत्वा गणेशं ते प्रणतास्तं प्रजापते ॥ तानुवाच गणाधीशो वृ
णुध्वं विविधान्वरान् ॥१७॥ भवद्भिर्यत्कृतं स्तोत्रं ममनामाद्यं भविष्यति ॥ यं पठिष्यति भावेन श्रोष्य
ति सर्वसिद्धिदम् ॥१८॥ पुत्रपौत्रकलत्रादिप्रदं तेभ्यो भविष्यति ॥ वंध्यदोषहरं धान्यधनदं पशुदं प
रम् ॥१९॥ भुक्तिमुक्तिप्रदं स्तोत्रं ब्रह्मभूतकरं भवेत् ॥ मनेप्सितप्रदं पुण्यं नराणां नात्र संशयः ॥
२०॥ गणेशवचनं श्रुत्वा तत एवं हर्षसंयुताः ॥ तं प्रणम्य महाभक्त्या ऊचुः प्रांजलयो भवन् ॥२१॥ तऊ
चुः ॥ यदि प्रसन्नतां जातस्तदा देहि गणेश न ॥ त्वदीयामचलां भक्तिं यया मोहं विनश्यति ॥२२॥ साम
र्थ्यमतुलं सर्वे देहि नो विघ्ननायक ॥ यं यमिच्छामहे कुंठे तं तं सिध्यतु सर्वदा ॥२३॥ ओमित्युक्त्वा

श्री १६

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

५

गणाध्यक्षोऽतिदीनंचकारवै ॥ तेपितंमनसाध्यात्वायपुःस्वस्वपदंततः ॥२४॥ ततोब्रह्मापुनर्दक्षंजगादपु
त्रमुत्तमम् ॥ शक्तेस्तपस्त्वयाकार्य्यसातेपुत्रीभविष्यति ॥२५॥ ततोदक्षेणतपसाराधिताशक्तिरादरात् ॥
शतवर्षैःप्रसन्नासायथौतस्यांतिकंस्वयम् ॥२६॥ ततस्तांपुराणामायतुष्टावप्रकृतांजलिः ॥ दक्षउवा
च ॥ नमस्तेशक्तिरूपायेमहामोहस्वरूपिणी ॥२७॥ जगद्धात्र्यैनमस्तुभ्यंजगन्मातर्नमोनमः ॥ सर्वेषांप्र
णादात्र्यैतेसर्वरूपायनेनमः २८ ॥ अनाद्याभाविभूतायैपार्वत्यैतेनमोनमः ॥ लक्ष्म्यैगायत्रिसावित्रि
स्वरूपायैनमोनमः ॥ २९ ॥ प्रकृतिपुरुषायैतेनामरूपप्रकाशिनि ॥ निर्गुणायैगुणानांवैधारका
यनमोनमः ॥ ३० ॥ प्रसीदभवमेपुत्रीदाक्षायिण्यैनमोनमः ॥ ततस्तांपार्वतीप्राहभक्तंदक्षप्रजापतिं
॥३१॥ शक्तिरुवाच ॥ भविष्यामिसुतातेहंनानारूपधरासुत ॥ गौरीचपूरयिष्यामिगनेयित्वासुता

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सुतान् ॥ ३२ ॥ त्वया कृतं मदीयं यत्स्तोत्रं ख्यातिं गमिष्यति ॥ सर्वकामप्रदं पूर्णं पठते शृणुते भवत् ॥ ३३ ॥
अंतर्द्धानं ययौ देवी पश्यतस्ते प्रजापते ॥ त्वया गणेशनम्नश्च स्मरणान्मुक्तमद्भुवे ॥ ३४ ॥ मंत्रस्तस्य प
रित्यक्तस्तेन दुर्बुद्धिधारिणा ॥ त्वया तिरस्कृता पूर्वं सती भस्मत्वमागता ॥ ३५ ॥ त्वमपि शोकसंपु
क्तः कृतो विघ्नैश्चरिष्यसे ॥ पूर्वसंस्कारयोगेन तवस्मृतिसमागता ॥ ३६ ॥ अधुना भावयुक्तस्त्वं
शृणोषि तत्कथामृतम् ॥ राज्यलक्ष्मीश्च संप्राप्य यस्तस्य प्रमादिनी ॥ ३७ ॥ तया युक्तः प्रमत्तश्च
मदांधो जायते किल ॥ अतः संतश्च नेच्छंति लक्ष्मीं ज्ञानविनाशिनीं ॥ ३८ ॥ मनुः स्वायंभुवः ख्यातः
सपत्नीको ययौ वनम् ॥ अक्षाक्षरविधानेन तोषयामास विघ्नपम् ॥ ३९ ॥ तेन तप्तं तपो घोरं दि
व्यवर्षसहस्रकम् ॥ प्रसन्नो गणदस्तस्मै वरं दातुं समाययौ ॥ ४० ॥ तं दृष्ट्वा प्रणनामादौ मनुः स्वायंभुवः राम:

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प्रभो ॥ पुपूजपरया भक्त्या ततस्तु शृणु विघ्नपं ॥ ४१ ॥ स्वायंभुव उवाच ॥ नमस्ते गजवक्त्राय हेरंबाय नमो नमः ॥ ॐकाराकृतिरूपाय सगुणाय नमो नमः ॥ ४२ ॥ निर्गुणाय जरूपाय सदाब्रह्मसुखात्मने ॥ गणेशाय सदाभक्तपोषकाय नमो नमः ॥ ४३ ॥ नरकंजररूपाय योगाभेदाय ते नमः ॥ चतुर्वीक्षुधराय वै पुरुषार्थप्रसिद्धये ॥ ४४ ॥ नानाभोगधराय वै वानंतलीलास्वरूपिणे ॥ विघ्नराजाय देवाय भक्तविघ्नविदारिणे ॥ ४५ ॥ सत्यासत्यसमाय वै व्यक्ताभेदात्मने नमः ॥ स्वानंदपतये तुभ्यं सदा स्वानंददायिने ॥ ४६ ॥ नमस्ते मूषकारूढ सर्वांतरसुभोगिने ॥ नानामृतसमुद्रे च क्रीडाकार नमोस्तु ते ॥ ४७ ॥ सिद्धिबुद्धिपते तुभ्यं द्वैधाभापप्रसारिणे ॥ भक्तेभ्यो योगदात्रे च योगाकाराय ते नमः ॥ ४८ ॥ वेदोपनिषदालभ्यमहावाक्यमयाय ते ॥ ब्रह्मभूताय वै तुभ्यं नमस्ते ब्रह्मराशये ॥ ४९ ॥ किं स्तौमि त्वां गणाधीश यत्र वेदा विसिस्मि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रे॥योगिनःशेषमुख्यावैशंकरयामहेश्वराः॥५०॥तथापिचदयेनैवदर्शनेनमहामुने॥स्फूर्तिःप्राप्ता
तयानाथसंस्तुतोसिमयाप्रभो॥५१॥अहोभाग्यमहोभाग्यंयेनदृष्टोमहामुनेः॥वेदानांगोचरोगम्यो
धन्योहंजगतीतले॥५२॥धन्योमेजनकोदेवतपोज्ञानंकृतंप्रभो॥विद्याव्रतादिकंसर्वंधन्यंतेपा
ददर्शनात्॥५३॥इतिस्तुत्वामहाधीशंभक्त्यापरमयापुनः॥सरोमांचोभवत्रप्रणनामपुनःपुनः
॥५४॥तमुत्थाप्यमहाधीशोजगादभक्तमुत्तमम्॥वरंवृणुमहाभागयत्तेमनसिवर्तते॥५५॥
त्वयाकृतंमदीयंयत्स्तवनंतोषकारकम्॥सर्वदापठतेसूरांतेभविष्यंतितन्मनाः॥५६॥विभवं
पुत्रपौत्रादिप्रदंशोकविनाशनम्॥धनधान्यसमृध्यादिप्रदंभविनसंशयः॥५७॥धर्मार्थका
ममोक्षाणांसाधनंब्रह्मदायकम्॥भक्तिर्दृढकरंचैवभविष्यतिनसंशयः॥५८॥ब्रुवंतंविघ्ननाथं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तमुवाचमनुस्तमः ॥स्वायंभुवः प्रसन्नात्मा कृतांजलिरुदारधीः ॥मनुरुवाच ॥यदि प्रसन्नो यातस्तदा
देहि गजानन ॥भक्तिं दृढां त्वदीयाम्मे यया मोहो न विद्यते ॥६० ॥सृष्टिकरणसामर्थ्यं धर्म्मपालनमुत्त
मम् ॥प्रजारक्षणतां देहि वैदे देवेशमेवरम् ॥६१ ॥यं यमिच्छामि विघ्नेशं तं तं सिध्यतु सर्वदा ॥तव भक्ते
षु वासो मे सदा भवतु मानद ॥६२ ॥तथेति तमुवाचादावंतर्धानं चकार ह ॥गणेशानो निजे लोके ज
गाम भक्तवत्सलः ॥६३ ॥इति श्रीमदांत्ये मौद्गलपुराणे स्वायंभुववरदानो नाम पंचमोध्यायः ॥ ना
मुद्गल उवाच ॥ततः स्वायंभुवो यातो ब्रह्मणां प्रणनाम सः ॥शतरूपा तथा तं वै जगमतुस्तौ तदाज्ञया ॥
॥१॥राज्यं चकार धर्म्मेण मनुः सत्यधरः प्रभुः ॥धर्म्मयुक्तो महातेजा गणपत्यप्रियो भवत् ॥२ ॥
द्वौ पुत्रौ शतरूपायां कन्यास्तिस्रः प्रजायते ॥मैथुनेनैव मार्गेण समुत्पाद्य च भो मनुः ॥३ ॥प्रियव्रतो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नानपादौ पुत्रौ तस्य च धीमतः ॥ आकूतिर्देवहूतिश्च प्रसूतिश्च सुलोचनाः ॥ ४ ॥ कन्यास्तिस्रः समाख्या
ता मनोस्तस्य महात्मनः ॥ प्रसूतिं सददौ तभ्यमाकूतिं रुचये तथा ॥ पुनर्देवहूतिं मनुस्तत्रकर्दमायददौ
स्वयम् ॥ एवमादिमहाराज श्वकारविधिनोदितः ॥ ६ ॥ कर्दमस्तपसा विष्णुं स्तोषयामास यत्नतः ॥ श
तवर्षैः प्रसन्नो भूद्दैवो दातुं वरं द्विजम् ॥ ७ ॥ तं व्ययाचत पुत्रस्त्वं भवमे जगदीश्वर ॥ वरं दत्वा स्वयं विष्णु
र्ययौ वैकुंठमंजसा ॥ ८ ॥ ततः सदेवहूत्यां वै कपिलो विष्णुरूपधृक् ॥ तस्य पुत्रत्वमापन्नो वरदान
प्रभावतः ॥ ९ ॥ अकूत्यामिथुनं जज्ञे रुचेश्चमानसं परम् ॥ यज्ञश्च दक्षिणादेवी याभ्यां संवर्द्धितं
जगत् ॥ १० ॥ यज्ञो विष्णुर्महाभागो दक्षिणायां सुतच्छुभान् ॥ द्वादशान्जनयामास [illegible] मादेवा
श्च ते स्मृताः ॥ ११ ॥ ततो यज्ञस्तपोयुक्तो बभूव सस्त्रीकः प्रभुः ॥ गणापयोगमार्गेणातोषयामास

या२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सर्वदा ॥१२॥ चतुर्भुजं गणेशस्य मूर्तिं कृत्वा मणिमयीम् ॥ नित्यं मुनिगणैर्युक्तः पूपूजा भक्तिभावतः ॥
१३ ॥ ततो गणपतिः प्रीतो ददौ योगं महाद्भुतम् ॥ तेन योगीन्द्रमुख्यासौ गाणपत्यो बभूव ह ॥१४॥
हेरंबेति सदा मंत्रं यजन्याजपसर्वदा ॥ शिष्येभ्यः सद्ददौ योगं गाणपत्यं मुदा चित्तः ॥१५॥ प्रसूत्यां
जनयामास कन्या दक्षप्रजापतिः ॥ चतुर्विंशतिसंख्याताः शाक्यांशाः सर्वमातरः ॥१६॥ श्रद्धा ल
क्ष्मीर्धृतिस्तुष्टिः पुष्टिर्मेधा क्रिया तथा ॥ बुद्धिर्लज्जा वपुः शान्तिः सिद्धिः कीर्तिस्त्रयोदश ॥१७॥ ददौ
धर्मो यपत्न्यर्थं दक्षो हृष्टमनामुने ॥ ब्रह्मणा नोदितश्चैव तासां सप्तिं वदामि वः ॥१८॥ श्रद्धापुत्रः स्मृ
तः कामो धर्मश्चलक्ष्मीसुतो भवत् ॥ धृत्यास्तु नियमः पुत्रस्तुष्टयासंतोषसंज्ञितः ॥१९॥ पुष्ट्याला
भः सुतो जज्ञे मेधापुत्रः समंस्मृतः ॥ क्रियाया श्च भवत्पुत्रो दंडः समय एव च ॥२०॥ बुध्यावो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

धोभवत्पुत्रस्तथाक्षेमः सिद्धेः सिद्धः सुतोभवत् ॥ यशाः कीर्तिसुतः प्रोक्तइत्येतेधर्मसूनवः ॥२२॥ कामस्याभू
त्सुतोहर्षआनन्दश्चापरस्मृतः ॥ इत्येषसुरुपस्तुसर्गोधर्मस्यकीर्तितः ॥२३॥ प्रसंगात्तांवदिष्यामिसर्गो
धर्मस्यदुःखिनम् ॥ त्रसाःपृथुतस्तद्भ्रियुनोचसमुद्भवं ॥२४॥ अधर्मश्चतथाहिंसातयोःपुत्रोऽनृ
तःस्मृतः ॥ निःकृतिश्चसुतःप्रोक्ततयोर्जज्ञेभयंतथा ॥२५॥ नरकश्चतथामायावेदनाचसुतेस्मृते ॥ भ
याज्जज्ञेतथामायामृत्युंसर्वापहारिणं ॥२६॥ नरकाद्वेदनाजज्ञेदुःखंसंतापकारकम् ॥ मृत्योर्व्याधिज
राशोकस्तृष्णाक्रोधस्यजज्ञिरे ॥२७॥ दुःखोद्भवाःसमस्तास्तेह्यधर्मप्रभवाःसुते ॥ नैतेषांप्रसवोस्तिवै
सर्वेतदूर्ध्वरेतसः ॥२८॥ एकादशसुताःशिष्टास्तेषांवंशंनिबोधच ॥ मतींदक्षोसृजद्भार्यांख्यातिं
चभृगवेतथा ॥२९॥ मरीचयेचसंभूतिंस्मृतिंभंगिरसेतथा ॥ पुलस्त्यायतथाप्रीतिंक्षमांचपुलहा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पवे ॥ संततिं कृतवैवासावनसूयां तथात्रये ॥ ददावूर्जं विशिष्टायस्वाहां च वह्नये मुने ॥ ३१ ॥ पितृभ्यश्च स्व
धां देवीं ददौ दक्षः प्रहर्षितः ॥ नियोगाद्ब्रह्मणः साक्षान्नासां वंशं वदामि ते ॥ ३२ ॥ सत्यां च शंकरान्नीलकण्ठे
केयो महाबलः ॥ ईश्वरेनापतिं चैवाभिषिक्तः सर्वधर्मा ॥ ३३ ॥ ख्यात्यां भृगोः समुत्पन्ना लक्ष्मीर्नारायण
प्रिया ॥ देवौ ध्यातौ विधातारौ मेरोर्जामातरौ स्मृतौ ॥ ३४ ॥ आयतिर्नियतिश्चैव कन्ये मेरोः स्मृते मुने
॥ तयोर्धीरविधातभ्यां जातौ श्रेष्ठौ सुतावुभौ ॥ ३५ ॥ मृकण्डोऽन्यस्तथा प्राणो मार्कण्डेयो मृकण्डतः ॥ त
थाथर्वशिराः प्रोक्ताः प्राणस्यपुत्रिमान्सुतः ॥ ३६ ॥ मरीचिरपि संभूतां पूर्णमासमसूयत ॥ कन्या चतु
ष्टयं चैवं सर्वलक्षणमंडितम् ॥ ३७ ॥ ऋषिर्दृष्टिस्तथा ऋष्टिः कृष्टिश्चतुर्थी पचिर्मुने ॥ धिरजाः पर्वतश्चैव
पूर्णमासस्य तौ सुतौ ॥ ३८ ॥ स्माचसुषुवे पुत्रानुपलाच्च प्रजापतेः ॥ कर्मश्रेष्ठं वरीयांसं सहिष्णुं मुनि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पुंगवं ॥ ३९ ॥ तथावत्तकनीयांसं नपस्तेजस्विनंसुतम् ॥ अत्रेर्वंशंप्रवक्ष्यामि शृणुशौनकमादृतः ॥ ४० ॥
अत्रिःसंजनयामासानसूयायांसुतान्सुभान् ॥ सोमंदत्तंमहायोगिनं ॥ ४१ ॥ त्रयोदेवाइमे
प्रोक्ताअत्रेःपुत्रामहात्मनः ॥ ब्रह्माभवश्चविष्णुश्चकलांशेनप्रजाधराः ॥ ४२ ॥ सत्यामंगिरसोजज्ञेसिनी
वालीसुलोचना ॥ कुहूराकातथापुत्रीचानुमतिःपतिव्रता ॥ ४३ ॥ प्रीत्यांपुलस्त्ययोगीशोदेहाग्निरभ
वत्सतः ॥ पूर्वजन्मनिविप्रेशोगस्त्योयंपरिकीर्तितः ॥ ४४ ॥ देववाहुस्तथाकन्यासर्वांगशोभिनीसु
ता ॥ संतत्यांमहिसाहस्रंपुत्राणामसृजत्क्रतुः ॥ ४५ ॥ नद्वर्धूरंतसःसर्वेवालखिल्याइतिस्मृताः ॥
वशिष्ठःसप्तपुत्रान्सऊर्ज्यांजनयत्प्रभुः ॥ ४६ ॥ कन्यांकमलपत्राक्षींचित्रकेतुसुतांचकः ॥ वि
रजामित्रसंघश्चसुस्वरोवसुभृद्वरः ॥ ४७ ॥ घुमान्शुक्रोदयश्चान्येसप्तपुत्रामहौजसः ॥ योसौरुद्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मकोवह्निः स्वाहायांतनयांश्च त्रीन् ॥४८॥ ज्ञनयामासतेजस्वितेग्नयः परिकीर्तिताः ॥ पावकः पवमा
नश्च शुचिस्तेजनयन्सुतान् ॥ ४९ ॥ पंचदशचप्रत्येकमेकोनपंचाशदग्नयः ॥ सर्वेतेजस्विनः प्रोक्ताः
सर्वेजैत्रेषुभोगिनः ॥५०॥ निर्मथ्यपवमानस्तुसुतपरीकीर्तितः ॥ वैघृतः पावकः प्रोक्तःसुतः
शास्त्रसंमते ॥ ५१ ॥ सूर्यस्तपतियोऽग्निश्चसपुत्रस्तसुचिस्मृतः ॥ सर्वत्रगः सहुतात्मा ब्रह्मपुत्रोऽग्नि
रुच्यते ॥ ५२ ॥ अमूर्तयोग्निष्वात्ताबर्हिषदः समूर्तयः ॥ पितरश्चसुधातेभ्योयज्ञोदितनयेतथा ॥
५३ ॥ मेनाचध्वरणीनाम्नी तउभेब्रह्मवित्तमे ॥ अंसतमेनामेनाकं क्रौंचहिमवतोसुते ॥ ५४ ॥ गंगा
लोकपवित्रीचपार्वतीपरमेश्वरीम् ॥ तउभेशंकरंदेवंलेभातेपतिमुत्तमम् ॥ ५५ ॥ तपसाद्रिरि
राजेनमेनयाराधितासती ॥ वरदानप्रभावेणपार्वतीतनयाभवत् ॥ ५६ ॥ ध्वरणीमेरुशैलस्यपत्नी

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कन्याप्रजायते ॥ सुषुवे भावतिं चैव नियतिं कथितेपुरा ॥५७॥ एषा दक्षस्य कन्यासु संततिः कथिता मया ॥ पठते शृण्वते चैव सर्वकामफलप्रदा ॥५८॥ इति श्रीमदाद्ये दक्षकन्यावंशवर्णनं नाम षष्ठोऽध्यायः ॥ मुद्गल उवाच ॥ दक्षकन्याप्रसूतीनां पितरः परमागताः ॥ गणेशाराधनं ताभ्यो दृढं प्रत्येकमादरात् ॥१॥ नानामंत्रान्यथान्यायं साधयित्वा वने वने ॥ गत्वा जेपुस्तदेवं ध्यात्वा तपसि संस्थिताः ॥२॥ ततो वर्षसहस्रैस्तैः परितुष्टो गजाननः ॥ वरं दातुं ययौ तत्र भक्तिभावेन तोषितः ॥३॥ तं दृष्ट्वा तुष्टुवुः सर्वे बद्धांजलिपुटाः प्रभो ॥ भक्तिभावसमायुक्ता गणेशं सर्वसिद्धिदम् ॥४॥ ऋषिपुत्रा ऊचुः ॥ नमस्ते वक्रतुंडाय भक्तरक्षकरूपिणे ॥ ब्रह्माकाराय देवाय ब्रह्मभूताय ते नमः ॥५॥ न

श्रीः २२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मोवागतिरूपायमनोवाचोगमूर्तये ॥योगाकारायोगायोगिनेनमोनमः ॥६॥निराकारायविश्वरूपै
तिविघ्ननिवारणः ॥शांतिरूपायसर्वत्रशांतिदायनमोनमः ॥७॥सृष्टिरक्षणसंहारकारिणेनमोनमः ॥
सर्वपूज्यायसर्वायसर्वादिमूर्तयेनमः ॥८॥मायाविकारहीनायमायिनेमोहदायिने ॥मायाधारायमाया
याश्चालकायनमोनमः ॥९॥अनंतविभवायैवानंतोदारपराक्रमः ॥अनंतानंतरूपायसर्वसाक्षि
णेनमोनमः ॥१०॥वेदागम्यरूपस्त्वंदृष्टोसिभाग्यगौरवात् ॥स्तुतिंकर्तुंसमर्थोनतवयंगजानन ॥
११॥धन्योनोजनकोदेववयंधन्यतमाविभो ॥विघ्नावर्तनयोमेत्रीस्याकंगणेशदर्शनात् ॥१२॥वरद
त्वैकदंतत्वभक्तिंदेहिदृढांचयि ॥यथामायामयोमोहोनभूयतिवरदप्रभो ॥१३॥स्वस्वकार्येषुसामर्थ्यं
देहिदेवगजानन ॥यथमिक्षामहेतंतंसफलंभवतुप्रभो ॥१४॥एवमुक्त्वापुपूजास्तमुपचारैरनेकशः ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नतिष्ठति ॥ ५ ॥ तस्योपनीतस्य तं सचकारं शिरसो मुनिः ॥ पश्चात्संध्यादिकं कर्म शौचाचारमशिक्षयत् ॥
पित्राकथितमन्यत्तं नेत्रमाह महामुनिम् ॥ अन्यथा सचकारापि ताडयदि योऽपि यः ॥ ७ ॥ इत्येवं धृत्वा
पितास्य कारयामास वैदिकम् ॥ आचमनादिकं सर्वं तथा ने दातकं किल ॥ ८ ॥ पुनः पित्राचमं
स्पृशं न संस्मारतदा स्वयम् ॥ जडवत्सर्वमाचारं त्यक्त्वा भूत्वा सः ॥ ९ ॥ ततस्तस्य हतं नाम सर्वैर्ज
कैः प्रजायते ॥ जडो यं सतत्तं लोकः कथयते यत्र तत्र ते ॥ १० ॥ तत्रादरापमानादि तिरस्कारादिकं
महत् ॥ समभवद्यतेनापि जडत्वाज्जितविद्ये ॥ ११ ॥ लोकाः सर्वे कदस्तत्र नमानमस्य निश्चितं ॥
निंदास्तुत्यादिकं सर्वं महामूर्खोयमं जसा १२ ॥ जडत्वादिकदोषेण विचारादिकमस्य च ॥ नदा
तं जनकेनैकसमानंदमनापसः ॥ १३ ॥ काले ननिधनं तस्य गतस्ततः पिता मुनिम् ॥ माता सती

श्री॰ ५८

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मुत्तमम् ॥ ३४ ॥ गाणापत्यो महायोगिदृष्टो वैपुलको महान् ॥ अहो भाग्यमहो भाग्यं मदीयं परमं तपम् ॥
३५ ॥ येनाहं गाणापत्यानां संगे तिष्ठामि नित्यशः ॥ विघ्नहीनस्वभावेन भजामि गणनायकम् ॥ ३६ ॥
एवं गणेशभक्त्यावेसंयुतो मृगसत्तमः ॥ कालेन गणपंध्यात्वा देहत्यागं चकार ह ॥ ३७ ॥ श्री ॥
इति श्रीमदांत्ये भरतमृगदेहत्यागो नामाष्टमो दशोध्यायः ॥ श्री० ॥ मुद्गल उवाच ॥ भांगिरसकुले
विप्रो बभूव मुनिसत्तमः ॥ तत्पुत्रो भवेत्तस्य भरतो नृपसत्तमः ॥ २ ॥ तत्रापि संगभीतो मैत्रीनंयुक्तो म
हामुनिः ॥ गणेशं मनसा ध्यायन्संस्थितो मुनिसत्तमः ॥ तत्र वेदादिषु प्रोक्तं गणेशस्य महात्मनः ॥ तत्व
नंतं श्रुतं तानं तेन पूर्वं दृढं तदा ॥ ३ ॥ जडवत्संगभीतो सौ बभूव ब्राह्मणोत्तमः ॥ चतुर्थ्यां सकलं गो
यमो नियमवसन्निधौ ॥ ४ ॥ विवाहादिभयात्सर्वं जडत्वं संप्रकाशितं ॥ मूर्खवच्चेष्टपानवचालभावे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्रसंनस्यावभजनंगणाधिपम् ॥२६॥ मृगरूपधरस्तत्रभरतःपृथिवीपतिः॥ संस्थितस्तत्रश
स्यावपूर्णज्ञानंदधानतः॥२७॥ ब्रह्मणाकथितंयच्च पुत्रहायसुधीमने॥ तदेवतेनभूपेनधृ
तंस्वहृदिसर्वदा॥२८॥ मनसिध्यानसंयुक्तोबभूवगतदेहजः॥ गणेशस्यसदादृष्टस्तत्रवा
संचकारसः॥२९॥ ततस्तेनचसंगीतंतच्छ्रुतंचप्रजापते॥ अहोविघ्नोमहाधीरोमयापा
प्तसुदुर्जयः॥३०॥ राज्यंत्यक्त्वावनेनित्यंसंस्थितोहंहरिंस्मरन्॥ तत्रापिमृगसंजेनसंजातो
मृगरूपधृक्॥३१॥ विघ्नमुख्यामरेशानाविघ्नयुक्तानसंशयः॥ तत्रकोहंमनुष्योहंजयामि
विघ्नमुत्वराम्॥३२॥ विघ्नराजप्रसादेनविघ्नंजयतिदुर्जयं॥ शिवविष्ण्वादयःसर्वेजंतवश्च
तथापरे॥३३॥ धन्याभक्तिर्ममदातायावेष्टतीमामधुना॥ ययासंस्कारसंयुक्तंसप्रसंगान

श्री:५७

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

शिवविष्णुमुखादेवानसमर्थाभवंतिवै ॥ तंकथंस्तौमिदेवेशंयोगरूपमयंप्रभुम् ॥ अतस्त्वांप्रणमा
मिवैप्रसन्नोभवसर्वदा ॥१९॥ वरंमेदेहियोगात्मंसोननुष्टोभवाम्यहम् ॥ तवभक्तिंदृढांदुष्टव्यभि
चारविवर्जिताम् ॥२०॥ एवमुक्त्वामुनिस्तत्रननर्त्तप्रेमविह्वलः ॥ तंभक्तिरससंयुक्तंउवाचगणना
यकः ॥२१॥ गणेशउवाच ॥ मदीयासुदृढाभक्तिर्व्यभिचारविवर्जिता ॥ भविष्यतिमहायोगिं
स्तवचानंददायका ॥२२॥ यदामेस्मरणंत्वंकेकरिष्यसिमहामते ॥ तदामांद्रक्ष्यसेत्रनसंस्थि
तंतेप्रसन्नधौ ॥२३॥ भवदत्तंमदीयंयत्स्तोत्रंभक्तिप्रदंभवेत् ॥ यःपठिष्यतियोमर्त्यःशृणुयात्स
र्वसौख्यभाक् ॥२४॥ भुक्तिमुक्तिप्रदंप्रोक्तंशांतियोगप्रदायकम् ॥ भविष्यतिनसंदेहोयथात्वं
सतथाभवेत् ॥२५॥ मुद्गलउवाच ॥ एवमुक्त्वागणाधीशस्तत्रैवांतर्दधेप्रभुः ॥ पुलहस्त

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नमोनमः॥९॥स्वानंदवासिनेतुभ्यंभक्तसंरक्षकायच॥योगानंदायपतयेयोगदायिन्नमोनमः॥१०॥
शांतायशांतरूपायशांतीनांपतयेनमः॥भक्तिभ्यःशांतिदात्रेचयोगशांतायतेनमः॥११॥नानाव
तारूपैश्चजगदाधारमूर्त्तये॥सुरासुरणामीशायसर्वगायनमोनमः॥१२॥सर्ववन्द्यायवेतुभ्यं
सर्वदोसंस्थितायच॥सर्वान्तएकरूपायमध्यैनानास्वरूपिणे॥१३॥आदिमध्यांतहीनाय
सृष्टिचिन्मंत्रकारिणे॥अनंतोदरसंस्थायलंबोदरायनमोऽस्तुते॥१४॥गजवक्त्रायवेतुभ्यं
गजाकारायतेनमः॥गजकर्णायपूर्णायगजाननननमोस्तुते॥१५॥मूषकःकेतनायैवमूष
कारूढरूपिणे॥पाशांकुशधरायैवविभूतिभिस्तुतायच॥१६॥चतुर्भुजधरायैवचतुर्वर्गप्र
दायच॥ब्रह्मभूतस्वरूपायेहधारिन्नमोनमः॥१७॥यंस्तोतुंवेदवादीनोयोगाःसांगाश्चयोगिनः॥

श्रीवृद्ध

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मुद्गल उवाच ॥ क्रमेण योगशांतिं च प्राप्योसौ पुलहः स्वयम् ॥ नित्यं गणेशमूर्तिं प्रपूजभक्तिसंयुतः ॥ १ ॥ ध्या
वनिष्ठः सदा योगी तमेवाचिन्तयन्प्रभुम् ॥ ततः कियति काले तं गणेशानो ययौ मुनिम् ॥ २ ॥ न बुबोध स तं वि
प्रो ध्यानानिष्ठतया यदा ॥ तस्य हृष्टिस्थितो ढुंढिर्गणेशो न प्रसोपितः ॥ ३ ॥ अंतर्हितं हृदि स्थितं गणेशं
न ददर्श ह ॥ न दक्षां न उवा पश्यद्ददर्श गणपं बहिः ॥ ४ ॥ उत्थाय सहसा विप्रस्तं नत्वा कृतांजलिः ॥ वि
धिवत्पूजयामास विनायकमनायकम् ॥ ५ ॥ पूजयित्वा नमस्यन्स्तुवन्तं तदांजलिः ॥ सरोमांचश
रीरः सन्हर्षगद्गदयागिरा ॥ ६ ॥ पुलह उवाच ॥ नमस्ते विघ्नराजाय भक्तानां विघ्नहारिणे ॥ विघ्नद
त्रेघ भक्तेभ्यो गणेशाय नमो नमः ॥ ७ ॥ ब्रह्मणे ब्रह्मरूपाय निराकाराय ते नमः ॥ साक्षिणे सर्वसंस्था
यानादिसिद्धाय ते नमः ॥ ८ ॥ अनामयाय देवाय प्रतक्षीयमहौजसे ॥ वक्रतुंडाय वै तुभ्यं हेरंबाय

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गस्तस्यकुत्रापि नोभवेत् ॥५०॥ ब्रह्मभिन्नमयोगाख्यमतोविघ्नसमाकुलम् ॥ व्यतिरेकात्मकोदोषो ह्यशांति
करउच्यते ॥५१॥ संयोगत्वमयोगत्वं त्यक्त्वाशांतिंप्रयच्छति ॥ तत्रविघ्नविहीनत्वंप्राप्तंपुत्रनसंशयः ॥५२॥
चित्तभूमिस्वरूपंयत्पंचधान्यथविद्यप ॥ योगादेभैस्वरूपंत्वंभविष्यसिनसंशयः ॥५३॥ पंचधाचि
त्तरूपावैबुद्धिर्मायाप्रकीर्त्तिता ॥ पंचधैश्वर्य्यमोहेषुमोदासिद्धिरुच्यते ॥५४॥ तत्रविंबगणेशस्यप
तितंयोगरूपतः ॥ देवमायाकृतंप्रोक्तंविंबभावंत्यजप्रभो ॥५५॥ आदौपुरामयापुत्रकथितंकल्प
दैवतम् ॥ गणेशरूपमस्माकं त्वयाराधितमादरात् ॥५६॥ तेनत्वंपात्रभूतश्चयोगशांतोमहामुने ॥ अ
धुनाकथितंपुत्रपूर्णशांतिस्वरूपकम् ॥५७॥ शांतियोगेननित्यंत्वंनंभजस्वविधानतः ॥ गणेशानोभवि
ष्यसितदावैनात्रसंशयः ॥५८॥ एवमुक्त्वास्वयंब्रह्मांतर्द्धेसप्रजापते ॥ पुलहस्तत्रयोगंतमसाध
तपसिस्थितः ॥५९॥ ॥ श्री ॥ इतिश्रीमदंत्ये-पुलहोपदेशवर्णनंनामसप्तदशोऽध्यायः ॥१७॥०॥

श्रीः५५

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मोहेनयुक्तहीनोयंदेहीसर्वत्रसंमतः ॥ तदेवविघ्नरूपंच तत्रप्राप्तंमहामते ॥३९॥ देहीदेहमयेयोगेनस्वहिम्निस्थि
तंभवेत् ॥ तदेवविघ्नसंयुक्तंविकल्पयुक्तहीनतः ॥४१॥ सांख्यब्रह्मात्मनिष्ठंयत्तत्रबोधोनविद्यते ॥ अस्वात्म
निष्ठमन्यंचेत्तदास्वात्ममयंभवेत् ॥४२॥ स्वात्मनिष्ठंहृतंतेनतस्मादस्वात्मनिष्ठकम् ॥ समुत्पन्नंमहाभागन
कृतमपिपुत्रकम् ॥४३॥ तदेवविघ्नरूपंवैपरतोन्यानभावतः ॥ सांख्यंब्रह्मनसंदेहोबीजमुत्थायधारकम् ॥
४४॥ सबीजंतद्धिनिर्बीजं तदेवजायतेस्वयम् ॥ अतोयोगिभिरत्यंतंमोनितंनकदाचन ॥ ४५॥ स्वानं
दब्रह्मयत्प्रोक्तंसमाधिरूपधारकम् ॥ स्वकंयत्तत्रसंयोगस्तदाकारेणजायते ॥ ४६॥ सर्वभेदस्वरूपेणसं
योगात्मकउच्यते ॥ स्वसंवेद्यान्यरोनास्तिसंयोगाभेदभावकः ॥ ४७॥ तदेवयोगिभिस्तस्मात्कथितंविघ्न
संयुतम् ॥ तस्माज्ज्ञातमिदंतत्रयोगेनाभेदतांगतम् ॥ ४८॥ अन्ययात्मकदोषेणविश्वरूपंप्रकाशितं ॥
अतीनमान्यतांप्राप्तंशांतिमार्गेषुसर्वदा ॥४९॥ ततोयोगस्वरूपंयत्सदाभिन्नंप्रकीर्तितम् ॥ नतत्रकस्यचिद्बो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भूतान्यजायंते तदुदस्वमे ॥२८॥ मुद्गल उवाच ॥ पुलहस्यवचः श्रुत्वा ध्यानानमब्रवीत्प्रभुः ॥ पुत्रं विनयसंयुक्तं
प्रोजासिंहमाश्रितम् ॥२९॥ ब्रह्मोवाच ॥ ~~[illegible]~~ शृणु पुत्र प्रवक्ष्यामि यत्पृष्टं मे त्वया परम् ॥ जन्म
र्वसर्वपापध्वंशोनिमार्गप्रकाशकम् ॥३०॥ विघ्नराजमनादृत्य नरा दुःखसमन्विताः ॥ जायंते सर्वलोकेषु वि
घ्नयुक्ता भयाकराः ॥३१॥ यद्यद्दुःखकरं नृणां विघ्नरूपं न संशयः ॥ नरकादिमहाघोरं विकर्म्मफलदं मतम् ॥३२॥
कर्म्मयुक्तं च सर्वं न स्वर्गभोगप्रदं मतम् ॥ तदेव दुःखरूपं तज्जानीहि पुत्र निश्चितम् ॥३३॥ स्वर्गेषु दुःखभाव
श्च विद्यते नात्र संशयः ॥ स्त्रीपुंयुक्तं तथा विघ्नं मोहदं पश्यतस्मृतम् ॥३४॥ दैत्यारिभ्यो भयैर्युक्तादेवास्तत्र व
संतिते ॥ भयहीनाश्च तान्हत्वा लयेमृत्युभयप्रदे ॥३५॥ उत्पत्तिनाशसंयुक्तं ब्रह्मोक्तं केशलं मतं ॥ त्रिगुणादि
व्यथायुक्तं विघ्नेन ग्रसितं स्मृतम् ॥३६॥ अर्कमार्गान्नरो मोक्षं लभते नात्र संशयः ॥ तदेव विघ्नसंयुक्तो मो
क्षश्चैव शृणु स्तन ॥३७॥ देही देहश्च तुभिश्च मोहितो बंधनं गतः ॥ सगवसाधनं कृत्वा बंधहीनः प्रजापते ॥३८॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्वसमीपस्थितः॥ बभूव मृगयोनौ ससंगदोषप्रभावतः॥१८॥ तत्र पूर्वं तथा पुत्रो जातिस्मरो बभूव सः॥ ज्ञानपुत्रं
यं संगात्सभीतो विचचार ह॥१९॥ मृगसंगं परित्यज्य ययौ पूर्वाश्रमं ततः॥ तत्रापि हिंसासमायुक्तो दुष्टभा
वपराङ्मुखः॥२०॥ शुष्कतृणादिकभक्षनसोस्मरद्दिलुमचयम्॥ तीर्थस्नानं सदा कुर्वन्साधुदर्शनलोल
सः॥२१॥ एकदा वनमध्ये स मृगो बभ्राम लीलया॥ अपश्यत्पूर्वपुण्येन पुलहाश्रममुत्तमम्॥२२॥ तत्र मुनी
श्वराः केचिद्वसंस्तत्पशयणाः॥ महाभागास्तपोयुक्ता गणेशभजनेरताः॥२३॥ तत्रासौ मृगजातिस्थो
भरतो मुनिसन्निधौ॥ वासं चकार यं दृष्ट्वा साधुसंगपरायणाः॥२४॥ एकदा ब्रह्मदेवोथ जगाम पुलहाश्र
मं॥ तं दृष्ट्वा पुलहाद्यास्ते प्रणेमुस्तं पितामहम्॥२५॥ तं पूजयामहाभक्त्या पुलहः सर्वसंयुतः॥ पूजयित्वा
स्वयं देवं यादसंवाहनेस्थितः॥२६॥ परिपप्रच्छ तं तत्र पुलहो भावसंयुतः॥ आदिदेव महाभा
गं गाणपत्यं स्वभावजम्॥२७॥ पुलह उवाच॥ तात दुःखयुताः सर्वे जंतवः केन भोगिनः॥ मोक्षिणो ब्रह्म

उ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सराजापरमधर्मविन् ॥८॥ एकदासनदीतीरे संस्थितस्तर्पयन्पितॄन् ॥ अकस्मात्सिंहसन्नादो बभूव भयदा
यकः ॥९॥ तं श्रुत्वा हरिणीतत्रो तर्वन्नी सहसा वनम् ॥ उत्पपात नदीतीरे भयेन प्रपपात सा ॥१०॥ उत्पतन्त्यान
दीतीरे गर्भस्तस्याः पपात ह ॥ सापि दूरे यथो दक्षमृतादुःखेन तत्क्षणात् ॥११॥ भरतेन मृगो बालो जनस्य
:संधृतो भवन् ॥ करुणायुतचित्तेन पालयामास यत्नतः ॥१२॥ मृगीशिशोर्ननस्तस्य प्रीतिर्जाता महात्मनः
॥ लालयामास भावेन रक्षयामास भूमिपः ॥१३॥ क्रमेणाप्रगतं सर्वं नित्यं तस्य तपोमयम् ॥ मृगेणास
क्तचित्तस्य संगदोषमपश्यतः ॥१४॥ एकस्मिन्दिवसे सोपि मृगो मृगैः समन्वितः ॥ ययौ वनं नरेकुरुनरा
नक्षत्रिणामुना ॥१५॥ भरतस्तं मृगं तत्र न ददर्श यदा प्रभो ॥ तदा दुःखसमायुक्तो बभ्राम सवने वने ॥१६॥ न
ददर्श मृगं कुत्र विललाप महीपते ॥ नित्यं शोकसमायुक्तो ममार कालवेगतः ॥१७॥ मरणे समृगस्तेन दृष्टः स्व

श्रीः ५३

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नेश्रमभुनदायकम् ॥ शांतिदं शांतचित्तेभ्यः कथितं भक्तिसंयुतं ॥ २९ ॥ इति श्रीमदांत्ये० ऋषभचरित्रं नाम षोडशोऽध्यायः ॥ ० ॥ १६ ॥ श्री ॥ मंगलं उवाच ॥ ऋषभेन कृता चर्या नानायोगप्रकाशिनी ॥ आदौ तो भूमिपो दृष्ट्वा जग्राहेहाग्रहे स्थितः ॥ १ ॥ दुर्बुद्धिः सततं भ्रष्टः कर्ममार्गं विमुच्यवै ॥ पशुवद्धर्महीनांश्च कारयामास मानवान् ॥ २ ॥ जैनमार्गः समुत्पन्नस्तदादिश्च प्रजापतेः भरतेन सुसंश्चित्रः कर्ममार्गानुसारिणा ॥ ३ ॥ तदेव कलिकालेवै भविष्यंति यहेग्रहे ॥ निरकाः संग्रहिष्यंति कलिदोषेण संयुतः ॥ ४ ॥ ऋषभेण ग्रहंत्यक्त्वा चरितो न्यासिनां महान् ॥ ग्रहस्थैः संधृतो मार्गो नरकप्रद इच्यते ॥ ५ ॥ ऋषभस्याग्रजः पुत्रो भरतोऽधर्मतत्परः ॥ राज्यं चकार धर्मेण रंजयन् सकलाः प्रजाः ॥ ६ ॥ पुत्रेण राज्यं समाप्यासौ वनं ययौ महायशाः ॥ तत्र देहं क्रमेणैव तपसा शोषयन्स्थितः ॥ ७ ॥ शालिग्रामाश्रमे निष्ठन् विष्णुध्यानपरायणः ॥ तत्तापतपउग्रं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

धर्म्मार्थकाममोक्षाणां दायकायनमोनमः॥ ब्रह्मभूतकरायैव ब्रह्मभूतमयायच॥४९॥ किंस्तौमित्वांग
णाधीशयोगशांतिमयंप्रभो॥ यंस्तोतुंनसमर्थाश्चवेदाद्याःशिवमुख्यकाः॥५०॥ तथापिबुद्धिप्रा
मारायमत्तेनसंस्तुतोमया॥ भक्तिंदेहिन्वदीयांमेदृढामव्यभिचारिणीम्॥५१॥ मुद्गलउवाच॥ इत्यु
निपपातावौमिदंग्रथमहायशाः॥ गणेशस्यचतेनापिसमुत्थापितआदरात्॥५२॥ ऋषभंग
णानाथञ्चजगामदृसमुत्तमम्॥ शिवशिष्यंशिवप्रज्ञंसप्तद्विवसनातनं॥५३॥ गणेशउवाचा
मदीयाभक्तिरत्यंतंभविष्यत्यचलानघ॥ स्तोत्रंत्वयाकृतंमेतुशांतिदंप्रभविष्यति॥५४॥ यंयमि
च्छतिनंतंवैदास्यामिस्तोत्रपाठतः॥ अवरणात्रसंदेहोभावयुक्तःसदा॥५५॥ इदंचरित्रमु
ख्यंवैयःशृणोतिनरोत्तमः॥ ऋषभस्यमहापुण्यंपठतितस्यसर्वदा॥५६॥ भविष्यतिनसंदेहो

श्रीपुर

इत्युक्तातदेवेदेवोगणेशोगणवल्लभः॥ ऋषभस्यसदाशांतोयोगीगायोशनीगनः॥५७॥ ऋषि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गणेशानः समंययौ ॥३९॥ आगतं गणपं दृष्ट्वा भक्तिभावेन यंत्रितं ॥ प्रणनाम ससाष्टांगं हर्षगद्गदभाष
णः ॥४०॥ सरोमांचशरीरश्च सअश्रुनेत्रो महायशाः ॥ तुष्टाव तं गणाध्यक्षं शीर्षांजलिर्हृषीमानसः ॥४१॥ ऋष
भउवाच ॥ नमस्तब्रह्मरूपाय गणेशाय करुणानिधे ॥ भेदाभेदादिहीनाय शरणानां पतये नमः ॥ निराकाराय
नित्याय जगदाकारमूर्तये ॥ अनंताय परेशाय परात्परतराय ते ॥४३॥ आदिमध्यांतहीनाय गुणाकारा
य ते नमः ॥ गणेशाय जगत्स्रष्ट्रे पालकाय हराय च ॥४४॥ नमो नानावतारायभक्तपालनहेतवे ॥
सुरासुरमयायैव सुरासुरसुपूजित ॥४५॥ योगाय योगदात्रे च योगाकाराय ते नमः ॥ योगिनां पतये
तुभ्यं ब्रह्मणां पतये नमः ॥४६॥ सर्वादये गणाध्यक्ष सर्वपूज्याय कुंठये ॥ सर्वेनेत्र वशिष्ठाय विघ्ने
शाय नमो नमः ॥४७॥ हेरंबाय निजानंदवासिने सिद्धसेविने ॥ सिद्धिबुद्धिपते तुभ्यं नमस्त्रैलोक्यनायते ॥४८॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तत:॥२९॥गकारश्च नकारश्च नाम्नि गणपतेस्थितौ॥तदा नानीडिभो योगी ब्रह्माकारो श्रुतेर्स्मरनात् ॥३०॥
तयोः स्वामी गणेशानो योगरूपेण संस्थित:॥तं भजस्व विधानेन शांतिमार्गेण पुत्रक॥३१॥मनोवाणी
मयं सर्वं गणेशाकारभावितं॥मनोवाणी विहीनं च तदाकारं प्रभावया॥३२॥मनोवाणीमयं सर्वं माया
रूपं प्रकथ्यते॥मनोवाणी विहीनं यत् तद्देवतादृशं मनम्॥३३॥चित्तस्य पंचभूमीनां प्रकाशककर: स्मृ
त:॥तेन चिंतामणिर्नाम्ना जातो सो गणनायक:॥३४॥तं भजस्व महायोगिन् योगाकारेण संस्थित:॥
भूमीनां त्यागमार्गेण चित्तस्य शांतिमाप्स्यसि॥३५॥गणेशस्तु गणेशोयं संयोगायोगवर्जित:॥मयया
भ्रांतिरुत्पन्नात्यंतं कासुखमाप्स्यसि॥३६॥इत्युक्त्वा विरराम शिव: शिवकर: सताम्॥ऋषभो
पि प्रसन्नात्मा तं प्रणम्य ययौ वनम्॥३७॥कथितं शंकरेणैव तं योगमभ्यसन् स्वयं॥क्रमेणापूर्ण
योगीशो जातो शांशस्वरूपधृक्॥३८॥तथापि गणपं दक्षनमुमोच क्षणं मुनि:॥तेन तत्समीपे सौ

श्रीपु१

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सोऽहं तेऽधुनाखिलोमहादेवदयानिधे ॥१९॥ सहजान्नपरं ब्रह्म मयाज्ञातं विवेकतः ॥ तत्रस्थानन्दतादृष्टा
तयाशांतिर्गता च मे ॥२०॥ सुद्धलउवाच ॥ क्रमभस्यवचः श्रुत्वा शंकरोहर्षनिर्भरः ॥ जगादतंमहाभक्तं पूर्णा
याश्रुपतंवचः ॥२१॥ श्रीशिवउवाच ॥ त्वयापृष्टं महायोगिस्तारकंयोगिनामतं ॥ कथयामिमहत्प्रीत्याशृणुष्वै
काग्रमानसः ॥२२॥ शांतियोगात्मकः साक्षाद्देहेषु कथितः पुरा ॥ गरोक्तोयोगरूपाख्योगिभिः सेवितः सदा ॥२३॥
तस्मात्सर्वैसमुद्भूतं तदाधारेणसंस्थितम् ॥ अंतर्बहिस्तदाकारं योगेनभवतिप्रभो ॥२४॥ सामवेदेप्र
कथितंशरणुष्वेदरहस्यकम् ॥ येनत्वंशांतियुक्तोभविष्यसिनसंशयः ॥२५॥ मनोवाणीमयंसर्वंदृश्यादृश्य
स्वरूपकं ॥ गकारात्मकरूपंवैतत्रब्रह्मागकारकः ॥२६॥ मनोवाणीविहीनंचसंयोगायोगसंस्थितं ॥ णाकारा
त्मकरूपंवैणाकारस्तत्रसंस्थितः ॥२७॥ विविधानिगकाराच्चप्रसृतानिमहामते ॥ ब्रह्मणीतानिकथ्यंतेतेन
त्वरूपाणियोगिभिः ॥२८॥ णाकाराच्चतथाब्रह्मणिप्रसृतानिमहामते ॥ निरोधात्मकरूपाणिकथितानिसमं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

न पिशाचादि ततः सहजसंस्थितः ॥१०॥ सहजं शांकरं ब्रह्म मोहहीनं चतुर्थकम् ॥ स्वाधीनं नेतिरूपं यद्य
कं तेन संश्रितं ॥११॥ तेनासौ शांभवो जातः शिवमार्गप्रकाशकः ॥ यत्र तत्राचरद्योगी जनानां बोधयन्नुशि
वम् ॥१२॥ ततो योगेन तत्रैव स्वाधीनं ब्रह्म दृश्यकम् ॥ दृष्ट्वा शांतिं परित्यज्य विस्मितः प्रबभूव ह ॥१३॥ ब्रह्म
गितमपराधीनं स्वाधीनं वा कदाचन ॥ शिवः स्वाधीनरूपोयं न योगीन्द्र मनो भवेत् ॥१४॥ एवं विचार्य विशे
षाच्छंकरालयमाययौ ॥ तं प्रणम्य स्थितो योगी शिवेन मानितो भृशम् ॥१५॥ तत्र स्थितमहाभागा योगिनः शि
वशिष्यकाः ॥ गणापत्याः सतान्दृष्ट्वा विस्मितो मानसेऽभवत् ॥१६॥ ततो वसरमासाद्य शिवं नत्वा कृतां
जलिः ॥ जगादतं स योगीन्द्रं भक्तिपूतेन चेतसा ॥१७॥ ऋषभ उवाच ॥ नमस्ते शंकराय एव नमस्ते योगरू
पिणे ॥ नमस्ते जगदाधार प्रजाधिपतये नमः ॥१८॥ शांतियोगं वदस्वामिन् पूर्णशांतिप्रदायकम् ॥ द्वा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मुद्धस उवाच ॥ प्रियव्रतात्मजात्यासीदाग्नीध्रस्यमहात्मनः ॥ नाभिस्तस्याभवत्पुत्रो ऋषभोयज्ञकर्मणि ॥ १ ॥ य
स्तस्यरूपंस्वयंविष्णुकस्तारूपेराष्ट्रेद्भुतम् ॥ प्रभावसमायुक्तः स्थितस्तस्यसनेश्मनि ॥ २ ॥ तस्यपुत्रशतंयेजे भरता
प्रजापते ॥ एकाशीतिश्चपुत्रावै ब्राह्मणास्तपसाभवन् ॥ ३ ॥ नवयोगिनएवान्येभवस्तत्रकलायनः ॥ गाराप
त्यामहाभागाःसर्वभेदविवर्जिताः ॥ ४ ॥ कविर्हरिरंतरिक्षःप्रबुद्धःपिप्पलायनः ॥ आविर्होत्रोथद्रमितश्च
मसःकरभाजनः ॥ ५ ॥ सद्योगधरामुख्याऊर्ध्वरेतसएवच ॥ सर्वगाःसर्वसंमान्याब्रह्मनिर्मुक्तनेषुच ॥
६ ॥ तत्रतत्रराजानोजंबुद्वीपेप्रजापते ॥ खंडेषुतेषुमुख्यावै भरतोज्येष्ठपुत्रकः ॥ ७ ॥ सप्तात्रांनवानां
वैसंमाद्भ्रातृभिर्नसंस्थिताः ॥ एवंविभज्यराज्यंस्वमृषभश्चवनंययौ ॥ ८ ॥ तत्रनानानृपःकृत्वाकर्मसव
भूवह ॥ अवधूतोमहाभागोयोगमभ्यस्तयोगवित् ॥ ९ ॥ नानायोगविभेदेननानाभूमिंविशोधयन् ॥ जडोन्म

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्मृतः ॥३१॥ तस्माद्घोरौरवाद्या नरकाश्चसमास्थिताः ॥ पातनाकारिणश्चैव सर्वे पापीनांश्चहिकारकाः ॥
३२॥ रौरवश्चैव तामिस्रो महारौरवसंज्ञितः ॥ अंधतामिस्रसंज्ञं च तथा सूचिमुखोपरः ॥३३॥ लोहदं
ड्रमवालुकस्तथा खड्गपत्रकः ॥ लालामुखः कृमिभक्ष इत्याद्या वहवः स्मृताः ॥ ३४ ॥ नरकेषु प्रपच्यंते
पापकारिणस्तथा च ॥ एतावान्ब्रह्मगीतिः ससंक्षेपेण निरूपितः ॥ ३५ ॥ विस्तरान्नैव शक्यं स्यात्तिर्ति
तं वै प्रजापते ॥ शापमोहस्य वेगेन तत्त्वभ्रांतिः समागता ॥ ३६ ॥ गणेशाराधनेनाद्य भ्रांतिनाशो
भविष्यति ॥ तदा त्वं तत्त्वतं सर्वं ज्ञास्यसि नात्र संशयः ॥ ३७ ॥ एवं सर्वेषु सामान्यं ब्रह्मांडेषु च भोग
गतम् ॥ अष्टावरणयुक्तेषु गणेशाधारकेषु वै ॥ ३८ ॥ इदं गणपतेरूपं ब्रह्मांडात्मकसंस्थितम् ॥
कथितं ते समासेन सर्वसिद्धिप्रदं मया ॥३९॥ यः शृणोति नरो भक्त्या पठति तस्य सर्वदम् ॥
भुक्तिमुक्तिकरं भाविपापकंचुकनाशनं ॥४०॥ इति श्रीमदंत्ये पाताले वर्णनं नाम पंचदशोध्यायः ॥१५॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तेनानंतः प्रकीर्त्तितः ॥ यस्य विश्वं बभौ ज्वालाद्दहंति सकलं जगत् ॥ २२ ॥ मृत्युवर्द्धितरः कोसौ महाभोगो महाबलः ॥ ब्रह्मणोदिवसांते वै लयं कृत्वा स्वयं पुनः ॥ २३ ॥ भजंनागराजस्तेवासुकिप्रमुखाः सदा ॥ असुराश्चैव प्रह्लादप्रमुखाः सेवपरायणाः ॥ २४ ॥ उपासंति विनित्यास्तं तथान्येभागपन्नगाः ॥ नेमाम कार्यसिद्ध्यर्थमनंतं भक्तितत्पराः ॥ २५ ॥ कश्यपस्य ततोध्यस्ता दिक्षोश्चैवावतारिणः ॥ स्थानंस हस्रकस्मिन्योजनानां स्थितं प्रभो ॥ २६ ॥ तत्रत्वं वरुणाद्या श्च सेवंते भावतत्पराः ॥ साक्षात्कर्म्मि स्वरूपश्च नारायणाम नामयम् ॥ २७ ॥ योजनानां ततोध्यस्ता सहस्रं स्थितं स्वयम् ॥ वराहरूपधारी च विष्णुः परपुरंजयः ॥ २८ ॥ तं धरित्रिमुखाः सर्वे सेवंते भक्तितत्पराः ॥ महादेवं कराला स्यं स्वभक्तेभ्योभयप्रदम् ॥ २९ ॥ शेषाधारमिदं सर्वं कूर्म्माधारः सवैस्मृतः ॥ कूर्म्मो वाराहरूपस्याधारं रामस वस्थितः ॥ ३० ॥ वाराहश्च निराधारो ॥ गणेशं हृदि संस्मरन् ॥ स्थितस्वेन प्रभावेन सर्वाधारः सवै

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

धःस्थितं महत् ॥ वासुकेः प्रमुखैर्नागैर्दैत्यैर्नानाविधैस्तत्र ॥१२॥ विवरैः सर्वशोभाढ्यैर्नानासुखप्रदैः परैः ॥
तत्र तेजस्विनस्तीक्ष्णा विषोग्राः प्रवसंति वै ॥१३॥ पातालं नीलवर्णं तत्तस्मादधः प्रतिष्ठितम् ॥ तत्र स्थानं
च शेषस्य कार्य्यार्थं संकृतं तत्र ॥१४॥ तत्र दैत्याः सुरा नागास्तं सदा पर्युपासते ॥ भक्तियुक्ता विवेकेन नाग
राजं महौजसम् ॥१५॥ पातालविवरेषु तत्र यहा नानाविधाः कृताः ॥ वनानि चतथाग्राम्यानगराणि प्रजा
पते ॥१६॥ विचित्रभोगयुक्तास्ते वृक्षा नानाविधानि च ॥ मंदिराणि प्रभावंति सरांसि सोत्पलानि च ॥१७॥
तत्र स्वर्गसमं दक्षभोगं कुर्वंति जंतवः ॥ हृष्टपुष्टजनाः सर्वे नियतवेषराजीवति ॥१८॥ अपारायुः समा
युक्ता महातेजसरूपिणः ॥ देवादीनां सुदुर्धर्षाः वसंति धनदारिणः ॥१९॥ एतस्मादधः सहस्राणि योजे
नानि प्रजापते ॥ त्रिंशत्तत्र स्वयं शेषः सदा तिष्ठति नागतः ॥२०॥ यशोशभक्तिसंयुक्तो यशोशांससमुद्भ
वः ॥ विष्णोः कलावतारस्तु कालरुद्रस्तथा स्मृतः ॥२१॥ सहस्रानन रूपो सौ महाभोगो महाबलः ॥ ब्रह्मरोधि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

अतलं श्यामवर्णं च भूमेरधः समं स्थितम् ॥ अयुतं योजनानां वै विस्तीर्णं लक्षयोजनः ॥ २ ॥ मयपुत्रेण
संयुक्तं तथा नमुचिपूर्वकैः ॥ तथान्यैर्विविधैर्भोगैरतलं शोभितं प्रभो ॥ ३ ॥ वितलं श्वेतवर्णं च तस्माद्दध
स्तथा स्मृतम् ॥ अयुतं योजनेषु तत् विवरमिव संस्थितं ॥ ४ ॥ तत्र नागासुराश्चैव वसंति सुखभोगिनः ॥
कंबलः शंकुकर्णश्च हयग्रीवश्च जंभकः ॥ ५ ॥ सुतलं पीतवर्णं तत्तद्दधः प्रतिष्ठितम् ॥ तत्रैव वैनतेयो
याद्विपक्षिणो दैत्ययोषली ॥ ६ ॥ कालनेम्यादयश्चान्ये नानादैत्याः स्थिता सुखं ॥ नागाश्च भयसंहीना
वसंति ते विहारिणः ॥ ७ ॥ तलातलं तथा ज्ञेयं शार्करं तत्र वासिनः ॥ मयासुरादयश्चैव वाणान्धक
मुखाः परे ॥ ८ ॥ वसन्ति सुखभावेन नागा ये विगतज्वराः ॥ कालकेयाः महादेहा निवातकवचस्तथा
॥ ९ ॥ महातलं दारुवर्णं तत्र तक्षकपन्नगाः ॥ अन्ये च बहवो नागा वसंति सुखभोगिनः ॥ १० ॥ हिरण्यपु
रधिष्ठाश्च दैत्या अन्ये सहस्रशः ॥ देवानां भयमुत्सृज्य निवसंति प्रजापते ॥ ११ ॥ रसातलं शैलमयं तद्द

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

परिकीर्तितम् ॥३५॥ तस्मादात्मस्वरूपं यत्सूर्याकारं च तत्स्मृतं ॥ तस्मादसन्मयं ब्रह्मशक्ति
रूपेरासंस्थितं ॥३६॥ तेषामभेदसंप्राप्तिः स्वानन्दपरिकीर्तितः ॥ एवं तत्वेषु सर्वेषु स्वस्वस्थानं
दउच्यते ॥३७॥ ब्रह्मनाजाविधंप्रोक्तमाकाशादिवभेदतः ॥ क्रमार्थं तत्रस्वानन्दः स्वमहिम्नि स्थि
तेभवत् ॥३८॥ अंतेपूर्णत्वमापन्ने साक्षाद्भगवतेः स्मृतः ॥ स्वानंदः सर्वसंयोगे समाधिः पूर्वउ
च्यते ॥३९॥ स्थाने स्थाने निजानंदे गणेशः संस्थितः स्वयम् ॥ कलांशेन विहारार्थं सर्वेषांस
र्वसिद्धये ॥४०॥ एवमूर्ध्वस्थलोकाये कथितास्तेप्रजापते ॥ अतिसंक्षेपभावेन श्रवणात्स
र्वकामदा ॥४१॥ इः ॥ इतिश्रीमदांत्ये ऽउर्ध्वलोकवर्णनं नाम चतुर्दशाध्यायः ॥ ० ॥१४॥ मु
द्गलउवाच ॥ अतलंवितलंचैवसुतलंचतलातलम् ॥ महातलंरसातलंचपातालंसप्रमंस्मृतं ॥१॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

निष्कामाः शिवभक्ताश्चत्र गच्छंति मानवाः ॥२६॥ ज्योतिर्मयस्वरूपेण च सदाकल्पाग्रादपके॥
लोकैतत्रस्वयंशम्भुर्ब्रह्मतिस्वेच्छयात्मकः ॥२७॥ अयुतंयोजनाकारः सोपिविस्तारतोविधे॥
तत्रयोगेनयोगज्ञः शंकरः क्रीडतिप्रभुः ॥२८॥ वामांगंप्रदानाकारं दक्षिणांगंप्रजापते॥ पुरुषा
कारमेतस्य शंकरस्यमहात्मनः ॥२९॥ संयोगउभयस्तस्य कायात्मस्यापतिः शिवः॥ नाशयरा
मयीशक्तिर्द्विनारीस्वरोमतः ॥३०॥ साशक्तिस्तस्यदेवस्यत्रिधारूपीधरावभौ॥ दानामिनाशि
येनापिजगदानन्ददायिनी ॥३१॥ तयाव्याप्तोमहादेवोमोहहीनः स्वभावतः॥ क्रीडतीसततंदक्ष
मायाधारः स्वलोकगः ॥३२॥ तस्मात्परंपृथिव्यास्तुक्रमात्स्थानंदसंज्ञितम्॥ स्वपदानपरंकिंचि
द्वेदादिषुप्रतिष्ठितम् ॥३३॥ स्वसंवेद्यंहियक्रमचतुर्द्धानचभौस्वयम्॥ चतुर्णांतत्रसंयोगस्तन्म
यःकथितोबुधैः ॥३४॥ अथ व्यक्तंशिवसंज्ञंचब्रह्मनिर्म्माइरूपकम्॥ तस्मात्समंतथाब्रह्मवैष्णवैः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्तावा शक्तिलोकसमेनवै ॥ तत्र क्रीडति योभानुः पुरुषाकारसंज्ञितः १७ ॥ स्ववामांगाच्च निर्म्माय मा
या कर्म्ममयी प्रभुः ॥ संज्ञां तस्य मे पुरुषोऽक्षमसंज्ञितः ॥ १८ ॥ योजनानां ततः कोटिषष्ठावस्तुवि
स्तृतसंज्ञितः ॥ सदा विकुंठवादीप आनंदमयमूर्त्तिमान् ॥ १९ ॥ विस्तारस्तस्य लोकस्य वक्ष्यामि ते
प्रमाणतः ॥ अयुतं योजनाकारः समंता च विराजते ॥ २० ॥ निराधारे सदा नित्ये ज्योतिरूपमयेय
रे ॥ तत्र गच्छंति निष्कामा वैष्णवा भक्तितत्पराः ॥ २१ ॥ सदानंदमयाः पुत्रास्तत्र नित्यं सुखिताः ॥
जैनास्तिष्ठंति नार्य्यश्च स्वेच्छागतिविहारिणः ॥ २२ ॥ वामभागात्तु निर्म्माय भोगत्वं श्रीः प्रजा
पते ॥ दक्षिणांगात्तथा शक्तिर्लक्ष्मीस्ताभ्यां च क्रीडति ॥ २३ ॥ सदानंदमयः साक्षाद्विष्णुः परमथ
मीवितः ॥ द्विविधं मायया रत्नावेलतिस्वेच्छया विभुः ॥ २४ ॥ तस्मात्योऽशांस्तु योजनानां
शकोटिषु ॥ हरेशंकरलोकश्च कैलासः परमाद्भुतः ॥ २५ ॥ निराधारे सदा लोके मोहहीने सुखप्रदे ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ंरूपमुत्तमम् ॥८॥ पंचकोटिमयं पूर्वं तस्माद्दशगुणामकी ॥ ब्रह्माकारा च विज्ञेया पंचाशत्कोटिवि
स्तरा ॥९॥ विष्णोः कोटिमयेसंख्यो योजनानां प्रजापते ॥ शंकिलोको निराधारो ज्योतिर्मयविराजि
तः ॥१०॥ तेजःपुंजमयेदक्षमहामायासमाश्रिते ॥ निष्कामाः शक्तिभक्ता येतत्रगच्छंतियोगिनः
॥११॥ दशसाहस्रविस्तारे समंतात्तनसंकुले ॥ योजनानां महाभागशक्तयस्तत्रसंकुले ॥१२॥ स्व
तेजसाविनिर्मायपुरुषान्समरूपिणः ॥ तैःसमं क्रीडनेसक्ताः स्त्रीभावेनजगन्मया ॥१३॥ तस्माको
हिचतुष्केच सूर्यलोकः पुरातनः ॥ योजनानां महातेजःपुंजरूपोविराजते ॥१४॥ निराधारेस
दानित्यं निष्कामास्तत्रयांतिवै ॥ शक्तवृंगम्यामहाभागाःसाक्षाद्ध्रुवनिवासिनी ॥१५॥ अन्येसू
र्यास्ययेभक्तानिष्कामभजनेरताः ॥ तत्रगच्छंतितेदक्षभानुतेजःसमप्रभाः ॥१६॥ तस्यापिविस्तर

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मत्रयोदशोध्यायः॥१३॥मुद्गलउवाच॥अधो वाऽर्ध्वमहर्लोकः कोटियोजनदूरतः॥कल्पादिका
रिणास्तत्रवसंतिसुखभोगिनः॥१॥जनलोकोमहर्लोकः कोटियोजनदूरतः॥सनकाद्याः सुतास्त
त्र्यसरेणुविमानगाः॥२॥जनलोकात्तपोलोकः कोटियोजनदूरतः॥अपुनर्भवलोकोचत्र
मुनयोवसतिः पराः॥३॥सत्यलोकस्तपोलोकात्कोटियोजनदूरतः॥वैराजास्तत्रवै देवाः स्थि
तामयविवर्जिताः॥४॥तत्रलोकेगुरुर्ब्रह्मा विश्वात्माविश्वभावनः॥आस्तेसयोगिभिर्नि
त्यंपीत्वायोगामृतंपरम्॥५॥वसंतियतयस्तत्रनैष्ठिकाब्रह्मचारिणः॥व्रतिनस्तपसासिद्धा
याजकाः परमेष्ठिनः॥६॥दूरंतद्योगिनामेकंगच्छतांगगनांपरं॥नतद्दर्शयितुंशक्यंज्वाला
मालासमाकुलम्॥७॥तस्माद्दुर्निरालंबंविश्वरूपविवर्जितम्॥सत्यलोकांतमद्वैतंवैर

श्रीः ४५

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तदमावास्यांगभस्तिभ्यः स्वधामृतम् ॥ मासतृप्तिकरं तेषां पितरः संतिनिर्वृताः ॥ ३६ ॥ न सोमस्य वि
नाशः स्यात्सुधादेवैश्च पीयते ॥ एवं सूर्यनिमित्तेस्य क्षयो वृद्धिश्च सर्वदा ॥ ३७ ॥ सोमपुत्रस्य चाश्वाभिर्वा
जिभिर्वायुवेगिभिः ॥ स्यंदनस्तैः सयायुक्तस्तेनासौ याति सर्वतः ॥ ३८ ॥ भार्गवस्य रथो ह्यश्वैः स्यन्द
नो हेमनिर्मितः ॥ अश्वाभिरप्रिभौमस्य रथो हेमसुशोभनः ॥ ३९ ॥ बृहस्पतेरथाश्वैः स्यन्दनो
हेमनिर्वृतः ॥ रथो दृढतरो ह्यश्वैर्मंदस्यायसनिर्मितः ॥ ४० ॥ स्वर्भानोश्चैव तथा केतोरथो ह्य
भिहयैर्वृतः ॥ एतेनव ग्रहाणां वै समाख्यातामहारथाः ॥ ४१ ॥ सर्वे ध्रुवा ह्यवान्तरश्मिभिरा
दृतान् ॥ हैर्यैस्तारा ध्रियन्ते निर्ध्रुवैव ह्यनिसर्वदा ॥ ४२ ॥ भ्रमंतिभ्रामयन्त्येता सर्वाशानिस्तर
श्मिभिः ॥ इदमत्रोध्रुवाधारं ज्योतिश्चक्रं प्रजापते ॥ ४३ ॥ इति श्रीमदांत्ये नवम नवग्रहरथादिवर्णनं ना

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नरश्मिभिः ॥२७॥ रथश्चिचक्रसोमस्य कुन्दाभस्तस्य वाजिनः ॥ वामदक्षिणतोयुक्ता दशतेवै
क्षपाकरः ॥२८॥ वीथ्याश्चपरानक्षत्रं चरतिसरविर्यथा ॥ ह्रासवृद्धिसमायुक्तोऽवाधारेणसर्वदा ॥
२९॥ समसोमः शुक्लपक्षेतु भास्करेपरतः स्थिते ॥ आपूर्यतेकलामात्रं सतनंतस्यपाप्रभा ॥३०॥
क्षीरोदपीतंसुरैः सोमममाप्यायतेनित्यशः ॥ एकेनरश्मिनादक्षसुषुम्नाख्येनभास्करः ॥३१॥
एवंसूर्यस्यवीर्येणसोममाप्यायितातनुः ॥ दृश्यतेपौर्णमासंस्थैः संपूर्णोदिवसक्रमात् ॥३२॥
संपूर्णमर्द्धमासेभ्यः सोममामृतात्मकम् ॥ पिबंतिदैवताः सर्वे क्रमेणामृतभोजिनः ॥३३॥
ततः पंचदशेभागेकिंचिद्धिष्ट्रेकशात्मके ॥ पितरश्चपराह्णेतंजघन्यंपर्युपासते ॥३४॥ पिबं
तिद्विजवंकालंशिष्टात्तस्यकलेतुया ॥ स्वधात्मकमयीपुण्याचन्द्रस्यतत्रतप्रिया ॥ ३५ ॥ निःसृतं

श्री:४४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वीसरसश्चैनं ज्ञेयैन्यैरुपासते ॥१९॥ग्रामणीरप्सभूतानि कुर्वंतीभिसुरसंग्रहम् ॥सर्पीवहंतिदे
वेशंयातुधानाःप्रयांतितं ॥२०॥वालखिल्यानयंन्यस्तंपरिवार्यंदयाद्रविं ॥एतेनपंतिव
र्षंतिभांतिवांतिसृजंतिच ॥२१॥भूतानामशुभंकर्म्मव्यपोहंत्यनुकीर्तिताः ॥एतेसहैवसूर्यो
गभ्रमंतिदिविसर्वदा ॥२२॥विमानेधिष्ठितानित्यंकामगेवान्तरंहसि ॥वर्षंनश्चतपंतश्च
हृद्यंतःसहप्रजाः ॥२३॥गोपायंतीहभूतानिसर्वाण्येतेषुगक्षये ॥एतेषांरूपमास्थाय
सूर्यस्तपतिनित्यशः ॥२४॥अहोरात्रव्यवस्थानांकारणंप्रजापतिः ॥पितृदेवमनुष्यादीनि
त्यमास्थापयद्रविम् ॥२५॥एवमेषोगशोशांशोदेवदेवोदिवाकरः ॥करोतिनियतंकालंका
लात्मभगवान्स्वयम् ॥२६॥अन्येचाशुग्रहाःप्रोक्ताध्रुवेवद्भ्रमंतिवै ॥दिवाकरकरैःप्रभ्रास्तंरविं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वासुकिः कंबलीरोऽथ तक्षकोऽश्वतरः ॥ एलापत्रः शंखपालस्तथैरावतसंज्ञितः ॥११॥ धनंजयो महापद्मस्तथा कर्कोटकोपरः ॥ कंबलाश्वतरौ चैव बहव्येनं प्रभाकरः ॥१२॥ नागा द्वादशमासेषु यथाक्रमं प्रजायते ॥ तुंबुरुर्नारदो हाहा हूहू विश्वावसुस्तथा ॥१३॥ उग्रसेनो वसुरुचिरविवसुस्तथापरः ॥ चित्रसेनस्तथोर्ण्यायुर्धृतराष्ट्रः प्रजायते ॥१४॥ सूर्यवर्चा द्वादशैते गन्धर्वा गायतां पुरः ॥ घनस्तनारैंभावैस्तथान्यापुंजलस्थली ॥१५॥ प्रेनकासहजन्या च प्रम्लोचा च प्रजायते ॥ अनुम्लोचा घृताची च विश्वाची चोर्वशी परा ॥१६॥ अन्यावपूर्वचित्तिर्या दिवाकरं तिलोत्तमा ॥ तांडवैस्तोषयन्त्येनं वसंतादिषु वै क्रमात् ॥१७॥ एवं देवा वसन्त्यर्के द्वौ द्वौ मासौ क्रमेण तु ॥ सूर्यमाप्याययन्त्येते तेजसा तेजसां निधिम् ॥१८॥ ऋषितैस्सैर्वचोभिस्तं स्तुवंति मुनयो रविं ॥ गन्ध

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कलांशसंभूतद्वादशान्येचभास्करः॥द्वादशेषुहिमासेषुपतंतिचेरनिश्चिताः॥१॥सरयोधिमितोदेवै
दित्यैर्मुनिभिस्तथा॥गन्धर्वैरक्षरोभिश्चग्रामणीसर्पराक्षसैः॥२॥ध्यातार्यमाप्रमित्रश्चवरुणः
शक्रसंज्ञितः॥विवस्वानथपूषाचपर्ज्जन्यश्चांशुरेवच॥३॥भगस्त्वष्टाथविष्णुश्चद्वादशैतेचभानवः॥
तपंतिरथसंस्थावै वसंतादिक्रमेणच॥४॥पुलस्त्यः पुलहोयात्रिर्वशिष्ठश्चांगिराभृगुः॥भरद्वाजो
गौतमश्चकश्यपःक्रतुरेवच॥५॥जमदग्निःकौशिकोथमुनयोब्रह्मवादिनः॥स्तुवंतिपुरतोदेवं
छन्दोभिर्विविधैस्तथा॥६॥रथवृत्तरथोनागैरथचित्रःस्ववाहकः॥रथस्वनोथवरुणःसुषेणः
सेननिस्तथा॥७॥तार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिर्वैरथजित्सत्यजित्तथा॥आमरथेदेवरथकुर्वंतेभिस्व
संग्रहः॥८॥अथहेतिःप्रहेतिश्चपौरुषेयोवध्यस्तथा॥सर्पोव्याघ्रस्तथाव्याघ्रोवातोविद्युद्दिवाक
रः॥९॥ब्रह्मोपेतश्चभोदक्षथतोपेतस्तथापरः॥राक्षसःप्रवराएतेप्रयांतिपुरतःक्रमात्॥१०॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मध्येचकोवेर्यामेवंचरतिभास्करः॥उदयास्तमनेतासंसर्वकालसमागमः॥३४॥अशेषासुदिशाचैवंसर्वदाविदिशा
सुच॥कुलालचक्रवद्भ्रोकेषुभ्रमतिदिनेश्वरः॥३५॥स्वस्वबोधसमानेनभिन्नंकालंप्रकाशयन्॥करोत्यहस्तथा
रात्रिंकिरणैःस्थापयन्प्रजाः॥३६॥दिवाकरकरैरेतत्पूरितंभुवनत्रयं॥जलंस्थलंनभःसद्भिर्लोकानां
स्थानमुत्तमम्॥आदित्यंमूलमेतत्त्रिविधंनात्रसंशयः॥भवत्यस्मान्नगत्कृत्स्नंसदेवासुरमानुषं॥३८॥
मध्यभागेतदाधारमत्रतंत्रप्रतिष्ठितम्॥ब्रह्मविष्णुमहेशेन्द्रचन्द्रतारानिनागगम्॥३९॥विद्युद्विप्रादि
कानांयत्तेजस्तद्विसंभवम्॥द्युतिद्युतिमतांकृत्स्नात्तत्तेजःसार्वलौकिकम्॥४०॥विभज्यस्वयमेवेशः
क्रीडतिस्मदिवाकरः॥सर्वात्मासर्वलोकेशोगणेशःप्रभाकरः॥४१॥मूलंत्रिभुवनस्यार्यंकर्मरूपी
चदैवतम्॥४२॥इतिश्रीमदौत्ये सूर्यमंडलवर्णनंनामद्वादशोऽध्यायः॥१२॥ मुद्गलउवाच॥सूर्यो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

र्ध्वं तस्मात्सप्तर्षिमंडलम् ॥२५॥ ऋषीणां चैव सप्तानां मूर्ध्नि ध्रुवो व्यवस्थितः ॥ नवयोजनसाहस्रो भा
स्करस्य रथस्मृतः ॥२६॥ इषीदंडस्तथैवास्य द्विगुणो च प्रजापते ॥ तस्य प्रमाणमक्षश्च ध्रुवाधारेण संस्थितः ॥२७॥ द्वितीये क्षेत्रतश्चक्रं संस्थितं मानसाचले ॥ चक्रं राशिमयं तस्य द्वादशारं प्रकीर्तितम् ॥
२८॥ हयाश्छन्दोमयास्तस्य सप्त गायत्रीमुख्यकाः ॥ मानसोपरि मोहेन्द्रि प्राच्यां दिशि महापुरि
२९॥ दक्षिणे धर्मराजस्य वरुणस्य च पश्चिमे ॥ उत्तरे चक्रवेरस्य तन्नामानि निबोधमे ॥ ३०॥
अमरावतिसंयमनीसुखा चैव विभाक्रमात् ॥ दक्षिणायणमासाद्य क्षिप्रक्षिप्रः प्रसर्पति ॥ ३१॥
यदोत्तरायणे भानुः क्षिप्रश्चैव प्रसर्पति ॥ ज्योतिषां चक्रमादाय देवदेवः प्रजापतिः ॥ ३२॥ उ
दयं च महेन्द्रस्य नगर्यां सप्रकाशते ॥ यमपूर्व्यां च मध्याह्ने सायाह्ने वरुणस्य च ॥ ३३॥ निशा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

बृहस्पतेः पादहीनं मंडलं सोमसौरयोः ॥१७॥ विस्तराच्चतयोः पादहीनं बुधस्य मंडलं ॥ तारानक्षत्र
रूपाणि हीनानि तु परस्परात् ॥१८॥ शतानि पंच चत्वारि त्रीणि द्वे योजनानि वै ॥ सर्वावरनिकृ
ष्टानि ताराणां मंडलानि तु ॥१९॥ योजनार्द्धमात्राणि तेभ्यो नूनं न विद्यते ॥ उपरि शुक्रयस्ते
षां ग्रहायते दूरसर्पिणः ॥२०॥ सौरांगिरसौ भौमश्चाक्षेया मन्दगामिनः ॥ तेभ्यो धस्ताच्च च
त्वारः पुनरन्ये महाग्रहाः ॥२१॥ सूर्यः सोमो बुधश्चैव भार्गवश्चैव शीघ्रगाः ॥ अयने द्वे समास्था
य भानुश्चरति सर्वदा ॥२२॥ प्रसः सर्वग्रहात् सर्वान् सोधस्तात् प्रसर्पति ॥ विस्तीर्णं मंडलं दत्वा
तस्योर्ध्वं चरति शशी ॥२३॥ नक्षत्रं मंडलं कृत्वा सोमादूर्ध्वं प्रसर्पति ॥ नक्षत्रेभ्यः कविश्चोर्ध्वं
तस्मादूर्ध्वं बुधस्मृतः ॥२४॥ सोमः सोमसुतादूर्ध्वं तस्मादूर्ध्वं बृहस्पतिः ॥ शनैश्चरस्ततोपु

श्री:४१

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

लक्षे तु भानोर्यमंडलस्थितम् ॥ लक्षे दिवाकरप्रोक्तं चंद्रमंडलमास्थितम् ॥ ९ ॥ नक्षत्रमंडलं कृत्स्नं
तस्मात् लक्षे प्रकाशते ॥ तस्माद्लक्षे ऋषीणां च मंडलं च प्रकाशते ॥ १० ॥ ऋषीणां मंडलादूर्ध्वं ल
क्षमात्रे स्थितो ध्रुवः ॥ मेरीभूतः समस्तस्य ज्योतिश्चक्रस्य वै ध्रुवः ॥ ११ ॥ वायुरश्मिध्रुवस्यापि
चालयन् ज्योतिषां गणान् ॥ दशयोजनसाहस्रं मंडलं भास्करस्य च ॥ १२ ॥ तथा द्वादशसाहस्रं मंड
लं शशिनः स्मृतः ॥ सूर्यात् ऊर्ध्वं स्थितो राहुर्द्वादशसाहस्रयोजनः ॥ १३ ॥ त्रयोदशसहस्रं च मंडलं
तस्य कथ्यते ॥ तमोमयं तमस्यानं पर्वणि गत्य धावति ॥ १४ ॥ छाययाचन्द्रसूर्यावाक्षाद्या
मासवैरतः ॥ तदेव ग्रहणं दृष्टं कथ्यते शास्त्रवादिभिः ॥ १५ ॥ अविलंतमसाद्याग्रं मंडलं रवि
सोमयोः ॥ चंद्रस्य षोडशो भागो मंडलं भार्गवस्य च ॥ १६ ॥ भार्गवात् पादहीनं यद्विज्ञेयं च बृहस्पतेः ॥

रा १

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मिते ॥१॥ भूर्लोकोऽथ भुवर्लोकः स्वर्लोकश्च महोजनः ॥ तपोलोकस्तथा सत्यो लोकाः खंडेऽध
वाः स्मृताः ॥२॥ अर्यमाचंद्रमायावत्किरणैरवभासते ॥ तावान्नर्लोक आख्यातः पुराणेषु प्रजाप
ते ॥३॥ अद्यानरैर्भवद्भ्यंतदेवशास्त्रसंमते ॥ भूर्लोकः कथितो दक्षसप्तद्वीपात्मकः खलु ॥
श्रीः ४॥ प्रमाणमखिलंयावद्भूर्लोकस्यसमन्ततः ॥ तावच्चैव भुवर्लोकपरिमाणोनकथ्यते ॥५॥
भूर्लोकात्सूर्यपर्यंतं भुवर्लोकः प्रकीर्तितः ॥ तस्माच्चाध्रुवपर्यंतं स्वर्लोकः कथितो बुधैः ॥
६॥ तत्रवायोसमाख्याता नेमयोऽष्टविधाः प्रभो ॥ आवहः प्रवहश्चैव तथैवान्नवहः परः ॥७॥ संव
हो विवहश्चाथ तदूर्ध्वं परावहः ॥ तथापरिवहश्चोर्द्ध्वं वहस्तस्मात्परः स्मृतः ॥८॥ भूमेर्योजन

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

शैलाविन्ध्यमहाद्रिकादयः॥तेभ्यःप्रसूतिकानद्योवक्ष्यःसर्वत्रसंस्थिताः॥३८॥पुण्यदाः
स्नानमात्रेणाभिधृतोयामहामते॥नराःकर्म्मकरास्तत्रत्रिविधाचारसंयुताः॥३९॥तीर्थी
नितत्रदेवानांस्थानानित्यंत्रजन्मनाम्॥तत्सेविभ्योधिकानीचकर्म्मफलप्रदानिवै॥४०॥
एवमाद्यगुणैर्युक्तोवर्षोजनाभसंस्थितः॥कर्म्मणांभरणात्सृजैर्भारतोयंप्रकीर्त्तितः॥
४१॥एतद्धूमंडलंकृत्स्नंकथितंतेसमासतः॥श्रवणात्पठनाच्चापिपापापहरणंभवेत्॥
४२॥इतिश्रीमहाभारतेभूमोत्तरखंडेनामैकादशोऽध्यायः॥११॥मुद्गलउवाच॥
प्रसंगात्सर्वलोकानांवदामिसंस्थितिंपराम्॥स्वर्गसीमानत्रसंक्षेपान्मुख्यानांकथया

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कर्मणां फलरूपकम् ॥ तेषु मुक्तापुनर्यत्र यांति कर्मार्थमंजसा ॥ ३१ ॥ अथवा पापकर्माणि कृ
त्वात्रैव व्रजंति ते ॥ नरकेषु नरा नार्यः पुनस्तत्रैव यांति च ॥ ३२ ॥ अत्र योगे नयोगीन्द्रो भवेद्भूत्र
शंसयः ॥ गाराधत्स्वरूपं च न भ्रंत्यास्लभते नरः ॥ ३३ ॥ अतः श्रेष्ठतमः प्रोक्तो वर्षोयं च हिमा
द्रयः ॥ सर्वदा तत्त्वमापन्नो मान्यस्तिषां प्रनायनो ॥ ३४ ॥ भोगेषु स्वल्पस्वरूपोयं सर्वेभ्यः कथि
तो बुधैः ॥ शीतोष्णादिसमायुक्तो नानारोगसमन्वितः ॥ ३५ ॥ तत्र वर्णाश्च चत्वारस्तेषां वै
व्यभिचारतः ॥ वर्णा नानाविधा प्रोक्ता भिन्नधर्मात्मकाः प्रभो ॥ ३६ ॥ अत्र युगभवं मा
नं युगधर्मा समंततः ॥ नराः प्रकृतिभिन्नाश्च स्वार्थादिभिः समन्वितः ॥ ३७ ॥ बहवोत्र कमु

श्रीः ३८

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नरानार्य्यः सुरूपिणः॥ देववत्सुखभोक्तारोबभुः साधुगणान्विताः॥२४॥परस्परेषु संयुक्ताः स
मानकालभोगिनः॥ वर्णाश्रमरताः सर्वे धर्म्मयुक्ताद्यान्विताः॥२५॥ नतत्रयुगधर्म्मश्च सदा
सामान्यधर्म्मिणः॥ शीतोष्णादिभवं दुःखं नास्तिखंडेषु मानद॥२६॥ एकादशशतानीच सह
स्रंतेषु कुत्रचित्॥ शतानिद्वादशानीवै त्रयोदशशतानिच॥२७॥ शतानिकुत्रचित्पंचदशानि
वप्रजापते॥ शतानिपंचवर्षाणिजीवन्तिमानवाकिल॥२८॥ नाभेः खंडेजनाभश्च हिमा
चलसमीपगः॥ कर्म्मात्मकः समाख्यातः सर्वमान्योबभूवह॥२९॥ तत्रकर्म्माणिकृत्वात्
नरायान्तिसमीपतः॥ द्वीपेषु सर्वखंडेषु तथापातालभूमिषु॥३०॥ स्वर्गेषु भोगप्राप्त्यर्थं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तस्यदक्षिणभागेच द्वीपखंडास्त्रयोऽभवन् ॥ उत्तरेचतथाखंडास्त्रयस्तस्यप्रकीर्त्तिताः ॥१७॥ पूर्वप
श्चिमभागेदौ वर्षौतस्यहिधीमतः ॥ मध्येसमंततोवर्षएकस्तस्यप्रजायते ॥१८॥ एवंखंडाः समा
ख्याताः नवद्वीपेचमध्यमे ॥ हिमाचलादयस्तेषु मर्य्यादागिरयःस्मृताः ॥१९॥ द्विसहस्रंसमुच्छ्रेधा
योजनानांप्रजापते ॥ अष्टौचैव प्रविस्तारामहाशैलाःसमंततः ॥२०॥ सहस्रंयोजनानांचनव
खंडस्यविस्तरः ॥ प्रत्येकंभिन्नभावेनतेषुलोकानसन्तिच ॥२१॥ वर्षेषुपर्वताश्चैवनद्योनाना
विधाःस्मृताः ॥ तत्रसर्वेजनादक्षवसन्तिसुखभोगिनः ॥२२॥ अजनाभविहीनाश्चखंडाअ
ष्टौप्रकीर्त्तिताः ॥ तेषुस्वाभाविकीसिद्धिःस्थिरभावेनसंस्थिताः ॥२३॥ सदायौवनयुक्ताश्च

श्रीः इ८

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तस्य दक्षिणभागेच द्वीपखंडास्त्रयोभवत् ॥ उत्तरेचतस्य खंड।

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

षमत्यंतयोजनानांप्रमाणतः ॥८॥ बहिस्थितस्तथादूर्ध्वं त्रिंशत्सहस्रमध्यः स्थितः ॥ अष्टौ सहस्रसंख्ये
च योजनानांसमंततः ॥८॥ अधश्चोर्ध्वविभेदेनस्थितोसौकनकाचलः ॥ पद्माकारस्वरूपेण भूमिम
ध्ये स्थितोबभौ ॥१०॥ पद्मपत्रसमानेन ह्याकरेणाध्यवस्थिताः ॥ पर्वताः सर्वतस्तस्य नानाधातुम
योबभुः ॥११॥ तेषु सर्वत्रदेवानां गुह्यकानांचपक्षिणाम् ॥ योगिनांरक्षसांचैव सिद्धानांचमहात्म
नाम् ॥१२॥ नागेंद्राणांमुनींद्राणांगंधर्वाणांप्रजापते ॥ पिशाचानांचभूतानांनिवासाअद्भुता
बभुः ॥१३॥ कैलासाद्यास्तथैवेंद्रादिक्षुतस्यवावस्थिताः ॥ तेषु रुद्रादिदेवेंद्रा वसंतिदिगिशाः
[illegible] ॥१४॥ [illegible] स्थानंमहारम्यंब्रह्मणः परमेष्ठिनः ॥ इत्यादिसर्वदेवानांसुखदः सगिरिर्बभौ ॥१५॥
सुख

उद्यानानिविचित्राणिदेवक्रीडनकानिच ॥ नराशोकहराणीवजलानिसर्वतोबभुः ॥१४॥२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नाभिः किंपुरुषश्चैव तथा हरिरिलावृतः ॥१॥ रम्यो हिरण्मयः कुरुर्भद्राश्वः केतुमालकः ॥
स्वस्वनाम्नांकिताः खंडास्तेभ्यः पितादधौ स्वयम् ॥२॥ एवं दत्त्वा वसप्रैते प्रियव्रतसुतास्ततः ॥
ययुर्वनं तपस्तप्त्वा गार्हस्थ्यं बभूविरे ॥३॥ ययुर्गोश्वरं धाम तदंते क्रमवादिनः ॥ पुनरावृ
श्रीः ३७ त्तिशून्यं योगाभेदप्रभावतः ॥४॥ जंबूद्वीपस्य विस्तारं एकलक्षसमंततः ॥ योजनानां त
थाद्भुतवरोदिनसंवृतः ॥५॥ तत्र मध्ये महाशैलो मेरुर्हेममयः शुभः ॥ नानाधातुविचि
त्रांगो नानौषधिसमन्वितः ॥६॥ नदीभिः सुजलाभिश्च पुनीतो मौकनकावलः ॥ गुहाभिश्च
यथादक्षनानाजंतुसमन्वितः ॥७॥ लक्षयोजनउच्छेद्यस्तस्य प्रोक्तो महात्मनः ॥ षोडशसह

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

न्निकेषुवै ॥ वर्णाश्रमविभागेनस्वधर्म्मसंस्थिताजनाः ॥ ४८ ॥ पुष्करेसर्वधर्म्मोएकमार्गस
माश्रिताः ॥ एकवर्णाश्रमस्तत्रसमशीलाःप्रजायते ॥ ४९ ॥ नतेषुयुगमानंचयुगधर्म्मस्वभा
जनम् ॥ सदासमानकालश्चस्वधर्म्मस्तादृशस्मृतः ॥ ५० ॥ नलोभोनचमात्सर्य्यंपरस्परहितेरा
ताः ॥ नरास्तेपुण्यशीलावैसदारतोषिणोवभुः ॥ ५१ ॥ कर्म्मणांफलभोक्तारोद्वीपेषुतेषु
शोनक ॥ वभूवुर्भाविकाःसर्वेदेववत्क्रीडनेरताः ॥ ५२ ॥ स्वस्वद्वीपस्थितंदेवमभजंस्तस्य
वैसुखम् ॥ संप्रापुस्तेजनाःसर्वेसालोक्यादिचतुष्टयम् ॥ ५३ ॥ इतिश्रीमहान्ये द्वीपव
र्णनंनामदशमोध्यायः ॥ १० ॥ सूतउवाच ॥ जम्बुद्वीपेश्वरस्याथनवपुत्रावभूविरे ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पारिभद्रो आर्यार्यनो विख्यातः सप्तमः स्मृताः ॥ तत्र ग्रामा च विख्याताः खंडा स्तेषां प्रजायते ॥ ४० ॥
नद्यः सप्तमहावेगाः पर्वताः सप्ततत्रवै ॥ योजनानां चतुर्लक्षं विस्तारस्तस्य सर्वतः ॥ ४१ ॥ सुरोदेना
वृतः सोपि नावदायामरूपिणा ॥ नराणां जीवनं तत्र आयुः साहस्रसमं किल ॥ ४२ ॥ प्लक्षद्वीपेश्वर
स्याद्ये ध्रुवानिद्रस्य सुतास्तथा ॥ शिवो यवयसश्चैव वसुभद्रः शांतक्षेमकौ ४३ ॥ अमृतो भयसंज्ञ
श्च सप्तते परिकीर्तिताः ॥ स्वस्वनामांकिताः खंडा स्तेषां तत्र प्रकीर्तिताः ॥ ४४ ॥ गिरयः सप्ततत्रै
वनद्यः सप्तमहावला ॥ नराणां मायुर्वंतत्र पंचसाहस्रवर्षकम् ॥ ४५ ॥ द्विलक्षयोजनानां च वि
स्तारस्तस्य सर्वतः ॥ इक्षुरसोदकेनैव तावता परिसंवृताः ॥ ४६ ॥ प्लक्षद्वीपे यजंते वै सर्वे धर्मप
रायणाः ॥ वर्षाद्रिसंस्थाविरांद्देवं तेजोरूपेण संस्थितम् ॥ ४७ ॥ प्लक्षद्वीपादिषु ज्ञेयं शाकद्विपा

श्री३६

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पारिभद्रो आप्यायनो विज्ञातः सप्तमः स्मृताः ॥ तत्र त्रयो च विख्याताः खंडास्तेषां प्रजायते ॥ ४० ॥
नद्यः सप्तमहावेगाः पर्वताः सप्त तत्रवै ॥ योजनानां चतुर्लक्षं विस्तारस्तस्य सर्वतः ॥ ४१ ॥ सुरोदेना
वृतः सोपि नावदाया मरुपिणा ॥ नराणां जीवनं तत्र वर्षसाहस्रसमं किल ॥ ४२ ॥ प्लक्षद्वीपेश्वर
स्याथ ध्रुवनिक्षस्य सुतास्तथा ॥ शिवो यवस्तथा वसुभद्रः शांतक्षेमकौ ४३ ॥ अमृतो भयसंज्ञे
श्च सप्तते परिकीर्तिताः ॥ स्वस्वनामांकिताः खंडास्तेषां तत्र प्रकीर्तिताः ॥ ४४ ॥ गिरयः सप्त तत्रै
वनद्यः सप्त महावला ॥ नराणां मायुर्यत्र पंचसाहस्रवर्षकम् ॥ ४५ ॥ द्विलक्षयोजनानां च वि
स्तारस्तस्य सर्वतः ॥ इक्षुरसोदकेनैव तावता परिसंवृताः ॥ ४६ ॥ प्लक्षद्वीपे यजंते वै सर्वे धर्मा
परायणाः ॥ वर्णाश्रमसमाचारैर्देवं तेजोरूपेण संस्थितम् ॥ ४७ ॥ प्लक्षद्वीपादिमुख्ये यंशाकद्वीपा

श्री३६

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मनोजवस्तस्य तन्नाम्ना खंडमन्यं प्रकथ्यते ॥२२॥ पवमानस्य खंडं वै पापमानात्मकं तत: ॥ धौम्रानी
कं चतुर्थं वै पंचमं चित्ररेफकम् ॥२३॥ बहुरूपस्य तन्नाम्ना वैश्वाधारं च सप्तमं ॥ पालयामासुरव्यग्राः
स्वस्वखंडं प्रजापते ॥२४॥ तत्रैव दशसाहस्रं वर्षाणां जीवनं स्मृतम् ॥ नराणां दोषहीनानां सदा यौवन
शालिनां ॥२५॥ दधिमंडोदकाख्येन समं वृत्तो द्वीपोऽतम: ॥ तावता मानयुक्तेन योजनानां प्रजापते ॥
२६॥ द्वात्रिंशच्च सविस्तारो योजनानां समंततः ॥ द्वीपस्य च नरास्तत्र यजंति वायुमीश्वरम् ॥२७॥
कौंचद्वीपस्य विस्तारः षोडशलक्षमेव च ॥ योजनानां समाख्यातः खंडास्तत्र च सप्त वै ॥२८॥ पर्वताः
सप्त तत्रैव नद्यः सप्त प्रकीर्तिताः ॥ अन्याः क्षुद्रस्वरूपाश्च नद्यः सर्वत्र संस्थिताः ॥२९॥ घृतपृष्ठः स
तस्तत्र सप्त खंडेश्वरा स्मृताः स्वस्वनाम्ना समाख्याताः खंडास्तेषां प्रजापते ॥३०॥ आमोदमूरुहः सप्त घृत

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

शसाहस्रं वर्षाणां तत्र विद्यते ॥ तत्र ब्रह्माख्यं साक्षान्नित्यं पुष्करास्थितः ॥ १३ ॥ तं सुरा मानवाद्याश्च पूर्यंते
निरंतरम् ॥ स्वादूदकेन वै दक्षवृतो द्वीपः समंततः ॥ १४ ॥ षोडशानां चतुःषष्टिः समुद्राणां परमाद्भुतः ॥ तत्रांते
पर्वतो रम्यो लोकालोकाभिधः [illegible] ॥ १५ ॥ एकत्र लोकसंवासः एकत्र लोकवर्जितः ॥ लोकालोकाच
लादत्र प्रकाशः सूर्यचंद्रयोः ॥ १६ ॥ तस्मात्परत्र भोदक्षः अंधकारः समंततः ॥ लोकालोकाचलस्तेन
कथितो मुनिभिः पुरा ॥ १७ ॥ पुष्करेक्षवो नद्योमानसाचलसंभवाः ॥ स्वादूदकाः पुण्यरूपा निर्मलाः सर्व
भाविताः ॥ १८ ॥ तासां जलस्य पानेन रोगा नश्यंति दुःखदाः ॥ श्रमः स्वेदादिकं सर्वं भवति न कदाचन ॥ १९ ॥
शाकद्वीपेश्वरस्यापि सप्त पुत्रास्तथाभवन् ॥ पुरोजवो मनोजवः पवमानस्तथापरः ॥ २० ॥ धूम्रानीकश्चित्ररे
फो बहुरूपो जगद्गुरुः ॥ सप्तखंडाश्च तद्वर्षाः सप्तपर्वताः सप्तसरिद्वकाः ॥ २१ ॥ पुरोजवस्तस्य नाम्ना वर्षं प्रथमसंज्ञितं ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मपुत्राः कृताः परे ॥ जंबूद्वीपेश्वरं पुत्रमाग्नीध्रमकरोन्नृपः ॥४॥ प्लक्षद्वीपेश्वरस्तेन ध्यानिद्धश्च कृतः स
तः ॥ शाल्मलेशं यज्ञबाहुं राजानमभिषिक्तवान् ॥ ५ ॥ कुशद्वीपेश्वरं चक्रे हिरण्यरेतसं सुतम् ॥ क्रौंच
द्वीपेश्वरं चैव घृतपृष्ठं चकार ह ॥ ६ ॥ मेधातिथिं पतिं चक्रे शाकद्वीपस्य शाश्वतम् ॥ पुष्करेशं सराजानं
वीतिहोत्रं चकार ह ॥ ७ ॥ ततः प्रियव्रतो राजा वर्नयथो प्रतापवान् ॥ नारदाद्योगमस्याय गाराप्त्योव
भूवह ॥ ८ ॥ अंतेगरोशरूप श्च संयातो योगसेवया ॥ प्रियव्रतसमो राजा नभूतो नभविष्यति ॥ ९ ॥
पुष्करे वीतिहोत्रस्य पुत्रौ द्वौ संबभूवतुः ॥ रमणाध्यातकिनाम्नौ महावीर्यौ सुधर्मिणौ ॥ १० ॥ रम
णाम्यमृतं वर्षं ता भ्यां च महात्मनः ॥ ध्यातकिश्चापि खंडो वै ध्यातकिरुच्यते बुधैः ॥ ११ ॥ रा
कोद्रिमानसाख्यश्च तन्मध्यवलयाकृतिः ॥ योजनानां सहस्राणि दशोच्छ्रयः समंततः ॥ १२ ॥ जीवनंद

श्री:३४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्वायंभुवः स्वयंपुत्रो राज्ये स्थाप्य वनं ययौ ॥ योगेन साधयामास गरीशं भक्तिसंयुतः ॥ ४० ॥ क्रमेणापंचभूमी
नां चित्तस्य परमागतः ॥ न्यन्काचित्तं महायोगी ब्रह्मभूतो न भूवह ॥ ४१ ॥ शांतियोगं समाश्रित्य ब्रह्मलोकं जे
गामह ॥ तत्रैव संस्थितो भूत्वा गरीशभजने रतः ॥ ४२ ॥ प्रियव्रतः स्वयं राजा पालयामास मेदिनीम् ॥ धर्मे
णानिमिदानेन न्यागेन यशआवर्जयन् ॥ ४३ ॥ स्वस्वधर्मरताः सर्वे जनाः वरणिप्रमान्विताः ॥ मुदिताः सत्यशी
लाश्च राज्यं स्थिते प्रियव्रते ॥ ४४ ॥ ० ॥ इति श्रीमदांत्ये० प्रियव्रतराज्यप्राप्तिर्नाम नवमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ०॥
मुद्गल उवाच ॥ प्रियव्रतस्य पुत्राश्च दशोत्पन्ना महौजसः ॥ तेजस्विनो धर्मशीलाश्चिरंजीवा बलवंतराः १ ॥
अग्नीध्रइध्मजिह्वश्च यज्ञबाहुस्तथा मखः ॥ वीरोहिरण्यरेताश्च घृतपृष्ठः सवनः परः ॥ २ ॥ मेधातिथि
र्वीतिहोत्रः कविः पितृसमाबभुः ॥ कविः सवनवीरौ च नराज्ये दधिरे मतिम् ॥ ३ ॥ सप्तद्वीपेश्वरास्तत्र स

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कंकं लदेवत्वं संप्राप्तोसोगणाननः॥ तमाराध्य यत्नेन ततः क्षेमं भविष्यति॥ ३१॥ गुरोः शोगणराजं तं संपू
ज्य भक्तिभावतः॥ बभूवब्रह्मभूतश्च भक्त्यास्माकं पितामहः॥ ३२॥ तस्य पुत्राः समाख्याताः ब्रह्मविस्त
र्मिहेश्वराः॥ सूर्य्यश्चाक्तिश्चपंचैते तं समाराध्य भोगिनः॥ ३३॥ ततस्ते शांतिमत्यंतं प्राप्ता विश्वेश्वराः
सुत॥ ब्रह्मणश्च वयं पुत्रा भजामस्तं गणाधिपम्॥ ३४॥ ततो योगींद्रमुख्याश्च वयं जाताः प्रियव्रत॥
श्रीः ३३ सर्वज्ञानसमायुक्ता बंधहीना विशेषतः॥ ३५॥ तथा त्वमपि राजेंद्र गणेशं भज भावतः॥ तावतः
सुलभं सर्वं भविष्यति सदानघ॥ ३६॥ ततएकाक्षरं मंत्रं ददौ तस्मै महामुनिः॥ गणेशाराधनं सर्वं बो
धयामास यत्नतः॥ ३७॥ एतस्मिन्नंतरे तत्र ब्रह्मणा सहसागतः॥ स्वायंभुवो मनुस्सुस्तो दृष्ट्वा प्र
णतौ सुतौ॥ ३८॥ ब्रह्मणानोदितौ नित्यं पुनः पौत्रः प्रियव्रतः॥ मनुना सहराजर्षिर्ययौ स्वनगरं तदा॥ ३९॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पुत्रेषु राज्यमानीय स्थापयित्वा च शाश्वतम् ॥ पश्चाद्वनमाविश्य योगाभ्यासरतो भवत् ॥ २३ ॥ मुद्ग
ल उवाच ॥ नारदस्य वचः श्रुत्वा ऋषिर्नो राजसत्तमः ॥ उवाच तं मनोः पुत्रः प्रांजलिः प्रश्रयान्वितः ॥ २४ ॥
प्रियव्रत उवाच ॥ स्वामिन्निरामयं पृच्छामि वदमे त्वं महामते ॥ केनोपायेन योगीन्द्र ब्रह्मभूतो भवेन्नरः ॥
२५ ॥ नारद उवाच ॥ अत्र पुत्र प्रवक्ष्यामि ब्रह्मभूतपदप्रदम् ॥ मार्गं तं साध्यशांतिं च लभते मानव
वः स्वयम् ॥ २६ ॥ गणेशं योगरूपं तं ज्ञात्वा योगं ब्रह्मनायकम् ॥ ब्रह्मभूतो भवेज्जंतुः साधनेन महा
मते ॥ २७ ॥ गणशब्दः समूहस्य वाचकः परिकीर्तितः ॥ समूहा योगरूपाश्च बाह्यांतराद्यभेदतः ॥
२८ ॥ अन्नानां संकल्पानां वै समूहेभ्यः सुतः ॥ कथितं ब्रह्मवेदेयं देवं नानागणा स्मृताः ॥ २९ ॥
तेषां पतिं गणेशानं तं ज्ञात्वा योगिनः पुरा ॥ शांतिं प्राप्ताश्च शेषेण शांतियोगमयं परम् ॥ ३० ॥ अस्मा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तं विप्रबोधयस्वविधानतः॥ तथेति नारदस्तत्र ययौ प्रियव्रताश्रमे॥ तं दृष्ट्वा प्रियराजर्षिः प्रणनाम
कृतांजलिः॥ १५॥ स्वकीयाज्ञावसंपन्नमासनेवीक्ष्य संस्थितम्॥ तं जगाम महातेजा नारदो राजस
त्तमम्॥ १६॥ नारद उवाच॥ शृणु पुत्र महाभाग प्रियव्रत महामते॥ देहादि नश्वरं सर्वं त्वया ज्ञातं म
हाद्भुतम्॥ १७॥ तथापि नारदेहोयं मृगोस्मिभिः समन्वितः॥ नरदेहे कृतं कर्म तन्मूलं सफलं न
गतं॥ १८॥ सर्वेषामत्र रूपोयं नरदेहो न संशयः॥ तेषां योषरामन्यं कर्तव्यं देहधारिणा॥
१९॥ स्वधर्मपालनेनैव वर्णाश्रमविधानतः॥ देहिना कृतपुण्येन त्वेनविश्वं प्रयोधितम्॥ २०॥
पशादिभिस्तरांदेवं आदिभिश्चपैतृकम्॥ पुत्रोत्पादनमात्रेण मानुष्यं नाशमेष्यति॥ २१॥
अधुनाऽस्मात्पुरात्त्वं वनं कस्मात्समागतः॥ कुरुराज्यं महाभाग स्वधर्मनिरतो मुदा॥ २२॥

श्री:॥ ३२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कुलेनतत् ॥६॥ शौनकउवाच ॥ कथंमुकुलविप्रेण कथितंतस्यधीमतः ॥ चरित्रंवदसर्वं मेयथा
दक्षेणसंश्रुतम् ॥७॥ सूतउवाच ॥ शापमोक्षितदक्षस्तुश्रुत्वानारदमुद्भवम् ॥ चरितंयोगरूपंस
मुकुलंपुनरब्रवीत् ॥८॥ दक्षउवाच ॥ धन्योत्रिर्यस्यपुत्रोवैगुणापत्यामहौजसः ॥ योगिनोयो
गदातारः श्रुतंतेषांचरित्रकम् ॥९॥ अधुनावदमेब्रह्मन्सृष्टिमार्गंपुरातनम् ॥ स्वायंभुवमनोः
पुत्रौचक्रतुःकिमहैजसौ ॥१०॥ सूतउवाच ॥ दक्षस्यवचनंश्रुत्वाहर्षयुक्तेनचेतसा ॥ जगादतं
महायोगीमुकुलःपरमार्थवित् ॥११॥ मुकुलउवाच ॥ स्वायंभुवमनोःपुत्रौसंजातौप्रजाकामिकौ
॥ प्रियव्रतोत्तानपादौनाम्नाख्यातौप्रजापते ॥१२॥ प्रियव्रतोवनंज्येष्ठोजगामसाधनेरतः ॥ दि
व्यादिनाद्वयंमत्वाभूत्सखिनोमनुस्तुतः ॥१३॥ जगामनारदमुनिस्तत्रसहसातंमनुर्जगौ ॥ पुत्रंप्रियव्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नेकुर्वतेनराः ॥ ८४ ॥ योगिभिर्देवगन्धर्वैः सिद्धैर्नागैश्च मानुषैः ॥ नानाजन्मैस्त[illegible]यादक्षसेवितंक्षेत्र
मुत्तमम् ॥ ८५ ॥ एतद्दत्तस्यमाहात्म्यं यः शृणोति नरोत्तमः ॥ पठति भवितातस्य सर्वसिद्धिर्न संशयः ॥
इति श्रीमदान्ये दत्तचरित्रं नामाष्टमोध्यायः ॥ ८ ॥ सूत उवाच ॥ दुर्वासाः शंकरस्यांशस्तत्तापपरमं
तपः ॥ सदुब्रह्मणि संजातो ब्रह्मभूतो महामुनिः ॥ १ ॥ तमतिक्रोधसंयुक्तमशांतं शांतिलालसं ॥ संवीक्ष्य
दत्तवज्ञानं दत्तात्रिर्महामुनिः ॥ २ ॥ समयूरेशक्षेत्रे तं गणेशं ध्यानमास्थितः ॥ स्वभक्त्या गणराजे
नशांतियोगयुतं कृतम् ॥ ३ ॥ तदाभ्यमहायोगी दुर्वासाः शांतिकारकः ॥ क्रोधहीनः स्वभावः स
संजातो ब्रह्मवित्तमः ॥ ४ ॥ एतदत्रिसुतानोने चरित्रं कथितं मया ॥ यथादक्षाय नो विप्रमुद्गले
नप्रकाशितम् ॥ ५ ॥ अधुना कथयिष्यामि स्वायंभुवस्य संतनेः ॥ चरित्रं सर्वपापघ्नं कथितमु

श्रीः ३१

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तत्रगणेशो भक्तवत्सलः ॥ दत्तः खिन्नश्चतं ध्यात्वा तस्थौ तत्र प्रजापते ॥ ७५ ॥ ततस्तत्कृपया तेन स्वर्णतत्र स
मर्चितः ॥ योगाभेदमयत्नेन ज्ञात आत्मानिवेदकः ॥ ७६ ॥ दत्तो भक्तो गणेशश्च स्वामितस्येनिनाशि
नम् ॥ स्वामिनि सेवकः सोपि तदाकारेण संस्थितः ॥ ७७ ॥ इयं भक्तिर्गणेशस्यात्मनिवेदनरूपिणी ॥
दत्तेन साध्यता मुख्या शांतियोगमयत्नतः ॥ ७८ ॥ एतस्मिन्नंतरे तत्र प्रकटो भूत्स्वयं शिवः ॥ वि
ज्ञानेश्वरनामासौ दत्तं तं परिसस्वजे ॥ ७९ ॥ अहो दत्त महाभाग मम मित्रत्वमागतः ॥ अत्रैवा
हं गणेशानं ध्यायामि योगसेवया ॥ ८० ॥ ततो दत्तं पुरस्कृत्य शंकरो ब्रह्मणो सह ॥ गणेशं स्था
पयामास गंगायादक्षिणे तटे ॥ ८१ ॥ विज्ञानगणराजोयं नाम चक्रे महर्षिभिः ॥ तदा दिक्षेत्रविख्या
तं बभूव गणपस्य तत् ॥ ८२ ॥ विज्ञानाख्यं नामकं पुण्यं शांतियोगफलप्रदं ॥ सर्वसिद्धिकरं क्षेत्रं या
त्राकारिजनस्य च ॥ ८३ ॥ ज्येष्ठशुक्ल चतुर्थ्यां वेस्थापितो गणनायकः ॥ अतस्तत्र महोत्साहस्तद्दि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नभेदोमेकदाक्षिणेभविष्यतिमहामुने ॥ त्वत्प्रीतिंप्रवृद्धांमेत्रस्यास्यामिनिश्चलः ॥ ६७ ॥ गणेश
रानमाहात्म्यंत्वयात्रेचमुखाच्छ्रुतम् ॥ साक्षात्कारंकृतंतस्माद्दिंविज्ञानेक्षेत्रकम् ॥ ६८ ॥
विज्ञानोगणपोदत्तनाम्नाख्यातोभवाम्यहम् ॥ दर्शनाच्छांतिसंदातामविष्याम्यत्रमानद ॥ ६९ ॥ अ
श्री:३० प्रवासंप्रकुर्वंतिमद्दर्शेभक्तिसंयुताः ॥ शांतियोगंसदातेभ्योदास्यामिनेप्रसन्निधौ ॥ ७० ॥ अत्रपु
राशिवेनैवज्ञानंसाक्षात्कृतंपरम् ॥ विज्ञानेश्वरनामामेकृतोमयासशंकरः ॥ ७१ ॥ तस्यात्रसंनि
धिंस्थित्वात्वयातपसुसाधितम् ॥ अतःशंकरमित्रत्वंप्राप्तोसिमदनुग्रहात् ॥ ७२ ॥ त्वयाकृतमि
दंस्तोत्रंयोगशांतिप्रदंभवेत् ॥ पठतांशृण्वतांनृणांप्रसन्नभूतकारकंतथा ॥ ७३ ॥ धर्मार्थकाम
मोक्षाणांदायकंप्रभविष्यति ॥ सर्वसिद्धिप्रदंचैवसर्वेभ्योज्ञानदायकम् ॥ ७४ ॥ इत्युत्कांतर्दधे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सृष्टिकर्त्रे चपितामहे नमोऽस्तुते ॥ ५८ ॥ हरये पालकायैव नानादेहधराय च ॥ संहर्त्रे शंकरायैव कर्म्मा
कारायभानवे ॥ ५९ ॥ शक्तये चक्रियामूर्त्ते देवमानवरूपिणे ॥ नागासुरमयायैव कुंठिताय नमो
नमः ॥ ६० ॥ स्थावराय नमस्तुभ्यं जंगमाय नमो नमः ॥ जगद्रूपाय देवाय ब्रह्मणे ते नमो नमः ॥ ६१ ॥
किं स्तौमि त्वां गणाधीश योगाकारेण संस्थितम् ॥ वेदादयः समर्था न त्वां मनः प्रणमाम्यहम् ॥ ६२ ॥
धन्यो देशो मही योऽसौ पितरौ कुलमेव च ॥ विद्यायोगस्तपश्चैव त्वद्दर्शनात् ॥ ६३ ॥
इत्युक्त्वा भक्तिभावेन परिप्लुतो महामुनिः ॥ ननर्त्त हृष्टरोमा सो वानंदाश्रुकृतन्मुखः ॥ ६४ ॥ तत
स्तं स्वकरैर्धृत्वा गणनाथः सुसस्वने ॥ उवाच योगिनं पूर्णं वचनं परमाद्भुतं ॥ ६५ ॥ गणेशउवाच ॥
धन्योसि दत्तयोगीन्द्र ज्ञातोसि मदनुग्रहात् ॥ शांतिं लभसि पूर्णां त्वं मत्वा मां यि सर्वदा ॥ ६६ ॥ —

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सहस्रोन्यायप्रणामकृतांजलिः॥ तुष्टावसुस्थिरीभूत्वाविघ्नेशंकुलदैवतम्॥५०॥ दत्तउवाच॥ नमोगणपतेतुभ्यं नमोयोगस्वरूपिणे॥ योगिभ्योयोगदात्रेचशांतियोगात्मनेनमः॥५१॥ सिद्धिबुद्धिपतेतुभ्यं पंचचित्तप्रधारक॥ नानाविद्याशीलायगणेशायनमोनमः॥५२॥ सिद्धिदात्रेसमस्तेभ्योनानैश्वर्यप्रधारिणे॥ मोहहंत्रेमोहकर्त्रेहेरंबायनमोनमः॥ ५३॥ स्वानन्दस्वामिनेतुभ्यंसंयोगाभेदधारिणे॥ नानामायाविहाराय विघ्नेशायनमोनमः॥ ५४॥ सांख्यायब्रह्मनिष्ठायबोधहीनायधीमते॥ परतोत्यानस्वरूपायविदेहायनमोनमः॥ ५५॥ बोधायसर्वरूपायदेहदेहिमयायच॥ स्वतउत्थानरूपायप्रकृतिलयनेनमः॥ ५६॥ सोहंकारायदेवायजगदीशायतेनमः॥ महतेविदुरूपायजगद्रूपायतेनमः॥५७॥ नानादात्मकगणेशायनानावेशप्रधारिणे॥ ब्रह्मणे

श्रीः २८

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ज्ञानी हि पुत्रत्वं शान्तियोगस्य सेवया ॥ ४१ ॥ पंचचित्तप्रनाशेवे पंचेश्वर्ये पंगतो अधुना गणा
जस्त्वं मविनासिनसंशयः ॥ ४२ ॥ त्यजो वपूनमीगंत्वं भवाबभूतमुख्यकः ॥ अवश्यमहाचित्त
महदैश्वर्यमादरात् ॥ ४३ ॥ महाशांतिभजस्वत्वं योगेनदत्तसत्वरम् ॥ ददामि ते महामंत्रं गणेशस्य वि
धानतः ॥ ४४ ॥ ततएकाक्षरंमंत्रं ददौ पुत्राय भावनः ॥ अग्रियोगविदां श्रेष्ठं प्रणम्य ययावजः ॥ ४
४५ ॥ साक्षाद्विलस्वरूपश्च दत्तो योगविदांवरः ॥ गंगायादक्षिणेतीरे पूजयामास विघ्नपम् ॥ ४६ ॥
त्यक्त्वा भूमिस्वरूपं ससांतिमाप्त्वा ययोगवित् ॥ अभजत्तं सुभावेन गणपं हृदि चिन्तयन् ॥ ४७ ॥
महायोगी स्वयं दत्तो वर्षे सौके नशौनक ॥ शांतिं प्राप्तो विशेषेण गणपत्वो बभूवह ॥ ४८ ॥ तं दृ
ष्ट्वा गणपस्तत्र यमो भक्तिं निजेच्छया ॥ भक्तवात्सल्यभावेन दत्ताश्रमे सुशांतिदे ॥ ४९ ॥ तं दृष्ट्वा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मीवेदेषु वेदवादिभिः ॥३२॥ क्रीडात्मकगणेशानः स्वानंदः परिकीर्तितः ॥ संयोगात्मकरूपेण स्वस्व
रूपिणीति श्रुति ॥३३॥ क्रीडाहीनोगणेशानोयोगरूपः प्रकीर्तितः ॥ निरानंदात्मकत्वेन सदाब्रह्मणि संस्थि
तः ॥३४॥ संयोगायोगयोर्योगे तयोनाशे गणेश्वरः ॥ शांतियोगात्मकः प्रोक्तोयोगिभिर्योगसेवया ॥३५॥
पूर्णयोगात्मकस्तत्र गणेशः परिकीर्तितः ॥ मायायुक्तविहीनत्वं मांतिमात्रं प्रकीर्तितम् ॥३६॥ पंच
चित्तस्वरूपांत्वं बुद्धिं जानीहि पुत्रक ॥ तत्र मोहकरी सिद्धिर्भ्रांतिदा मोहरूपिणी ॥३७॥ धर्मार्थकाममो
क्षाणां सिद्धिर्भिन्नाप्रदृश्यते ॥ ब्रह्मभूतमयीकथिता योगिभिस्तथा ॥३८॥ पंचधा चित्तवृत्तिर्यात
त्रयद्धिं वितंसुत ॥ तदेवगणराजस्य रूपं विद्धि वात्मकं परम् ॥३९॥ धर्मार्थकाममोक्षेषु ब्रह्मभूतेषु य
त्स्मृतम् ॥ ऐश्वर्यमोहजैर्दैन्यं भ्रमतिर्यत्र लालसः ॥४०॥ पंचैश्वर्येषु यद्धिं वंतदेवगणापस्य च ॥ जीवं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सदास्वाधीनरूपस्वस्वेच्छयाक्रीडतेस्वयम् ॥२५॥ ब्रह्मभूतात्मकोयोगः स्वानंदाख्यः प्रकीर्तितः ॥ तत्रा
स्वाधीनतापुत्रपराधीनविधाकृतः ॥२६॥ ब्रह्मणिब्रह्मभूतस्यस्वतःपारतंत्र्यं ॥ उत्थानंनास्ति
संयोगाद्स्वस्वरूपिणियोगिनः ॥२७॥ स्वानन्देसतसंयोगोजगतांब्रह्मणांभवेत् ॥ सर्वाभेदेन
योगोयंतस्मान्मायासमन्वितः ॥२८॥ अयोगात्मकयोगश्चसदासंयोगवर्जितः ॥ जगतांब्र
ह्मणांतत्रप्रवेशोनोनविद्यते ॥२९॥ सदानिर्म्मायिकोयोगस्वसंवेद्यविवर्जितः ॥ स्वकीयामे
दहीनत्वान्निवृत्तिर्योगिभिर्वृता ॥३०॥ ब्रह्मब्रह्मणिसंस्थापनागतंनगतंपुनः ॥ स्वानन्दनाशतोतु
भ्यंब्रह्मभूतमयोगकम् ॥३१॥ ब्रह्मस्वानन्दवासीसगतिशंकयतेबुधैः ॥ नस्वानन्दात्मकःप्रो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नमु॥ सदसन्मयगंविश्वं ज्ञानीवेदवादतः॥१८॥तेभ्योविश्वसमाप्तूर्ध्वमेनेतिरूपः प्रकीर्तितः॥निर्मो
हः शिवसंज्ञश्चस्वाधीनंब्रह्मतद्बुधैः॥१९॥चतुर्णांब्रह्मसंयोगेस्वानन्दः कथ्यतेबुधैः॥सचैमा
यामयः संज्ञाङ्गोशोवेदवादिभिः॥२०॥अंतर्बाह्यक्रियासर्वाब्रह्मकारप्रदर्शयते॥कर्मयोग
श्री:२७ :सविज्ञेयःसंयोगःकर्मणांसुत॥२१॥ज्ञानात्मचक्षुषाज्ञानंयद्भवतियोगिनाम्॥तेषा
मभेदकोयोगोज्ञानयोगःप्रकीर्तितः॥२२॥ज्ञानानांकर्मणांचैवाभेदयोगःसमात्मकः॥आ
नंदात्मकरूपोयंद्वैधनाशेसप्राप्यते २३॥स्विष्टयाकर्मयोगश्चशुद्धतोयेनमद्रात्मना॥स्विष्ट
यातानयोगश्चस्वेच्छयानंदयोगकः २४॥ स्विष्टयासत्रिभिर्हीनःसहजाख्यःप्रकथ्यते॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नंश्रुत्वाब्रह्मपुत्रोमहातपाः॥ अत्रिरुवाच तंपुत्रंशांतिमिश्रंनमादरात्॥११॥ अत्रिरुवाच॥ शृणु
पुत्रप्रवक्ष्यामिशांतियोगंसनातनम्॥ ब्रह्मणाकथितंमेतंयेनशांतोऽहमंजसा॥१२॥ अस्माकंकुल
देवत्वंप्राप्तोगणपतिःप्रभो॥ सर्वेदेवादिदेवानांकुलदेवःप्रकीर्तितः॥१३॥ शांतियोगस्वरूपंतं
जानीहित्वंमहामते॥ भजस्वसुप्रयत्नेनतदाशांतिमवाप्स्यसि॥१४॥ गणेशात्सर्वमुत्पन्नंतेन
संस्थापितंजगत्॥ तस्याराधनमात्रेणकृतकृत्याःशिवादयः॥१५॥ नामरूपात्मकंसर्वंजगद्ब्रह्म
प्रकथ्यते॥ तदेवशक्तिरूपाख्यंब्रह्मसद्रूपकंपरम्॥१६॥ तत्रामृतमयंभानुमान्माकारिण
संस्थितम्॥ सद्रूपंतंविजानीहिब्रह्मवेदैःप्रकीर्तितम्॥१७॥ तयोरभेदतोब्रह्मसमंसर्वत्रसंस्थि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

समंनेन्यादिकब्रह्मसंस्थितः॥योगेननशोतोभूद्यथोक्तंतिरंततः॥४॥प्रणम्यभगवान्त्रिदृतो
योगिसमावृतम्॥साक्षाद्ब्रह्ममयंपूर्णंप्रोजालिःपरतोभवत्॥५॥अत्रिरात्मानितःसोपिनिषसा
दासनेस्वयम्॥उवाचपुत्रंनमत्रिंविनयसंयुतः॥६॥अत्रिउवाच॥स्वामिन्नानाविधंब्रह्मयोगेनसा
धितमयया॥~~[illegible]~~तत्रोपाधिःसमाधिषुउपाधिरहितोभवम्॥७॥
उपाधिंनिरुपाधिंचत्वत्कासम्येहमास्थितः॥तंत्वत्कात्र्यंमतेवैसहजेसंस्थितोभवम्॥८॥
तत्रदृष्टामहायोगिन्स्वाधीनत्वंसदाप्रभो॥तेनशांतिविहीनोहंकिंकरोमिवदस्वमाम्॥९॥स
इत्यात्रपरंब्रह्मलभ्यतेयोगसेवया॥अतोमांशांतियोगंत्वंकथयस्वमहामुने॥१०॥दत्तस्यवच

श्रीः २६

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

र्ध्नासानाशमिष्यति ॥५२॥ इतितेकथितंसर्वंकारणंमुनिसत्तम ॥ तथामोक्षेप्रुभिर्भोगल
क्ष्मीश्वरताजिता ॥५३॥ यत्रभोगःप्रियोनित्यंतत्रमुक्तिर्नविद्यते ॥ यत्रमुक्तिःप्रियात्यंतंतत्र
भोगःकुतोभवेत् ॥५४॥ वासनायुक्तरूपाचभोगलक्ष्मीर्नसंशयः ॥ निर्वासनमयीमोक्षलक्ष्मी
र्जीवन्मुक्तिशीनक ॥५५॥ इतिश्रीमदार्त्ये॰ भोगमोक्षवर्णनंनामसप्तमोध्यायः ॥ ७ ॥ ० ॥
मुद्गलउवाच ॥ एवंदत्तस्तयोगीनयोगभूमिंसमाचरेत् ॥ नानाचेष्टायुतोदक्षअवधूतंप्रकाश
ति ॥१॥ गोवृक्षशासंयुक्तःपशुवत्पक्षिवत्कदा ॥ मृगादिहेदेचेष्टांस्मचकारमुनिसत्तम ॥२॥ स
इजावस्थायुक्तोवभूवांतेत्रिसंभवः ॥ तत्रांतर्यामिणांतोन्वाएवदपुक्तोवभूवह ॥३॥ व्यक्तव्यक्त

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भयदायकाः॥४४॥इत्यादिबहुभिर्दोषैःसंयुक्तास्तेमहासुराः॥सदायोगप्रियाज्ञेयामुक्तौनहिभ
तःकदा॥४५॥देहंसर्वक्रियाणांतेकर्त्तारंप्राप्यदैत्यपाः॥सर्वथामुक्तिमुत्सृज्यभोगेश्वा
यामनादधुः॥४६॥अतस्तेश्वरराधातेईतामुक्तिर्विशेषतः॥भोगलक्ष्मीःशिरोभिस्तैर्वं
दितातत्रयत्नतः॥४७॥देवर्षयःसदायत्नैर्मुक्तिमिच्छंतिसर्वदा॥अतस्तेमस्तकेदेवींधा
रयामासुरंजसा॥४८॥असुरैर्योगिसंगेनधृतामुक्तिर्यदामुने॥सिरशिशुभदासानकार
णंकथयामिते॥४९॥दुराचारादिसंयुक्तायोगबुद्धिपरायणाः॥तेभ्यःसाशुभदाकुत्र
पितामातात्रिदंतिवै॥५०॥गृहीताविषयासक्तैर्वैक्षितापशुपोनक॥चरणाघातकैर्देवी
तडिताभोगभावतः॥५१॥अतोभागेषुभिर्विप्रवंद्याभोगप्रदायिनी॥यदिमुक्तिर्दुराचारै

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दिपादेषुसंस्थिता ॥ तद्भयेषांभयः प्राप्तिर्भविता नात्रसंशयः ॥ ३७ ॥ अ[illegible]नोनिस्तेजसास्पृष्टादैत्या
देवैः प्रताडिताः ॥ पपलुस्तत्र[illegible]पुरा सर्वे पातालं विविशुः पुनः ॥ ३८ ॥ मोक्षलक्ष्मीस्ततस्तेषां
पश्यतां मुनिसत्तम ॥ अंतर्धानं ययौ देवी ब्रह्मणो ब्रह्मभाविताः ॥ ३९ ॥ शौनक उ० ॥ सूतकू
र्त्वया प्रोक्तं नवृद्धं तन्मया श्रुतं ॥ मोक्षलक्ष्मीं शिरस्पृष्टा दैत्यानां दुःखदा कथम् ॥ ४० ॥ सू
त उवाच ॥ सम्यक् पृष्टं त्वया ब्रह्मन् कथयामि यथा श्रुतम् ॥ व्यासात्सर्वज्ञमुख्याच्च शृणु मो
नकयन्ततः ॥ ४१ ॥ रजस्तमोयुता दैत्या भोगलक्ष्मीपरायणाः ॥ परद्रव्यहताः सर्वे परस्त्रीगा
मिनस्तथा ॥ परापकारकर्तारो जंतुभ्यो दुःखदाः स्मृताः ॥ सदामद्यादिभिर्युक्ताः पापाचारा
विशेषतः ॥ ४३ ॥ साधूनां मुनिमुख्यानां देवानां योगिनां तथा ॥ वेदशास्त्रपुराणानां निंदको

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तौतोस्तेनसिद्धाचमोक्षलक्ष्मीः प्रकाशिता ॥ गृहीत्वावामभोगेतांनिःसृतोजलमध्यतः ॥३०॥
दक्षिणोमध्यकुंभंसहस्तेधृत्वापमोस्वयम् ॥ श्रियासहविलासेनभोगयुक्तोबभूवह ॥३१॥ त्यक्त
स्तैरत्रिजोयोगीभ्रष्टोयमित्यभावतः ॥ सुखेनयोगमस्थायसंस्थितोत्रिसमुद्भवः ॥३२॥ गतेकि
यतिकालेचदेवासुरसमुद्भवम् ॥ एकुंदाहरागरूपंवैजातंतनुसमीपतः ॥३३॥ दैत्यैर्देवास्ततो
भग्नाःपपलसर्वतोदिशम् ॥ तत्रायपुःसुसंभीतारक्षरक्षतमब्रुवन् ॥३४॥ ततोसुरायपुःसर्वेभ
गशस्त्रधरावलात् ॥ तान्दृष्ट्वामरसंघास्तेपलायनपरायुतः ॥३५॥ दैत्यान्दृष्ट्वामहालक्ष्मींमोक्ष
रूपांस्वरूपिणीम् ॥ तांगृहीत्वायपुःसर्वेमस्तकेधृत्यमोहतः ॥३६॥ मोक्षलक्ष्मीस्मृतेस्तत्रय

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तद्वद ॥२२॥ सूतउवाच ॥ ब्रह्मणोंशसमुद्भूतश्चन्द्रस्तपसिसंस्थितः ॥ गणेशात्सवरंलब्ध्वामृतरूपोव
भूवह ॥२३॥ कलाभिःसर्वदेवानांपोषकःसतथानृणाम् ॥ किरणैरुद्भावेनवृद्धिकरःसदाभवत् ॥
२४ ॥ ततोविष्णुःकलांशेनसंभूतोयोगधारकः ॥ क्रमेणयोगमार्गेणानानाब्रह्मसंस्थितः ॥२५॥
वंशेऽतपिशाचादिवालानंदादिकामुने ॥ भवस्यासाधयामासनानाभूमिप्रकारतः ॥२६॥
तंदृष्ट्वायोगिनंसर्वेसेवयामभवान्नराः ॥ द्विजाद्याःसर्ववर्णाश्चाश्रमस्थाभक्तिभावतः ॥२७॥
क्षणंविश्राममन्यत्तंनलेभेमुनिसत्तमः ॥ दत्तोविष्णुस्ततोयातःकिंकरोमीत्यधारयत् ॥२८॥
ततस्तेनजलेविप्रमज्जितंयोगधारिणा ॥ प्रतीक्ष्यंतस्तीरेस्थिताःसर्वेभवंजनाः ॥२९॥

तीर

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प्रणीतुर्भक्तिपुत्रास्त्वांसरोमोचावभूविरे ॥१५॥ ततस्तानब्रवीद्देवोभवतांपत्रिकीर्तितम् ॥ तदेवसफ
लंसर्वंभविष्यतिनसंशयः ॥ भक्तिर्मदीयेपादेषुभविष्यतिसुखप्रद ॥ सामर्थ्यंस्वस्वकार्येषुदृढंख्यातिं
गमिष्यथ ॥१७॥ भवद्भिस्तुमिदंस्तोत्रंसर्वसिद्धिकरंभवेत् ॥ यश्शृणोतिनरोभक्त्यापठतिस्यसि
द्धिदम् ॥१८॥ एकविंशतिवारंचतावद्दिनानियःपठेत् ॥ ससद्यःफलमाप्नोतिमनेप्सितंन
संशयः ॥१९॥ एवमुक्त्वागणाधीशस्तत्रैवांतरधीयत ॥ तेचस्वस्वगृहेसर्वेपत्नीभिःसमन्विताः
२०॥ स्त्रियश्चपुरुषाःसर्वेदक्षकन्यासमुद्भवाः ॥ सुखिनःस्वस्वकार्येषुबभूवुर्गणनायकाः ॥२१॥
शौनकउवाच ॥ अत्रिपुत्रामहाभागाब्रह्मविष्णुशिवात्मकाः ॥ तेषांविस्तारकंश्रेष्ठमिच्छामिसूत

श्री:२३

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गुरोर्धिका सहगा संवभूवह ॥१४॥ मातृसपत्नजात्तस्य भ्रातरो नवरण्वच ॥ तेषामाधीनतां याता
द्विजो सौ शांतियोगध्वके ॥१५॥ भ्रातृपत्नीमहोत्तिका स्वकुः स्नेहं नस्वल्पकम् ॥ जाहि पृंकुत्ति
तं चाग्नं ज्वलितं नदुःस्तुषम् ॥१६॥ वस्त्रादौ भ्रातरः सर्वे भोषणोस तं नतं ॥ च कुस्नेहं परित्यज्य
कुलपांसुवदंतिते ॥१७॥ तेषामृतं समं सर्वं कुत्सितं कूप्य दग्धकम् ॥ अन्नं च भस्मयोगीश्च चीर
वस्त्रैः समाधृतः ॥१८॥ तदपि भ्रातृजायास्ता अन्नं नस्पेचनोदद्दुः ॥ द्वित्रिदिवसमध्येस्वगृक
भुगभवमुनिः ॥१९॥ क्षुधयापीडितो योगिगरापत्न्याप्रजापते ॥ वभामान्नार्थमन्यत्तं गृहेग
हे विचक्षणाः ॥२०॥ नत्रलोकैः स्वकार्यार्थं यहिनोयत्रनत्रसः ॥ च कारसकलं कार्यं तेषामन्नार्थमा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दरात्॥२१॥ततस्तेहर्षिताःसर्वेवस्त्रान्नादिकमादरात्॥ददुःसोपिप्रसन्नात्माकामकारोभवत्स्वयम्॥
२२॥ततस्तैर्भीतिभिर्दृष्टंमानयन्गृहेस्वके॥स्वकामकारिणांचक्रुर्भीतिरौद्र्यसंभृतः॥२३॥तद
पिभीतिजायास्तांकस्मिन्नन्दैदेसुभृ॥सुधासमंभक्षयन्सोपिभावंप्रदर्शयन्॥२४॥क
दाचित्यक्षशालीनांक्षेत्रेशस्यापितोमुनिः॥भ्रात्रभीरक्षणार्थंसरात्रौवैदिवसेप्रभो॥२५॥
तत्रचित्रमभूत्तस्यतच कार्यंप्रभापते॥चौराणांस्वामिनांदेविभद्रकालिश्चसंस्तुता॥२६॥
ममयदिलभेद्रव्यंविपुलंचेज्जगन्मये॥तदापूरुषरूपंतेदास्यामिपरमुत्तमम्॥२८॥द्र
व्यंतस्यतथाप्राप्तंतेनाहंप्रेषिकास्वकाः॥चौराणांस्वामिनांदेवीस्तत्राऽऽगमयदृच्छया॥२९॥

श्रीपु॰

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

अंतंगहीनाबलान्सर्वेजग्मुस्थानंचकंबलाः॥योगिनांदेहप्राणंजानंचतादृशंसके॥३०॥तत्रचौ
राधिपेनैवताक्षतैःपूजनादिभिः॥भोजनंसचकारापिसादंद्विजेंद्रसत्तमः॥३१॥तंपुरस्यवा
दित्रैर्नदद्भिःप्रयचौखलः॥देवीसन्निधमानंदान्पुष्पंगयरमादरात्॥३२॥पूजयित्वामहा
कालींतनस्तंमुनिपुंगवम्॥परस्त्याजिनाहंतुनगृहंचकारसः॥३३॥मरणंदेहिभावस्य
दुष्टोयोगिसत्तमः॥नकिंचिद्दुःखंतस्यसंसारगरापंदृढि॥३४॥अद्यैवपतितोदेहो
यथास्तुचिरजीवकः॥तत्रकिंकारणंमेनगजानंनमोस्तुते॥३५॥एतस्मिन्नरिनत्रदेवि
कोपसमाचरति॥गणापत्यामहाकालीनिःसृतामूर्तिमध्यमः॥३६॥खड्गंचौराधिपस्या

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

श्री: ६०

हस्ताज्जग्राह लीलया ॥ तेन नत्वा शिरश्चित्वा पयोऽधिरमुत्तमम् ॥ ३७ ॥ अन्येस्समागतैश्चौरास्तो
षितैर्जननाशिता ॥ चिक्रीडुश्चमनैर्देवि गरीशागमनत्परा ॥ ३८ ॥ तांप्रणम्यपयोदक्षवभ्रा
मनयनत्रसं ॥ स्वेच्छाचारी महायोगी भिक्षासी गणपंपरम् ॥ ३९ ॥ इतिश्रीमदांत्ये चौरवधो
नामैकोनविंशतितमोऽध्यायः ॥ श्रीः पातु ॥ मुद्गल उवाच ॥ सिंधुदेशाधिपोराजा
हरणादनिसूनुः ॥ पूर्वसंस्कारयोगेनायानिशोवभूवेह ॥ १ ॥ राज्ञासान्यर्थमन्यर्थंपत्रवान
प्रापनीनसः ॥ पयोगंगासमीपस्थंकपिलाश्रममदरात् ॥ २ ॥ गौतमीदक्षिणेकूले कुत्वान्दिनं
पुंगवान् ॥ निजग्रामपुरप्रजाश्चिवाक्यांसमास्थिताः ॥ ३ ॥ अध्यागोनरायत्तः श्रीनवा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

लोकहितपतिः॥ध्यात्वा प्रोजयामास वाहार्थं च जनैः सदा॥४॥ तत्रैव प्रसंगेन समाख्यं महा
मुनिम्॥ आंजीरसवरं तंत्रे वदा वीहकमंजसा॥५॥ शान्ते देहगतिं योगी प्राख्याथीनमादरा
त्॥ वाहकोऽपते दृष्ट्वा बभूव विगतज्वरः॥६॥ अहिंसापरमो योगी मार्गे जंतुमवेक्षसः॥ च
पादक्षपरांतत्र चर्करं जंतुवर्जितः॥७॥ तेन सर्वे बभूवुश्च वाहाकामंरगामिनः॥ डोलयामा
नया राजा शीविकया सुदुःखितः॥८॥ ततः क्रोधसमाविष्टो हुंकराडवाचतान्॥ सम्यक् शीवि
कां वाहा वहध्वं प्रयतात्मना॥९॥ ततो भीतास्ते सर्वे तम् दुरध्वानं पमूः॥ आजीनसदुरा
त्मायं चलति मद्यपोयथा॥१०॥ ततो राजा महात्मानं उवाच चिंत्वया सठं॥ उन्मत्तवद् भिदुष्ट

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

क्रियतेमेप्रसन्नेथो ॥११॥ततोभावीवलेनासावांगीरसउवाच ह ॥ज्ञात्वातंयोगमिच्छंतंपात्रभूतमनो
दराम् ॥१२॥जडभरतउवाच ॥मायामयमिदंसर्वंभ्रांतिरूपसमन्यकम् ॥तत्तरांजनानांवेजनाःकै
त्रप्रदर्शिते ॥१३॥विषयिन्वावयंदुःखंसमभावेनसंस्थिताः ॥शिक्षाकर्तीभवेद्राजास्माकंकथंमहाव
ल्लः ॥१४॥तेनकिंयोमार्गस्वंत्यक्त्वाक्षिप्तमसांप्रतम् ॥तदधीनाभवामःकिंतस्मानेनवदस्वयम् ॥१५॥
इत्युक्तोमौनमास्थायशिविकांपूर्ववद्वहन् ॥आंगिरसोमहाघोरचालगत्वापंभजन् ॥१६॥राजा
शुमहावाक्यंयोगगर्वितमुत्तमम् ॥भयभीतोभवत्तस्यप्रोत्यपासमहीतले ॥१७॥दृष्ट्वानंमलिनं
चिप्रंयज्ञोपवीतसंयुतम् ॥विभ्रंचीरवस्त्रंचब्रह्मतेजसनानम् ॥१८॥प्राणानामसमाशृंगंदातज
पुरःस्थितः ॥जडेगोभयभीतस्तंरहूगणःसध्यमीवितु ॥१९॥रहूगणउवाच ॥अपराध्यंमहातंमे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

क्षमावन्तं दयानिधे ॥ अज्ञानेन दानं ब्रह्मन् किं विप्रोसि वदस्व मां ॥ २० ॥ अवधूतामहात्मानं स्वं
नियत्रकुत्रचिन्नु ॥ नया न्वमपि मे भासि यज्ञोपवीतधारक ॥ २१ ॥ कपिलो नारदः किं त्वं गिरा
उसः क्रतुः ॥ दृष्टो वा यात्रवल्क्यस्त्वं वदमां करुणानिधे ॥ २२ ॥ अहं विभेमि विप्रेंद्र ब्राह्म
णानां प्रधर्षणात् ॥ न ब्राह्मणसमं किंचिद्दैवतं सचराचरे ॥ २३ ॥ सा ज्ञापरमेश्वरस्यापि तन
वो ब्राह्मणा मताः ॥ कर्मधारा ज्ञानधारा ब्रह्मधारा कथाः ॥ २४ ॥ ब्राह्मणास्य मुखे नैव य
द्भुतं तत्समागतम् ॥ दिवस्थानेन देवानां मुदरेनात्र संशयः ॥ २५ ॥ ब्राह्मणेभ्यश्च यद्दत्तं तद्दक्षयपद
प्रदम् ॥ उद्धरायज्ञनानां वै ब्राह्मणाः समनाः सदा ॥ २६ ॥ मंत्राधीनाः सदा देवा विप्राधीनास्तथा
देवानां जीवनं सर्वं द्विजाधीनमतः प्रभो ॥ २७ ॥ मंत्रहीनं हि कर्मभिः फलं यायते चतत् ॥ कर्मधी

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नंजगत्सर्वमनोब्राह्मणामूलकम्॥२८॥कर्मिनिष्ठास्तपोनिष्ठाज्ञाननिष्ठाद्विजोत्तमाः॥योगिन
श्चभवंतीहतारकोजगतीस्थितम्॥२९॥सर्वेषांगुरवोविप्राज्ञानदानैःसुसम्मताः॥साक्षाद्गुरु
स्वरूपत्वाद्ब्राह्मणानात्रसंशयः॥३०॥तेषांद्वेषनमात्रेणापतंतिशिवमुख्यकाः॥सेवनेनसदाते
षांसर्वेसत्येभजेनाः॥३१॥ब्राह्मणानांचशापेनविष्णुमुख्याःसुरेश्वराः॥पतिताअवतारेषुपुनः
संस्थापितादिजैः॥३२॥अतोविभेमिविप्रेशवदकस्त्वंमहामते॥विष्णुशिवादिदेवेभ्यस्त
थाहंनबिभेमिवै॥३३॥एवमुक्त्वामुनेःपादौगृहीत्वाप्रणनामसः॥पादपद्मेशिरस्थाप्यरुरो
दभयविह्वलः॥३४॥तंतोषौकरुणाविष्णोनडभरतस्तमब्रवीत्॥उत्थायाप्यरुपशार्दूलंप्रश्रयावनतंवचः॥३५॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तुवैनघ२

इतिश्रीमद्भागवते महापुराणे एकादशस्कंधे नवमोऽध्यायः ॥२०॥ श्रीः ॥ जडभरतउवाच ॥
अहमांगिरसो नाम जडभरतः प्रकथ्यते ॥ स्वायंभुवर्षिपालो भरतश्चाध्वनाजडः ॥१॥ सा चिंता
कुरुराजर्षे यज्ञेन तपसा स्वयं ॥ देहस्य मे शरीरस्य पापदं न भविष्यति ॥२॥ गंधराजेन्यथा पुत्रं
मन्तस्तेन भयं भवेत् ॥ मन्निष्यामि स्वतंत्रोऽहं प्रारब्धेन नियंत्रितः ॥३॥ सुदृढ उवाच ॥ तस्य योगीन्द्र
मुख्यस्य श्रुत्वा वचनमुत्तमम् ॥ रहूगणाऽब्रवीद्वाक्यं प्रणम्य मदायशाः ॥४॥ रहूगणाऽब्रवीत् ॥ धन्यं
कुलं मदीयं वै पितरो मे तमोऽग्रमः ॥ तपो विद्या यशो दानं तेषां श्रियुदर्शनात् ॥५॥ अहं सिन्धु
महीपालो रहूगणाऽस्मि सत्तमः ॥ राजादिविषयेन्यत्कानिः स्तो मुनिसत्तम ॥६॥ शांत्यर्थं कपिलं या
मि गोतमीतीरवासिनम् ॥ त्वं सा प्राद्भुत रूपश्च दैवेन दर्शनं गतः ॥७॥ शिष्यं तारयतां योगिन्योगबोध

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नमनम॰॥ साक्षाच्छांतिं वदस्वत्वं यथा शांतो भवाम्यहं॥ तस्यतद्वचनं श्रुत्वा दयया परयायुतः॥
जगादतं नृपेन्द्रं स आंगिरसो महाद्युतिः॥८॥ शरणार्जस्त्वया पृष्टं वेदगुह्यसुदुर्लभं॥ कथया
मि तथापि ते योगशांतिकरं परम्॥९॥ द्वैधं अनुविधः प्रोक्तस्तत्र देही चतुर्विधः॥ भ्रांत्याभिन्न
त्वमाश्रित्य कोपि भाति तदात्मकः॥११॥ देहानां ब्रह्मयत्प्रोक्तं विंदुमात्रप्रदर्शने॥ देहिनां ब्र
ह्मरूपं यत्सोहं मात्रानकं मतम्॥१२॥ तयोः संयोग एवासौ बोधात्मक उदाहृतः॥ स्वतोत्या
नमिदं ब्रह्म विकल्पाद्धि विध्यं मतं॥१३॥ बोधनाशो भिदापाय उत्पत्तिर्न यायते न च॥ सौख्यरू
पं हितं ब्रह्म केवलं स्वसुखं नम्॥१४॥ यत्र परासुखं नास्ति तत्र वैस्वसुखं कथं॥ ते नमस्यरतोत्या
न पुत्रं ब्रह्मयकीर्तितम्॥१५॥ तत्रौ शानस्य बीजं यत्स्वतंभिन्नात्मकं परम्॥ स्वसुखं निष्ठरूपं हि

श्रीः ६३

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मोक्षहीनप्रभावतः॥१६॥स्वतःपरतउन्यायहीनेस्वानंदवाचकम्॥संयोगाभेदरूपंवैज्ञानीहि नृ
पसत्तम॥१७॥स्वानंदःपंचभेदेनसर्वत्रसंस्थितःस्वयम्॥सन्यासन्यसमानेनेतिरूपंचतुर्थकं॥
१८॥स्वतपरउन्यानमेतन्नामप्रकीर्त्तितम्॥तयोरनुबोधःस्यात्तदेवतस्यहृपकम्॥१९॥नाभ्यांना
नाविधंब्रह्मनादिवेदेप्रकीर्त्तितम्॥जगन्नानाविधंतद्ज्ञानीहिराजसत्तम॥२०॥नामरूपमयंस
र्वमसत्यंपरिकीर्त्तितम्॥शाक्तंब्रह्मसमाख्यातंवेदेषुब्रह्मवादिभिः॥२१॥नामरूपात्मकेषुयत्स
दाखंडमयंस्मृतम्॥[illegible]संयोगोयोगेनैतौप्रदृश्यते॥२२॥तंदेवज्ञानमाख्यंहिसंशांति
मयःस्मृतः॥२३॥अ[illegible]मतंसौरमात्मानंब्रह्मसर्वप्रकाशकम्॥२४॥तयोरभेदकर्त्तासौविष्णुरानंदसं
ज्ञकः॥द्वयोःसमंचतंब्रह्मभावाभावमयंपरम्॥२५॥त्रिभिर्हीनंतुरीयंयत्रैतिकर्त्तासिवःस्मृतः॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

अव्यक्तं मोहहीनं यत्स्वाधीनं ब्रह्म तन्मतम् ॥२६॥ चतुर्णां चैव संयोगो यत्र भेदमपस्मृतः ॥ तद्देवस्वस्व
रूपाख्यो मयापुक्तो विनायकः ॥२५॥ संयोगो योगिनां जन्मिवृत्तिरुपजायते ॥ स्वकीयभेदहीनत्वात
द्ब्रह्मयोगसंज्ञिकम् ॥२६॥ अतएव स्वनाशाय निवृत्तात्तच्च लभ्यते ॥ मयायासर्वसंयोगस्तद्धीनं ब्रह्म
तस्मै नमः ॥२७॥ अयोगश्चैव संयोगो योगेनैव प्रदृश्यते ॥ तद्देवगणनाचोहि गंशांतिमयः स्मृतः ॥
२८॥ मायायुक्तश्च मायावी मायाहीनश्च केवलः ॥ तद्देवभांति मात्रं यत्र त्र्यं योगिभिः सदा ॥२९॥
चिंतयं चविध्यं प्रोक्तं तद्देवयं प्रभाषते ॥ मोदहं द्विविध्यं त्यक्त्वा शांतिरूपो भविष्यसि ॥३०॥ स्वं
रहुगणराजा साधयित्वा विधानतः ॥ शांतिप्राप्तो महातेजा गणपत्यो बभूव ह ॥३१॥ श्री ॥ इति श्री
महांत्ये रहुगणसिद्धिप्राप्तिर्नामैकविंशतितमोऽध्यायः ॥ श्री॰ ॥ सूत उवाच ॥ ततो अंगिरसा प्रो

श्री:६४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गौविचचार मही तले ॥ मयूरेशस्य क्षेत्रस्य आययौ वै देवयोगतः ॥१॥ तत्र पूर्णिवनाख्यं गणेशस्य महा
त्मनः ॥ दृष्ट्वा पूजान्वाचितं तं सध्यायन्नेकत्रमुरुवत् ॥२॥ वर्षमात्रे गते तस्य दृष्टीनार्थयथो स्वयम् ॥ गणेशो
मूषकारूढः सिद्धिबुद्धिसमन्वितः ॥३॥ तं दृष्ट्वा प्रणनामादौ तुष्टाव प्रांजलिः प्रभुम् ॥ रोमांचः साश्रुनेत्रः
सभक्तिभावनिमज्जितः ॥४॥ गजमुखाय नमः शांतिस्वरूपाय शांतिदायक पालवे ॥ विघ्नेश
यनमस्तुभ्यं हेरंबायनमोनमः ॥५॥ सिद्धिपते वदात्रे भक्तानां भयभंजन ॥ भक्तिप्रियाय वै तुभ्यं
भक्तभक्तायते नमः ॥६॥ बुद्धिपते वदात्रे च सर्वविद्याकलाभने ॥ ज्ञानरूपप्रकाशाय गणेशाय ते
नमः ॥७॥ मूषकारूढ वै तुभ्यं चतुर्वीर्यधराय च स्वानंदवासिने देव वक्रतुंडाय ते नमः ॥८॥ ना
नाविहारयुक्ताय नंतरूपाय ते नमः ॥ क्षमेयाय सदा योगशांतिस्थाय नमो नमः ॥९॥ धन्योहं दान

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दात्रीहृदयेन दृष्टा जानन:॥ वेदादौ गोचरो यंन दाप्यप्राप्तसहस्रांगत:॥११॥ मया किंते दातं देव दर्शनार्थं
किमागत:॥ भक्तिसमं न किंचित्ते प्रियं ज्ञानं मया पुना॥१२॥ भक्त्या त्वां हृदि संध्याय संस्थितो जडव
प्रभो॥ त्वमेव मोहितो भक्त्या मम सन्निधिग: दान:॥१२॥ अतो भक्तिसमं किंचित्रैव दृष्टं न च श्रुतं॥
श्री: ६५ यया यंशांतियोगस्थो मोहित: सहमागत:॥१३॥ त्वदीयांशसमुद्भूतं सकलं ब्रह्मनायक॥ किं दद्या
मि गणेशानयेन तुष्टो भविष्यसि॥१४॥ अतस्त्वं नमनं कुर्वे देहो यंते निवेदित:॥ वरं देहि महा
बाहो येन तुष्टो भवाम्यहम्॥१५॥ त्वच्छरीरे दृढां भक्तिं यामि त्वां सर्वविवर्जिताम्॥ देहि नाथ दया
सिंधो नान्यथा चे कदाचेन॥१६॥ एवमुक्तो गणाध्यक्षं नत्वा मस्य पुन: पुन:॥ प्रेमाणानेन्द्र योगीन्द्र
स्तमुवाच गणाधिप॥१७॥ श्रीगणेश उवाच॥ भक्तिं सुदृढां भक्तिं मम या मुनिसत्तम॥ यामि

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चारविहीनानभोरसनसंशयः॥१८॥व्यासानमिदं स्तोत्रंमदीयंयोगशांतिदम्॥भविष्यतिमहा
भाग्यमप्रीतिकरंपरम्॥१९॥यंयमिच्छितंतंवैदास्यामिस्तोत्रपाठतः॥शृणुयान्नस्यतद्भूयाद्भवि
ष्यतिनसंशयः॥२०॥एवमुक्त्वातदर्द्ध्वेसोगगनाथप्रजापते॥समुनिर्भक्तिसंयुक्तस्तत्रैवसंस्थितोभ
वत्॥२१॥अंतेगणेशरूपोसौजातोयोगीन्द्रसत्तमः॥तत्रगुहाप्रसिद्धाप्रवर्त्तितेमहामुने॥२२॥
गणेशोत्तरभागेचसन्मुखेकेशदूरतम्॥स्थानमांगिरसस्यापिभरतस्यजडात्मकः॥२३॥तत्रयेद
र्शनंतस्यकुर्वंतिमानवाद्यः॥तेषांमुक्तिर्भवेद्दक्षशाश्वतीनात्रसंशयः॥२४॥चरितंजडभ
रतस्यकथितंपरमाद्भुतम्॥यःशृणुयान्नरोभक्त्याःपठेद्भुक्तिमुक्तिदम्॥२५॥एवमादिच
रात्मोत्तमःप्रियव्रताच्चयेऽभवन्॥उत्पन्नाःसर्वेधर्मज्ञानानादेवपरायणाः॥२६॥ इतिश्रीमद्

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्ये.नउभरत चरित्रं नामद्वाविंशोऽध्यायः॥२२॥ छ॥ ॥ सूत उवाच॥ स्वायंभुवो मनोः प्र
ोऽनानपादसंज्ञितः॥ सराज्यं मध्यदेशस्य चकार धर्मसंयुतः॥१॥ सुनीत्या स्ववंशनिनीरा
जातया विमोहितः॥ सुनीतिमन्यते नस्ममसापि प्रजापतिः॥२॥ तस्य भार्ये प्रविख्याते सुनीति
सुरुचिस्तथा॥ सुनीत्या स्ववंशनीतो राजातया विमोहितः॥३॥ एकदा ध्रुवपुत्रश्चाथयोराजः म
ीपगः॥ इच्छंतो त्रोऽतसंगेसंस्थितस्य सन्निधौ॥४॥ तत्रावसानि तस्तेन सुरुच्यादृष्टो
वनः॥ ततो ध्रुवो वनं दक्षजगाम क्रोधसंयुतः॥५॥ मार्गे वेगद्भुतस्तस्य नारदो दृष्टिमागतः॥
तन्नामम हाबुद्धिर्वीसोपिधर्मिधारकः॥६॥ दर्शितम खिलं शास्त्रं नारदेन महात्मना॥ उप
दिष्टो महामंत्रो विष्णोश्च द्वादशाक्षरः॥७॥ नारदं सप्रणम्यादौ मथुरायां ययौ ततः॥ तत्र तपश्च

श्रीः ६६

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कारसोऽध्यायन्विष्णुसनातनम्॥८॥सहस्रवर्षमन्यैर्नतप्तापरमंतपः॥अस्तौभगवाँस्तत्रनंपो
भक्तिभावतः॥९॥ददौतस्मैसखंराज्यंवैपुत्रिव्यःपरमाद्भुतम्॥अंतेस्वर्गस्थरा ज्यंयथादविष्णो
र्ध्रुवात्मकम्॥१०॥नेतःस्वराज्यमागत्यननामपितरौध्रुवः॥तंराजानमयाजास्वहस्तंमेसायुतम्॥
११॥कालेनतंध्रुवंराजाचकारसधराधिपम्॥वनंपयौमहातेजास्तप्तापरमंतपः॥१२॥तत्रा
ऽत्यगरोशोवैनारदस्तमुवाचसः॥भेदाभेदादिहीनंत्वंगरोशंभजपार्थिव॥१३॥शिवविष्णवाद
योदेवायोगिनःसम्कस्यः॥जाग्रिगरावशिष्टाद्याभजंतेतंनसंशयः॥१४॥तंगरोशंविनाशां
तिंलभतेराजसत्तमः॥स्वायंभुवादिभूपालैष्ठसेवितोगणनायकः॥१५॥एवमुक्तोगरोशस्यददौ
मंत्रंषडाक्षरं॥एजामंत्रप्रभावेणगणपत्योबभूवह॥१६॥सरोगणानांयेसंस्थासन्पोनमः॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

श्रीः ६७

अन्यच्चकथितंतेनविष्णुनाकरुणावता) सायुज्यंगरुडानाथस्यप्राप्तंरामहात्मनः॥१७॥ध्रु
वोराज्यंचकाशाद्यधर्मयुक्तोमहीपतिः॥जगामसहसातत्रनारदःकरुणानिधिः॥१८॥तं
स्वप्रणामासापूजयामासभक्तितः॥स्वहृदंपूर्णभावेनकृतांजलिःपुरःस्थितः॥१९॥तमुवा
चमहायोगीनारदोदिव्यदर्शनः॥स्वशिष्यभक्तिसंयुक्तंदयावद्यानिधिः॥२०॥नारद
उवाच॥शृणुध्रुवचोरम्यंविकुंठादागतोध्रुवा॥विष्णुनाप्रेषितोहंवैतवहेतोर्महामते
॥२१॥मयूरेशस्ययत्क्षेत्रंभुविप्रत्तमंपरम्॥तत्रगत्वामहायात्रांकुरुत्वंविधिवत्सुतः॥२२॥
तेनाक्षयपदंतेवैभविष्यतिमदीप्सितं॥नान्यथाविष्णुसंयुक्तःप्रतिष्यसिनसंशयः॥२३॥अन्य

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

अकथितं तेन विष्णुना करुणावता ॥ एकाक्षरं गणेशस्य महामंत्रं जपस्व वै ॥ २४ ॥ तेन मंत्रप्रभावेण पा
लेवसदिनोद्भव ॥ ध्रुव पदं त्वं गंतुं तदान्तं शांतिमेष्यसि ॥ २५ ॥ ब्रह्मणा ब्रह्मभूतश्च भविष्यसि न
संशयः ॥ अन्यथा योगशांतिं त्वं प्राप्स्यसि न कदाचन ॥ २६ ॥ श्रुत्वा तं दो योगीद्रो मंत्रविधानतः ॥
एकाक्षरं गणेशस्य राजा सिद्धो बभूव सः ॥ २७ ॥ मयूरेशस्य क्षेत्रं वै ध्रुवः सद्यः समागतः ॥ चकार
विधिवद्यात्रां द्वारादिचिह्नसंयुताम् ॥ २८ ॥ गणेशं स्थापयामास ब्रह्मणो मंत्रकोविदे ॥ अर्द्धको
शगणेशस्य नाम्ना पूर्वद्वारसमीपकम् ॥ २९ ॥ देवालयं चकारासौ महामोदं सुविस्तृतं ॥ सुवर्णशि
खरं रम्यं पूजयंत्सं सुभक्तितः ॥ ३० ॥ नामस्तस्याकरोद्राजा ध्रुवविनायकस्तदा ॥ वर्षमात्रं निवासं
चध्रुवस्तत्र चकार ह ॥ ३१ ॥ पश्चात्त्वं नरैर्गे [illegible] राज्यं च प्रेमतो बलः ॥ अंगारकस्तु गमंदे सध्रु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वाख्यं ज्योतिषांधरम् ॥३२॥ तत्रगत्वापतिं ध्यायन् संस्थितोसौ महायशाः ॥ ध्रुवपदस्य नाशांते गतः
स्वानंदमंजसा ॥३३॥ ध्रुवविनायकं ध्रुवभुविभुक्तिंसुनिश्चलाम् ॥ त्वमत्तेमानवस्तत्र श्रुत्वाध्रौ
वमिदंतथा ॥३४॥ इति श्रीमदांत्येध्रुवचरित्रंनामत्रयोविंशोऽध्यायः ॥२३॥ श्रीः ॥ ० ॥

श्रीदृ॰ मुकुलउवाच ॥ ध्रुवस्यान्वयसंभूतोंगस्तेजस्वीमहीपतिः ॥ धर्मात्मासर्वमान्यश्चचित्रवत्या
सकोभवत् ॥१॥ मृत्युकन्यामवद्भार्याराज्ञस्तस्यमहात्मनः ॥ तस्यांतस्मांसमुत्पन्नः पुत्रोवेनःसदा
रुणः ॥२॥ तंपितापाशिक्षयन्नीतोनसाधुरभवत्सुतः ॥ राज्यंत्यक्त्वावनंराजादुःखयुक्तोजगामह ॥
३॥ ततोराज्यविहीनेचदेशेचौराबभूवह ॥ तैर्लुंठितंजनानांसर्वस्वंयत्रतत्रहि ॥४॥ प्रजाः
सर्वाभयोद्विग्नाब्राह्मणान्शरणंययुः ॥ ब्राह्मणैराज्यसंक्षिप्तःसवेनःपैतृकेतत ॥५॥ सराज्ये

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प्राप्य दुर्भिक्षौरान्त्या समंततः ॥ राज्यं वकारदेशेषु कंपयन्वरसुध्यातलम् ॥ ६ ॥ नयमांगिपरित्य
ज्य यथेष्टाकारकोभवत् ॥ तेनवर्णाश्रमाचारसंयुक्ताः दुःखिनः कृताः ॥ ७ ॥ पुनस्तेतापसास्तान्वै
शरणंजग्मुरादरात् ॥ तापसैर्वारितोवेनउवाचतान्द्विजोत्तमान् ॥ ८ ॥ वेनउ० ॥ अहंपूज्यश्चसर्वे
षांपालकोनात्रसंशयः ॥ मांभजध्वंमुनीन्द्रावैयोगक्षेमकरंसदा ॥ ९ ॥ तस्यतद्वचनंश्रुत्वाकुपि
ताब्राह्मणास्ततः ॥ शापेनमारयामासुस्तंनृपंनयवर्जितम् ॥ १० ॥ तस्योरुमंथसंभूतंममथु
र्नयहेतवे ॥ तस्माकूरःसमुत्पन्नस्तस्यपापमयोमरः ॥ ११ ॥ ह्रस्वकायःप्रामवर्णाश्मश्रुलःपि
ंगलोचनः ॥ तंदृष्ट्वाब्राह्मणाःप्रोचुर्निषीदेतिप्रजापते ॥ १२ ॥ तेननिषादनामासौजातस्तस्मैवना
नरे ॥ स्थानंददुर्द्विजश्रेष्ठानैषादास्तत्समुद्भवाः ॥ १३ ॥ पुनश्चदक्षिणांगंतेममंथुर्द्विजसत्तमाः ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वनस्यदं पतीनस्मात्समद्भूतौमहौजसौ॥१४॥विष्णोःकलायुतौसाक्षाद्ब्राह्मणानमतःपुरा॥ब्राह्मणौर्ध
पवर्यःसप्तसिंधुराज्यकर्म्मणि॥१५॥पृथुर्नामनृपालोविख्यातोभुविमंडले॥स्वधर्म्मनिरतः
साक्षात्क्षात्रधर्म्मनिवर्तकः॥१६॥तेनसंवर्द्धितावर्णाश्रमयुताविधे॥सुमुद्रश्चपुरेदेशोय
त्रतत्रसुसंस्कृताः॥१७॥गतेकियतिकालेवैलोकाअन्नविवर्जिताः॥क्षुधयापीडिताःसर्वे
तंनृपंशरणंययुः॥१८॥वेनस्याधर्म्मभावेनभूम्यसर्वंसमाहृतं॥पुनर्द्धातुमशक्ताभूद्धर्म्मरूपेन
राधिपे॥१९॥लोकानांदुःखमाकर्ण्यकुपितोसौनराधिपः॥विचार्यधनुराकर्षशरंत्रेषुंयु
योजचा॥२०॥भूमिंहंतुंमनश्चक्रेआकर्णाकर्षितंधनुः॥यावद्गुणांसचिक्षेपतावद्भीताभव
द्भुवा॥२१॥गौरूपेणाभयोद्विग्नापपातनपतत्रसा॥अन्नब्रह्मोनपःपश्चाद्धयौयमइवापरः॥२२॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

शरणं वालवद्भूमिस्तमेव शरणं ययौ ॥ उवाच प्रांजलिं कृत्वा नृपं कंपसमन्विता ॥ २३ ॥ स्त्रिपंगोमां
कथं हिंसी भूमिपाल वसंधरां ॥ शरणागतरूपांते रक्षक्षत्रिकुलोद्भवे ॥ २४ ॥ भूमेर्वचनमाकर्ण्य
जगादनं नृपोत्तमः ॥ शृणु त्वां मारयिष्यामि मच्छासनपराङ्मुखीं ॥ २५ ॥ विजीनुमिहुसिप्रा
ज्ञे तदा त्वं विविधरे ॥ कुरुप्रकरुपं त्वं सदा कालं न संशयः ॥ २६ ॥ ततस्तं विनयं श्रुत्वा जगा
दसावसंधरा ॥ मया यस्ता समग्राया ओषधयो नृपात्मज ॥ २७ ॥ भक्षितास्ताः पुनर्दातुं कथं
शक्ता भवाम्यहो ॥ अतस्त्वां मारयामि दौ कुरुपार्थिवसत्तम ॥ २८ ॥ जीरूपाहं स्थिता भूप वात्सं
कृत्वा स्वभावजम् ॥ सकलाऽऽधरूपेणौषधयस्ते ददाम्यहम् ॥ २९ ॥ दोहकः कल्पनोशी
घ्रं न दासर्वेऽडमं भवेत् ॥ अन्यथा मां महीपाल हनिष्यसि वृथा कथम् ॥ ३० ॥ तस्या वचनमाक

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रुपिधनुःकोष्ठानुपोनमः॥पर्वतादीन्नुचूर्णासोमंभूमिंचकारह॥३१॥पुरग्रामादिकानानारच
नारचितातत:॥तेनैवपृथुनादक्षयथायोग्यधरातले॥३२॥तदादिनगराद्याश्चरचनासप्र
वर्त्तिता॥पुत्रीत्वेसधरांचक्रेपृथ्वीनाम्नीततोऽभवत्॥३३॥मनुंवत्सतत:कृत्वादोहकश्चो
भवत्स्वयम्॥षड्रसान्नमयंदुग्धंदुदोहतेजगद्धुपरमाधना॥३४॥तत:सर्वेत्रिलोकस्थाद
ुहुस्तांवसुंधरां॥स्वस्वान्नमयदुग्धंतेजग्रहुःपरमादृता:॥३५॥ब्रह्माणांवेदरूपंसवत्सदा
त्वाबृहस्पति:॥दोहकोदुग्धमादाश्चसंस्थितोविगतज्वर:॥३६॥इंद्रवत्सतत:कृत्वादो
हकपिघ्रितात्मकं॥कलाग्निरुद्रसंरक्षदुदोहरुद्रजीवनं॥३७॥विष्णुवत्संसमादायजगो
नेदोहक:॥यज्ञाधारमयंदुग्धंदुदोहकर्मसंभवं॥३८॥सूर्यवत्संचकारापिदोहकोध्रुव

श्रीः ७०

जा१

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

आदरात्॥ ज्योतिषां वै जौनं दुग्धं दुग्धेऽस्य कल्पतः॥३८॥ शेषं वत्सं च संगृह्य दुग्धे हवाहुकिः स्व
यं॥ सर्पाणामन्नरूपं वै दुग्धं दुग्धप्रियस्ततः॥४०॥ शिवं वत्सं प्रकल्प्यैव दोहको नंदिकेश्वरः॥ विधा
तैकं महादुग्धं दुग्धे गतमत्सरः॥४१॥ एवं सर्वे दुदुहुस्तां भूमिं गोपृथुभाविताम्॥ चराचरमया
जीवाईश्वराश्च प्रजापते॥४२॥ पृथुस्तां पूजयामास धरणीं धरणीप्रियः॥ पुत्रित्वे कल्पितां
धीरान्मास्थितामुदितां तथा॥४३॥ एवं दुग्धाधरित्रीं स पृथुः पृथुपराक्रमः॥ राज्यं चकार नीति
ज्ञः पृथिव्यामेकराट् स्वयम्॥४४॥ ततो यज्ञांश्चकारासौ शतसंख्यान्महाबलः॥ अश्वमेधाभिका
ख्यान्बाहूरिदक्षिणान्पुनः॥४५॥ तस्य यज्ञे स्वयं ब्रह्मा विष्णुः शंकरएव च॥ इन्द्राद्या आययुः स
र्वे गंधर्वाद्या महामते॥४६॥ ऋषयः कश्यपाद्यास्त्रयो याद्या नागमुख्यकाः॥ जैनानां नौवि

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

धानगमुः सस्त्रिका श्चविशोषतः ॥४७॥ शतेयज्ञेसमारब्धे शक्रश्चिंतादरोभवत् जटाचीरधरोभूत्वा
तस्याश्चंसहसाहरत् ॥४८॥ तस्यपुत्रेरासंदृष्टस्तपस्वीतेनमोचितः ॥ हयंन्यक्षाभयोद्विग्नोंत
र्धानंसचकारह ॥४९॥ पुरनारस्त्रिधरीभूत्वाभस्मांगलेपकारकः ॥ जेहारश्वंपृथुः पृथुपराक्र
मः ॥५०॥ एवंबहुरमश्वंससंजहारपुरंदरः ॥ ततस्तंहंतुमुद्युक्तः पृथुः पृथुपराक्रमः ॥५१॥
तंब्रह्मासांत्वयामासमहेन्द्रंजेघानह ॥ एकोनंशतयज्ञानसचकारतेजसायुतः ॥५२॥ ब्रह्म
णानोदितःसाक्षाद्विद्वःतंप्रणामह ॥ पृथुवैरंसमुत्सृज्यदेवेन्द्रंतंप्रसस्वजे ॥५३॥ सकलाः
पूजितास्तेनदेवाद्याःस्वस्वालयंययुः ॥ सोपिराज्यंस्वधर्म्मस्थश्चकारपालयन्प्रजाः ॥५४॥ इति
श्रीमदांत्ये पृथुप्रशीवरीनंनामचतुर्विंशोध्यायः ॥२४॥ श्रीः ॥ मुद्गलउवाच ॥ जेनानांध

श्रीः ७१

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मिमागिसोशीक्षयन्नृपसत्तमः॥विष्णुरूपंस्वयंसाक्षाद्विष्णुतुल्यपराक्रमः॥१॥संस्थितः
स्वपुरेराजालोकान्संजयन्प्रभो॥तत्राजग्मुश्चयोगीन्द्राःसनकाद्याविधेःसुताः॥२॥च
त्वारःसूर्य्यसंकाशाःसदाबालवयोचिताः॥पूर्वेषांपूर्वजामान्यागतभ्रांतयएवच॥३॥तांदृ
ष्ट्वासहसोत्थायसंभ्रमेणनृपोत्तमः॥ननामदंडवद्भूमौशिरस्याप्योद्धिसन्निधौ॥४॥
उत्थायतामहाभक्तापाद्यार्घ्यविशुद्धिभिः॥पपूजविधिवद्भक्त्याहर्षितोऽत्यंतभावतः॥
५॥पादसंबाहनंतेषांचकारस्वयमादरात्॥उवाचमधुरंवाक्यंपृथुर्वाक्यविशारदः॥६॥
प्रथुरुवाचधन्योयंधरणीत्वद्धन्यंनगरमुत्तमं॥मंदिरंसत्कृतंसर्वंभवतामागमेनमे॥७॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

धन्यो वंशो कुलं धन्यं पितरौ च नमाश्रमः ॥ नोपि दिक्षेमे च भवतां पाददर्शनात् ॥ ८ ॥ स
नाथो हं कृतो नाथा भवद्भिर्नीत्रसंशयः ॥ अनुग्रहकृतो त्यंतं दयालुभिर्विशेषतः ॥ ९ ॥
पूर्वजन्मार्जितं मे किं कस्यचित्पुण्यमुत्तमम् ॥ अन्यथा दर्शनं न स्याद्भवतां ब्रह्मरूपिणां ॥
१० ॥ निस्पृहा योगनिष्ठाये सर्वज्ञाः स्वपरापराम् ॥ दृष्ट्वा कुर्वंति कार्यं धर्माज्ञानस्य हिता
य च ॥ ११ ॥ आत्मज्ञा महाभागा मम कुर्वंतु सांप्रतं ॥ न दाहं कृतदास्यं च भवतां भिन्नसंश
यः ॥ १२ ॥ मुद्गल उ ॥ पृथ्वीवचनमाकर्ण्य सनकाद्यास्तमब्रुवन् ॥ तत्प्रभावेन तस्याच
योगींद्रा योगभाविताः ॥ १३ ॥ सनकाद्या ऊचुः ॥ धन्योसि नृपवर्य्यत्वं प्रजाः प्रत्युपरा
कृम ॥ विनयं ते प्रदृष्ट्वैव तुष्टा वयमादरात् ॥ १४ ॥ न कार्य्यं विषयायुक्तं पर्यन्नग्ना

श्री: ७२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

महामते॥ दर्शनार्थं चतेयातः साधोस्वैः श्रुतं यशः॥१५॥ आज्ञां देहि गमिष्यामो ब्रह्म
लोकं सनातनम्॥ कीर्तिं श्रुत्वा यथादृष्टं प्राहर्षसमन्वितः॥१६॥ तेषां तद्वचनं श्रुत्वा
प्रयुस्तान्विनयान्वितः॥ जगाद भक्तिसंयुक्तो योगीन्द्रो नृपसत्तमः॥१७॥ प्रयुरुवाच॥ भुक्तं
राज्यं महाभागा नाना भोगसमन्वितम्॥ अधुना सोऽस्ति सिद्ध्यर्थं योगं कुर्त्तपोधनाः॥१८॥
प्रयोर्वचनं सत्यं नं श्रुत्वा योगिभिरादरात्॥ पार्थं दृष्ट्वा महाभागा ऊचुस्तं ब्रह्मशाश्वतं॥१९॥ स
नकाद्या ऊचुः॥ धन्योसि नृपशार्दूल बुद्धिस्ते परमाद्भुताम्॥ निर्वेदं राज्यभोगेभ्यः संप्रा
प्तः प्रयुत्तश्रवः॥२०॥ योगशांतिमयं पूर्णं गतो शांतिं विद्धि भूमिप॥ तं भजस्व महाभाग्यात्तया
शांतिं गमिष्यसि॥२१॥ एकदास्मवयं सर्वे संगताः शंकरालये॥ वरमूले समासीनं पश्या

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नसंस्थितम् ॥२२॥ तंप्रणम्याश्रिताः सर्वे वयंविनयसंयुताः ॥ स्तोत्रैस्तंबोधयन्तश्च ततः
शिवोबुबोधवै ॥२३॥ त्यक्त्वाध्यानंगणेशायनमोवदंतमादरात् ॥ श्रुत्वाभ्रान्तावयंतस्म
पृच्छामःसंशयान्विताः ॥२४॥ कोसौगणाधिपःस्वामिन्नमसितंकथंप्रभो ॥ शिवःसह

जरूपस्त्वंस्वाधीनःसततंमनः ॥२५॥ अस्माकंवचनंश्रुत्वाशिवोहर्षसमन्वितः ॥ जगाद
ज्ञानमाद्यंयज्ज्ञानापत्यंसुशांतिदम् ॥२६॥ श्रीशिवउवाच ॥ ब्रह्मयत्कथ्यतेवेदैस्तत्रकथ्ये
प्रवर्त्तते ॥ स्वाधीनंसहजंविप्राःपराधीनंविधाभवम् ॥२७॥ कर्मयोगादिभेदेनवेदेषु
वेदवादिभिः ॥ नानाविधंवर्णितंयद्ब्रह्मतन्नासयान्वितम् ॥२८॥ कर्मणांसंकल्पानां
संयोगोब्रह्मणोजायते ॥ तेनकर्मात्मकंब्रह्मतद्ज्ञानादिकंमतं ॥२९॥ समूहात्मकशा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दश्च गराइत्यादि धीयते ॥ बाह्यांतरादिभेदानां संयोगे समूहो मतः ॥३०॥ अन्नप्राणादिकाः
शक्तब्रह्मणो वाचकामतः ॥ ते सर्वे गणरूपाश्च तेषां स्वामी गणेश्वरः ॥३१॥ संयोगायोगक
धाये नानायोगा मता बुधैः ॥ योगानां योगरूपो यं गणेशो नात्र संशयः ॥३२॥ गणो योगात्म
कः प्रोक्तस्तस्मात्तस्य गणाव्ययम् ॥ योगरूपा विशेषेण नमामि भक्तिसंयुतः ॥३३॥ मया
विघ्नात्मिकाः प्रोक्ता भ्रांतिदा बिंबभावतः ॥ तां ये जेतुं न नाईशा विघ्नराजस्य सेवया ॥३४॥
ब्रह्मभूता भवंति ते योगीन्द्रगणपाः स्मृताः ॥ अहं गणेशरूपो वै भिन्नं मायामयं मतम् ॥३५॥
चिंतयेच्च विप्रोक्तं मा बुद्धिर्विविधात्मिका ॥ तत्रैश्वर्यं यत्प्रोक्तं सिद्धिस्तापरमाद्भुता ॥
इद्धि ॥ तत्रयद्विभावेन गणेशः प्रतिपत्तिवृत्ति ॥ मायाभ्यां भोक्तितोत्यंतं सर्वत्रापि विराजते ॥३७॥

पं २

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

विधीभावं परित्यज्य गणेशस्य वशे वया ॥ पंचधा चिंतयन्ते ज्यस्वयं चिंतामणिर्भवेत् ॥ ३८ ॥
गणेशोऽयं दाविप्रास्तदा कुत्र प्रवर्तते ॥ संयोगो मेलनं योगः शांतियोगं तलेभिरे ॥ ३९ ॥ अभिन्नो
ऽयं कदाकस्माद्गणेशः शात्रमेव यः ॥ योगीन्द्रः शांतियोगेन ब्रह्मभूतो भविष्यति ॥ ४० ॥ एतद्
वै मदीयं यद्ध्यानं प्रकीर्तितम् ॥ अतो गणेशदासोहं तन्नामा सिद्धिदायिनः ॥ ४१ ॥ एवमु
क्त्वा महायोगी विरामस्तशंकरः ॥ उच्चिन्नसंशयो राजा नः सनेकाद्यावयं नृप ॥ ४२ ॥ विचरामो
महीमेतां स्वर्गेषु विवरेषु च ॥ योगमार्गेण योगीशा गणापत्यास्तभावतं ॥ ४३ ॥ गणेशदर्श
नेजाता स्तत्सावयमादरात् ॥ तस्मिन् कालेऽगणाधीश कस्यपस्याश्रमो भवत् ॥ ४४ ॥ काशीरा
जो महाभैक्षो गणापत्यपरायणः ॥ तस्यगृहे गतो देवः स्वकीयाचार्य्यसंध्यनात् ॥ ४५ ॥

श्री॰ ७४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दर्शनार्थं वयं तत्र गताः काश्यां महामुने ॥ दर्शयामो ~~[illegible]~~ गणेशं ब्रह्मचारिस्वरूपिणम् ॥ ४६ ॥
ते प्रणम्य वयं राजन् स्थिता भक्त्या समन्विताः ॥ बालरूपधरं देवं स्तौमः स्म वोऽपृथग् ॥ ४७ ॥ सन
काद्या ऊचुः ॥ नमो विनायकायैव कश्यपप्रियसूनवे ॥ अदितिजठरोत्पन्न ब्रह्मचारिन्नमोऽस्तु ते ॥
४८ ॥ गणेशाय सदा मायाधारायैव दिवार्जित ॥ भक्तहीनाय वै तुभ्यं हेरंबाय नमो नमः ॥ ४९ ॥
त्वं ब्रह्म शाश्वतं देवं ब्रह्मणां पतिरंजसा ॥ योगायोगादिभेदेन क्रीडसे नात्र संशयः ॥ ५० ॥ आदिमध्यां
तरूपाद्यः प्रकृतिः पुरुषस्तथा ॥ नादानंदौ च सूक्ष्मस्त्वं स्थूलरूपो भवान्प्रभो ॥ ५१ ॥ सुरासुरमयः
साक्षान्नरनागस्वरूपधृक् ॥ नेत्रस्थ्यादिभेदेन शोभसे त्वं गजानन ॥ ५२ ॥ सर्वेभ्यो वर्जितं
त्वं वै मायाहीनः स्वरूपधृक् ॥ माया मायिकरूपश्च कोऽजानाति गतिं पराम् ॥ ५३ ॥ कथं स्तौमो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गणाधीशं योगाकारमयं सदा ॥ वेदोनशंभुमुखोशंत्यास्तोनं कदाचन ॥ ५४ ॥ वयं धन्या वयं धन्या
येन प्रत्यक्षतां गतः ॥ अस्माकं योगिनां हृदि कल्पद्रुमस्तमं नमः ॥ ५५ ॥ इत्युक्त्वा मौनमास्थाय नमो
वेदं उवाच तं ॥ उवाच मोगयाध्यीशो भक्तिभावनियंत्रितः ॥ ५६ ॥ भवद्भिर्यत्कृतं स्तोत्रं म
दीयं योगशांतिदं ॥ भविष्यति महाभागाः पठंते ये सदा ॥ ५७ ॥ यं यं निश्चितं तं वेदास्या
मि स्तोत्रभावनः ॥ भवंतो गणपत्याश्च भविष्यथ यथा शिवः ॥ ५८ ॥ एवमुक्त्वा स्वयं बालश्चिक्री
ड प्राकृतो यथा ॥ बालकैः सह योगात्मा काश्यपः पूर्ववत्यः ॥ ५९ ॥ वयं काशीपतिराजन्दर्शना
र्थं गतास्ततः ॥ ते नापि मानिनः सर्वे भुक्त्वा चस्वपदे पुनः ॥ ६० ॥ एतत्ते कथितं सर्वं योगशां
ति पवं महत् ॥ ज्ञानं पुराण गणेशाख्यं तं भजस्व गणाधिप ॥ ६१ ॥ मुद्गल उवाच ॥ एवमुक्त्वा वि

श्री ५

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

धेलीकेपपुस्तिमनकोदयः॥ प्रपुत्रेषुराज्यंस्वेविभज्यचवनंययौ॥ ६२॥ तत्रयोगक्रमेणोवगाराव
त्योबभूवह॥ पत्यासहविनीतात्मागरोशुंतेलयंययौ॥ ६३॥ एतत्पुण्यकार्त्तिकश्च चरितंकथितं
प्रथोः॥ यःश्रणुयात्पठेद्वापिसर्वदुःखस्यसंभवेत्॥ ६४॥ इतिश्रीभविष्येपृथुचरित्रंनामपंचविंशति
तमोध्यायः॥ २५॥ ॥ श्रीः॥ सूतउवाच॥ तदन्वयेचसंभूतर्हिर्धोनामपार्थिवः॥ धर्मात्मा
शस्त्रधारीशप्रजानांपालनेरतः॥ १॥ सयज्ञानूविविध्वाश्च कर्मणामाप्तदक्षिणाः॥ प्राचीनाग्रकुशैः
सर्वीश्छादयामहिनीं॥ २॥ मृगयाथवनंयातःसमुद्रतनयांकदा॥ उपयेमेसभूपालस्तस्यांपुत्रा
दशाभवन्॥ ३॥ सर्वेसमानवर्णास्तेसमाचाराप्रजापते॥ समान्यमानसास्तेनानाम्नाख्याताःप्रचेतसः॥
४॥ प्रजार्थंतेसमुद्रस्यसमीपेतपसिस्थिताः॥ सरोनारायणाख्यंचतत्रविस्तुपूजिते॥ ५॥ प्राचीनर्ब

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

हीराजर्षिस्वगृहे कर्मकारकं ॥ स्थितं गत्वा समायातो नारदः कलहप्रियः ॥ ६ ॥ तं पूजयन्महाभक्त्या
कृतांजलिपुटस्थितः ॥ तमुवाच मुनिश्रेष्ठो राजानं शापदायकः ॥ ७ ॥ नारद उ॰ ॥ किं राजन्कर्मणा
वैभविष्यति वदप्रभो ॥ वंध्यं कर्म वेदेषु प्रोक्तं नात्र संशयः ॥ ८ ॥ यज्ञे नीनाविधैः सर्वं कृतं
कर्म त्वया महत् ॥ घोरं हिंसात्मकं नित्यं नानापशुवधात्मकं ॥ ९ ॥ प्रहृताः पशवः सर्वे त्वां प्रति
हंतभोजसा ॥ ~~घोरं हिंसात्मकं~~ एवं वध्यार्थमत्यंतं क्रोधयुक्तो न संशयः ॥ १० ॥ अधुना वृद्धरूप
स्त्वं त्यक्त्वा कर्म महीपते ॥ कर्म कुरु निरूपं हि ज्ञानमार्गं समाश्रय ॥ ११ ॥ मुद्गल उ॰ ॥ नारदस्य
वचः श्रुत्वा विस्मितः सन्नुवाच तं ॥ पुनस्तस्य भावज्ञो विनयेन समन्वितः ॥ १२ ॥ प्राचीनबर्ह
हिर्वाच ॥ अहो कर्म परं धन्यं नानामिमुनिसत्तम ॥ कर्मणा सत्कलं नैव लभते नात्र संशयः ॥ १३ ॥

श्री॰ ७६

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वदज्ञानं विभो किंतत्कर्मभ्यनिकृंतनं ॥ दयया चदयासिन्धो तारयमांवाणिनात् ॥१४॥ तस्य
तद्वचनं श्रुत्वा ज्ञात्वा कर्मपरायणम् ॥ कर्मिणां शुद्धरूपं तमुवाच मुनिसत्तमः ॥१५॥ ज्ञानं योगम
यं विद्धि योगो भेदात्मकः स्मृतः ॥ ब्रह्मणि ब्रह्मभूतश्च योगी योगेन जायते ॥१६॥ देहेस्मिन्नस्या
जेन्द्र विवंगापते स्मृतम् ॥ मोहयुक्तं तदाकारं जीवरूपं हृदिस्थितम् ॥१७॥ पंचधा चित्तवृ
त्तिश्च वर्तते नृपसत्तम ॥ क्षिप्तामूढा च विक्षिप्ता एकाग्रा निरोधसंज्ञिका ॥१८॥ यत्क्षिप्तं नरेशोव
चित्तं ज्ञायते हृदा ॥ तदेव क्षिप्तरूपं त्वं चित्तं जानीहि पार्थिव ॥१९॥ क्षिप्तं चित्तं नरेशोत्तम मूढव
त्तु बोधतं ॥ यदा तदा भवेज्ज्ञानं मूढरूपं च तत्स्मृतम् ॥२०॥ मुमुक्षूणां भवेद्वित्तं विक्षिप्तं व्रज

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

लाभसं॥ नसंसारे रवेर्मेयं ब्रह्मणि तं न संशतम्॥२१॥ एकाग्रसर्वभावेषु ह्यात्माकारेण संस्थितम्॥
अंतश्चाजे नतद्रूपं प्रतियोगसेवया॥ निरोधं देहिदेहिभ्यो हीनं निर्वृत्तिदायकम्॥ संयोगायोगरूपा
तं सभते योऽसेवया॥२३॥ पंचधा कथितं भूपा चित्तं सा बुद्धिरुत्तमा॥ ज्ञानी हि हृदयस्थित्वा विल
श्री७७ निगशापेन वै॥२४॥ पंचधा चित्तवृत्तिर्या त्रिमोहः प्रकीर्तितः॥ स्वस्वस्थानकरूपस्थैश्वर्याणि
कोऽसहमते॥२५॥ ऐश्वर्याणि निरूपासा सिद्धिः सर्वत्र वर्तते॥ धर्मार्थकाममोक्षाख्यं भूतपंचधा
स्मृताः॥२६॥ भ्रामयंतीह भूतानि खेलंति शरापेन च॥ मयासा कथिता माया नरूपा नास्त्यत्र संशयः
॥२७॥ ज्ञानरूपा च यं बुद्धिरैश्वर्यसिद्धिरुच्यते॥ तपो विकारो शास्त्रभ्रमणं जीवसंज्ञितं॥२८॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मायामयं सदा ज्ञातं प्राणासुखे प्रलालसं ॥ बंधयुक्तं महीयांसं हृदि पश्यप्रकाशकम् २९ ॥ पंच
धा विनिधत्ति श्च तेन सर्वा प्रकाशिता ॥ चिंतामणिरिति ख्यातो गरोशस्य वदंत्यतः ॥ ३० ॥ देहश्चतु
र्विधः प्रोक्तः स्थूलः सूक्ष्मः समात्मकः ॥ नादरूपश्चतुर्थो वै बिन्दुतेषां परागतिः ॥ ३१ ॥ देहयुदे
हभोगस्थो देही भांत्या चतुर्विधः ॥ एकोपि ब्रह्मतेषां वै सोहं वेद्भिन्नपाधिया ॥ ३२ ॥ तयोर्योगे
स्वतो ध्यानं ब्रह्मवेदे प्रतिष्ठितम् ॥ परतो ध्यायरूपं च सदासांख्यमयं परम् ॥ ३३ ॥ तयोर्योगे
स्वयं वेद्यं ब्रह्मयं च विधं स्मृतं ॥ सन्यासमसमाकारनेतिभेदकरं परम् ॥ ३४ ॥ संयोगो ब्रह्मणोत्र
त्र योगभेदे नेशाश्वतम् ॥ समाधिसुखदं प्रोक्तं स्वानंदे इति कथ्यते ॥ ३५ ॥ अयोगं तद्इतिनं वेद्ध.

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

निवृत्तिप्रकम्॥संयोगायोगयोगन्योयोगशांतिप्रदायकं॥३८॥गणेशाद्यंमहाराजसमूहानांपति
स्मृतः॥समूहब्रह्मरूपाच्चज्ञातव्याज्ञानचक्षुषा॥३९॥तंभजस्वमहीपालबुद्धिस्वंगणनायकम्॥
बुद्धिप्रकाशकंपूर्णबुद्धिदंशांतिदायकं॥४८॥एवमुक्त्वामहायोगिन्नारदोविरराम॥सोपिश्रु
त्वाप्रसाद्यादवोचमुनिपुंगवं॥४९॥प्राचीनबर्हिरुवाच॥भोभोयोगिन्दयासिन्वोनारदेन्वया-
श्रुना॥मन्मनीषाविनाविप्रानगानंतिविदंपरम्॥५०॥नारदोनर्दध्येसद्यःप्रत्ययोगणपं
स्मरन्॥वीणागानरतोयोगिचिंतावाणीसदासुखी॥५१॥प्राचीनबर्हिराजर्षिस्तैस्तैःकामाद्येषु
सत्वरम्॥राज्यंवनंययौसोपिगणेशध्यानतत्परः॥५२॥नारदेनयथाप्रोक्तंकपिलंज्ञानमेव
मनूपतयोगकमेणापिसोगणेशकोऽभवत्॥५३॥अंतेसोनंययौराजागणेशेब्रह्मरूपिणि॥

प्री:७८

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ब्रह्मभूतोनृपःश्रेष्ठःकपिलोसौप्रजापते ॥४४॥प्राचीनबर्हिराजर्षेश्चरितंयःशृणोतिच॥पठतिन
स्यपापंहिनश्यतिसर्वदंभवेत्॥४५॥ ॥इतिश्रीमहाभाग्ये प्राचीनबर्हिचरितंनामपञ्चदशोध्यायः॥१५॥
मुद्गलउवाच॥प्राचीनबर्हिःपुत्रास्तेपुस्तितपउत्तमम्॥सहस्रवर्षपर्य्यंतंतेनतुष्टोजनार्दनः॥१॥आ
यपौतान्वरंदातुंगरुडंगच्छतुर्भुजः॥नंदृष्ट्वातेप्रणेमुश्चपपुजुस्तुष्टुवुर्मुदा॥२॥प्रचेतसउवाच॥
नमस्तेकेशवायैवनमस्तेभूतभावन॥निरुपायकृष्णायविष्णवेप्रभविष्णवे॥३॥आदिमध्यांत
हीनायवासुदेवायतेनमः॥सर्वज्ञानविनाशायज्ञानदात्रेकृपात्मने॥४॥लक्ष्मीपतेनमस्तुभ्यंभक्तसं
रक्षकायच॥भक्तिप्रियायदेवायश्रीवशायत्रिमोस्तुते॥५॥भुक्तिमुक्तिप्रदायैवविकुंठपतयेनमः॥
नीरुपायशांतायसत्त्वयुक्तायतेनमः॥६॥वयंसपितरोधन्यायैःप्रदृष्टोजनार्दनः॥वरंदेहिविशे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

षेगसृष्टिसामर्थ्यदायकम्॥७॥एवंस्तुतः प्रसन्नात्मा तानुवाच स्वयंकरिः॥८॥सामर्थ्यमतुलं सृष्टेर्भ
विष्यति वः पुमान्॥८॥तपसा सिद्धरूपाश्च भवंतो नात्र संशयः॥९॥ यं यमिच्छ्यतेन वासकलं
प्रभविष्यति॥८॥भवत्कृतमिदं स्तोत्रं भुक्तिमुक्तिप्रदं भवेत्॥ पठतां शृण्वतां चैव मत्प्रसादात्वरं
परम्॥१०॥एवमुक्त्वांतर्दधे सौनिरुः परपुरंजयः॥ते पि [illegible] तपश्चाग्रमंसद्यः जग्मुः स्वग
हमुत्तमं॥११॥गच्छतां पथि तेषां वै मार्गवृक्षा अनेकशः॥अरानकैसमुत्पन्ना मार्गरोधनका
रकाः॥१२॥तान्दृष्ट्वा क्रोधयुक्तास्ते सस्रुर्वह्निस्वरूपांतेन दग्धा वने वृक्षाः सकलाय प्रतत्र
च॥१३॥तेषु स्वल्पस्थितेषु वै चंद्रस्तत्र समागतः॥वृक्षजां चसुतां गृह्य ददौ तेभ्यो यथाविधिः॥
१४॥कृष्णवर्णा समुत्पन्ना शमरा वृक्षपालिनाः॥तां गृह्य शांतिमापन्ना अग्निं चक्रुः सुशांतकम्॥१५॥

श्री॰ ८

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्वराज्यं प्राप्य ते सर्वे पालयामासुरादरात् ॥ प्रजाः पुत्रानिवाध्यक्षाः प्रचेतसः स्वयं जिताः ॥१६॥ मारिषा
यां प्रचेतोभ्यो दक्षत्वं च भविष्यसि ॥ रुद्रशापेन सर्वज्ञस्तत्रापि ते जसा युतः ॥१७॥ गणेशवरदानेन ब्रह्मपु
त्रत्वमं जसा ॥ नाम्ना गमिष्यति ते दक्षप्रजापतिर्भविष्यसि ॥१८॥ दक्षराज्यसमास्थाप्य पुर्वनं प्रचेत
सः ॥ ते पुत्रास्तत्र तपो घोरं योगमेव परमादरात् ॥१९॥ तत्रापि नारदो योगी गणेशागमनोत्परः ॥ आ
ययौ परमप्रीतः प्रचेतसं हितं चरन् ॥२०॥ तं दृष्ट्वा हर्षिताः सर्वे प्रचेतसो महौजसः ॥ श्रोतुं तत्कथयि
ष्यामि भवतां भावतोषितः ॥२१॥ नारदस्य वचः श्रुत्वा जगुस्ते प्रचेतसः ॥ वद त्वं शांतिदं योगं
कृपया कृपानिधे ॥२२॥ श्रुत्वा स वचनं ते सो हर्षणामृतावृतः ॥ उवाच सकलं योगं योगशां
तिप्रदं प्रदं ॥२३॥ नारद उवाच ॥ शांतियोगात्मकं मूढ़ा गणेशं कथयंति वै ॥ योगज्ञा ब्रह्मभूता

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

श्चतंभजध्वंप्रचेतसः ॥२४॥ अहंगरोशाभेदश्चयोगोयंशांतिदायकः ॥ कथितोविष्णुनापूर्वं
मयंशांतिप्रदःपरः ॥२५॥ तेनशांतिसमास्थाय चरामिगणपंस्मरन् ॥ गतभ्रांतिश्चसर्वत्रहर्षपु
तेनचेतसा ॥२६॥ चित्तस्यपंचभूतीनांभ्रांतिंत्यक्त्वानरःसदा ॥ योगहृयोनसंदेहोभवतिशांति
शांतिगः ॥२७॥ सर्वमायामयंप्रोक्तंभ्रांतिदंबुद्धिलासितं ॥ त्यक्त्वानंयोगिनःशांताभविष्यथ
प्रचेतसः ॥२८॥ एवमुक्त्वामहायोगीनारदःस्विष्ट्यायथौ ॥ हरिंचेतिस्मरन्स्वर्गं कैलाशंहर्षसंपु
तः ॥३०॥ तेपिप्रचेतसःसर्वे कथितंयोगमादरात् ॥ क्रमेणसाध्यपिन्वातंमाणपाअभवन्प
राः ॥३१॥ अहंगरोशदेहेनदेवेकारःप्रजापते ॥ जातावेतमयाःशांताःप्रचेतसोमहौजसः ॥३२॥
प्रचेतसांचरित्रंयःपठतियःशृणोतिवा ॥ तस्यमुक्तिश्चमुक्तिश्चभविष्यतिसुखप्रदा ॥३३॥ ॥

श्रीः ८०

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

इति श्रीमद्भागवते प्रचेतसां चरित्रं नाम सप्तविंशोऽध्यायः ॥२७॥ शुक उवाच ॥ दक्षस्तु प्रचेतसो राजा
तेनापतपदं तमम् ॥ शतवर्षे गणाध्यक्षः प्रसन्नो वरदो भवेत् ॥१॥ गणेशवरदानेन सिद्धः ससृजे
प्रजाः ॥ दिवा यक्षा मनुष्याश्च पिशाचाद्याः समुद्भवाः ॥२॥ नानाविद्याः प्रजाः सृष्ट्वा वृक्षान्नैव
सतद्दा ॥ विरण्यां मैथुनीसृष्टिं ससृजे सप्रजापतिः ॥३॥ दशाभवन्सहस्राणां पुत्रास्तस्मान्म
हौजसः ॥ तानुवाच स्वयं दक्षः सृजध्वं तपसायुताः ॥४॥ तथेति तं प्रणम्यादौ गतास्तपोऽर्थमादरात् ॥
तेषां मार्गं ब्रह्मनारदः सहसागतः ॥५॥ उवाच विधिवत्तान्सद्योगमार्गसाधनं ॥ तेन युक्ताश्च
ते सर्वे भ्रमहीनाजितेन्द्रियाः ॥६॥ ज्ञात्वा तथा नवपुत्रान्सः पुनर्दक्षः ससर्जह ॥ अस्मिंश्चैव
वपुर्गणां सहस्रं तेजसायुतं ॥७॥ स तानुवाच प्रोक्तात्मा तपसा सृष्टिमुत्तमां ॥ कुरुतं तेप्रणम्यादौ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तेवनेपयराद्राम् ॥८॥ पुनस्तान्नारदस्तद्वद्दैवज्ञानंसुनिर्मलम् ॥ तेपियोगपुनाःसर्वेपपुस्विच्छा
विहारिणः ॥८॥ ज्ञात्वावृत्तांतमुग्रंवैदक्षःक्रोधसमन्वितः ॥ शशापनारदंब्रह्मपुत्रंपरमभाविकं ॥
१०॥ त्वयापुत्रामदीयाश्चनाशिताःकर्ममार्गतः ॥ वर्णाश्रमक्रमेणैवयुक्तभ्रष्टाःकृताःखला ॥
११॥ नारदत्वमतोदुःखप्रजाहीनोभविष्यसि ॥ क्वचिन्मूढोनिवासंतेनस्थानंशक्यतेत्वया ॥१२॥
क्वचक्रमणंदेशेस्वर्गेपातालकेपदे ॥ भ्रमिष्यसिमहादुःखमक्षपात्रसंशयः ॥१३॥ एवं
शप्तास्वयंदक्षोयद्यौब्रह्माणमादरात् ॥ तंप्रणम्यजगन्नाथमुवाचविनयान्वितः ॥१४॥ सृष्टिं
करोमिदेवेशकेनमार्गेणतद्वद ॥ नारदोदुःखभावेनमोक्षंसृष्टिंमेकरोतु ॥१५॥ तमुवा
चततोब्रह्मासृजकन्याःसुलोचनाः ॥ तथेतिसप्तयौस्थानंस्वकीयेषुमादरात् ॥१६॥ षष्टिर्द

श्रीः ८१

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सोऽजनयत्कन्या वैरायां नेत्रसाद्विना ॥ याहरूपामडाभागमानः सर्वदेहिनां ॥१७॥ दक्षोसृष्ट
शधर्मीयकश्यपायत्रयोदश ॥ सप्तविंशच्चचंद्राय चतसोरिष्टनेमये ॥१८॥ दद्दौ चहुपुत्राय
द्वेकृशाश्वायभावतः ॥ द्विपुत्रेंगिरसेलद्दद्धौतासांचचिस्तरः ॥१९॥ मरुत्वतीयस्यपीलंबा
भानुरुंधानी ॥ संकल्पावसुहूर्तीवैसाध्यानिश्वाचभामिनी ॥ २०॥ धर्मपत्न्योदशैतास्तु
तांपुत्रान्निबोधत ॥ विश्वेदेवास्तुविश्वायाःसाध्यासाध्यनन्तुतान् ॥२१॥ मरुत्वत्यांमरुत्वंतो
वसोसुवसवस्तथा ॥ भानोश्चभानवःसर्वेमुहूर्तीश्चमुहूर्तजाः ॥२२॥ लंबायाघोषनाग
वीथीसंयामियेः ॥ पृथिव्यामियमंसर्वमरुत्वत्यामजायतो ॥२३॥ संकल्पायास्तुसंकल्पाधर्मप्र
पुत्राःस्मृताः ॥ तेषांपुत्रेषुपौत्रैश्चाखिलंवर्तितेजगत् ॥२४॥ आपोध्रुवोथसोमश्चधरश्चैवानलो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

निलः॥प्रत्यूषो ऽथप्रभासश्चवसवोऽष्टौप्रकीर्तिताः॥२५॥अदितिर्दितिर्दनुः कद्रूरिष्टासुरसाथा॥सु
रभिर्विनताचैवतासांक्रोधवशाःस्मृताः॥२६॥मुनिःस्वसाचथर्मज्ञातासांपुत्रानिबोधवै॥विवस्वान
२२ बधातानभगस्त्वष्टातथापूषकः॥२७॥वरुणाथोऽथदेवायसर्वेतेचादितेःसुताः॥दितेश्चसकला
श्री॰ २२ दैत्याःपुत्राःशास्त्रेषुसंमताः॥२८॥तथैवचदनोःपुत्रास्तीसृणांनेवासतोतारिथविप्रचित्ति
श्चशंबरःकपिलःस्तथाः॥२९॥शंकरश्चैवस्वर्भानुर्वृषपर्वाचवीर्यवान्॥प्राधान्येनासुराश्रेष्ठा
दानवाःकथितामया॥३०॥सुरसायाःसहस्रंचसर्पाणामभवत्तथा॥अरिष्टाजनयामासगंधर्वी
णांसुरसंकम्॥३१॥शेषाद्याश्चमहानागाःकद्रूपुत्राःप्रजापते॥तामाचजनयामासकन्याषट्कंसु
लोचनम्॥३२॥शुकीश्येनीभासीचसुग्रीवांगृध्रिकांशुचि॥तासांपुत्रादिभिःसर्वेपक्षिवृंदंबभूवच॥
३३॥सुरभिर्जनयामासमहिषीगाःप्रजापते॥इरावृक्षलतावल्ल्यो॥जातिश्चसर्वशः॥३४॥मुनेःप

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प्रास्तथा प्रोक्ता। दक्षः पुराणजनास्तथा॥ रक्षोगणां क्रोधवशा जनयामास दारुणां॥ ३९॥ विनतायाश्च पुत्रौ
द्वौ बभूवतुर्गरुडोपरः॥ खेशायाः चैव शः पुत्राः प्रेतायाश्च प्रजापते॥ ४० ॥ एते कश्यपदायादाः स्थावरा
जंगमात्मकाः। चैवस्वतेतरेष्वस्मिन्प्रख्याताः कथितामया॥ ४१॥ अरिष्टनेमिपुत्राश्च वैधसोरूपधार
काः॥ बहुपुत्रस्य पत्नीस्तु चतस्रो विद्युतस्तथा॥ ४२॥ अंगिरसस्तथा पत्न्यो रत्नयो वृषसंकृताः॥
कृशाश्वस्य च देवर्षिर्देवप्रहरणाः सुताः॥ ४३॥ एते युगसहस्रांते नायंते पुनरेव च। मन्वंतरेषु सर्वेषु
तुल्यकार्यैः स्वनामभिः॥ ४०॥ पुत्रान्ब्रह्मर्षिरुत्पाद्य कश्यपस्तोषवर्जितः॥ तेतापनपरं वैपुत्रार्थेप
रमार्थवित्॥ ४५॥ तस्यैवं तपतः पुत्रौ प्रादुर्भूतौ महौजसौ॥ वत्सरश्चासितो नाम्ना वुभौ ब्रह्मवादिनौ॥
४२॥ वत्सरान्नैर्ध्रुवो जज्ञे रैभ्यश्चासुमहायशाः॥ रैभ्याच्च यज्ञिरेरुद्राः पुत्रा घुनिमतो वराः॥ ४३॥ च्यव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तस्यसुता भार्य्यानेधुवस्यमहात्मनः॥सुमेधाजनयामासपुत्रांश्चकुंडपायिनः॥४४॥असितस्यैकप
र्णायांब्रह्मिष्ठःसमपद्यत॥नामूर्वेदेवलःपुत्रोयोगाचार्य्यश्चसत्तमः॥४५॥शांडिल्यःपरमोयोगीस
र्वतत्त्वार्थविच्छुचिः॥इत्याद्याबहवःपुत्राःकश्यपस्यमहात्मनः॥४६॥एतेषांस्मरणाज्जंतोःका
श्यपस्यप्रभावतः॥पठनान्नात्रसंदेहोमूलरूपाःप्रकीर्त्तिताः॥४७॥इतिश्रीमदान्ये॰कश्यपसृष्टि
वर्णनंनामाष्टाविंशोऽध्यायः॥२८॥ छ॥ श्रीः॥मुद्गलउ॰॥तत्रगाविंदोःसुतोःश्रेष्ठानाम्नेत्वविल
कासुताः॥पुलस्त्यायसराजर्षिर्दद्यौविनयसंयुतः॥१॥तस्यांजज्ञेपुलस्त्यात्तुविश्रवामुनिसत्तमः॥
तस्यपत्न्यश्चतस्रःसुरूपावामलोचनाः॥२॥पुष्पोत्कटातथाराकाकैकसीदेववर्णिनी॥ज्येष्ठं
वैश्रवणंतस्मात्सुषुवेदेववर्णिनी॥३॥कैकस्यजनयत्पुत्रंरावणंलोकरावणं॥कुंभकर्णंसूर्पनखां

श्री॰ ८३

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पुत्रौ तथा विभीषणम् ॥४॥ रावणाकुंभकर्णश्च विभीषणः प्रतापवान् ॥ सविपुलं तपस्तेपुः सहस्रा
णां दशैव च ॥५॥ प्रसन्नश्च ततो ब्रह्मा वरदस्तानमुमायया ॥ रावणो वरयामास राज्यं निहतकंटकं ॥६॥
भूर्भुवः स्वस्त्रयाणां सलोकानां बलगर्वितः ॥ सर्वेभ्यश्चाभयं नेच्छन्मनुष्यो मानुषो ॥७॥ कुंभकर्णो
भवद्राज्यं कोहितो वरमुत्तमम् ॥ वरयामास निद्रायुक्तं वृत्रेत्तं वरदं प्रभुं ॥८॥ विभीषणस्तु धर्मो
त्मा स्वधर्मे रुचिदं वरं ॥ वरयामास धर्मात्मा विष्णुभक्तिं सुभावतः ॥९॥ प्रजाहत्वा वरांस्तेभ्यो ददौ
नं विजनंतनः ॥ ते रक्षः प्रवराजाता त्रिषु लोकेषु विश्रुताः ॥१०॥ जित्वा त्रिभुवनं सर्वं रावणः यशिनः
क्षम ॥ वर्षाणां मानुषाणां सराज्यं चक्रे सहानुजः ॥११॥ रामेण हतो दृष्ट्वा कुंभकर्णश्च रावणः ॥ विभीषणं
ततो राज्ये स्थापयामास राघवः ॥१२॥ वैश्रवणस्तपस्तप्त्वा गरीयस्यां महान्मनः ॥ एकाक्षरविधानेन

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तोषयामास विश्वपम् ॥१३॥ दशवर्षसहस्रैस्तु प्रसन्नोभूद्भुजाननः ॥ भक्तिं च चरणौ तस्मै ददौ शंकरमित्र
नाम् ॥१४॥ उत्तरे दिग्गीशं चक्रे धनपादपदं तथा ॥ ततो देवेषु विख्यातः कुबेरः प्रबभूव ह ॥१५॥ पुष्पोत्क
टो विश्रवसो जनयच्च महोदरम् ॥ महापार्श्वं प्रहस्तं चावरं कुंभीनसीं सुतां ॥१६॥ राकासं जनयामास
त्रिशिरसं च खरम् ॥ विद्युज्जिह्वं महाकालं विश्रवसः प्रजापते ॥१७॥ इत्येते क्रूरकर्माणः पौल
स्त्या राक्षसा दश ॥ विख्याता पुरुषश्रेष्ठा राक्षसानां महाबलाः ॥१८॥ पुलस्त्यस्य गणाः सर्वे पुत्रा
व्याला सुदंष्ट्रिणः ॥ पिशाचा बहवो भूताः शंकरा हस्तिनस्तथा ॥१९॥ अनपत्यं क्रतुश्चापि प्रसन्नो
वैवस्वतो नरे ॥ मरीचेः कश्यपः पुत्रः सज्ञातो वै प्रजापतिः ॥२०॥ भृगोः पुत्रश्च मेधावी दैत्या
चार्यो महायशाः ॥ स्वाध्यायनिरतः काव्यो बभूव च प्रजापते ॥२१॥ सैवमाराधितो भूत्वा सदाशंकर

श्रीः ८४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पूजक:॥ कैलाशं प्राप्य शांत्यर्थं हरे यो बोधितो भवत् ॥२२॥ शांतिपौष्ट्रसिद्ध्यर्थं गणेशं भजत्कवि:॥
क्रमेण शांतिमाप्नोगारापत्योवभूवस:॥२३॥ अत्रे: पुत्रो भवत्सोमो मम तस्यैव सोमजा॥ अहं
भ्रत्यो वशिष्ठो द्वे शक्ति: पुत्रो वभूवह ॥२४॥ तस्मात्पराशर: साक्षात्तमोनिधि: समुद्भव:॥ शं
करस्य सदाभक्तिं चकार परमादरात् ॥२५॥ वशिष्ठ योगशास्त्रज्ञं पितामह मनिंदितम्॥ स्वक
र्मकुशलं शांतं प्रष्टुं शांतिहेतवे॥२६॥ पराशर उवाच ॥ पराशरवच: श्रुत्वा वशिष्ठस्तमुवाच
॥ शिवीयं मोहहीनश्च नेति कर्मी यव: स्मृत:॥ कथं ब्रह्मणि निर्मोहो मोहो भवेद्भ्रमप्रद:॥२७॥
मुद्गलउवाच ॥ पराशरवच: श्रुत्वा वशिष्ठस्तमुवाच ह ॥ हर्षयुक्त: स्वपौत्राय शांतियोगं शनाननं॥
२८॥ वसिष्ठउ॥ शृणु प्रश्नं वक्ष्यामि वज्रराज कथितं च मे॥ योगशांतिकरं भव्यं कथयामि विशे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

षतः ॥२९॥ अहिंसांत्यर्थमत्यंतं भ्रमितो नैव लभे चमं ॥ गतो लोके प्रविख्यातं ब्रह्मणः परमेष्ठिनः ॥
३० ॥ तत्र संपूजयंतं वै ब्रह्माणं दृष्टवानहम् ॥ गणेशांमूर्तिजं पुत्रं संस्थितोहं प्रणाम्यनं ॥ ३१ ॥ पूजाविधिं
समाप्यासौ सभार्यां समुपागतः ॥ तत्राहं विनतो भूत्वा मेदंतं महाद्युतिम् ॥ ३२ ॥ त्वतः सर्वाणि भूतानि
जायंते नात्र संशयः ॥ त्वयि नाश्यं प्रलीयंते त्वतः परं न विद्यते ॥ ३३ ॥ त्वयासौ पूजितः स्वामिन् कः श्रे
ष्ठावदसांप्रतम् ॥ बहुविधमहं भ्रांतो नैव मे शांतिमुत्तमम् ॥ ३४ ॥ मदीयं वचनं श्रुत्वा ब्रह्मा हर्षसम
न्वितः ॥ जगादमां प्रयायोग्यं पार्श्वे स्थापितो महः ॥ ३५ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शृणु पुत्र महाभाग गणेशो
योगशांतिदः ॥ अस्माकं कुलदेवश्च सर्वेषां सोपि निश्चितम् ॥ ३६ ॥ तस्माद्यं समुत्पन्नो स्तिन
संस्थापितः पदे ॥ सर्वसिद्धिप्रदानार्थं भजामि निरंतरम् ॥ ३७ ॥ अंते तत्रैव लीयंते वयं पुत्र नसं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सयः॥तस्मादादिगणेशानः पूज्योमातापितास्मृतः॥३८॥ज्येष्ठराजेपदंपश्यवेदेषुकथितंसुत॥तस्माज्ज्येष्ठो
नवेदेष्वादिःसर्वेभ्योगणेश्वरः॥३९॥यआदिःसभवेदंतेकथितंशास्त्रसंमते॥अतस्तत्रवयंलीनाभवि
ष्यामोनसंशयः॥४०॥मध्येनानाविधःसोपिकलांशेनगजाननः॥क्रीडतितत्कलांशोस्ववयंतस्मा
त्स्मृताःसुत॥४१॥शांतिमिच्छसिचेत्पुत्रतांवदामिसमासतः॥पंचधाचितवृत्तिंत्वंत्यक्त्वाशांतोभै
विष्यसि॥४२॥क्षिप्तंमूढंचविक्षिप्तमेकाग्रंचनिरोधकम्॥चिंतामणिसमाख्यातस्तेनचित्तंप्रकाशि
तम्॥४३॥अहंगणेशरूपश्चेत्संयोगायोगतोचमे॥नास्तिभिन्नत्वभावश्चतेनभ्रांतिर्गताभवेत्॥४४॥
जगत्सर्वंसुप्रोक्तमेश्वर्यमनुत्वंबुधैः॥जानीहिसिद्धिरूपंत्वंभ्रांतिदायकमंजसा॥४५॥जगद्भ्रम

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पाकारबुद्धिः शास्त्रेषु कथ्यते ॥ पंचधा मासमाख्यातं चित्तरूपानसंशयः ॥ ४६ ॥ तयोः प्रकाशितं बिंबं
गणेशस्य महात्मनः ॥ मोहितः पश्यमायाभ्यां तदाकारं हृदिस्थितम् ॥ ४७ ॥ बिंबभावं त्यजेत्वं वै तदा शां
तिं गमिष्यसि ॥ चित्तमैश्वर्यदं मोक्षं बिंबनैव प्रदृश्यते ॥ ४८ ॥ एवमुक्त्वा स्वयं मोसविरामपितामहः ॥
अहं प्रणम्य तं देवं प्रादक्षिण्येन निर्गतः ॥ ४९ ॥ गत्वा वनांतरं पुत्र अतपं तपउत्तमम् ॥ एकाक्षरेण
मंत्रेण ध्यात्वा जपपरायणः ॥ ५० ॥ क्रमेण योगभूमीनां भ्रांतिं त्यक्त्वा महामुनिम् ॥ चिंतामणिः स्व
यं साक्षाद् भवं शांतियोगधृक् ॥ ५१ ॥ तथा विगणराजस्य मंत्रध्यानं महात्मनः ॥ दर्शनार्थं तप
श्चोग्रकर्मेरं वहितावहम् ॥ ५२ ॥ पूर्णे वर्षशतेषु मां ययौ देवो गजाननः ॥ प्रत्यक्षं मूषकारूढो यो
गशांतिस्वरूपधृक् ॥ ५३ ॥ ॥ इति श्रीमदान्त्ये वशिष्ठतपोवर्णनं नाम त्रिंशोध्यायः ॥ ३० ॥ ॥

श्रीः ८६

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मुद्गल उवाच ॥ आगतं गणराजं तं दृष्ट्वा हर्षसमन्वितः ॥ ननाम दण्डवद्भूमौ तुष्टाव तं यथामतिः ॥ १ ॥ वसि
ष्ठ उ ॥ अद्येयं धरणी धन्या पितरोऽपि आश्रमः ॥ विद्या व्रतादि मेधन्यं दर्शनात्ते पदस्य च ॥ २ ॥ तं क
तीकारकाणां चैव कारणानां नमो नमः ॥ गम्यागम्यमयः प्रोक्तो वेदेषु वेदवादिभिः ॥ ३ ॥ सर्वेषु पञ्चस
र्वैस्त्वं हीनः सर्वप्रकाशकः ॥ योगाभेदमपश्यन्त्वां कथं स्तौमि गणाधिपम् ॥ ४ ॥ तथापि भक्तिपाशे
न घटितस्त्वं गजानन ॥ अनुग्रहार्थं मायातो नामरूपधरः प्रभो ॥ ५ ॥ त्वद्दर्शनजबोधेन स्तौमि त्वां
ब्रह्मनायकम् ॥ वेदादिभिः शिवाद्यैश्च संस्तुतं योगिभिः परम् ॥ ६ ॥ नमस्ते गणनाथाय नमस्ते सर्व
साक्षिणे ॥ सर्वाकाराय वै तुभ्यं स्वसंवेद्याय ते नमः ॥ ७ ॥ सिद्धिबुद्धिपते तुभ्यं सिद्धिबुद्धिप्रदायक ॥ अ
भेदशक्तये देवदेवदेव नमो नमः ॥ ८ ॥ असंप्रज्ञातनुंडाय असंप्रज्ञातशरीरिणे ॥ तथा योगिने योगानाम

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

देहापनेनमोनमः॥८॥शांतियोगप्रकाशायशांतियोगमयायते॥योगिभ्योयोगदात्रेचयोगेशायनमोन
मः॥वक्रतुंडायवैनुभ्यमेकदंतधरायच॥ब्रह्माकारात्मकानंतेचिद्भूतांधारिणेनमः॥११॥स्तुवतस्त
स्यहर्षेणकंठरोधःसमाययौ॥ननर्तहृष्टरोमांचेदेहभावविवर्जितः॥१२॥भक्तिरंगेनिमग्नंतंवीक्ष्य
देवोजगाननः॥तमुवाचमहाभक्तंभावज्ञोभावपूर्वकः॥१३॥श्रीगणेशउ॰॥मत्त्वयाकृतमदीयं
यत्तोत्रंभक्तिरसप्रदम्॥धर्मार्थकाममोक्षाणांदायकंप्रभविष्यति॥१४॥अचलामदीयाभ
क्तिस्तवनत्वभविष्यति॥स्मरनमात्रश्चतेगेहंस्थास्यामिमुनिसत्तम॥१५॥एवमुक्त्वागणाधी
शोंतर्द्धेतस्यपश्यतः॥सोपितंहृदयेपश्यन्स्थितःशांतिसमन्वितः॥१६॥गणापत्यस्वभावे
नमूर्त्तिपूजापरायणाः॥वसिष्ठःसमहाभागोयोगिवंद्योबभूवह॥१७॥वसिष्ठउ॰॥एतत्तोत्रंकथि

श्रीः ८७

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तं वत्स शांतियोगप्रदं शुभम् ॥ ज्ञानं तेनैव मोक्षो गणेशं भज भक्तितः ॥१८॥ एवमुक्तः प्रणम्याथ मुनिपौत्रः पराशरः ॥ वने गत्वा चकारोग्रं तपः परमदारुणम् ॥१९॥ पितामहेन यज्ज्ञानं कथितं योगदं महत् ॥ तादृशं साधितं तेन योगभूमिक्रमेण च ॥२०॥ त्यक्त्वा भूमिं स्वयं योगी गणपत्योर्विभूवह ॥ तस्य पुत्रत्वमापन्नो व्यासो विष्णुः स्वयं प्रभुः ॥२१॥ तथापि मुनिना तेन पत्न्या वत्सलया सह ॥ न पस्तं महाघोरं गणेशस्य महात्मनः ॥२२॥ संकल्पं पुत्रकामार्थं चकार स महामुनिः ॥ गणानां स्वयं मेवैव भविता पुत्र उत्तमः ॥२३॥ दशवर्षसहस्रे तु प्रसन्नो गणनायकः ॥ वरदानं समायातो भक्तिभावेन तोषितः ॥ तं दृष्ट्वा सहसोत्थाय प्रणम्य प्रकृतांजलिः ॥ तुष्टाव सुस्थिरो भूत्वा पत्न्या सा कमुदारधीः ॥२५॥ पराशर उ॰ ॥ नमस्ते गजवक्त्राय गणाकाराय ते नमः ॥ नरकुंजररूपाय गणेशाय नमो नमः ॥२६॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

निर्गुणायगुणाधारस्वरूपिणेपरमात्मने॥परात्परपदेशायानादिसिद्धायतेनमः॥२७॥अनंतानन्तभा
यानंतपादायंघ्रिरूपिणे॥अनंतविभवायैवगणकारायनमोनमः॥२८॥सर्वहीनायदिव्यमायाभ्यो
वर्जितायते॥सदाब्रह्मभयायैवगणकारायनमोनमः॥२९॥तवोच्चस्वामिनेतुभ्यंगणेशायनमोन
मः॥स्वानंदवासिनेपूर्णभुक्तिमुक्तिप्रदायते॥३०॥किंस्तौमिदेवदेवेशवेदवेदांतवादिभिः॥मंपा
दितंपरंब्रह्मत्वामतःप्रणमाम्यहम्॥३१॥यदितुष्टोसिदेवेशतदापुत्रोभवप्रभो॥आवयोर्गणनाथ
त्वंतदामेस्यात्स्थिरंमनः॥३२॥अस्माकंकुलदेवश्चत्वमेवगणनायक॥अभावेनत्वांनित्यंभ
जामितत्रविघ्नप॥३३॥पुत्रभावेनदेवेशभजामिसंसृतोगणः॥संसारसफलंतेनब्रह्मरूपोभवे
द्यमे॥३४॥श्रुत्वैवंवचनंतस्यपराशरस्यभक्तिगम्॥तमुवाचगणाधीशोभक्तंयोगधरंपरं॥३५॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गरोशउवाच॥त्वयायत्प्रार्थितंविप्रतत्सर्वंसफलंभवेत्॥तवपुत्रोभविष्यामिगजासुरवधायच॥२६॥
त्वयास्तोत्रंकृतंयच्चतत्सर्वंकामदंभवेत्॥भुक्तिमुक्तिकरंतेषांपठतांशृण्वतांनृणाम्॥२७॥एवमु
क्त्वांतर्दधेसोगणेशोब्रह्मनायकः॥पराशरःप्रसन्नात्मासपत्नीकोबभूवह॥२८॥ ॥इतिश्री
मदांत्ये·पराशरवरप्रदानोनामत्रिंशोध्यायः॥३०॥ ॥दक्षउवाच॥कोसौगजासुरोनाम्ना
दैत्यपरमदारुणः॥वरदस्यचरित्रंमेवद्यपर्यंतमुत्तमम्॥१॥यदर्थंगणराजोयंमुनिपुत्रोभव
त्प्रभो॥मुद्गलतन्नसामान्यंजन्मादिरसुरस्यच॥२॥सूतउवाच॥दक्षस्यवचनंरम्यंश्रुत्वायोगीन्द्र
सत्तमः॥जगादशौकलंतस्यचेष्टितंदैत्यपापदम्॥३॥मुद्गलउ॰॥शृणुदक्षपुरावृत्तमितिहासंवदामि
ते॥पापप्रशमनंपूर्णंभुक्तिमुक्तिफलप्रदम्॥४॥महिषासुरनाम्नांचचकारजगदंबिका॥तस्यपुत्रो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

महातेजा गजासुरस्तु निस्मृतः ॥५॥ पितुर्वधेन संतप्तो देवानां वध्यकांक्षया ॥ शुक्रोपदिष्टमंत्रेण शंक
राराधनेरतः ॥६॥ तप्तवान्परमं घोरं निराहारसमन्वितम् ॥ पंचाक्षरविधानेन तोषयामास शंकरम् ॥
७॥ दशवर्षसहस्रेषु प्रसन्नो भूत्त्रिलोचनः ॥ आययौ तं वरं दातुं गजासुरतपोवने ॥८॥ कामं वृणु त्वं
श्रीः ८८ स्थितं दैत्यं दृष्ट्वा विस्मयमागतः ॥ जगाद तं स्वकं वै शंकरः करुणानिधिः ॥९॥ श्रीशिव उ· ॥
वरं वृणु महाप्राज्ञ गजासुर महामते ॥ तपसा परितुष्टोऽहं दास्यामि दुर्लभं हि ते ॥१०॥ शंकरस्य वचः श्रु
त्वा हर्षगद्गदो महासुरः ॥ प्रणम्य पूजयामास षोडशैरुपचारकैः ॥११॥ अथर्वशिरसा शंभुं तुष्टाव दैत्य
नायकः ॥ वरं वव्रे महाकूरं तच्छृणुष्व महामते ॥१२॥ गजासुर उ· ॥ यदि तुष्टोसि देवेश वरं देहि महेश्वर ॥
ब्रह्माण्डवासिनः सर्वे मे भीता न भवेन्नृ ॥१३॥ राज्यं ब्रह्माण्डगोलस्य देहि सामर्थ्यमुत्तमम् ॥ सर्वलिंग

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

महेशाननान्यंयाचे परंवरं ॥१४॥ तथेतिनमुवाचाथशिवोतद्धनोभवत् ॥ हर्षयुक्तोमहादैत्योगर्वंत
तःसमायपौ ॥१५॥ मात्रासंमानितःसोपिसुहृद्भिश्चगजासुरः ॥ दैत्याःसमायपुःसर्वेजित्वाकूरंगजासुरं
स्वमाहर्द्धा ॥ गृहेतस्यमहात्मनेः ॥१६॥ स्वयंगत्वागृहंशुक्रंमानयामासदैत्यपः ॥ ततोमुनिगणैःसार्द्धमभि
षेकंचकारसः ॥१७॥ दैत्यानांदानवानांचराजाभूत्सजीजासुरः ॥ तेपुत्रःपृथिवींजित्वापयौस्वर्गंमहाब
लः ॥१८॥ देवाःपलायिताःसर्वेजित्वाकूरंगजासुरम् ॥ शंकरंतेसमाश्रित्यस्थिताःसर्वेभयातुराः ॥
१९॥ दैत्यःसमावृतःसोपिकैलासमगमत्ततः ॥ शंकरःक्रोधसंयुक्तस्तेयोद्धुंसमुद्यतः ॥२०॥ युद्ध
यशंकरस्तेनागत्वाजात्वामहासुरः ॥ स्वयंसैन्यंपुरस्कृत्वापयौरणविधित्सया ॥२१॥ देवानांदानवा
नांचयुद्धंपरमदारुणं ॥ संजातंचततोदैत्याःपलायनपरायपुः ॥२२॥ तंदृष्ट्वाक्रोधसंयुक्तोगजासु
रप्रतापवान् ॥ बाणवृष्टिंमहोग्रांससर्जदेवनाशनीं ॥२३॥ बाणैर्निपतितास्तस्यदेवास्सर्वेधरा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तेसे॥ श्रिन्नांगामरगाप्रायाः प्रसयंमाविरेतदा॥२४॥ इन्द्राद्यस्त्रिदिवस्थाः पतिता वाराणपीडिताः॥ अहनद्
दयाविष्टं सोपि भूतलमाश्रितः॥२५॥ ततः क्रोधसमापूर्णः शंकरः शूलमादधे॥ ते वाहनमहादैत्यं प्रल
मानिसमे नसः॥२६॥ त्रिशूलेनहतः सोपि न-व-वालासुरराधिपः॥ वरदानमभानिरा प्रास्त्राणि चार्ध
तांयपुः॥२७॥ सहसामन्यदैत्येशो गत्वा पादेऽस्यते॥ भ्रामयित्वा महेशानं विक्षेपरणमूर्द्धनि॥२८॥
ततो देवगणाः सर्वे पलायनपरायणाः॥ ययुर्दशदिशो दक्षदैत्यसंत्रासतापिताः॥२९॥ दैत्योपि
शिवलोकं दैत्यैः सहसमाययौ॥ स्थापयामास देवानां पदेषु श्रेष्ठदानवान्॥३०॥ विष्णुब्रह्मादिपदेषु
ते स्थितास्तिनसुमानिनः॥ स्वर्गभोगकरास्तर्वे कृतदैत्यासुरारिणा॥३१॥ कैलासे मरुतं दैत्यं स्थाप
यामास वीर्यवान्॥ स्वयंसमागतो दक्षपृथिव्यां दैत्यपैर्वृतः॥३२॥ महिषाख्यपुरे दुष्टः संस्थितो दै

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्यमैः सह ॥ चकारसोलुलंराज्यंत्रैलोक्यस्यमहाबलः ॥ ३३ ॥ गतेबहुतरेकालेदेवाः सर्वेभयातुराः ॥ प
र्वतांतरसंगुप्ताः संस्थिताअभयंदिजे ॥ ३४ ॥ विचारमविलाश्चक्रुर्जानासुरवधायते ॥ त्रिविष्टुर्जगा
देवंवचनंसर्वतोषदम् ॥ ३५ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ ब्रह्मणाऽवाप्तिनायेवैतेभ्योमृत्युर्नविद्यते ॥ दैत्य
स्यवरदानेनतेनसर्वेपराजिताः ॥ ३६ ॥ स्वानंदलोकगः साक्षाद्गोशोदेवनायकः ब्रह्मणाऽवर्जितं
ब्रह्मतस्मात्तस्यगतिर्भवेत् ॥ ३७ ॥ अतस्तंदेवदेवेशंतपसादुःकरेणवै ॥ सर्वआराधयामोवं दे
वाः सर्षिगणाः परम् ॥ ३८ ॥ सहत्वातंमहादैत्यंपदानिवः प्रदास्यति ॥ यदिहितंसुराः कार्यंवचनंमे
सुखप्रदम् ॥ ३९ ॥ विष्णोर्वचनमाकर्ण्यदेवामुनिगणास्तथा ॥ साध्वसाध्विति तत्रोचुस्तपसिसं
स्थितावभुः ॥ ४० ॥ केचिन्मंत्रजपंचक्रुः केचिन्नामजपंतथा ॥ केचिन्मानसपूजायांनिरताश्चबभूविरे ॥ ४१ ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

केचिद्ध्यानं गणेशस्य चक्रुः केचित्स्तुतिं विभोः ॥ निराहारं तथा केचिद्रूपपत्रादिभक्षकाः ॥ ४२ ॥ केचि
द्धोमं चपं चाग्निं धूम्रपानं तथापरे ॥ इत्यादितपसा देवं तोषयामासमादरात् ॥ ४३ ॥ शतवर्षेषु तेषां वै
प्रादुर्भूतो गजाननः ॥ पुरतस्तानुवाचेदं वचनं भक्तवत्सलः ॥ ४४ ॥ गणेश उ॰ ॥ देवाश्च मुनयः सर्वे वरं वृत
मनेप्सितं ॥ दुर्लभं तदपि दास्ये तपसा तोषितो भृशं ॥ ४५ ॥ गणेशवचनं श्रुत्वा हृष्टा देवं पुरस्थितम् ॥
प्रणेमुर्मुनयो देवा दण्डवत्पृथिवीतले ॥ ४६ ॥ पुपूजुः परया भक्त्या ब्रह्मशक्रमुखा जनाः ॥ तुष्टुवुः संप्र
हृष्टास्ते सरोमांचाः प्रजापते ॥ ४७ ॥ देवर्षय ऊचुः ॥ नमो नमो गणेशाय गणपालकमूर्तये ॥ गणेह
पे गणसर्वत्र संस्थिताय नमो नमः ॥ ४८ ॥ मूषकारूढकायैवानादिरूपाय ते नमः ॥ आकारादिविहीना
याकाररूपाय ते नमः ॥ ४९ ॥ हेरंबाय नमस्तुभ्यं भक्तसंरक्षकाय च ॥ भक्तवत्सलभावाय विघ्नेशाय न
मो नमः ॥ ५० ॥ सिद्धिपते नमस्तुभ्यं सिद्धिदात्रे च वृद्धये ॥ बुद्धिदात्रे विघ्नपात्रे सर्वेशाय नमः ॥ ५१ ॥

श्रो॰ ८१

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्वानंदपतये तुभ्यं स्वसंवेद्याय ते नमः ॥ योगरूपाय शांताय योगानां पतये नमः ॥ ५२ ॥ आदिमध्यांतहीनाय कर्त्रे हर्त्रे नमो नमः ॥ पालकाय त्रिभिर्हीन गुणेशाय नमो नमः ॥ ५३ ॥ वक्रतुंडाय देवाय लंबोदरप्रियाय च ॥ सर्वेषां हृदि संस्थाय विनायक नमोस्तु ते ॥ ५४ ॥ यं स्तोतुं न समर्थाश्च वेदाः सांगाः कदाचन ॥ वयं तत्र च केदेव वेदैर्नीनधरा पतः ॥ ५५ ॥ एवं स्तुत्वा गणेशानं पेतुस्तेतस्य पादयोः ॥ ध्यात्वा मनसि तद्रूपं भक्तिभावेन यंत्रिताः ॥ ५६ ॥ पुनरुत्थाय ते सर्वे तमूचुर्भयविह्वलाः ॥ कृतांजलिपुटा देव गणेशं सर्वनायकं ॥ ५७ ॥ यदि तुष्टोसि देवेश जहि दैत्यं गजासुरम् ॥ पदभ्रष्टा वयं ते न कृता कर्मविघ्नितः ॥ ५८ ॥ भक्तिं ते देहि विघ्नेश सर्वदुःखविनाशिनी ॥ एतद्देवचरास्सर्वे मिथोक्षिनोद्विदान ॥ ५९ ॥ देवर्षीणां वचः श्रुत्वा भक्तवत्सलभावतः ॥ उवाच तान्नारायणध्यो हर्षयन्वचनं शुभम् ॥ गजासुरवधं देवा मुनयश्च सुदुष्करम् ॥ तथापि भवतां वाक्यात्करिष्ये इं न संशयः ॥ ६१ ॥ अहं वामदेवा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

क्तिर्भविष्यति सुदुर्लभा॥ पराशरस्य पुत्रोऽहं भविष्यामि वचो मम॥ ६२॥ भवद्भिः कृतमिदं स्तोत्रं मम प्रीतिविवर्द्धनं॥ मुक्तिमुक्तिप्रदं पूर्णं भविष्यति न संशयः॥ ६३॥ पठन्ते शृण्वन्ते विप्रा देवाः सर्वार्थसिद्धिदम्॥ दुःखभ्रमसन्तन्तेषां भविष्यति सुखि॥ ६४॥ इत्युक्त्वान्तर्द्दधे देवो गणेशः सर्वसिद्धिदः॥ वत्सलोदरगो भूत्वा पराशरसुतो भवन्॥ ६५॥ जातकर्मादिकं सर्वं चकार मुनिसत्तमः॥ ब्राह्मणो हर्षितो भूत्वा पत्न्यास्त्वपमुदारधीः॥ ६६॥ सर्वालोवृद्धेन ब्रह्मजन्मान्तरं निजम्॥ पितरं चेष्टितं स्वीये बीजं क्रीडनकौतुकया॥ ६७॥ पंचमे व्रतबन्धं स चकार मुनिसत्तमः॥ वेदानध्यापयामास सांगांस्तान्गणपायच॥ ६८॥ विवाहमकरोत्तस्य सिद्धिबुद्धिसुशोभने॥ मरीचेश्च सुते जाते दत्ते नेन विधानतः॥ ६९॥ इति ते कथितं सर्वं पराशरसुतात्मकम्॥ चरितं गणनाथस्य चेष्टितं शृणु॥ ७०॥ इति श्रीमदांत्ये पराशरसुतोत्पत्तिर्नामैकत्रिंशोऽध्यायः॥ ३१॥ मु.पु.उ.॥ एकदा स्वसभायां वै संस्थितं दैत्यपुंगवं॥ भायया सह

श्रीः २२

दैत्यस्य २

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

इसानं च नारदो कौतुकी मुनिः ॥ दैत्यैर्न मानितो दक्षतमुवाच महामुनिः ॥ शृणु दैत्याधिपः प्रज्ञ हितं ते वच
ने महत् ॥ २ ॥ अरण्ये मुनिभिर्देवैर्गिरौ शैलभक्तिभावतः ॥ आराधितो वधार्थं ते पाशुपतो भवम् ॥ ३ ॥
इत्युक्त्वा प्रययौ नस्मान्नारदो दिव्यदर्शनः ॥ दैत्यरोषसमाविष्टो देवर्षीणां वधे रतः ॥ ४ ॥ आययौ यत्र ते
देवा मुनयः संस्थिताः खलः ॥ दैत्यैः समाहतः सर्वे मृगवलपराक्रमैः ॥ ५ ॥ धृत्वा सस्कन्धान्देवान्बलः
सर्षिगणांस्तथा ॥ नाङ्गुशस्त्रमादेतावतैर्विघ्नपः सुतः ॥ ६ ॥ समतमा प्रोगणाध्यक्षो बुद्धिमेदं चका
र ॥ दैत्यस्यते न दैत्यैर्न मनसि धारितं महत् ॥ ७ ॥ ममाधीनाऽमेविप्रा देवास्त्वेवनसंशयः ॥ एषां दण्डः
प्रकर्तव्यो येन सत्वं गमिष्यति ॥ ८ ॥ प्रश्नात्क्रियपतिकालेहं इनिष्यामि बलात्किल ॥ एवं निश्चित्य संक
ल्प उवाच तन्नो जासुरः ॥ ९ ॥ गजासुर उवाच ॥ देवा मुनिगणाः सर्वे शृणवंतु मे वचो हितम् ॥ कर्तव्यं जीवि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तुं नश्चयदीक्षुनन्वराञ्चितैः॥१०॥करौसंपीड्यपाणिभ्यांमुनमांगंधरातले॥नित्यमास्फालयध्वं हि वेन
मम्पादस्यसन्निधौ॥११॥तदामुंचामिदेवेशानान्यथामुनिसत्तमान्॥शिरश्छेदंचसर्वेषांकरिष्यामिन
संशयः॥१२॥भवद्भिः प्रार्थितोदेवोगणेशोदिवसत्रमैः॥ पराशरसुतोजातःकुरुध्वंतेनसंगता॥१३॥
एवंतस्यवचःश्रुत्वोवाचतंविष्णुदेवराट्॥गणेशमनसास्मृत्वासामपूर्वंवचःशुभम्॥१४॥त्वयो
यत्कथितोदंडोवयंतंकरवामहे॥सर्वेदेवमुनीन्मुंचगमिष्यामोगजाननं॥१५॥आनयित्वाचदेवेशो
तेनसार्द्धंप्रयत्नतः॥त्वत्पादकमलेनित्यंकरिष्यामोयथातथम्॥१६॥गणेशमायथाभ्रातोदैत्य
राजप्रतापवान्॥सकथान्माचयामासदेवानृषिसमन्वितान्॥१७॥दिवसेपंचमेप्राप्तेनागतोमेप्र
सन्नधीः॥तदासर्वान्हनिष्यामिगणेशेनसमन्वितः॥१८॥तथेत्युक्त्वागताःसर्वेपराशरगृहंप्रति॥तत्र

श्रीः ८३

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गजाननं दृष्ट्वा प्रणम्य दंडवत्स्थितौ ॥१९॥ परासरो विस्मितो सौ पूजयामास तान् स्वयम् ॥ सहसा सकलान् प्राप्ता
देवा मुनीन्द्रिशेषतः ॥२०॥ परशुरामसंयुक्ताः सर्वे ते कथयंस्तदा ॥ स्तुत्वा च विविधैस्तोत्रैर्गजासुरविचे
ष्टितम् ॥२१॥ कर्णौ संपीड्य देवेशशिरः स्फालनमंजसा ॥ कथं कृष्णासुरस्याग्रे चरणावनताः प्रभो ॥२२॥
नीचस्य मननादेव मारांहिवरसंनतम् ॥ नस्मात्त्वं जहि देवान्वा दैत्यं मुनीन्द्रजानन ॥२३॥ मुद्गल उवाच ॥ दिवा
दीनां वचः श्रुत्वा स्मित्वा तान्ब्रवीत्प्रभुः ॥ भक्तवात्सल्यभावेन यं जिघांसः सप्रजापते ॥२४॥ गणेश उवाच ॥ चिंता
नैव प्रकर्तव्या हनिष्यामि सुरक्षणात् ॥ कुरुध्वं मे वचो रम्यं सर्वेषां सुखदं भवेत् ॥२५॥ दैत्येन्द्रेण कथि
तो यं दंडस्तदेव मे प्रियः ॥ मम पादस्य समीपे कुरुध्वं सर्वे भावतः ॥२६॥ न दैत्यं महाघोरं हनिष्यामि प्र
पश्यतम् ॥ भवतां नात्र संदेहः शरणार्थं न चसत्तमाः ॥२७॥ गणेशस्य वचो रम्यं श्रुत्वा देवर्षिसत्तमाः ॥ पर

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्परं मुखालोकमकुर्वन्स्मितपूर्वकाः ॥२८॥ तत्र शंभुरुवाचेदं वचनं हितकारकं ॥ अस्माकं कुलदेवोयं
तस्मात्कुर्वंतु सन्नमाः ॥२९॥ इत्युक्त्वा शंकरस्तत्र पाशैः शिरोभिस्तु घोर
रौद्रनिराचरान् ॥३०॥ मृदुमधुररूपं सशब्दं वशिरसा भवम् ॥ श्रुत्वा गजाननो हृष्टो बभूव परमं तदा
३१॥ ततो विघ्नादिभिर्देवैर्भृग्वादिप्रमुखैस्तथा ॥ मुनिभिः प्रकृतं दृष्ट्वा ततो न्यंतं मुमोद सः ॥३२॥
मूषकारूढ़ो भूत्वा चतुरायुधभूषितः ॥ गजासुरवधार्थाय ययौ गणपतिः स्वयम् ॥३३॥ महिषा
खेपुरे गत्वा सिंहनादं चकार सः ॥ तेन भ्रांता असुराः सेगजासुरस्तथा स्वयम् ॥३४॥ एवं स्थिते तदा
त्र गत्वा मस्त्वा असुरयोः ॥ छिन्नभिन्नकृतांगावेशांसुदेवविचिंतम् ॥३५॥ असुरा ऊचुः ॥ गणे
शेन समायुक्तो देवा मुनिगणाः प्रभो ॥ आयुर्वोद्धुमत्यंतं मदयुक्तो गजासुरः ॥३६॥ तेषां वचनमाकर्ण

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रथिगजासुरप्रतापवान्॥सर्वानाज्ञापयामासतैर्दैत्यानसंभवंतुच॥३७॥स्वयंतुसज्जितोभूत्वारथारूढ
श्चनिर्ययौ॥तमनुदैत्यसैन्येषादैत्यास्तेनिर्ययुःपुरात्॥३८॥अपारसैन्ययुक्तंदृष्ट्वातंजोगेसुरम्॥
गजाननःप्रसन्नात्माकालस्यभयदायकम्॥३९॥ततोगजासुरःकोपाद्दैत्यानाज्ञापयत्तदा॥हनध्वंसम
रान्सर्वान्मुनीन्यज्ञादिसंपुतान्॥४०॥दैत्येंद्रैरासमाजग्मुरसुराजयशालिनः॥अस्त्रैश्शस्त्रैश्चतेदेवा
न्पीडयामासुरोजसा॥४१॥देवाक्रोधसमाविष्टामरोक्तानिस्त्रयाः॥दैत्यान्प्रहरणैर्जघ्नुःशस्त्रैर्नाना
विधैस्तथा॥४२॥दैत्यानांचैवदेवानांयुद्धंपरमदारुणं॥बभूवतुमुखंतत्रपरस्परविनाशनम्॥४३॥
अस्त्रकूनहीप्रवृत्ताचमहोघोरामोहिनी॥भग्नादैत्यगणास्तत्रप्रहारवीरपीडिताः॥४४॥त्यक्त्वादैत्यग
णास्तत्रजग्मुःपतुस्तेदिशोदश॥तंदृष्ट्वादैत्यराजस्तुविस्मितोभूत्प्रजापते॥४५॥ततोदैत्याधिपाक्रूरःप्रधा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नप्रमुखाराणां॥ आयुर्द्वेवसेनांतेनिजं सुश्च महाबलाः॥४६॥ ततइंद्रादिभिस्तेवैरांकृत्वासुदारुणां॥निहता
मूर्छिताःकेचिद्रणेभूमौनिपातिताः॥४७॥ हाहादैत्यगणाःकृत्वापपतुःसर्वतोदिशां॥तंदृष्ट्वादैत्यराजःस
विस्मयंपरमंययौ॥४८॥ विपरीतंभयादृष्टौवह्निःशीतोयथाभवेत्॥तथादेवैर्मदीयेयंसेनासर्वापरा
जिताः॥४९॥ एवंमनसिसंतप्तःक्रोधाद्रणविलोचनः॥रथारूढःस्वयंयोद्धुंमायययौसगजासुरः॥५०॥
इतिश्रीमद्दांत्ये-गजासुरसेनपवधोनामद्वात्रिंशोध्यायः॥३२॥ श्रीः॥ ७॥ मुद्गलउ॥समागत
तंमहादैत्यंदृष्ट्वादेवाभयातुराः॥गजाननंनिजंनाथंययुर्वृत्रांतमीरितुं॥१॥ वेदैस्तुस्तवंतंस्तुत्वा
क्रोधसमन्वितः॥पाशंपाशमुपंचमदोध्वन्वाययौनदा॥२॥ मूषकारूढमाद्यंतंपुरुषंदैत्यनायकः॥दृ
ष्ट्वागजाननंदिप्रमुवाचबलगर्वितः॥३॥ गजासुरउ॥किमर्थंरणभूमौत्वमागतोब्रह्मणाधमा॥तपःका

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

र्यीत्यपानित्यंकर्यंधात्रसमाश्रितः॥ब्रह्मादयोजितोयेनतेनसार्द्धंत्वयाहेसे॥युद्धंकर्तव्यमन्यत्तेवृथामरण
मप्स्यसि॥९॥गच्छस्वमाश्रमंविप्रनहन्मित्वांसमागतम्॥वालभावाकृतंकर्म्मसहामिनात्रसंशयः॥८॥इत्यु
क्तवंतमालोक्यशंभुक्रोधसमन्वितः॥उवाचतंमहादैत्यंचस्तद्धितकाम्यया॥७॥शिवउ॥मूर्खोसि
दैत्यराजत्वंनायंब्रह्मासनत्तमः॥गणेशोयंसदासेव्योयोगिभिःपरमार्हतैः॥पराशरस्यपुत्रोभूत्तपसा
राधितःस्वयम्॥वरदानप्रभावेणत्वांहनिष्यतिनिश्चितम्॥१०॥त्यक्त्वावैरंगणेशस्यशरणंदैत्यनायक॥
एहिनोचेद्भवसर्वंहित्वामृत्युमवाप्स्यसि॥१०॥वसपातालभूमौत्वंनगणेशोहनिष्यति॥एवंश्रुत्वावचः
शंभुंतताडगदयासुरः॥११॥मूर्छयापतितोभूमौशंकरस्तत्रसंगरे॥शस्त्रास्त्रैस्तेनदैत्येनमूर्छिताश्चक्रिताःसुराः॥
१२॥विप्लुताद्यादयस्तत्रपतिताःपीडिताभृशम्॥दैत्याधिपंतंतोदृष्ट्वाशरणंशस्त्रमुपाददे॥१३॥परशुंमंत्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

श्री: ६६

यामास संहारास्त्रविधानतः ॥ तत्याजदैत्सेनायां महास्त्रयमसन्निभं ॥१४॥ परशुनाहतादैत्या यत्र तत्र स्थिता मृधे ॥ पश्यतो दैत्यराजस्य प्रधानश्च मृताः सुताः ॥१५॥ संहारास्त्रनिवर्त्यैनानायत्नमथाकरोत् ॥ सर्वे तं निष्फलं जातं गजासुरस्य संयुगे ॥१६॥ एकाण्वमहादैत्यो वरदानप्रभावतः ॥ उर्वीतलः समंहारात्परशुनाहतो नच ॥१७॥ ततो दैत्योयथौ क्रोधात्समीपे विघ्नपस्य च ॥ शस्त्रास्त्रसहस्रान्यक्षामध्वंसुद्धतो भवत् ॥१८॥ तादृशं तं गणेशानं दृष्ट्वा क्रोधसमन्वितः ॥ दर्शयामास दैत्याय रूपं स्वानंदमंपरम् ॥१९॥ अनंतादित्यसंकाशं गजवक्त्रं दिगन्तितम् ॥ ज्योतिषां ज्योतिरापूर्णं योगरूपं सुशांतिदम् ॥२०॥ तं ध्यात्वा दैत्यराजस्य पतितस्य समीपस्थितम् ॥ आकाशवत्तनुं पंडस्तंभवत्प्रभो ॥२१॥ आश्चर्यं हृदये मत्वा दैत्येशो विह्वलोभृशं ॥ अहो मयाध्वतोऽहं हि ईस्तंभो मे न हस्तगः ॥२२॥ किमिदं कौतुकं पूर्णं गणेशो यं सनो नतः ॥ ब्रह्मा कारो नसंदेहो हनिष्यति समांध्रुवं ॥२३॥ धन्यं जन्म मम दैत्य वैष्णवो वा अमादिकम् ॥ गणेशहस्तशस्त्रेण मरिष्यामि न संदे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

शयः॥२४॥ शुकाद्याः योगिनो यं वै प्राप्ताः योगैः सुदुश्चरैः॥ आयासेन विनासो मयासो यं जनार्दनः॥२५॥ तं प्रणम्य
महाभक्त्या देवेशो वरकांक्षया॥ जगाद गुरुं नाथं वै भावभावितमादरात्॥२६॥ जाहि मां ब्रह्मब्रह्मेश दासं ते गुरो
नायक॥ वरं प्रयच्छ मे नेन नमामि त्वां पुनः पुनः॥२७॥ न संसारसुखे चित्तं मदीयं ते प्रदर्शनात्॥ त्वया कृतो भ
विष्यामि ब्रह्मभूतो न संशयः॥२८॥ प्रार्थयंतं महादेवं प्रसन्नेन च्यानतं॥ गणेशः सोपि सायुज्यं तस्य प्रा
प्तः प्रजापते॥२९॥ शंकराद्याः सुरास्तत्र मुनयो मोहसंयुताः॥ न विदुश्चेष्टितं तस्य भ्रांताः वास्थिता बभूः॥
३०॥ हर्तं दैत्यं समाश्रोक्य हर्षितास्ते तदा भवन्॥ गणेशोपि स्वकं रूपं त्यक्त्वा स्थितः पुरः॥३१॥ पूर्वी
कारं च तं दृष्ट्वा मुनयो सुरसत्तमाः॥ पुनर्भक्तिभावेन नेमुश्च नेतुः परे॥३२॥ देवर्षयः ऊचुः॥ नमस्ते गण
नाथ वत्क्रायगजानन स्वरूपिणे॥ पराशरसुताय वै वत्सलास्तनवे नमः॥३३॥ व्यासभ्रात्रे शुकस्यैव पितृव्या

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यनमोनमः॥ अनादिगणनायस्यानंदवासिनेनमः॥३४॥ रजसासृष्टिकर्त्रेते सत्वेसंपालकायवै॥ तपसासर्व
संहर्त्रेरुद्रोशायनमोनमः॥३५॥ प्रकृतिपुरुषाकारहृपिणेपरमात्मने॥ बोधाकारायवैतुभ्यंकेवलायनमो
नमः॥३६॥ स्वसंवेद्यायदेवाययोगायगणपायच॥ शांतिहृपायतुभ्यंवै नमस्तेब्रह्मनायक॥३७॥ विनाय
कायवीरायगजासुरस्यशत्रवे॥ मुनिमानसनिष्ठायमुनीनांपालकायच॥३८॥ देवरक्षाकराये वविघ्नेश
यनमोनमः॥ वक्रतुंडायधीराय चैकदंतायतेनमः॥३९॥ त्वयायंनिहतोदैत्योगजासुरोमहाबलः॥ ब्रह्मा
रुद्रमत्युसंहीनोमहाश्चर्यंकृतंविभो॥४०॥ इतेदैत्येऽधुनाकृत्स्नंजगत्संतोषमेष्यति॥ स्वाहास्वधायुक्तं
पूर्णास्वधर्मस्थंभविष्यति॥४१॥ एवमुक्त्वागणाधीशंसर्वेदेवर्षयस्ततः॥ प्रणम्यतूष्णींभावंतेसं
प्राप्ताविगतज्वराः॥४२॥ करौपीडगणेशस्य चरणौशिरसोध्वनिः॥ मधुरःप्रकृतस्तेस्तुतेनतुषोगजा

श्री॰ दे॰

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नतः॥४३॥नानुनाचमदीयाये भक्ताः परमभाविकाः॥ते च नित्यं प्रकर्तव्यं भवद्भिर्नमनं यथा॥४५॥तेभ्यो
ऽहं परमप्रीतो दास्यामि मनसीप्सितम्॥एतादृशं प्रियं मेऽनमनं नात्र संशयः॥४५॥एवमुक्त्वा सनात्सवीन्सिद्धि
बुद्ध्यादिसंयुतः॥अंतर्दधे ततो देवा मुनयः स्वस्थं ययुः॥४६॥वत्सलानस्य भानौ वै पराशरः पितामहौ॥
शोकसागरमग्नौ तौ श्रुत्वा वार्तां निपेतनुः॥४७॥ततः कारुणिको देवस्तयोर्हृदि प्रकाशितः॥योगशांतिमयं
ज्ञानं बोधयामास शाश्वतम्॥४८॥मदीयां मूर्तिकां कृत्वा संस्थाप्य ब्राह्मणोः सह॥तस्याः पूजा प्रकर्तव्या भवद्भ्यां
नित्यमादरात्॥४९॥इदं व्यापारतानत्र कर्तव्या हृदि शांतिदं॥योगरूपधरं दृष्ट्वा कालमाक्रमतं सदा॥५०॥
एवमुक्त्वा हृदि ध्यात्वा योगरूपो मदंतरः॥कृतवंतौ मयाभागौ तथा दक्षसयोगिनौ॥५१॥अस्मत्स्थापिता
मूर्तिः सिद्धिदा संभवत्परा॥दर्शनान्मोक्षदा दक्षसकामानां प्रकामदा॥५२॥एतन्नैकचितं सर्वं गंगासर

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वध्याश्रितम्॥ चरितं गणनाथस्य सर्वपापहरं शुभं॥५३॥ यः शृणोति नरो भक्त्या पठति वा प्रजापते॥
तस्मै भक्तिप्रदं पूर्णं मुक्तिदं प्रभविष्यति॥५४॥ इति श्रीमदान्त्ये गजानन नावतार चरित्रवर्णनं गजासुर
वध्यो नाम त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः॥३३॥ श्रीः॥ श्रीः॥ मुद्गल उ॥ पराशरस्य पुत्रो व्यासः साक्षाज्जनार्दनः॥
श्रीः ८८ वेदादिभागसिद्ध्यर्थं देवैः संप्रार्थितः पुरा॥१॥ स एव ज्ञानगर्वेण न संस्मारं जानन्नमू॥ नरवन्नप्रकर्तव्यं म
यावि स्वस्वरूपिणा॥२॥ ततस्तस्य मनो ज्ञानं सकलं वेदशास्त्रजं॥ प्रययौ दुःखितस्तेन ब्रह्मणः शर
णं पुरा॥३॥ ब्रह्मणा बोधितो व्यासः पुराणं श्रुतवान् प्रभो॥ गणेशमादिभूतं तं नमस्तज्ज्ञेन वा नमः॥
॥४॥ तपस्तप्त्वा स विपुलं गणनाथो बभूव ह॥ शांतिं योगधरः साक्षाद्व्यासो नाथगणः स्वयम्॥५॥ न
तो व्यासनवेदानां शाखाभिन्नाः कृताः पराः॥ सुलभार्थं नराणां वै कर्मादिज्ञानसिद्धये॥६॥ आदौ वेदं यजुः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

संज्ञं तं चतुर्द्धा विभज्य सः॥ चातुर्होत्रं च कारेव कर्म्म सर्वं प्रजापते॥ यजुषाध्वर्यवं चक्रे ऋग्भिर्होत्रत्वमं
जसा॥ उद्गात्रत्वं च कारेमो सामभिः सर्वसंमतः॥८॥ ब्राह्मणेवा करोद्धि प्रोथर्वभिः सुसमाहितः॥ एवं चा
तुर्विधं कर्म्म कृत्वा मान्यो बभूव ह॥९॥ मंत्रैर्युक्ता पुराणेन संहिता विविधा कृता॥ यज्ञार्थं ब्राह्मणा प्रोक्तं योगा
र्थं यदराणकम्॥ १०॥ वेदांश्चिष्यांस्तदा बुद्धिमृग्वेदभेदधारकम्॥ वैशंपायनमेवं च यजुषां भेदधारकं॥११॥
जैमिनीं सामवेदस्य पारगं प्रचकार ह॥ अथर्वधारकं विप्रं सुमंतुं मुनिसत्तमः॥१२॥ तेन पंचकृता भेदा ऋ
ग्वेदस्य महात्मना॥ षडशीतिस्तथा भेदा यजुर्वेदस्य वै कृताः॥१३॥ शाखा नामे कसाहस्रं सामवेदस्य वै कृतं॥
अथर्वणास्तथा वेदा नवकृता विवेकिना॥१४॥ पुराणामे करूपं वै शिष्याय प्रददौ मुनिः॥ रोमहर्षणसंज्ञाय
सूताय नमरूपिणे॥१५॥ पुराणस्य कृतो भेदा अष्टादश महात्मना॥ पुराणोपपुराणाख्या द्विविधा संहिता स्मृता॥१६॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ब्राह्मं च वैष्णवं पाद्मं शैवं भागवतं तथा ॥ भविष्यं ब्रह्मवैवर्तं मार्कण्डेयं च वामनं ॥१७॥ आग्नेयं वायवं मा
त्स्यं वाराहं कौर्मं मैत्रं च ॥ लैंगं गारुडं स्कांदं ब्रह्माण्डं च प्रजापते ॥१८॥ अष्टादशपुराणानि कथितानि विशेषतः ॥
तथैवोपपुराणानि कथयामि प्रजापते ॥१९॥ सौरं नारदीयं च नारसिंहं च कापिलं ॥ नांदिकेयं च वाराहं
दौर्वासं समयं वक्रम् ॥२०॥ कालिकेयं च मारीचं मौशनं च भार्गवं ॥ सानत्कुमारकं चैव कौमारं च प्रजा
पते ॥२१॥ माहेश्वरं च सौरं च पाराशर्यं च मौद्गलम् ॥ अष्टादशपुराणानि कथितानि समासतः ॥२२॥
धर्माधर्मौ च वस्त्वार्यं च क्रेमारतमुत्तमम् ॥ एतत्सर्वं समग्राह व्यासात्सूतो महामतिः ॥२३॥ एता
निगमापत्यानि ज्ञातव्यानि विचक्षणैः ॥ अन्यानि चेतिहासानि गणैः शास्त्रैः कानि वै ॥२४॥ श्रुत्वा स
वचनं तस्य मोहितामुनयः पुनः ॥ ऊचुः सूतं महाप्राज्ञं संशयच्छेदनायते ॥२५॥ शौनकाद्या ऊचुः ॥

श्री: ९२

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कथं सूत शिवादीनां पुराणानि महामते ॥ प्रोक्तानि गणपत्यानि वदसंशयमुत्तमे ॥ २६ ॥ तेषां वचनमाक
र्ण्य सूतः सर्वार्थकोविदः ॥ जगादनामहाबुद्धिः संशयच्छेदनं वचः ॥ २७ ॥ सूत उवाच ॥ गणेशस्यस्वरूपं य
त्पंचधा व्यासभूषितम् ॥ ज्ञातव्यं मुनिशार्दूलास्तेषां भेदं वदाम्यहम् ॥ २८ ॥ आद्यं ब्रह्मपुराणं यद्व्यासाप
त्यं प्रकीर्तितम् ॥ निर्गुणो गणपस्तत्र वर्णितो ब्रह्मवाचकः ॥ २९ ॥ हृदये सुजनानां वै बुद्धिप्रकाशकारकः ॥
तदेवतस्य रूपं तद्ध्यायते त्यागिनः प्रभुम् ॥ ३० ॥ आकारादिविहीनं तत्सदासाक्षिमयं परम् ॥ मनोवाणी
विहीनं न ज्ञातव्यं न्यासभिर्मुने ॥ ३१ ॥ तं ध्यायन्ति महाभागाश्चतुर्विधास्त्वयोगिनः ॥ संन्यासिनो हृदि
स्थं वै गणेशं बुद्धिचालकम् ॥ ३२ ॥ आद्यादं ते पुराणं यद्ब्रह्मांडं गणपस्तनम् ॥ तत्रौंकारमयाका
रः सगुणो वर्णितः प्रभुः ॥ ३३ ॥ जगद्विहारकारी स पंचधा प्रवभूवह ॥ प्रणवः प्रणवाकारो जगान

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नउस्सहनः ॥३४॥अकारोंकारकौचैव मकारोनादआवभौ ॥बिंदुः पंचविभज्यात्मानानारिवलंकरोतिमः ॥
३५॥जगदाकाररूपेणस्थितंविघ्नशमादराम् ॥ध्यायंतिजगदात्मानंप्रणानाकृतिदक्षराम् ॥३६॥वेद
दौतंविजानीत्यंस्मरंतिकर्मसिद्धये ॥ब्रह्मांडाकारविघ्नेशःसगुणःपरिकीर्तितः ॥३७॥तथैवोपपुराणोगणे
श्रीः१०० शमाद्यमंजसा ॥पुराणंतद्धणेशस्यभिन्नमूर्तिधरस्यच ॥३८॥सगुणंजगदाकारंनिर्गुणंबुद्धिचालकं ॥
तयोर्जीनप्रसिद्ध्यर्थंमूर्तिमंनंसुवंदिते ॥३९॥गजवक्त्रादिचिह्नैश्चविघ्नितंगणनायकं ॥भजंतेभावपु
त्रास्तमंत्रादिनामहर्षयः ॥४०॥तस्योपाशनमाजेणसगुणंनिर्गुणंतथा ॥सुलभंप्राप्यतेजनयोगि
भिस्तापसोत्तम ॥आत्यंतिकोद्भवमेतच्चयोगशांतिमयंपरम् ॥४१॥तत्रविघ्नेशमाहात्म्ययोगाकारंप्रकीर्तितं ॥४२॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सऽगांनिर्गुणब्रह्ममूर्त्तिरूपधरंमुने॥त्रयाणांयोगरूपंवैमुद्गलेनप्रकाशितम्॥४३॥योगिनःशुक्रमुख्यास्तंप्र
भंजतिपथानथम्॥योगेनाभेदसंज्ञेनवर्णाभविवर्जिताः ४४॥तस्मादादौगणेशस्यपूजनंसर्वसर्वसंमतं॥
अंतेसोपिनसंदेहोवेदांतेषुविशेषतः॥४५॥यआदिःप्रलयांतेसतिष्ठतिसर्वसम्मतं॥तस्मादाद्यंतभावेषु
पुराणेषुगणेश्वरः॥४६॥पंचमंमध्यरूपंचगणेशस्यमहात्मनः॥कल्पांशेनप्रसंख्यातंनानारूपधरंमुने॥४७॥
विलुप्तशिवादिभेदैश्चरवेलतिसगजाननः॥तेषांमध्येपुराणानिव्यासेनकथितानिवै॥४८॥तस्मात्सर्वपुरा
णेषुगणेशस्यैववर्णनम्॥कथितंनात्रसंदेहोव्यासेनामितबुद्धिना॥४९॥इदंपंचविधंरूपंगणेशस्यमहा
त्मनः॥योजानातिनरःसोपिमोहहीनोभविष्यति॥५०॥चतुर्विधंगणेशस्यपूजनंकथितंसदा॥सर्वारंभेषु
सिद्धीनांदायकंभक्तिकारिणां॥५१॥मूर्तिपूजनमेकंचद्वितीयंप्रणवात्मकम्॥तृतीयंबुद्धिदंचैवशांतिरू

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पंचतुर्थकं॥अतआदौजनाःकेचिद्भूपेषुब्रह्मरूपकं॥पूजयंतिस्मरंतिवासर्वसिद्धिप्रदायकं॥५३॥केचिदु
द्धिप्रदंदेवंहृदिध्यांसंस्मरंतिवा॥पूजयंतिद्विजेन्द्राद्याःसर्वदोषर्वविघ्नानांदायकंविघ्ननायकं॥
५४॥केचिदोंकाररूपंतंस्मरंतिपूजयंतिवा॥पूजयंतिद्विजेन्द्राद्याःसर्वदोगणानायकं॥५५॥केचिन्मूर्तिध्यां
श्रीः१·१ देवंपूजयंतिस्मरंतिवा॥सर्वदोगणानायंचरणंतव्यंशास्त्रसंमतम्॥५६॥अतआदौतदामध्येसर्वतेस
गजाननः॥शोभतेयोगरूपेणशांतिदोभक्तवत्सलः॥५७॥ब्रह्मणावोधितोव्यासोगणपत्यःप्रतापवान्॥
गणेशप्राप्तिकामोयोनानाभेदंचकारसः॥५८॥वासनश्चेदनार्थेचजनानांयोगसिद्धये॥शिवादीनांपुराण
निक्रमार्थंवर्णितानिवै॥५९॥एतद्व्यासस्यमाहात्म्यंकथितंसकलंभवेत्॥यःपठेत्तिनरोभक्त्यापठति
तस्यसर्वदा॥६०॥इतिश्रीमदोत्ये·श्रीव्यासमाहात्म्यंनामचतुस्त्रिंशत्तमोऽध्यायः॥छ॥३४॥मुद्गलउवाच॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

व्यासस्यापि सुतो जज्ञे शुकः साक्षाच्छिवः स्वयम् ॥ तपसाराधितस्तेन योगिनां सद्गुरोर्मणिः ॥१॥ शुको गर्भ
द्विनिःसृत्य पपात संगभीतितः ॥ संगेन ज्ञानभंगो वै जायते विषयात्मना ॥२॥ तं गच्छंतं समालोक्य व्यासोऽपि
धावतोऽभवत् ॥ बोधयन्नेतुमिच्छंतं नीत्वा क्रमपथैः सुतं ॥३॥ तिष्ठ तिष्ठ महायोगिन् शृणु मे परमं वचः ॥
प्रथमं ब्रह्मचर्यं च ततो गार्हस्थ्यमंजसा ॥४॥ तैतो वनाश्रमः प्रोक्तस्ततः संन्यास आदरात् ॥ क्रमेणाभ्येति नाए
तेन दायोगः सुसिद्ध्यति ॥५॥ अन्यथा सहसा कृत्वा योगभ्रंशो भवेत् ॥ अथवा मृत्युभावेन नारकी धर्मो
नाशतः ॥६॥ अतो मतो जयार्थं त्वं क्रममार्गं समाचर ॥ अंतेयोगी इसंसे वो भविष्यसि न संशयः ॥७॥
सहसा मा चरेत्त्वं वै त्यागं परमदुस्तरं ॥ मनश्चंचलभावेन पतिष्यसि न संशयः ॥८॥ इत्यादि विविधैर्वाक्यै
र्व्यासेन बोधितः सुतः ॥ संगस्यैव भयाद्योगी न बुबोध शुको मुनिः ॥९॥ व्यासोऽपि भाविनं ज्ञात्वा यत्नो स्वस्या

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

श्रमंस्वयम्॥ गरोशंमनसाध्यात्वासंस्थितश्चिन्तयान्वितः॥१०॥ एतस्मिन्नंतरेमत्र ब्रह्मास्वयमुपागतः॥
तंप्रणम्यशुकेस्थापिवृक्षेतमवदन्मुनिः॥११॥ततस्तंप्रत्युवाचाथब्रह्माचिंतांसमाकुरु॥शुकोनभाविनाशंभु
र्भ्रष्टोवेनात्रसंशयः॥१२॥एवमाश्वास्यतंव्यासंतस्यपृष्ठंप्रदक्षिणः॥ययौस्वभवनंब्रह्मा व्यासश्चऋषितोऽ
भवत्॥१३॥शुकःसनर्म्मदातीरेसंस्थितोयोगसेवया॥सर्वत्रब्रह्मभावेनाचिंतयन्ब्रह्मशाश्वतम्॥१४॥
श्लो॰१२ संप्रज्ञातोऽध्यातेनसाधितोवेदमार्गतः॥असंप्रज्ञातयोगेषुसंस्थितोयोगिसत्तमः॥१५॥तत्रशुके
श्वरःसाक्षाच्छंकरस्तिष्ठतिप्रभुः॥शिवेनहृदिसंस्थेनबोधितोवादरायणिः॥१६॥तेनगुरुत्वहीनोयंशु
कोयोगंसमभ्यसत्॥योगभूमिक्रमेणोर्ध्वंसोयद्योगमुत्तमम्॥१७॥स्वतोत्थानात्मकंब्रह्मसाध्यायित्वा
विधानतः॥परतोत्थानकंतेनप्राप्तंसांख्यमहात्मना॥१८॥तत्रब्रह्मणिसंसक्तोयोगाभेदेनकेवले॥वभ्राम

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

श्रीः
प्र.५.

पृथिवीं सर्वां विदेहो सौ महामुनिः ॥१९॥ ब्रह्मसांख्यं निराधारं दृष्ट्वा संशयवान भूत् ॥ तदर्थं जनकं सोपि ययौ ह
र्षसमन्वितम् ॥२०॥ जनकेन तथा सांख्यं विदेहं कथितं परम् ॥ तेन संशयहीनश्च जातो वै व्यासकिः प्रभुः ॥२१॥
सांख्यबोधस्य नाशः स्यात् तं दृष्ट्वा विस्मितो मुनिः ॥ विचारमकरोच्चित्ते योगभावेन भावितः ॥२२॥ बोधेनो
त्थानकं जन्तो जीयते नात्र संशयः ॥ बोधहीनेन योगेन नोत्थानं नास्य भवेत्क्वचित् ॥२३॥ ब्रह्मयोगमयं प्रोक्तं
तत्रोत्थानविहीनता ॥ उत्थानं विद्यते नैव ब्रह्मार्कं प्रवर्तते ॥ सांख्यं ब्रह्मविदेहत्वा उपाधिवर्जितं मनम् ॥
नमस्यं शांतिदं प्रोक्तं योगी दैयोग चिंतकैः ॥ व्यासेन वेदशास्त्राश्च कृता भिन्नाः महात्मना ॥ पुराणानि विभि
न्नानि कृतानि सर्ववेदिना ॥२२॥ अहन्तं शरणं याति तं शांत्यर्थमादरात् ॥ सर्वसर्ववित्साक्षाच्छांतिदाता भविष्यति ॥२६॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दमहामते चित्ते निवासकृत्वा हि चिंतामणिः सकथ्यते २६ चित्तरूपास्वयं बुद्धिर्भो
क्तिरूपा महीपते सिद्धिस्तत्रतयोर्योगे प्रलभ्यते तपोः पतिः २७ एवमुक्त्वा गणेशदद्यौ मं लोपा२
त्रिषडक्षरं सुखेणाप्ययथान्यायं विधिपुत्रं विशोषतः २८ ततस्तेनाभ्यनुज्ञातः स्व
पुरं सजगामह तत्रादौ मलमासश्च संप्राप्तस्तेन भूमिप २९ मलमासे गणेशस्य वर
दाख्यं समागतं प्रकूचनुपीडंसोपि व्रतं चकार भक्तितः ३० नागरैर्विविधैर्लोकैः
समीपग्रामसंस्थितैः तत्कृतं विधिना एजन सर्वसिद्धिप्रदायकं ३१ ततस्तेन सुखे
णनप्रशस्तं भूमिमंडले कृतं ततो जनाः सर्वे चक्रुर्हर्षसमन्विताः ३२ अभवन्व्रतपु
ण्येण सर्पा अंतर्हिता बभुः सर्वे वर्जिता हर्षसंयुताः ३३ पुत्रपौत्रादिसंयुक्ता धन
धान्यसमन्विताः नानासुखेषु भोगेषु स्तोभवंस्ततः ३४ राजा गणपतिं नित्यं मेने

लोकारोगादिभिः२ संसक्ता१

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

जानन्पचैतसः षडक्षरेणमंत्रेणविधियुक्तेन पूजयत् ३५ पुत्रेराज्यंविनिक्षि
प्यसस्त्रीकःसवनंपयोः तत्रविघ्नेरमेवंसोपूजयज्जपन् ॥ रः३६ अंतेस्वानंद
गेभूत्वाब्रह्मभूताबभूवह जनाःसर्वेव्रतेस्थोःसंश्रुकृष्णभवेपरे ३७ स्वांतेक्रमे
णतेसर्वेब्रह्मभूताबभूविरे व्रतस्यैवप्रभावेणकिंचिन्नदुर्लभंभवेत् ३८ अन्यकु
लामहीपालचरितंमलमासगं श्रुकूचनुर्थीजंपुण्यंश्रवणात्सर्वदंभवेत् ३९ हस्ति
नापुरवासीचक्षत्रियःकःसुदारुणः बाल्यात्प्रभृतितोपिपापाचारीबभूवह ४०
द्रुमलोभार्थमेवंचजनकंसजघानह परस्त्रीलालसःपूर्णश्चोरकंपरोभवत् ४१
एवंनानाविधंपापंचकारदुर्मतिःसदा वनेस्थितःकदाचिद्वैजनंजघ्नेमहाखलः
४२ एतस्मिन्नंतरेतत्रस्यपैणेवमहीतले दृष्टःसापिभयाद्विप्रोगृहेगंतुंमनोदधे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

४३ ततो विषेण संव्याप्तो देहस्तेन पपात ह दैवयोगेन तत्रासौ जलान्तरहितो भ
वत् ४४ शुक्लपक्षे मले मासे चतुर्थी सा तिथिस्तदा तेन प्राप्तं व्रतं भूप अज्ञानेन कृ
तं मतं ४५ पंचमे मासे मृतस्तत्र वने घोरे महाखलः स्वर्गं देवगणैः पृष्टो ब्रह्मभूतो ब
भूव ह ४६ नानाजनाव्रतेनैव ब्रह्मभूता बभूविरे इह भुक्त्वाखिलान् भोगानन्ते व
क्तुं न शक्यते ४७ इदं चतुर्थी महात्म्यं मलमासे शृणोति चेत् शुक्लपक्षे मलमासो
विपदं तस्य सर्वं संजसा ४८ इति श्रीमहाभविष्ये मोक्षले० चं० मलमास शुक्लचतुर्थी
चरित्रं नामैकोनविंशोध्यायः १९ दशरथ उवाच० संश्रुत्वा वरदा पापं माहा
त्म्यं सर्वदं परं अत्यंतं कृतकृत्योहं जातो नास्त्यत्र संशयः १ नानेन सदृशं किंचि
द्भूतं सर्वार्थदं परं धन्यास्ते पुरुषा विप्र चतुर्थीव्रतकारकाः २ अधुना संकटा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पाश्चमाहात्म्यंवदविस्तरात्तनतृप्याभिसुधारूपांकथांश्रुत्वासमासतः ३ मुद्गलउ०
एवंएषोमहायोगीवसिष्ठस्त [illegible] मुवाचह तच्छृणुष्वप्रजानाथश्रवणानंददायकं ४ व
सिष्ठउवाच तवभावंविदित्वाहंसंतुष्टोनृपसत्तम पुण्यवानसियनत्वंगणेशभक्तिः
मानसि ५ नत्वत्पुण्ययोगेनगणेशस्यमहात्मनः कथांपांडायतेप्रीतिर्धर्म्योसि
नात्रसंशयः ६ कथांशृणुमहाभागचतुर्थीसंश्रितांपरां कृत्वापूर्वभवांपुण्यांस
र्वसिद्धिप्रदायिनीं ७ अत्रतेकथयिष्यामिचेतिहासंपुराभवं महापुण्यप्रदंपूर्णं
श्रवणात्य [illegible]नाभ्दवेत् ८ सहस्राख्यपुरेराजन्पूरसेनोमहीपतिः सभायांगा
नसंसक्तोबभूवभूपसेवितः ९ तत्राकस्माद्विमानंवैपतितंज्वल [illegible] नप्रभं त दृष्ट्वा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पुरवासिर

ष्ट्वा परामाश्चर्यं ज्ञात्वा दूतानचोदयत् १० दूतैः संज्ञापितो राजा विमानं दृष्टमुत्सवैः य
यौ नगरप्रांतसैभिरावृतः ११ तत्रेंद्रं देवयुक्तं स दृष्ट्वा विस्मितमानसः प्रणनाम पदाग
त्वा दंडवत्पृथिवीतले १२ पुनरुत्थाय राजासौ कृत्वा करपुटं नृपैः हर्षयुक्त उवा
चेदं वचनं भक्तिसंयुतः १३ श्रूरसेन उ० धन्यं जन्म च योद्धानं पितरौ नगरादिकं कृ
तकृत्योस्मि देवेंद्र दर्शनात्ते महानुगः १४ कुत्र वद विभो गंतुं गत्वा व्रजसि वा स्थलं।
लालसस्ते विमानं च कथं निपतितं भुवि १५ नत्वा नेकेन पुण्येन सर्वेषां दर्श
नं च ते ज्ञातं देवसमूहेन वद तां किं करोम्यहं १६ विमानचलनं यत्नं कुरुत्वं देवना
यक केन पापेन ते पातं पतितं न दृश्यसे १७ एवं पृष्टो महातेजा भद्रं द्रुतमुवाच ह
विनीतं भक्तिसंयुक्तं राजेंद्रं हर्षसंयुतः १८ इंद्र उवा० कैवर्तको महापापीनामा वि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

श्रेष्ठमाभजन् मुद्गलेनोपदिष्टश्च नाममंत्रपरायणः १९ सहस्रेत्तद्वरेणासौ वर्षेषु
ब्राह्मणोत्तमः भ्रुमध्यान्तिः सूत्राग्रंडाभूर्शुंडीचाभवन्मुनिः २० तस्य दर्शनमात्रे
णे पुनर्जन्म न विद्यते दर्शनार्थं गतो हंतुं तं पूज्येह समागतं २१ अत्रातिपापरूप
स्य वेश्यस्य कुष्ठिनो दृशा विमानं पतितं भूमौ तवद्दत्तस्य मानद २२ पदिसंकटि
कारांश्च तुर्थीकृष्णपक्षगा साधिता व्रतभावेन तस्याः पुण्यप्रदीयतां २३ त
दा विमानमेवेदं चलति नात्र संशयः नान्यथा पुरुषार्थैश्च विमानचलनं भवेत्
२४ एतस्मिन्नंतरे तत्र विमानं द्वितीयं नृप समागतं गणेशस्य दूतपुत्रं महाद्भुतं
ग२ २५ तत्रैव नरे भूप चांडाली पापकारिणी ओ धाकुष्ठयुक्ता सैतं भूमिभारसमा
कुला २६ पूयशोणितदग्धांगा दुर्गंधेन समावृता बभूव भिक्षयासावे जठरपो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

षणेरता २७ पौषकृष्णतृतीयायांकिंचिन्निशावशेषिता मद्यपानंतपातत्रकृतं
सुप्तापनिर्भया २८ मद्यपानंबलेनैवनिद्रांलेभेतथांत्यजा चतुर्थ्यामुदयेचंद्रेजा
तेसाजागृताभवत् २९ ततोतिक्षुधयाविष्टारात्रौभिक्षार्थमेवच बभ्रामतत्रकेना
पिदत्तमन्नंबुभोजसा ३० पंचम्यांसामृतातत्रतांगृह्यगणपानृप विमानेनय
पुस्तेवैस्वानंदेव्रतकारिणी ३१ गच्छंतीवायुनास्पृष्टाविमानंत्यजजानृप सवायुःस
हसागत्यास्पृशद्विंद्रविमानकं ३२ व्रतकारीशरीरस्यस्पृष्टावायुःसुपुण्यवान् वि
मानंचालयामासदेवेंद्रस्यमहाद्भुतः ३३ तद्दृष्ट्वा विस्मिताःसर्वेदेवामुनिगणादयः
ज्ञानदृष्ट्याचतज्ज्ञात्वाशशंसुराजसत्तमं ३४ इंद्रेस्वर्गंगतेदेवैराजाखनगरंययौ
विस्मितस्तंप्रणम्यैवसिंहस्समानयत् ३५ मयाविधिपुतंतस्योपदिष्टंव्रतमु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ख्यकं चकार सयथान्यायमंगारकयुतंपुरा ३६ माघे कृष्णचतुर्थ्यांवैसकृत्वाव्र
तमुत्तमं पंचम्यांतंपुनः पूज्यगणेशांसंस्थितोभवत् ३७ एतस्मिन्नंतरेतत्रविमानंसह
सागतं गणेशदूतसंयुक्तंशूरसेनपुरेमहत् ३८ विमानाद्गणनाथस्यदूतानुत्तीर्यतं
नृपं जगर्व्रतप्रभावेणचलराजनगणेश्वरं ३९ दूतानांवचनंश्रुत्वाराजाविस्मित
मानसः प्रणिपत्यप्रपूज्यैवतानुवाचसुहर्षितः ४० शूरसेनउवा० जन्मादारभ्यदेवा
मोअद्यावधिर्मयाहृतात् यत्किंचिन्नागरैः सार्द्धंभुक्तंशुभाशुभंसदा ४१ अघ
नातान्परित्यज्यकथंयामिगजाननं ततस्तंगणराजस्यदूताऊचुः शृणुव्रतं
४२ गाणपत्याऊचुः नारीरैः सहराजेंद्रचलत्वंविघ्ननायकं यथाविधिव्रतस्ये
वप्रभावेणमहामते ४३ यथाशास्त्रंव्रतस्यास्यमहिमावेनगम्यते अतोविश्व

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्यद्वारे समर्थस्तत्स्य पुण्यतः ४४ ततोतिहर्षितोराजा चतुरा करजैः सह नगरस्थे
र्विमानं समारुह्य स्थितो भवत् ४५ ततो गणेशाकैस्तत्र विमानं चालितं नृप नच
चालजडीभूतं ध्यानपत्रा बभूविरे ४६ ज्ञात्वा तं कुपितं त्यक्तुं गणेशाश्च समागतः
तान्प्रणम्य सराजेंद्रो जगादरोदनाकुलः ४७ महापापी च वैरूपा यं यस्य दृष्ट्वा पपात
ह विमानं सुरनाथस्य तथापि शृणुत प्रियाः ४८ किमनेन कृतं पापं वदतमां ततोस्य
हं प्रायश्चित्तं करिष्यामि गच्छाम्यनेन संयुतः ४९ [illegible] ततस्ते गणनाथस्य दूतानुचु
प्रहर्षिताः शृणुराज न्नयं वैरूपः पूर्वजन्मनि वाडवः ५० बुधनामा महापापी पीत्वा
ल्पात्मारम्भ सर्वदा माता पतिव्रता चास्य राकिनी परिकीर्तिता ५१ दूर्वनामापिता

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चास्यतपस्वीवेदपारगः पत्नीपतिव्रता पौर्णसावित्रीकुलजाभवत् ५३ यौवनस्थः
स्त्रियंत्यस्त्वापरस्त्रीलालसोभवत् कदाचिद्वोउपुर्यांकावेरूपासुपवतीपयो ५३ तां
दृष्ट्वामोहितोत्यंतरमेतपानिरंतरं गृहस्थंचौर्यद्रव्यंसद्दोतस्यविशेषतः ५४ पाचे
भूषणकाद्यंवेदस्यापरगृहस्थितं चौर्यमद्यादिसंयुक्तस्तस्यारमेसुदुर्मतिः ५५ क
दाचित्सन्निशायांवै नागतःस्वगृहेनृप तदर्थंमुनिमुख्योसौदूर्वोबभ्रामत
त्पुरे ५६ केपिजनानतंविप्रमकथयन्विशेषतः पुत्रस्यदुर्विनीतस्यचरित्रं
क्रोधभीतितः ५७ गृहेगृहेस्वपुत्रंसनालभच्चततोपयो स्वगृहेनिशिथप्राप्तेप
प्रच्छ बनितांद्विजः ५८ सोवाचनागतः स्वामिन्पुत्रोमेस्वगृहेप्रभो एकपुत्रस्ते
हवाशामुनस्तंसोगवेषयत् ५९ निशिथेनिद्रितेलोकेपप्रच्छमार्गगानजनान्

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

बुधः कुत्रप्रदृष्टःसवदमांपुत्रमेवकं ६० एवं नानाजनास्तेन दृष्टास्तेन जगुः सुत
ततोभिमौत्पजोवृद्धो मिलित्वेजगादसः ६१ तेनैवकथितंस्वष्टंपुत्रवेरूपागृहेस्थि
तः मद्यपीकिंतपस्विंस्त्वंछुएसिजातिदूषणं ६२ तस्यतद्वचनंश्रुत्वाविस्मितोमुनि
पुंगवः वेरूपागृहेस्वपुत्रंतंदृष्ट्वावाचमदान्वितं ६३ किंत्वंमद्यपवेरूपायागृहेति
ष्ठसिदूषक अधुनादेहमुत्सृज्यप्रजस्वयममंदिरं ६४ पुन्नामनरकात्त्राता
पुत्रस्तेनप्रकीर्तितः नरकप्रदएवंमेपुत्रःकिमर्थमागतः ६५ एवंपितुर्वचःश्रुत्वाबु
धःक्रोधसमन्वितः लत्तयाताडयामासपितरंचपुनःपुनः ६६ वृद्धः क्षुधातुरः
कोपिमर्मस्थानेप्रहारतः ममारतंप्रगृह्यासौबुधश्चिक्षेपवैबहिः ६७ प्रभातेस्व
गृहेपुत्रंसमागतंबुधंततः जननीस्नेहसंयुक्तापप्रच्छचस्थितंत्वया ६८ गवेषि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नुचेतपुत्रपित्तात्वांप्रजागामहृतमानयमहाभागततःस्नानंसमाचरत्त ६९ मातु
र्वचनमेवंसश्रुत्वाबुधःपुनःपुनः क्रोधयुतंस्वयंपृष्टोतांताडयामासमस्तके ७० म
स्तकस्फुटितस्तस्याममारसातपस्विनी तांवहिःक्षिप्यवेरपापगृहंजगामहृषितः
७१ दृष्ट्वा लोकजनाःसंतोब्राह्मणीब्राह्मणंतथा पितृगौरवभावेनराजातंनराजास।
ह ७२ पुनर्गृहागतंसासाखिन्नीदुःखसंयुता उवाचकिंकृतंस्वामिन्मातृपितृ
र्वधात्मकं ७३ वेरूपांत्वांपरित्यज्यकिमर्थंगच्छिसिप्रभो सर्वावयवसंपूर्णांसु
दरींधर्मपालिनीं ७४ चतुराकरजेषुनरदेहःसुदुर्लभः ज्ञानकर्मादिवैर्युक्तस्तत्र
ब्राह्मणकःकृतः ७५ ब्राह्मणत्वंसमासाद्यपापमिच्छतिदुर्मतिः निधिंत्यक्त्वास्व
हस्तस्थंविषभक्षणलालसः ७६ तथाकृतंत्वयानाथतेनाहंदुःखिताभृशं कं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्यादिक्षेत्रमुख्यानि गंगाद्याश्चतथा तरे ९ मुनयः शौपकाद्याश्च पृष्ठभागेव्य
वस्थिताः भक्तामुद्गलमुख्याश्च पुरतः संस्तुवंति तं १० त्रिलोकेषु च ये मुख्याः
सर्वे तत्र संस्थिताः अंशेन देवसेवार्थं स्वाधिकारेषु मानद ११ समुद्रे स्नानकर्ता
रस्तीर्थेषु भक्तिसंयुक्ताः स्वस्वनाम्नांकितेष्वेव स्वल्पदेहधरा अपि १२ परस्प
रं बोधयंतो गजाननचरित्रकं प्रसंसंपंतेहसंतेषवदेवचेष्टपरायणाः १३ तत्रगा
गोत्रतीर्थे वै गजाननस्य सिद्धिदं तत्र स्नानं प्रकुर्वंति येन सस्ते प्रजापते १४
कृतकृत्यानदेहोमने प्सितफलप्रदं तत्रायात्रां प्रकुर्वंति चतुर्विधफलप्र
दां १५ धन्यास्तपुरुषा लोके कृतकृत्या भवंति वै यत्र कुत्र वसंति ये गजा
ननपरायणः १६ ब्रह्मभूताश्च ते प्रोक्ता दर्शनात्पापनाशकाः अन्यदेव

८२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

विप्रेन्द्र संक्षेपेण सुसिद्धिदं १ मुद्गल उवाच दिग्भागे नैऋते कोणे देवैर्ऋषिभिरा
दरात् स्थापितो गणनाथश्च गजाननावतारधृक् २ द्विपेषु स्वस्वखंडेषु ऋनैति
कोणगो विभुः पूज्यते मानवैः सर्वैर्देवैश्च मुनिभिस्तथा ३ भाद्रशुक्लचतुर्थ्यां
स्या-४ वै स्थापितो गणनायकः मध्यान्हसमये दक्षपुरा मोत्सववर्द्धिनी ४ तस्यायाचां
प्रकुर्वंति जना भक्तिपरायणाः त्रिलोकस्थाविघ्नोपेणनानसिद्धिप्रवर्द्धये ५ दत्तायो
जनविस्तारः क्षेत्रस्य मध्यगो विभुः चतुरस्त्रस्य मूषकः पुत्रतिष्ठति प्रभो ६
सिद्धिमास्थाविवामांगे दक्षिणांगे च वृद्धिका अष्टदिक्षु प्रजानाथ सिद्धयोष्टौ
त्वव स्थिताः ७ अष्टमातृगणाः पश्चात्तोषभैरवामताः दत्तादिक्षु च दिक्षा
लासमुस्त्राः सर्वतः प्रभो ८ शिवविष्णुमुखादेवा मांगे स्थिता विभो क

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गतिं पतिमासाद्य गमिष्यामि महामते ७७ एवमाकर्ण्य दुष्टात्मा तं जघान स्वयं शितैः
काष्ठैः सामर्म भेदेन ममार स्वर्गगा भवत् ७८ एवं खल्वेष गते काले बुधो गात्स्वगुरु
गृहे अस्य भद्रुरुपत्नीं तामेकाकिनीं सुदुर्मतिः ७९ एवं नानाविधानि सपापानि दा
रुणानि वै चकार ते गृहे याम्ये यातनां बुभुजे ततः ८० भुक्तभोगः स वै रूपो यं जातः कु
ष्ठसमन्वितः पापाचारणमत्रापि करोति दारुणं महत् ८१ द्रव्यलोभार्थमेवार्यं वने
गत्वा द्विजादिकान् हंति नित्यं सतीनां च प्रदूषको वने भवत् ८२ पूरसेन अतस्त्य
क्त्वैनं याहि त्वं गजाननं अस्य स्पर्शो नरेंद्र सचेलं स्नानमाचरेत् ८३ इत्या
नां वचनं श्रुत्वा कंपितो राजसत्तमः जगादतान्प्र णम्यैव हा हा कृत्वा सुदारुणं
८४ पूरसेन० पापानेंगणनानाक्षि प्रायश्चित्तं न विद्यते तादृशमधु नाचात्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मयाकिं क्रियतेगणाः ८५ कृपयासर्वपापानांप्रायश्चित्तंमहाद्भुतं कथ्यतांतत्क
रिष्यामिदेहपात्तावधिंकिल ८६ ततस्तेगणपत्याख्याब्रुवन्हर्षसमन्विताः गजान
नहितिप्राज्ञ श्रावयस्वजनाग्रतः ८७ चतुर्वेदसमुद्भूतंसारंब्रह्ममुखोद्गतं चतुर्मु
खैश्चसंगीतंगजाननसुयोगदं ८८ तेषांवचनमाकर्ण्यराजसेनःप्रहर्षितः गजा
ननेतिवैरूपस्यकर्णेजजापसादरः ८९ श्रुत्वापापविनिर्मुक्तोवैरूपःस्वर्णतनुर्यथा
कुष्ठहीनःसमोभाभिर्मुक्तोबभूवहर्षितः ९० ततःसर्वैसमायुक्तोनगरस्थैर्विशेष
तः चतुराकरजैराजायथौविघ्नेशमादरात् ९१ स्वानंदेगणपंदृष्ट्वाब्रह्मभूताश्च
जंतवः बभुवुःसतथाराजागाणपत्योबभूवह ९२ ब्रह्मभूतःसराजेंद्रोब्र
त्तपुण्यप्रभावतः जंतुभिःसहितश्चातःकीर्तिवर्णितुंव्रतं ९३ चतुर्विधंजग

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्सर्वसंकटसंमतं नृपतत्पत्कावतपुष्पेपनत्र ह्म भूतो भवेन्नरः ६४ इदं माघे चतुर्थ्या
स्तु संकष्ट्याः संश्रृणोति यः माहात्म्यं पठति वापि सर्वार्थं लभते परं ६५ इति श्रीम
हांत्ये मोहले० च० ग० माघकृष्णचतुर्थीमाहात्म्यं नाम विंशतिमोध्यायः २० दत्तार
थ उवाच० माघीसंकष्टीजं ब्रह्मन् श्रुत्वा चित्रं सुविस्मितः माहात्म्यं सर्वजं पुर्ण
सर्वसंकष्टहारकं १ फाल्गुणे कृष्णपक्षे या चतुर्थी संकटीमता तस्याश्चरित्रमे
वमेकथय स्वकृपानिधे २ वसिष्ठ० पौलस्त्यो रावणः प्रोक्तस्तपस्तस्वासदारु
णं वरं लब्ध्वा त्रिलोकस्य राज्यं चक्रे बलान्वितः ३ प्रधानेषु समाप्तिं प्य राज्यं राक्ष
ससत्तमः एकांते निर्जने गत्वा ध्यानसंस्थो बभूव ह ४ वेदापनिषदे प्रोक्तं ब्रह्म
वेदांतगं परं ध्यायति स्म विचारज्ञो ज्ञानयोगपरायणः ५ एवं बहुगते का

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कालनेमिज्ञानमुत्तमं तदा खेदसमायुक्तो निष्पत्तशंकरं स्मरन् ६ ततः शिवेन त
त्रैव प्रेषितो नारदो मुनिः तं दृष्ट्वा नारदं रक्षः प्रणनाम कृतांजलिः ७ पप्रच्छ खेदस
युक्तो नारदं योगिनांवरं स्वामिन् ज्ञानप्रदं किंचिद्दुःखकरुणायुतः ८ ज्ञानार्थं
ध्याननिष्ठोहं तिष्ठामि नित्यमादरात् नलभे तन्महज्ज्ञानं किं करोमि महामुने
९ नारद उवाच० शिवेन प्रेषितोहं वै त्वदर्थं रक्षसोत्तम शृणु ज्ञानप्रदं पूर्णं वाक्यं
तत्कुरु सादरः १० चतुर्विधं जगद्ब्रह्म [illegible] संकर्षं संमतं बुधैः तन्नाम्नार्थं व्रतं
मुख्यं संकर्षसंज्ञकं कुरु ११ एवमुक्त्वा चतुर्थ्याः समाहात्म्यं नारदो ब्रवीत् त
च्छ्रुत्वा रावणस्तं चाब्रवीद्धर्षसमन्वितः १२ रावण उ० कीदृशो यं गणाध्यक्षस्तस्य
स्पष्टं ज्ञानं वदप्रभो यस्य व्रतं चतुर्थ्यां च पदार्थानां प्रदं परं १३ नकृतं चेच्चतुर्थ्यां

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तन्नारकंनात्रसंशयः सर्वदोसंमतंविप्रसर्वसिद्धिप्रदायकं १४ एवंएष्टोमहायोगी
नारदस्तमुवाचह हर्षेणमहतायुक्तोरावणंलोकरावणं १५ नारदउ० गणेशस्यमह
त्मानंकथितुंनैवशक्यते नुपाधिनावदिष्यामितच्छृणुराक्षसाधिप १६ गणःसमूह
रूपश्चसमूहाब्रह्मवाचकाः वाक्यांतरादियोगेयंसमूहोजायतेयतः १७ देहदेहिमयं
ब्रह्मगकारोक्षरवाचकं संयोगायोगरूपंपण्णकारोक्षरगंमतं १८ तैर्योगेगणेशश्च यो५
स्वामीसर्वत्रसंमतः तंभजस्वविधानेनतदाशांतिमवाप्स्यसि १९ एवमुक्त्वागणेशस्यमं
त्रंदत्वाक्षरंददौ रावणायमहायोगीविधीयुक्तंनमब्रवीत् २० पदित्यजसिदैत्येंद्रतद
भंशमवाप्स्यसि अतोगणेशमंत्रोनत्याज्येरिक्षःकदाचन २१ एवमुक्त्वामहातेजा
नारदोंतर्दधेस्वयं रावणस्यतदाप्राप्तासेवकोपाल्मुनीन्प २२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सा कृतांतेन हर्षेण विधिपुक्तेन कर्णा व्रतपुण्यप्रभावेण स्फूर्तिः प्राप्ता च तत्क्षणा
त् २३ ततः प्रकूंस कृष्णांवै चकार सप्तसाधिपः जनानबोध्य विशेषणैः स
हगणपेरतः २४ ततो ज्ञानं समालब्धं रावणेन महात्मना ययौ स्वनगरे दैत्योराज्यं च
क्रमदान्वितः २५ दृष्टसंगतियोगेन क्रमेण ज्ञानमुत्तमं नष्टं तस्य सुदृष्टस्य स्त्रीमां
सादिपरो भवत् २६ अहं गणेशरूपश्च नान्योऽजगतिवर्तते न पापपुण्यभोक्तृत्वा
न४ त्कस्य पूजनमाचरं २७ ज्ञानमदैतेनैव स्तोमंत्रः सुखप्रदः व्रतं स्वरूमिदं पुण्यं पू
जात्पक्वा विशेषतः २८ नष्टं ज्ञानं स्थितिर्नष्टा राक्षसो राक्षसो भवत् धर्मलोपरतो
त्यंतं चकार कर्मखंडन २९ तेनैव दोषपुक्तो भूद्धतो रामेण तत्क्षणात् राक्षसैः स्व
ज नैः सार्द्धं नवपुत्रेण धीमता ३० दशरथ उ० अहं वंध्यश्च विप्रेशरावणश्च

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प्रवर्तते किमिदृग्भाषसेस्वामिन्कूटरूपं भ्रमप्रदं ३१ वशिष्ठ उ० कल्पे कल्पेस
गमोवैतवपुत्रोभवत्यभुः ज्ञघानरावणंविरोगाणपत्यबलान्वितः ३२ अन्यच्छृणुच
रित्रंवैफाल्गुनेसंकटीभवं सर्वपापहरंपूर्णंभुक्तिमुक्तिप्रदायकं ३३ महाराष्ट्रद्वि
ज्ञः कश्चित्पापकर्माबभूवह ब्राह्मणत्वंपरित्यज्यचंडाल्यांनिरतोभवत् ३४ चां
डालैर्यानिसंबंधंपुत्रपुत्रीसमुद्भवं चकारमंदधीः सोपिमद्यमांसपरायणः।
३५ सकदाचिद्दूनेसंस्थाज्ञानान्हंतुंसमुद्यतः द्रव्यलोभीमहापापीपरस्त्रीला
लसोभवत् ३६ तत्रफाल्गुनमासेसाचतुर्थीकृष्णगा गता संस्थितः पर्वतद्रो
ण्यांबभूवब्राह्मणाधमः ३७ तत्रकश्चिन्नृपःसैन्यैश्चतुरंगैःसमागतः तद्भया
त्सोपितत्रैवसंस्थितोन्नजलैर्विना ३८ महत्सैन्यंनृपस्यैवमार्गेगमनकारकं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

किं चिद्दिवस शेषे तत्संपूर्णं गतमाभवत् ३९ ततः सोपि बहिर्वीक्ष्य निःसृतो भयवर्जितः
जगाम स्वगृहं दृष्ट्वा द्रोदपेषु धातुरः ४० बभक्षान्नं स्वपुत्रैः सरात्रौ सुप्तो निजालये
तत्र सर्वे न दृष्टाश्च समारदुर्मतिर्नृप ४१ ततो गणेशदूतैः स नीतः स्वानंदके परे दृष्टो
विघ्नेश्वरं तत्र ब्रह्मभूतो बभूव ह ४२ अज्ञानव्रतपुण्येन विधिहीनेन भो नृप मुक्तश्च
तुभिरेवं सकिं पुनर्ज्ञानिनां परं ४३ एता दृग्गा महाभागा विधिपुत्रा विधिं विना
व्रतपुण्यप्रभावेण ब्रह्मभूता बभूविरे ४४ तत्रैव कथिते भूपानालं वर्षा पुत्तरपि
भवति नृपमाहात्म्यं संक्षेपेण निरूपितं ४५ इदं फाल्गुनमासे या चतुर्थी कृष्णगमिता तस्याः
शृणोति यं पठति सर्वं फलमेत ४६ इति श्रीमद्भविष्ये महापुराणे च तृ०
फाल्गुन कृष्णचतुर्थीविघ्ननंनामैकविंशतिमोध्यायः २१ दशादशशतुवा० चैत्रकृ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चतुर्थीं पांतमेवद महामुने नतृप्यामिगणेशस्य कथां श्रुत्वा सुखप्रदां १ वसिष्ठ० अत्रैते
कथयिष्यामि चेति संपुरातनं चतुर्थी महिमापुक्तं सर्वसिद्धिप्रदायकं २ कलिंगेनृपवर्य
श्रीग्नसेनो धर्मतत्परः पञ्चादानपरोनित्यं धर्मात्मा संप्रित व्रतः ३ शास्त्रास्त्रकुशलो
धीमान् सत्यवाक् नीति संयुतः जित्वा राजगणान्सर्वांश्चकार राज्यमुत्तमं ४ तस्य रा
ज्येनृपश्रेष्ठ बभ्रुः सर्वमानवान् अपारास्तत्पुरेव्याघ्राः समागत्य महाबलाः ५ उ
ग्रसेन श्चशस्त्रैस्तान् जघान नृपसंयुतः तथापि नशमं [illegible] व्याघ्रादेवोद्भवा यथा प्रापु ३
ई लोकाः संपीडिता व्याघ्रै [illegible] निनिंदुस्तं नृपंतदा पापकर्मा नृपोयंवै प्रजाभिर्दुःखदा
यकः ७ धर्मपुक्तो यदा राजा प्रजास्तत्र सुखेरताः किं कर्तव्यं प्रजाभिश्च दुष्टे राजनिनि
ग्रहे ८ राज्यं संपत्त्वा प्रधानेषु यौवनं सुदारुणं दूतमुखात्स राजर्षिः श्रुत्वा दुःख

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

समन्वितः ९ तत्रगत्वासराकांतेमतापनपुनमं सूर्यं ध्यात्वाचसौरैस्तोषया
मासनित्य दा १० निराहारपरोराजागतेवर्षेबभूवह अस्थिचर्मावशेषःसतथा
पितपआचरत ११ ततोब्राह्मणरूपेणरविस्तंप्रजगामह राजप्रणम्यतंविप्रंफले
रपूजयत्ततः १२ भक्षयित्वाफलानिसमुवाचराजसत्तमं किमर्थं तपसाराजन्देहंशो
षयिमांवद १३ उग्रसेनस्ततोविप्रंतमुवाचकृतांजलिः दुःखेनमहतायुक्तोनिश्वस
सपुनःपुनः १४ उग्रसेनउ० धर्मेणनीतियुक्तेनराज्यंकरोमिनित्यदा तत्रव्या
घ्राणाः क्रूरानरान्संभक्षयंतिमो १५ शांतयेत्रमयातेषांनानोपायाःकृताम
ने अपारास्तेभवंतीहतदर्थंतपआचरं १६ राज्ञोवचनमाकर्ण्यविप्रस्तंपुनर
ब्रवीत् निंदयन्सर्वभावेनसाक्षाद्भानुःप्रतापवान् १७ द्विजउ० महापापी

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्वमेवासि कर्मदूषणतो नृप चतुर्थीव्रत मुख्यंते नष्टं राजेपसुदुर्मते १२ सर्वदोतत्प्रक
व्यं सर्वसिद्धिप्रदायकं तदाकर्मकृतं भूप फलयुक्तं भवेत्सदा १९ चतुःपदार्थदं पूर्णव्र
तानामुत्तमं व्रतं तद्दोषयुक्तभावेन व्याघ्रः पीडंति मानवान् २० एवमुक्त्वा चतुर्थीजिमा
हात्म्यं द्विजसत्तमः श्रावयामास तस्मै स श्रुत्वासौ भूत्सुविस्मितः २१ जगाद हर्षसंयुक्त
स्तं विप्रं ज्ञानदं परं कृतांजलिः प्रणिम्यासौ वचनं स्वहितप्रदं २२ नृप उवाच ॥ किं त्वं
साक्षात्स्वयं भानुस्तपसा तुष्टचेतसा नः आगतोनुग्रहार्थं मे धन्योहं तेप्रदर्शनात्
२३ अधुनावदमे ब्रह्मन् गणेशस्य स्वरूपकं ज्ञात्वा तं देवदेवेशं भजिष्यामि विशे
षतः २४ द्विज उवाच ॥ शृणु राजन् गणेशस्य स्वरूपं योगदं परं भुक्तिमुक्तिप्रदं
पूर्णं धारितं चेन्तरेण वै २५ चिंतेचिंतमणिः सार्धं त्वं चचिंतप्रचालकः पंचवृ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तिनिरोधेनप्राप्यते योगसेवया २६ असंप्रज्ञातसंस्थश्च गजराजो महामते तदेव
मस्तकं पस्पदे हः सर्वात्मको भवत् २७ भ्रांतिरूपा महामाया सिद्धिर्वामांगसंश्रिता भ्रांति
धारकरूपा सा बुद्धिश्च दक्षिणांगके २८ तयोः स्वामागणेशश्च मायाभ्यां खेलति सदा
तं भजस्व विधानेन तदा शूलभृतेन्नृप २९ एवमुक्त्वा गणेशस्य ददौ मंत्रं दशाक्षरं वि
धिपूर्वकं ततः सूर्योत्तरीनं प्रचकारह ३० राजास्वनगरे गत्वा प्रधानैरनुमो
दितः कथयामास वृत्तांतं सर्वेभ्यः सुखदायकं ३१ तत्रादौ चैत्रगा कृष्णा चतुर्थी सह
सगतौ तां चकार विधानेन गणेशभक्तिसंयुतः ३२ नागराः समिपे संस्थानराग्रामां
तरे स्थिताः चक्रुस्तां हर्षसंयुक्ताः संकर्षीकष्टहारिणीं ३३ सर्वत्र व्रतमुख्यं तत्पशस्तं स
चकारह भयादुदेन चक्रुस्तेजना भूमिस्थिताः परे ३४ ततो व्याघ्रामहोग्राः स्म सर्वे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तद्दीनमापयुः रोगादिभिर्विनिर्मुक्ता जनाः क्रीडनिहर्षिताः ३५ राजागणपतिं नित्यमभ
जन्नान्यचेत्त नः गुरुरूपिणं भानुं सपूजयामास नित्यदा ३६ ततो बहुगते लक्षे पुत्रे
स्थापयमहामतिः राज्ये निवृत्तिमास्थाय गणेशाभं जपरं ३७ अतस्वानंदगो भूत्वा ब्रह्मभू
तो बभूव ह तस्य राज्ये जनाः सर्वे क्रमेण मुक्तिमाप्नुयुः ३८ एवं व्रतस्य माहात्म्यं लेशतः
कथितं मया अन्यच्छृणु महाभाग पापनाशकरं परं ३९ द्राविडे मिल्लजातिस्थः शू
त्रियः पापकारकः मिल्लैः संस्कारहीनश्च संबंधं सचकार ह ४० एकदा वनसंस्थ
श्च द्रव्यलोभाद्दुरात्मवान् कंचिद्दृष्ट्वा नरं तत्र धावच्छस्त्रप्रधारकः ४१ सोपि पपाल
दूरं वै नरो भयसमन्वितः ऋक्षस्तत्र समायातः कश्चिद्दूनो महाबलः ४२ तेनैव शूत्रि
यः पापी धृतो वेगेन भूमिप ऋक्षराजं स शस्त्रेण पातयामास भूतले ४३ मिल्लतस्त

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्रपपतासावृष्णपीडितो भूत्वा निर्जनेवनमध्येसविललापातिदारुणं ४४ देवयो
गेनसादेवीचैत्रीसंकृष्टहारिणी तद्विनेतेनसंप्राप्तचतुर्थीकृष्णपक्षगा ४५ अन्न
जलविहीनोयंबभूवपापकारकः चंद्रोदयेफलं तत्रपपातवृक्षतोनृप ४६ दुष्टेन
सूत्रियेणैवभक्षितंविकलेनतत् पंचम्यांसमृतस्तत्रब्रह्मभूतोबभूवह ४७ एवंना
नाजनाराजन्व्रतस्यैवप्रभावतः इहभुक्त्वाखिलान्भोगान्तेनतेब्रह्मप्रलेभिरे ४८
तत्रतेकतिराजंनवृपांवर्षायुतैरपि नानेनसदृशंकिंचिद्भूतंसर्वार्थदायकं ४९
अज्ञानेनकृतंदुष्टैर्व्रतंगाणेश्वरंमहत् ब्रह्मभूतकरंप्रोक्तंज्ञानिनांतत्रकाकथा
५० इदंचैत्रचतुर्थ्यायोमाहात्म्यंपठतिनरः कृष्णायाश्चशृणोतिचेत्सर्वंप्र
लभेतध्रुवं ५१ इतिश्रीमदांत्यमौद्गले०माहा०च०गा०चैत्रकृष्णचतुर्थीच

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रित्रंनामहाविंशोध्यायः २२ गणेशदशरथउ० वैशाखेकृष्णपक्षेचतुर्थ्यांवद
सांप्रतं माहात्म्यंमुनिशार्दूलननुप्रामिसमासतः १ वसिष्ठउ० अगस्तिर्मु
निमुख्यश्चसमुद्रशोषणेरतः नृशाचमहातेजाब्रह्मणःशरणंययौ २ ब्रह्मणाने
दितः सोपिचकारव्रतमुत्तमं वैशाखेकृष्णपक्षेसचतुर्थ्यांविधिपूर्वकं ३ स्नात्वा
माहात्म्यमुग्रंसनित्यंमंत्रपरायणः शौकूंकार्यंव्रतंसर्वैश्चकारमुनिसत्तमैः
५ दशरथउ० तपस्तेजोपुत्तः साक्षाद गस्तिसर्व शास्त्रवि त व्रतहीनः कथं
सोपिकुंवित्तश्चमहाद्युतिः ५ वसिष्ठउ० शृणुराजन्महाभागसम्यक्पृष्टंविचक्ष
ण अधुनात्तस्यमाहात्म्यंकथयामिसमासतः ६ अगस्तिस्तपसायुक्तोबभूवात्ती
वदारुणः तसमंतस्यराजेंद्रब्राह्मणेषुतपस्विषु ७ तदपिनव्रतंतेनकृतमज्ञानभा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वतः तत्रते कारणं ब्रूमि शृणु संशयनाशनं ८ वेदशास्त्रपुराणेषु कर्म नानाविधं
नृप कथितं तच्च सर्वं निकर्तुं केन प्रशक्यते ९ स्वेच्छया कर्मणः कर्ता भवतीमानवः स्वयं
तत्र मा गं प्रवक्ष्यामि शृणु पुष्पसमाहितः १० नित्यं नैमित्तिकं कर्म विविधं शास्त्र
मार्गतः तत्रागस्तिश्च कारा सौ नित्यं कर्म महीपते ११ अन्यद्भूतादिकं सर्वं तत्कृ
विधिसमन्वितः तपसितमरोनान्य ज्ञानन्नतपो धनः १२ अतस्तेन व्रतं मुख्यं न
धृतं गजसत्तम शास्त्रज्ञेन समर्थो नान्य च्छृणु कथयामि ते १३ गणेशभजनं मु
ख्यं सर्वेषां नात्र संशयः सर्वसिद्धिकरं प्रोक्तं वेदादिषु विशेषतः १४ तदपि शास्त्रा
दृलसंस्कारहीनतो नराः नाभजंस्त्वं गणेशानं ब्राह्मणानां पकं परं १५ तपसाद
ग्धपापश्च पुण्यराशिः सजायते तदा रुचिर्भवेत्तत्र गणेशे भावसंयुता १६ अतो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यंतपसापुक्तोगस्तिस्तेजस्विनांवरः ज्ञातः पात्रंविज्ञानीहिज्ञानेगणेशसंस्थिते ॥
१७ अगस्तिः क्रोधसंयुक्तोवाक्तापिरक्षकंनृप समुद्रंक्षोभयामासऋषिनुंतंसमुद्य
तः १८ तत्रातिकुंठितोजातस्तदर्थंविस्मितः स्वयं गत्वाब्रह्माणमानम्यवचनंसज
गादह १९ अग स्तिरु० तपसाजलधिर्ब्रह्मन्नोषयामिनसंशयः तत्रमेतपसः
शक्तिः कुंठिताभूत्कथंवद २० ब्रह्मोवाच शृणुपुत्रमहाभागकारणंकथयामि
ते नित्यकर्मपरस्त्वंवैतपसिसंस्थितः सदा २१ गणेशस्मरणंवत्सपूजनंनित्य
मादरात् करोषितेनतेकर्मभवतिसफलंमुने २२ तथापिनित्यवत्तातचतुर्थीव्र
तमुत्तमं कर्तव्यंतत्त्वयात्यक्तंनैमित्तिकप्रमाणतः २३ चतुर्णांपुरुषार्थानांदायकं
शास्त्रसंमतं तेनहीनस्त्वमधैवकुंठितोनात्रसंशयः २४ अधुनातद्व्रतंमुख्यंकु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रभावसमन्वितः नित्यवत्तनमहाभागसमाचरविशेषतः २५ तद्वा संकटहीनस्त्वं चतुः
पदसमन्वितः भवसिपूर्णयोगविगाणपलमवाप्यसि २६ ततस्तेन कृतं राजन्व्रतं गणे
श्वरं महत् पुरुषार्थसमायुक्तस्तेनैव सवभूवह २७ समुद्रं शोषयामास व्रतपुण्य प्र
भावतः अचलं गणनाथस्य भक्तिं चकार नित्यदा २८ ततस्तेन मुनीद्रेषु विख्यातं तत्क
तव्रतं नित्यवद्वतमुख्यं तेचक्रुः सर्वार्थसिद्धये २९ अन्यच्च शृणु माहात्म्यं पुण्यदं श्र
वणान्नृणां अवंतिनगरे वैश्योबभूव पापकारकः ३० बाल्यात्प्रारभ्य तेनैव कृतं पा
पं महाद्भुतं मरणावधि राजेंद्र वक्तुं न तत्प्रभवति ३१ मातृहा द्रव्यलोभार्थे पितृहा सब
भूवह गुरुद्रोहं चकारैव ब्रह्महत्यां समाचरेत् ३२ ततो लोकैः समाज्ञप्तो राजा तं निर
वासयत् ग्रामाद्दूनं समागत्य गुहायां संस्थितो भवत् ३३ जघान मार्गगांल्लोकान्ज्ञी

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वान्नानाविधान्सदा तत्रप्रयोजनेनैवहीनोचायुक्तएववा ३५ ततोबहुधनोजात
श्चौराःसमलिताःपरे तैःसहतत्रतेनैवकृतंदुर्गसुदुर्गमं ३५ पर्वतद्रोणिगंतत्रगहनंचत्रे
महाखलः चौरास्तत्रनिवासार्थमापपुःसर्वतःस्थिताः ३६ तेषांराजाबभूवासौभार्यात
त्रमहिपते समानीतातिदुष्टेनपुत्रैः पुत्रीभिरावृता ३७ पश्चेष्टरमेतत्रचौरैश्चौर्य
परायणः नपुण्यंलेशमात्रंसचकारदुर्मतिः कदा ३८ मार्गेपरास्त्रियंगत्वासभ्तु
सतिदूषकः काश्चित्तत्रमृतारजन्स्त्रियःसत्योमहाभयात् ३९ ततोलोकैःसराजेंद्रो
बोधितोवंतिपालकः मार्गशून्यभयाच्चौरंतंहंतुमुद्यतोभवत् ४० सर्वत्रदशदिक्षु
वैसैनिकाःप्रेषितास्ततः राज्ञःचक्रुःप्रयत्नेनसर्वत्रसुधितंखलं ४१ ततस्तेसंधृ
तं चौरंपुत्रैश्चौरैःसमन्वितः राज्ञोनिवेदयामासुस्तंदुष्टंचैरुपोनिजं ४२ राजाचौ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रानज्ञ घानापिज्ञनैः कृस्त्र धरैर्नृप तंवैरूपं बंधनेक्षिप्त्वा ताडयन्नित्यदा खलं ४३
ततोकस्माच्चतुर्थे सावैश्याखीसहसागता कृष्णात्र चवैरूपेन नप्राप्तमन्नभक्षणं
४४ नित्यताडनभावेन दुःखितोत्तिरांखलः क्षुधयापीडितोत्यंतंपपातनिश्चेक
लः ४५ ततोदयायुतैस्तत्र राजदूतैश्च भक्षणं किंचिद्दूतं विधोरेवोदपेबभूवैरूप
ज्ञः ४६ पंचम्यांसप्तमस्तत्र बंधनेताडितोभृशं गणैर्ब्रह्मभूतः सकृतः स्वानंदकेपु
रे ४७ एतादृशः सुदुष्टात्मा व्रतपुण्यप्रभावतः ब्रह्मभूतोबभूवापि किंपुनर्व्रतकारिणः
४८ एवंव्रतप्रभावेणज्ञनाब्रह्मप्रलेभिरे तत्र वक्तुं नशक्नोवैभवत्तिनृपसत्तम ४९
इदंवैशाखमासेयश्चतुर्थ्यां संशृणोतिचेत् कृष्णायाः पठतिवापिमाहात्म्यंलभते
परं ५० इतिश्रीमदांत्यमौद्गले० च०ग० वैशाखकृष्णचतुर्थ्यचरित्रंनामत्रयोविं ६७

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ग्रो ध्यायः ३३ दशरथ उ० श्रुतं माहात्म्यमुख्यं तन्मया वैशाखगं परं संकल्पसंभवं मुख्यं
नत्तत्तदपि प्रभो १ अतोऽपि श्रेष्ठं चतुर्थ्या संकल्पं मुनिसत्तम तस्याश्चरितमेवं मे वदपू
र्णं समासतः २ वसिष्ठ उ० निषधेषु महाभागो नलो नाम भवन्नृपः तेजसा रवीशस्त्रसंपन्नः शा
स्त्रज्ञश्च बभूव ३ रूपवान् धनसंपन्नश्चतुरंगबलान्वितः शास्त्रार्थे भूमिपालांश्च
जित्वा च भो महाबलान् ४ सामंता वशगा यस्य कराद्या इतरे नृपाः सार्वभौमो महाराजः
शशास पृथिवीमिमां ५ धर्मेन दानशीलेन नीत्या त्यागेन भूमिपः यशसा पूरयामास त्रैलो
क्यं सचराचरं ६ इंद्रलोके विधेर्लोके कैलासे वैष्णवे पदे यस्य वार्ता प्रचक्रुस्ते धर्मशील
स्य देवपाः ७ त्रिलोकीगमने सक्तः साधुदर्शनतत्परः देवविप्रातिथिप्रेमुर्दीनां धा
दीन पालयन् ८ दमयंती महाभागा रूपेणाप्रतिमा भुवि भार्या यस्य विशाला श्रीर्जन्मो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

हकरीबभौ ९ नगुणाव [illegible]र्णिनंरावाराज्ञस्तस्यमहात्मनः पुण्यश्लोकः सवैराजाकलिं
जिग्येमहायशाः १० कदाचिद्वनगेनैवभ्रात्राकैवेनसः जितोहोत्वेनराज्यंतत्पत्कावनं लि२
जगामह ११ तत्रापिकलिना तस्यमिषेणैवमहासती प्रेरितेननलेनासौत्यक्तावनां
तेरनृप १२ अर्द्धवस्त्रधरासापिदमयंतीपितुर्गृहे नानादुःखसमायुक्ताजगामनलव
र्जिता १३ गुप्तरूपेणवर्षाणित्रीणिक्रमणलालसः नलोवभ्रामतेजस्वीवनेर्द्धवस्त्रधा
रकः १४ धर्मशीलंराजानंकलिनापीडितंपरं दृष्ट्वामुनिवस्तत्रनारदः प्रजगामह।
१५ तंदृष्ट्वाल ज्जितोराजाप्रणनामकृतांजलिः लज्जितंतंसमाज्ञायनारदः सम
वाचह १६ नारदउवाच मालज्जांकुरुराजेंद्रकर्मणांगतिरीदृशी सावधानम
ना१ नाभूत्वाशृणुमेपरमंवचः १७ त्वराज्येमहाभागनष्टंवृत्तंमहाद्भुतं चतुर्थेसंज्ञकं ६८

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

+ एवमुक्त्वा महायोगी नारदो श्रावयन्नृप। माहात्म्यं व्रतमुख्यस्य चतुर्थ्याः शांतिकारकं ॥२१॥३

तेन राज्यभ्रष्टोसि सांप्रतं १८ सर्वाद्यौ नत्यकर्तव्यं चतुर्वर्गफलप्रदं न कृतं चेन्महाराज
कर्म सर्वं निरर्थकं १९ चतुःफलविहीनस्त्वं भवसि नात्र संशयः अतो कुरु स्वक
भावेन कुरुष्व सर्वसिद्धिदं २० तच्छ्रुत्वा विस्मितो राजा नलस्त्वं प्रत्युवाच ह गणे
श्वरस्य महात्म्यं भजिष्यामि वदस्व मे २१ नारदउ० गणेश्वरस्य माहात्म्यं शांति
योगफलप्रदं वक्तुं न शक्ते सराजंस्तथापि शृणु मे वचः २२ ब्रह्मा विष्णुश्च रु
द्रश्च शक्तिः सूर्यो मरुत्तथा शेषादिनागमुख्यास्ते भजंति कुलदैवतं २४ अ
न्तप्राणादिकानि च ब्रह्माणि राजसत्तम भजंति तं णकुलदैवं सनातनं २५ विघ्नेश्वरं
महावाक्यादिभिर्वेदा भजंति तं सुयोगदं महावाक्यानि राजेंद्र भजंति ब्रह्मनाय
कं २६ सर्वसिद्धिप्रदायस्य वामांगे प्रकृतिः परा पंचचित्तमयी बुद्धिर्दक्षिणांगे य

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वस्थिताः २७ स्वानंदेवसतिर्यस्यसर्वं पूज्योपमुच्यते सर्वादिर्गणनाथश्च विप्रैः सोते
वतिष्ठति २८ गणाः समूहरूपाश्च वास्थोत्तरादियो गतः तेषांस्वामीगणेशोयंतंभज
स्वविधानतः २९ एवमुक्त्वादयोनस्मेमंत्रंषडक्षरंनृप विधियुक्तं ततः सोतर्द्धेगा
णेशकेमुनि ३० ततःसनृपश्चार्द्धत्वा ध्यात्वाहृदिगजाननं मंत्रंजजापभावेनस्वात्मा
नंनिंद्यन्मुहुः ३१ ततः कर्कैर्वैदृष्टस्तेनबभूवसः विरूपस्तद्दोवस्त्रंनागः पुनःस्व
रूपदं ३२ तेनसंहर्षितोभूप [illegible] ऋनुयर्णं जगामह तेनैवमानितोत्पंतंविरू
पोगुणसंयुतः ३३ पितुर्गृहेगतानारिद्मयंतीमहासती तामपिनारदोगत्वाकारया
मासतद्दूतं ३४ नलेनदमयंत्यानुज्ञेयष्टमासेसमागतं प्रथमंतद्दूतंमुख्यंसंकष्टी
संज्ञकंकृतं ३५ त्रीणिवर्षाणिपूर्णानि गुप्तरूपेणसंस्थितः नलश्चतुर्थेज्ञेनैवपु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ण्येनज्ञानवानभूत् ३६ ततः श्वशुरमाम्यऋतुपर्णेनसंयुतः नागवल्लेणस्वात्मानंपू
र्वरूपंचकारह ३७ दमयंत्यामुतःसोपिश्वशुरेणचसेनया ऋतुपर्णेनराजेंद्रोगत :
स्वनगरेततः ३८ मंत्रिसंमानितोत्यंतंचकारराज्यमुत्तमं विग्रहीनस्वभावेन
दृष्टपुष्टजनैर्वृतः ३९ ततोबहुगतेकालेपुत्रंराज्येभिषिच्यसः सपत्नीकोवनेग
त्वाभजत्तंगणनायकं ४० अंतेजगामराजासोस्वानंदेगणपंनृप तत्रैवबस्तुभूतः
सबभूवनलनामकः ४१ नलेनसंप्रदिष्टायेजनाभूमित्तलेतत : पूजूकृत्वभ
वंमुख्यंव्रतंचक्रुश्चतुर्थिजं ४२ तेसर्वेसुखसंयुक्ताबुभुजुर्भोगमुत्तमं पुत्रपौत्रा
दिभिर्युक्तारोगैः संवर्जितानृप ४३ अंतेक्रमेणसर्वेतेब्रह्मभुतावभुविरे एवंत्वेषम
वेमासेमाहात्म्यंसंकटीभवं ४४ कथितंतेनृपश्रेष्ठपुनस्त्वंशृणुसिद्धिदं त्वेषष्ठ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

म्मचतुर्थीजंसर्वसंकटहारकं ४५ मालवेत्यजज्ञः कश्चित्पापकर्मविभूवह व
नेगत्वाद्विजादीजेघानद्रव्यपरायणः ४६ एकाकीनीस्त्रियंदृष्ट्वाबलेनबुभुजे
खलः सतीपरनरस्पर्शहीनातत्यजसातनुं ४७ एवंनानाविधंपापंचकारजातिदू
षणः कथितुंनैवतच्छक्यंपापभागीभयान्मया ४८ एकदावनसंस्थश्चचांडालः
शस्त्रधारकः कंचित्पुरुषकंदृष्ट्वा धावत्सहननायतं ४९ पलायनपरःसोपिज
गामभयसंकुलः हाहाकृत्वापुरोदेशांततःसनिष्फलोभवत् ५० एतस्मिन्नंतरे
तत्रपुरुषाःशस्त्रधार[illegible]कः [illegible]राज्ञः
समागतास्तत्रश्रुत्वालोलाहलंतयोः ५१ तेधृत्वाताडयामासुःपुनस्तंराजसेवकः
बध्वाएतेदृढैर्दुष्टंराजाचिक्षेपबंधने ५२ तत्रैवदैवयोगेनप्राप्ताज्येष्ठचतुर्थि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

का कृष्णात्तत्रान्तहीनोयंव भूववं धनाकुलः ५३ चंद्रोदयेदपापुत्रै[illegible]रक्षवैस्ते
महामते अन्नंदत्तंत था भुक्तंतेनदुष्टेनतत्क्षणात् ५४ राक्षसयाचतंदुष्टं पंचम्यांजग्र
राद्रणे समृतोंत्यजजन्मब्रह्मभूतोबभूवह ५५ एवंनानाजनाराजन्व्रतपुण्यप्रभा
वतः मुक्त्वाभोगांश्चतेसर्वेब्रह्मभूताबभूविरे ५६ अपारमहिमायुक्तंव्रतंवक्तुंनश
क्यते त[illegible] यापिकथितंभूपमाहात्म्यंसंकटीभवं ५७ इदंजपेपचनुर्थ्यांसकृष्णापा
संपूर्णाक्षिवा पठतियः समाहात्म्यंलभतेखेप्सितंफलं ५८ इतिश्रीमदांत्यमोक्षले
च० गा० जपेष्टकृष्णचतुर्थीचरित्रंनामचतुर्विंशतिमोध्यायः २४ दशरथउवाच
अत्रतेवर्णयिष्यामिचेतिहासंपुरामवं सर्वसिद्धिकरंपूर्णमेघतंचक्षपात्मज
ओषाढेसंकटीप्रोक्तचतुर्थीचरितंशुभं तस्यावदैपापनाशनं १ वसिष्ठउवाच०
मरुयोगिनूसर्वदं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

अत्रतेकथयिष्यामिचेतिहासंपुराभवं सर्वसिद्धिकरंपूर्णंसेवितंचेन्नृपात्मज २ वृ
त्रेणपीडितोत्यंतंमहेंद्रश्चिंतयान्वितः वनेवसतसुसंत्रस्तस्त्यक्त्वाराज्यादिकंपुरा ३ मुन
यःश्रुतिभिर्हीनाभ्रष्टाचाराःसमंततः अतिसंस्तेभयोद्विग्नावर्णाःसर्वेतथानृप ४
कर्मखंडनभावेनदेवाःपरमविह्वलाः नुपोषणापराभूत्वातिसंस्तेमरणोन्मुखाः ५
गिरिगुहासुसंस्थाप्तेदृष्टुर्मुनिपुंगवं गृत्समदंविशेषज्ञंयोगिनांगुरुमागतं ६ तं
दृष्ट्वादंडवत्सर्वेप्रणेमुरिंद्रमुख्यकाः पप्रच्छुःपूजयित्वातंस्वासनेसंस्थितंमुनिं ७ इंद्र
उवाच जन्मचान्यंदृशिर्चेन्यापितामातावृत्तादिकं यज्ञोज्ञानादिकंमेचैवदंघिदर्शी
नात्प्रभो ८ तवदर्शनमात्रेणकल्याणंतोभविष्यति साक्षाद्योगीश्वरस्यैवसर्वसि
द्धिप्रदस्यच ९ वृत्रासुरेणदुष्टेनानिर्जितावयमेवच राज्यंत्यक्त्वावनेवि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प्रतिष्ठामः पत्रायोपथा १० अत्रातिकर्महीनोपोषणेनसमन्वितः मरिष्यामो
नसंदेहस्तत्रकिंदर्शनंभवेत् ११ तथापिपुण्ययोगेनप्राप्तेदर्शनंपरं वदब्रह्म
नदर्पाकृत्वावृत्रनाशकरंमहत् १२ जगत्सर्वंमहायोगिन्भ्रष्टाचारंकृतंसदा किं
पत्रपसिसुसंहारेप्रासेधुनाविशेषवित् १३ वसिष्ठउवाच पृष्टोगृत्समदस्तत्र
मुवाचदयान्वितः विश्वरक्षणभावार्थेदृष्टनाशकरंवचः १४ गृत्समदउ० राज्यं
प्राप्यमहाभागत्वत्कृ चतुर्थिकासुर व्रतभ्रष्टोसिदेवेंद्र अधुनातद्व्रतंकु
रु १५ ज्ञानमदेनविघ्नेशमंत्रस्यकृतस्तथात्वया किंचित्रंराज्यहीनत्वेदुर्मतेमद
लालसः १६ एवमुक्त्वाचतुर्थ्यायन्माहात्म्यंमुनिसत्तमः कथयामासतस्मैतत्पुन
र्मंत्रंददौस्वयं १७ ततइंद्रेणतद्राजन्यदत्तयागतेमुनौ व्रतंकृतंद्विजैर्देवैर्गणेशा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पूज्यस्वादरात् १८ तत्रादौ देवराजेना षाढीकृष्णा महातिथिः प्राप्या चतुर्थिका भू
पसाकृता भूतिदायका १९ गणेशं मनसा ध्यात्वा दधिचेरस्थिजं महत् वज्रं धृत्वा प
यौ देवैर्वृत्रं युद्धपरायणः २० चतुर्थीव्रतजेनासौ प्रभावेण महासुरं कृत्वा युद्धं महाघो
रं वज्रेणैव जघानतं २१ हत्वा वृत्रं महावीर्यं देवैः सह रातत्रतुः संस्थाभूद्मरावत्यां
मुमुदे स्वजनैर्नृप २२ ततो देवगणाः सर्वे स्वस्वस्थानेषु नित्यशः व्यकुर्वन्मभवं
चक्रुश्चतुर्थीसंज्ञितं व्रतं २३ पृथिव्यां सर्वलोकास्तच्चक्रुर्व्रतं विशेषतः इंद्रेण बोधि
तं भक्त्या सर्वसिद्धिकरं महत् २४ मन्वंतरे गते देवेंद्रः स्वानंदगो भवत् दृष्ट्वा विघ्ने
श्वरं तत्र ब्रह्मभूतो बभूव ह २५ भूमिसंस्थानगाः सर्वे क्रमेण प्रययुर्नृप गणेशं ब्र
ह्मभूतास्ते व्रतपुण्यप्रभावतः २६ एतत्ते कथितं खल्वं माहात्म्यं व्रतसंभवं पुनर

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

न्पच्छृणुष्वं पापकं चु कनांशानं २१ गुर्जरे ब्राह्मणः कश्चिद्दाल्यात्पापपरायणः
परयोनिषु संसक्तो जीवघातं चकारह २२ एकदानेन दुष्टेन भ[illegible]गिनी भ्रमिता भव
त् मघमांसपरेणापि चरतावनगोचरे २३ द्रव्यलोभाजुघानासौ द्विजादींश्च विशे
षतः पशुपक्षिगणान्नाजन भ्रष्टाचारः सदुर्मतिः २४ पवनैः सह नित्यं स चकारमोज
नं खलः नशावाने मयातस्य पापं सुवर्णितुं परं २५ एकदा वनमध्यस्थो बभूव जातिदूष
कः आषाढे कृष्णपक्षे च चतुर्थ्यां पापकारणात् २६ दैवयोगेन तेनैव वनप्रा[illegible]पं वन
गोचरैः किंचित्तेन नातिदुःखार्तो बभ्रामपर्वतेन तदा २७ तथापि नालभत्किंचित्ततो दुः
खपरायणः अपराह्णे पुनः सोपि स्वगृहं गंतुमुत्सुकः २८ न ददर्श जलान्तं सत
त्रापि दैवयोगतः आजगाम क्षुधार्तः सस्वगृहं शोकसंयुतः २९ पवनजांसमालिं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ग्पनिक्षिचंद्रोदयेनृप बभक्षान्तंसुतैः सार्द्धं मोहितोमायया भृशं ३६ ततो ज्वरयुतः क
स्माद्भूवपापनिश्चयः पवनजांपरिसज्यसु आपपापकारकः ३७ पंचम्यांसमृतं
तत्रदुःखेन पीडितंभृशं गणेशास्तं प्रगत्वैवब्रह्मभूतंप्रचक्रिरे ३८ एतत्कृशाम
हापापाद्दूरंतिष्ठतेनवै अज्ञानकृतपुण्येन तत्रकिंवर्णयाम्यहं ३९ विधयुक्तंव
तंभूपकुर्वंतिपेनरोत्तमाः दर्शनंतज्जनानांतिलारकाः संभवंतिहि ४० एवंव्रतप्र
भावेणब्रह्मभूताबभूविरे अनंताश्चरितंतेषांवक्तुंनैवप्रशक्यते ४१ इदमा
षाढसंकृष्याश्चरितंयः शृणोतिचेत् पठतिलभतेसोपिवांछितंनात्रसंशयः
४२ इति श्रीमद्दांसमौद्गले० च०ग०आषाढकृष्णचतुर्थीवर्णनंनामपंचविंश
तिमोध्यायः ९५ दशरथन० श्रावणेकृष्णपक्षेयाचतुर्थीसंकटीभवेत् त

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्यावद माहात्म्यमेसर्वेभ्यः सुखदायकं १ वसिष्ठउ० इतिहासं प्रवक्ष्यामि श्राव
णेसंकीर्तनं श्रवणात्सुखदं पूर्णं भवतिपठनात्तथा २ चंद्रवंशेसमुत्पन्नोपुधिरः
ष्ठिप्रतापवान् धर्मशीलोवदान्यश्चमान्यमान्यपिता परमृं ३ साक्षाद्धर्मावत
या४ तारश्चसवाकुरुणां पुत्रः पांडुपुत्रो महातेजाः प्रजापालनतत्परः ४ द्रौपद्या
भ्रातृभिश्चैवसहितः सर्वसंमतः कुंत्यामात्रामहाभागो विख्यातंसर्वमंडले ५ कृ
ष्णोयस्यसहायोभूत्सदावृष्णिकुलोद्भवः साक्षान्नारायणः श्रीमान्भूभारहर
णेरतः ६ एकाहस्वगृहेराज्ञासंस्थितोराजभिर्वृतः राजसूयंमहायज्ञंकृत्वाकृ
ष्णविवर्जितः ७ धृतराष्ट्रेणतत्रैवप्रेषितोविदुरःस्वयं आजगाम सतंदृष्ट्वा
मानयामासकुंतिजः ८ भोजितंपरमान्नेन विदुरंसदसिस्थितं तमुवाचमहाभा

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गोयुधिष्ठिरःप्रहर्षितः ९ युधिष्ठिरउवाच धन्यमेजन्मकर्मादित्व दंघ्रियुगदर्शन
न वयंपास्याःसदातानत्वया धर्मभृताप्रभो १० कुशलंस्वजनेपुत्ते किमर्थंत्वंसमा
गतः वदमेसकलंपूर्णंवृत्तांतं धृतराष्ट्रगं ११ विदुरउ० सर्वत्रकुशलंवत्सस्वजने
षुमहामते धृतराष्ट्रस्पदुर्बुद्धेः शृणुवचनमादरात् १२ पुत्रवात्सल्यभावेन दुर्यो
धनंसमाश्रितः तेनाहंप्रेषितोभूपत्वत्समीपविचक्षणः १३ द्युतेत्वांविजेतुंसदृ
ष्टुतिमंदधीः प्रभो दुर्योधनोमहापापीकुलकूरविवर्द्धनः १४ कर्णेनप्रेरितोत्पं
तंशकुनिनाविशेषतः राज्यंतेहरणेसक्तोदुःशासनसमन्वितः १५ धृतराष्ट्रस्तथा
राजन्मन्यतेमनसिध्रुवं सत्यामाह्वयतेत्वांभोमयान्वैवपुष्टिर १६ मागच्छदुर्मतिं
तातपुत्रपक्षसमाश्रितं धृतराष्ट्रंचकुंत्यात्वं भ्रातृभिःसस्त्रिकंकदा १७ वसि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

१७० विदुरस्य वचः श्रुत्वा युधिष्ठिरो महायशाः उवाच तं महाभागं निःश्वसन्तं वचनं
हितं १८ युधिष्ठिर उवाच तत् शृणु मदीयं त्वं वाक्यं धर्मयुक्तं महत् राज्ये तु संस्थितो
राजा धृतराष्ट्रो विशेषतः १९ तदा तावन्नागाः सर्वे च यं भीष्मादयः किल अतो यामि
त्वया सार्द्धं यत्र भ्रातरो विष्यति २० धर्मयुक्तं वचः श्रुत्वा विदुरः खिन्नमानसः न किं
चिदुक्त्वा तत्र निःश्वसन्तं महायशाः २१ विदुरेण युताः सर्वे पांडवाः सस्त्रिकान्नृप
समागताश्च द्रौपद्या धृतराष्ट्रं समास्थितं २२ तेनाज्ञप्ताश्च ते सर्वे भ्रातरः कलहेरताः
चिक्रीडुर्द्यूतमुग्रं वै दुर्योधनमुखैः पुरा २३ शकुनिना महोग्रेण तपसा साधि
तं पुरा द्यूतं तदेव राज्ञे द्रुतं दधीनं बभूव ह २४ क्रमेण राज्यमुग्रं तत् सर्वं जित्वा सुयोध
नः वनवासं पांडवान् प्रस्थापयामास दुर्मतिः २५ द्रौपदीं तेन दुष्टेन सभायां सर्वसन्नि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वो समानीतं सतां प्राह पत्नी मे भवसुंदरि २६ पतयः पंचकुत्रापि नदृश्यंते स्त्रिया
क्वचित् अस्माकं कुलजं सर्वं यत्रो नष्टं त्वया खले २७ भ्रात्रा तां हठसंपुत्रो नग्नां
चक्रे महाखलः भीष्मादींश्च तिरस्कृत्य दुःशासनान्वितः पांडवा धर्मरक्षार्थं सहन् सन ३
तस्य कर्म तत द्रौपद्याः संस्मृतः कृष्णो गुप्तरूपधरो ययौ २८ मायया वस्त्रसंयुक्तो द्रौ
पदीं [redacted] स पुनः पुनः चकार चततः सर्वे क्षुभिताः स्वगृहं ययुः।
३० द्रौपदी पांडवैः सार्द्धं मुक्ता ययौ वनं तदा तत्र कृष्णः समायातो बलेन क्रोधसंयु
तः ३१ उवाच राजशार्दूलं युधिष्ठिरं प्रतापवान् कृष्ण उवाच० हत्वा दुर्योधनं तात
मा२ सपक्षं राज्यकारकं ३२ त्वां राज्ये स्थापयिष्यामि गच्छ वनमेव च ततस्तं धर्मराजस्तु ज
गादवचनं हितं ३३ क्रोधं त्यज महाबाहो धर्मरक्षज जनार्दन धर्मयुक्तं च राज्यं मे दे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

हि वृष्णिकुलोद्भव ३४ एवमुक्तो महातेजाः कृष्णस्तं प्रत्यवाचह कुरूत्वं भ्रातृभिः सा
र्द्धं गणेशो पासनं स्त्रिया ३५ सत्यासत्य समानाव्यक्तं चनर्द्धं च भौ प्रभुः स्वानंदवासक
र्त्ता सावस्माकं कुलदैवतं ३६ एवमुक्त्वा ददौ तस्मै मंत्रं दशाक्षरं प्रभुः सविधं हर्षसंयुक्तः
सर्वसिद्धिकरं परं ३७ माहात्म्यं व्रतजं तत्र श्रावणमासके शव. युधिष्ठिरस्य सर्वे पु
ण्यदं भ्रांतिनाशनं ३८ चतुर्विधप्रदं पूर्णं सर्वदोषं मतं व्रतं कृते चेत्कर्मजं सर्वं सफ
लं भवति प्रभो ३९ तव राज्ये व्रतं मुख्यं नष्टं तेन माहामते राज्यभ्रष्टश्च संजातश्चतुः
पदविवर्जितः ४० श्रुत्वा सुविस्मितो राजा युधिष्ठिरो महायशाः गणेशं मनसि
ध्यात्वा चरकाविधिसंयुतः ४१ तत्रादौ श्रावणे मासे प्राप्ते संकटनाशिनी च
तुर्थी कृष्णपक्षे तां साधयामास सानुजैः ४२ अकृ कृष्णचतुर्थी जं व्रतं चक्रु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

श्च पांडवाः सस्त्रीकास्ते नते सर्वे वने षु सुखिनो भवन् ४३ पुनः स्वराज्य
कर्तारो बभूवुश्च सुयोधनं हत्वा सर्वे नृपैर्युक्तं कृष्णेन हर्षसंयुताः ४४ पुनस्ते नृप
थिव्यां तद्विख्यातं प्रकृतं व्रतं सर्वे जनास्ततश्चक्रुः शुक्लकृष्णचतुर्थ्यजं ४५
दृष्ट्वा भुक्त्वा खिलान्भागान्यौत्रांडयभिषिच्यते पांडवाज्ञानसंयुक्ताः स्वांशेषु संमत्ता
बभूः ४६ अन्ये जनाः क्रमणैव गत्वा गणेश्वरं पदं तत्र गणेश्वरं दृष्ट्वा ब्रह्मभूता ब
भूविरे ४७ एवं व्रतस्य महात्म्यं कश्चित्ते नृपोत्तम अन्यच्छृणु महाभाग
महापुण्यप्रदं परं ४८ कर्णाटेकारुकः कश्चिन्महापापपरो भवत् वने षु शस्त्रधा
रीसज्जनान्जघान नित्यदा ४९ परस्त्रियं तथा तत्र दृष्ट्वैकाकिनीमाटणात् अस्त्र
मद्रदसंयुक्तो बलेन समहाखलः ५० गोवधादिकमेवं स ब्राह्मणानां च हिंसनं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चकारदुष्टभावेनद्रव्यार्थंमांसकारणात् ५१ एवंनित्यंवनेगत्वापापंचकारदुर्मतिः
चौर्यग्रामेजनानांजघ्नेद्रव्यंगत्वाविशेषतः ५२ कदाचित्सवनेगत्वागुहायांसंस्थितो
भवत् जनान्हंतुंमहाचोरस्तत्रावृष्टिर्बभूवह ५३ अतिवृष्टिप्रभावेणनद्योजलैश्च
पूरिताः यत्रतत्रजलंपूर्णंगंतुंमार्गोनविद्यते ५४ वृष्टिभयेनतत्रैवसंस्थितः क्षुधि
तानृपदैवयोगेनसदेवीचतुर्थीतिथौ ५५ श्रावणेकृष्णपक्षेसाप्राप्ता तस्या
व्रतंशुभं कृतंतेनसुदुष्टेनत्यन्तहीनप्रभावतः ५६ चंद्रोदयेसमुत्पन्नेजलेनावातमा
दरात् फलंचनारिकेलंयत्तद्भंजबभक्षसः ५७ निशाशेषबहिःपापीनिःसृतस्तत्र
चाययौ व्याघ्रस्तंगत्वाहत्वासबभक्षक्षुधितोभृशं ५८ ततस्तंगाणपागत्वापयः
स्वनंदकेपुरे ब्रह्मभूतमयंतत्र चक्रुर्व्रतप्रभावतः ५९ महापापीव्रतेनैवाज्ञानजे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नन्पात्मज ब्रह्मभूतोबभूवाथवर्णयेकिंमहाभुतं ६० नानाजनाव्रतेनैवभुक्तिभो
गान्मनेप्सितान् पयःखानंदवेतत्रवर्णितुंनप्रभवामते ६१ इदंश्रावणकृष्णयाश्चतु
र्थ्यावर्णितंपठेत् माहात्म्यंशृणुयाद्योवाभुक्तिमुक्तिसविंदति ६२ इतिश्रीमहापुराणेमो०
चतुर्थ० ग० श्रावणकृष्णचतुर्थीमहात्म्यंनामषडविंशोध्यायः २६ दशरथउवाच
भाद्रकृष्णचतुर्थ्यास्तुमाहात्म्यंवदमोमुने नरूप्यामिकथांश्रृण्वन्सर्वसिद्धिप्रदायि
नीं १ वसिष्ठउवाच० द्वाविंशोराजराजादृष्टोबभूवपरमक्षतिः वीरसेनोयशोयुक्तःसा
र्वभौमोमहाबलः २ नीतिज्ञोनीतियुक्तश्चचकारराज्यमुत्तमं सर्वान्राज्ञोवशेकृ
त्वाकरभारेणसंयुतान् ३ धर्मशीलःसदानंचाददत्सभक्तिसंयुतः कृधिनंनन
रंनारीमसहत्सुखकारकः ४ पुत्रानिवप्रजाःसर्वाःपालयामासयत्नतः अ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पुत्रोदैवयोगेनबभूवपरवीरहा ५ पुत्रार्थंयत्नमत्यंतंजपहोमादिभिःसदा [illegible]
[illegible] तीर्थक्षेत्रविधानेनचकारतादृशोभवत् ६ एवंबहुगतेकाले पुत्रोनासी
न्महीपतेः ततोहिदुःखितोराजाराज्यं त्यक्त्वायौवनं ७ सस्त्रीकःसवनेराजाव
भ्रामयचतत्रह ततोमहावनंगत्वापपातक्षुधयान्वितः ८ तत्रमुनंतुविप्रर्षिःस
मि [illegible] र्थंसमाययौ नृपंदृष्ट्वादयायुक्त आययौतंनिरीक्षितुं ९ वेदवेदांगवित्साक्षात्
सर्वशास्त्रप्रवर्तकः पुराणज्ञोमहायोगीव्यासशिष्यःप्रतापवान् १० तंदृष्ट्वासहसो
त्थायप्रणनामसमहामुनिं वीरसेनःसहर्षेणसंयुक्तःसस्त्रीकोनृप ११ उत्थाय संपूजं
कृत्वाकरंपुरोमहामुनेः तंजगादविशेषज्ञंराजावचनमुत्तमं १२ वीरसेन उ० धन्यं
मेकर्मजन्मापिपितामाताकुलंयत्राः विद्याप्रत्तादिकंसर्वंतदंघ्रियुगदर्शनात् १३

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

राज्यंत्व त्कवनेसंस्थः पुत्रार्थीपापवानहं तत्रेतद्दुःखं प्राप्तंपूर्वपुण्यफलोदयात्
१४ नानापत्नेनविप्रेण पुत्रोमेनाभवत्किल त्वत्कृपोपायमेकंचपश्यामिसुखदायकं
१५ वसिष्ठउवाच एवंतस्यनृपस्यासौप्रत्यावचनमुत्तमं संतुष्टस्तंजगादेदं सुमंतुर्मुनि
सत्तमः १६ सुमंतुरु० माचिंतांकुरुराजेंद्र पुत्रस्तेकुलतारकः भविष्यतिनसंदेहः शृणु
मेवचनंहितं १७ राज्येनष्टंत्वदीयेन हृतंचतुर्थेऽंशमहृत् तेनत्वंपुत्रहीनोसिनृपाध
मनबुध्यते १८ सर्वादोत्तद्धृतंमुख्यंकर्तव्यंसर्वसिद्धिदं चतुःपदार्थदंसर्वंनोचित्स
र्वंसुनिष्फलं १९ त्वयाकर्मकृतंनानापुण्यंदंसर्वसंमतं चतुर्भिःपुरुषार्थैस्तद्धा
नंचतुर्थेवर्जितं २० एवमुक्त्वा [illegible] नृपायाथमहात्म्यंव्रतजंमहत् श्रावयामासमा
पितंश्रुत्वापप्रच्छभाविकः २१ वीरसेनउवाच वदब्रह्मन्गणेशस्यज्ञानंयस्य च

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तुः प्रदं व्रतं सर्वादिसंमान्यं तं भजिष्यामि नित्यदा २२ सुमंतुरुवाच० गणेशस्य स्वरूपं य
द्वक्तुं शक्तो भवेन्नकः नुपाधिसंयुतं ज्ञानं शृणु राजेंद्र सर्वदं २३ अहंतपः प्रभावेण प्रा
राजा तो विशेषतः शापानुग्रहणे राजन् समर्थः सर्वमंडले २४ ततो तिन तपसा पुक्तो भवं
तेन महामते अंतर्ज्ञानं समुत्पन्नं तत्र दृष्टा विशिष्टतास्य हं २५ ततो जडादिका नाना भूमै
यैः साध्यं तत्तः नानाब्रह्मविभेदेषु संस्थितो ब्रह्मधारकः २६ एवं क्रमेण राजेंद्र अस
त्स्वानंदगो भवं तत्र शांति सुखे सक्तो ब्रह्मभूतस्वभावतः २७ तस्मा द्वै दृ मयं दृं दृ दृ
शांतो महामुनिं व्यासं गत्वा प्रणम्यैव पृच्छेत्स्व हितप्रदं २८ ब्रह्मभूतस्वरूपं मे वद शो
तिमहामुने शिष्योहं ते महाभागतारयास्व भवार्णवात् २९ इति पृष्टो महायोगी मा
मुवाच महर्षितः ततो हं कथयिष्यामि गणेशज्ञानकारकं ३० व्यासउवाच शृणु

मीरः ४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पुत्रप्रवक्ष्यामिब्रह्मभूतस्वरूपकं शांतीनांशांतिरूपं तज्ज्ञातव्यंयोगसेवया ३१ स्वतनु
स्थानकंब्रह्मपरनोस्थानकंतथा तयोरभेदभावेयद्सत्स्थानंदनु च्यते ३२ तत्रामृ
तमयंपतत्सद्रूपंस्वस्वरूपकं तयोर्भेदभावेचानंतःस्थानंदनुच्यते ३३ त्रिभिर्हीनंत्रि
भिर्युक्तमव्यक्तंब्रह्मकथ्यते चतुर्णामेवसंयोगोस्थानंदोब्रह्मनुच्यते ३४ पंचभिर्गति
हीनंयद्योगवाचकंमतं नतत्रकस्यचिद्योगस्तस्यकुत्रापिपुत्रक ३५ संयोगा
योगयोर्योगो योगःशांतिप्रदायकः तद्वैगणराजःसज्ज्ञातव्योविबुधैःसदा ३६ ग
णां समूहरूपाश्चवात्यांनगदियोगतः अन्नादिब्रह्मरूपास्तेज्ञातव्यायोग
सेवया ३७ तेषांस्वामीगणेशानस्तंभजस्वविधानतः तदात्वंब्रह्मभूतश्चभविष्य
सिनसंशयः ३८ चित्तंपंचविधंप्रोक्तंतद्देवबुद्धिवाचकं चित्तमोहस्वरूपंयसिद्धि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रूपं वदति चं ३९ तयोः स्वामी गणा [illegible] धीरो मायाभ्यां क्रीडति प्रभुः पंचचित्तनिरोधे
नलभ्यते चित धारकः ४० अत चिंतामणिः प्रोक्तो वेदेषु पत्रपुत्रक चिंतयत्कामसमो
हं त्वं भव चिंतामणिस्ततः ४१ एवमुक्त्वा ददौ मंत्रमेकाक्षरं प्रभुः सविधं तं प्रणम्यैव
गतोहं स्वाश्रमे पुनः ४२ ध्यात्वा गणपतिं राजन्मंत्रजपपरो भवं ततः स्वल्पेनकालेन
शांतिं प्राप्तोहमेव च ४३ तथापि गणराजं तं पूजयं विशेषतः ततो मे दर्शयामास स्व
त्मानं विघ्नपः प्रभुः ४४ समागतं गणेशानं दृष्ट्वा विस्मितमानसः अपूजयं महर्षे प्रण
म्य तं पुनः पुनः ४५ अथ वेपनिषद्दः ससंस्तुतो गणनायकः भक्तिं दृष्ट्वा स्वकीयां
मे तद्दानं प्रचकार ह ४६ तदादि गणपस्योहं भजामि नित्यमादरात् तं भजस्व महा
राज ततः सर्वं शुभं भवेत् ४७ एवमुक्त्वा ददौ तस्मै मंत्रं सषोडशाक्षरं सविधिं मुनिमु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ख्यः सोंतर्द्धानमगम ततः ४८ राजा तिविस्मितो भूत्वा सपत्नीकः प्रणम्यतं स्वपुरे सस
मागत्य भजन्तं गणनायकं ४९ तत्रा हौ भाद्रमासे सा कृष्णा प्राप्ता चतुर्थीका तां कृ
तेन जनेन सर्वैः पुरवासिभिरादरात् ५० ततस्तेन प्रशस्तं तद्व्रतं कृतं विशेषतः प्युकृ
ष्टं चतुर्थ्यां च चक्रुः सर्वे धरातले ५१ व्रतपुण्यप्रभावेन राजा पुत्रसमन्वितः बभू
व रोगहीनास्तेजनास्तथैव भूपिप ५२ पुत्रे राज्यं परित्यज्य राजा निवृत्तिसंयुतः स
पत्नीको गणेशानं भजन्नित्यमादरात् ५३ अंते गणेशलोके स गत्वा ब्रह्ममयो
भवत् क्रमेण सर्वलोकाश्च ब्रह्मभूता बभूविरे ५४ एतत्ते कथितं भूप माहात्म्यं स
कटीभवं अन्यच्छृणु चतुर्थ्यास्त्वं पापघ्नं सर्वदं परं ५५ अंगे च धीरः कश्चिद्ब ध्र
भूव सर्वहिंसकः बाल्यात्प्रभृति रत्यंतं पापकर्मपरायणः ५६ दृष्ट्वा सा कृपपरो भूत्वा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कलहंसोकरोन्निश्चयः लोकानांलोभशीलश्चचौर्यद्रव्यंसमाददत् ५७ वनेगत्वाम
हापापीमार्गस्थान्राजघातनये ब्राह्मणादीन्विशेषेणनानापापपरोभवत् ५८ न
तस्यकर्मवक्तुंवैराक्षसेपापभीतिनः ग्रंथबाहुल्यतोभूपपरस्त्रीलालसोभवत् ५९
एकदावनमध्यस्थोभाद्रकृष्णचतुर्थीदिने वेलेप्राप्तेमहापापीनिराहारोबभूवह
ई० अकस्मात्तत्रसंप्राप्तोजनसंघोमहानृप भयात्तस्यप्रलीनोभूद्गुहायांधीव
रःसतु ६१ किंचिद्दिनावशेषेसजनसंघोगतोभवत् तदाबहिर्विनिःसृत्यगृहेतु
मनोदधे ६२ नप्राप्तंतेनदृष्टंनकिंचित्तदपिदारुणः स्वात्मनिधैर्यमास्थापमार्ग
संस्थावभूवह ६३ रात्रौसमागतोदृष्टःस्वगृहेराजसत्तम "चंद्रोदयेसुप्तेः सा
हूंभोजनंसचकारह ६४ पंचम्यांसर्पदृष्टेनमृतः पापेषुनिश्चयः तदपिगणराज

गं४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्यदूतानेतुंसमागमन् ६५ गृहीत्वा धीवरंतेनुगताः स्वर्वटकेपुरे गणेशानंसतं
दृष्ट्वा ब्रह्मभूतो बभूवह ६६ अज्ञानवत्तेनायंविधिहीनेनभूमिप ब्रह्मभूतो धी
वरश्च बभूवकिंवदामिरां ६७ एवंनानाविधाराजन्ब्रह्मभूताबभूविरे चतुर्थ्या
व्रतपुण्येनवक्तुंनैवप्रशक्यते ६८ इदंभाद्रपदेकृष्णचतुर्थीरजंशृणोतियः पठति
वापिमाहात्म्यंसर्वसिद्धिमवाप्नुयात् ६९ इतिश्रीमहापुराणेमौद्गले० च० ग० भाद्रकृष्ण
चतुर्थीमहात्म्यंनामसप्तविंशोध्याय २७ दशारथउवाच वदब्रह्मन्माहात्म्यं
यदाश्विनेकृष्णगंमहत् चतुर्थीरजंविशेषेणनक्तोहंभवामिवै १ वसिष्ठउवा०
इतिहासंप्रवक्ष्यामि सर्वसिद्धिप्रदापर्वं अत्रतेनमहाराजशृणुतस्तोभविष्यसि।
२ पार्वतीशंकराभ्यांचतपसाराधितोभवत् दिव्यवर्षसहस्रेणगणेशः प

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्रतांगतः ३ कार्तिकेयस्तथाज्ञातः स्वकार्यास्नेहकारकः ततश्चाप्रीतिरुत्पन्ना गणे
शोचत्तयोरभूत ४ कार्तिकेयोगणेशानंस्वदूतेनित्यमादरात विवाहोमेपुराणश्च
वापिस्मभविष्यति ५ एवंस्वदूतपत्नीवीक्ष्यपुत्रयोः पार्वतीशिवः विचारंचक्रतुस्त
त्रविवाहार्थमहामते ६ अथविघ्नेश्वरः साक्षाद्दूतरूपोनसंशयः शुभितश्च
तदभ्रष्टंकरिष्यति विशेषतः ७ साक्षात्सुत्रःमुत्पन्नःस्वंदूतंत्यज्यविघ्नपं ज्येष्ठं
विवाहयेच्चेद्वासेनानीःक्रोधितोभवेत ८ स्वपुत्रंत्यज्यसेनानींविवाहोनैवशो
भते अतःकपटरूपेणकर्तव्यंकार्यमुत्तमं ९ ततःशिवोगणेशानंस्वदूतंचैवाग्रेवी
दूत्वः धराप्रदक्षिणांकृत्वाय आदौसुसमागतः १० पूर्वंविवाहकंतस्यकरिष्या
मिनसंशयः ततस्तंगणनाथस्तुजगादवचनंहितं ११ ज्येष्ठंमांकिंपरित्यज्यवद

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सिद्धांकरप्रभो वेदहीनंतथास्तुमेभवदाज्ञांकरोम्यहं १२ स्कूलदेहध्रोहंमेवाहनं
मूषकोमतः पृथ्वीप्रदक्षिणंकर्तुं नराक्षोमिसदाशिव १३ एवमुक्त्वागणाधीशः
स्वगृहेसंस्थितोभवत् स्कंदोमयूरमारुह्यजगामहर्षसंयुतः १४ पृथ्वीप्रदक्षिणा
यांसरतःस्कंदःसवेगवान् गणेशोमायया तत्रचकारकौतुकंमहत् १५ पार्व
तींशंकरंपूज्यप्रदक्षिणांचकारसः उवाचशंकरंतत्रविवाहोमेविधीयतां १६
मातुःपितुःकृतायेनप्रदक्षिणासदाशिव पृथ्वीप्रदक्षिणातेनकृताशास्त्र
नसंशयः १७ श्रुत्वागणपतेर्वाक्यंपितःशंकरोब्रवीत् करोमितेविवाहंवै
क्रोधंमाकुरुपुत्रक १८ ततएकांतगंशंभुंपार्वतीप्रेमविह्वला उवाचकार्त्तिके
यंकिंत्वज्यदुर्द्धिःप्रमानितः १९ ततस्तांशंकरोवाक्यंजगादशृणुपार्वति अयं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कुटुम्बसर्वस्वं हरतिनात्रसंशयः २० अतः स्नेहं परित्यज्य परश्वधर्मसनातनं नायंपु
त्रो महादेवि ब्रह्मभूतः सामागतः २१ एवमुक्त्वा सतीं शंभुर्विवाहमकरोत्तरः ग
णेशस्य विधानेन तद्दयेन विदूयता २२ सिद्धे विवाहके पूर्णे कार्त्तिकेयः समागतः
तत्र विघ्नकरो विघ्नं चकार परमाद्भुतं २३ नारदः सहसागत्य कार्त्तिकेयमुवाच ह
विवाहकृत्यमेतस्य पित्रा मात्रा कृतं पुरा २४ यद्दित्वा वंचसेनानी कृतं कर्म जुगुप्सि
तं नावलोकयमुखं मातुः पितुश्चापि कयाचिदा २५ एवमुक्त्वा गतो विप्रो नारदः
कलहः प्रियः खं दीर्घनिःश्वस्य तस्मात्स पयोष्णीं शैलपर्वतं २६ ज्ञात्वा पुत्रस्य वृत्तां
तं पार्वती शंकरः पुनः तदर्थं तत्र शैलेतौ गतौ ज्ञात्वा पपालसः २७ क्रौंचेस्कंदं
स्थितं राजन् ज्ञात्वा पार्वती शंकरौ शोकसंविग्नचित्तौ तौ विलापं चक्रतुः पुरा २८ न

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

आजगाम विप्रेंद्रो मुद्गलः सर्वमुद्गलः तं दृष्ट्वा सहसोत्थाय पूजयामास तं मुनिं २ सुखा
सीनं महादेव उवाच शोकसंकुलः भगवन्सर्वतत्त्वज्ञ वद मे शोकभञ्जनं ३० स्कंदसं
योगदं पूर्णमुपायं तत्करोम्यहं रुरोद पार्वती तत्र तेनैतां मुनिरब्रवीत् ३१ मुद्गल उवा० त३
शृणु मे शृणु महाभाग त्वं सा शक्तिः सर्वविस्मयः विद्या रूपे पमाद्या सा शक्तिः सर्वार्थदा
यिनी ३२ तदपि कथयामि त्वां पुत्रो शास्त्र प्रकीर्तितौ द्विविधौ तत्र या प्राप्तं त्वत्समं
नैव दृश्यते ३३ योगाभ्यासेन विघ्नो ब्रह्मणां नापकः सतां। पुत्रः समाधिजः प्रोक्तश्चि
स्त:३ न्तामणिस्ततः ३४ देहः शक्तिमयस्तत्रात्मा त्वं पुरुष उच्यते तयोर्योगबलेनैव जन्मे
यते ब्रह्मपुत्रकः ३५ अर्द्धनारीश्वरस्त्वं च तस्माज्जातो गजाननः ब्रह्मभूतपदस्यासौ
पालको [illegible] नात्र संशयः ३६ भिन्ना शक्तिरियं ज्ञात्वा त्वं भिन्नदेहधारकः [illegible]

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भिन्नभावात्समुत्पन्नः पुत्रस्तस्कंदएवच ३७ देह
मौख्यकरः प्रोक्तः स्कंदः सर्वत्रसंमतः नृणांतिमौख्यकरश्चैवगणेशः पुत्रभावतः ३८ त
त्रचभिन्नभावेनमोहितोक्षिनसंशयः स्कंदस्नेहेनशंभोत्वमधिकंमन्यसेसदा ३९ नत
थाब्रह्म णि श्रद्धाधिकाविघ्नेश्वरे धनौत्तेनविघ्नसमायुक्तोजातोसिंभजस्वच तं ४
ब्रह्मणिस्नेहभावेनविषयान्निंदयन्स्थितः तदाविषयरूपास्तेस्वयंवशुभवंतिवै
४१ विघ्नेश्वरमनादृत्यस्कंदंविवाहसंपुतं आदौपशुपामिशात्त्वावेसंधृतंमानसेत्व
या ४२ तदेवनिष्फलंसर्वंकृतंविघ्नकरेणते विघ्नेशश्चसमुत्पन्नस्तस्मात्वंशरणंव्र
ज ४३ एवमुक्त्वामुद्गलस्तंजगामस्वेच्छयाचरन् शिवःशक्त्यायुतस्तत्रतेनसत्यमवत मन्य
त ४४ त्यक्त्वास्कंदभवंस्नेहंविघ्नेशमभजत्सदा तत्रदोसंकरोप्राप्तश्चिनीतांतो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प्रचक्रतः ४५ मायां भ्रांतिकरीं सर्वां भिन्नभावप्रमोहतः सत्वाशौक्तिश्च शांतिस्तौ
तौ बभूवतुः ४६ कस्यपुत्रस्य कामाराधितो कोभमदापकं कृतं विघ्नेश्वरेणैव तमावां
शरणं गतौ ४७ ततो विघ्नेश्वरेणैव कृतं कौतुकमादरात् बुद्धिभेदमयं तत्र स्कंदस्य बुद्धि
धारणा ४८ अहो मया निमुर्खेण त्यक्तौ पार्वतीशंकरौ द्वेषं गणपतिं नित्यं स्पर्द्धया
मिमहाप्रभुं ४९ शक्त्या शिवेन विघ्नेशस्तपसाराधितो भवत् सोयं पुत्रस्वरूपेण व
भूववरदानतः ५० स्वानंदवासकारी च सिद्धिबुद्धिपतिः स्वयं योगशांतिस्वरूपोयं
मुक्तानामिनमूर्खवत् ५१ एवं [redacted] विचार्य स्कंदः सयपौ कैलासमा
दरात् आदौ प्रणम्य विघ्नेशं पूजयौ सभक्तितः ५२ अथ पर्वशिरसातं संस्तुत्वा ततः सदा शिवं
उमां संपूज्य तत्पादप्रणनामाथ दंडवत् ५३ संमानितः सतैः स्कंदो तिष्ठत भक्ति

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

संयुक्तः तदा तावन्नगो भूत्वा नृपतियोगपरो भवत् ५४ विवाहार्थं शिवेनासौ प्रेरितस्तु
मुवाच ह स्त्रियं बंधक्रिंनाथेनेर्ष्यमिगणपेरतः ५५ अत्यागृह्य पुनः स्कंदो भक्तं
गणनायकं मायामुखं परित्यज्य तन्निष्ठः सुव भूवह ५६ एवं संकटहारिणपाश्चतु
र्थ्यां महिमाभूत कश्चितः नृपतिदः स्कंदसंमिल नकरो भवत ५७ अन्यच्छृणुम
हाभागचरित्रं पापनाशनं वंगदेशो द्विजः कश्चित्पापकर्मा बभूवह ५८ त्यक्त्वा
ब्राह्मणमार्गं समद्यपानरतो भवत् यवनीं समासाद्य यवनो भूत्महाबलः ५९
नाशयते मया तस्य कर्म पापमयं महत् कथने परदोषाणां दोषो भवति मा
नवः ६० कदाचिज्ज्वरसंयुक्तो बभूव तातिदूषणः तत्राश्विन भवा प्राप्ता कृष्णा च
तुर्थिका नृप ६१ तत्र तेन तु लान्तं च भक्षितं न भयान्नृप तं दुलानां तु लं पीतं चंद्रो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दपेसुपक्कजं ६२ चतोबहुगतेकाले ममारयवनोद्विजः तंगत्वब्रह्मभूतंवैगणेशाश्च
क्रिरेनृप ६३ एतादृशामहापापाद्वनपुण्यप्रभावतः ब्रह्मभूताबभूवुश्चकाकथा
विधिकारिणां ६४ एवंनानाजनाराजन्भुक्त्वाभोगान्यथेप्सितान् ब्रह्मण्यंते
गतास्तेनवक्तुंमयानशक्यते ६५ इदमाश्विनजापाख्यंमहात्म्यंयः शृणोतिवा
पठतेकृष्णसंकष्टयाः सर्वार्थंलभतेनरः ६६ इतिश्रीमहांत्यमाकुले०च०गन्धा
श्विनकृष्णचतुर्थीमहात्म्यं नामाष्टाविंशोध्यायः २८ दशुरथउवा० कार्त्ति
केकृष्णपक्षेयाचतुर्थीसंकटामता माहात्म्यंवदतस्माकंसर्वपापहरंपरं १ वसि
ष्ठउवाच० अत्रतेकथयिष्यामिचेतिसंहापुरातनं महाराष्ट्रेमहातेजाराजाभूत्वाद
मामिदः २ वेदवेदार्थतत्वज्ञश्चधर्मनिरतोभवत् षष्ठांशंराज्यलोकान्सोपालयत्

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पुत्रकान्यया ३ ऊपारसेन यायुक्तश्चतुरंगप्रमोदया पूर्णकोशः कुबेराभः शास्त्रास्त्र
पारगोबभौ ४ स्वबलेन नृपान्सर्वान्वशे कृत्वा महाबलः चकार वशगां पृथ्वीं समुद्र
तांविशेषतः ५ करदाद्तेरसर्वैराज्ञानसेवकाइव सामंताश्च महाराजनस्याज्ञावश
वर्तिनः ६ पुण्यवान्धर्मशीलश्च नानादानपरायणः देवविप्रातिथिप्रेप्सुः स्वदार
निरतोभवत् ७ पश्वादि नीतकस्तीर्थकारकः परवीरहा नानागुणयुतःसोपिवक्तुं
मयानशक्यते ८ स एवं वयक्षणात्यंतपीडितः पापरूपिणा अस्थिशेषोभवद्राजा
शोकाकुलोबभूवह ९ नानोपायाः कृतास्तस्य शांतये चनसोभवत् शांतस्तु तो
महाराजस्तीर्थयात्रापरोभवत् १० नानातीर्थानिराजासौचकार भक्तिसंयुतः पीड
यानेवमु क्तोभूत्ततोदुःखितेनसः ११ देवार्चनंविप्रांश्चकारभावयुतः तथापिरोग

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

संयुक्तोराजाधिकोबभूवह १२ ततःशांतिधरोराजावैराग्येनिदधेमनः राज्यंत्यक्त्वा
प्रधानेषुसस्त्रिकःसवनंययौ १३ बभ्रामवनगोभूत्वायत्रतत्रमहीपतिः ततोमंक
णकंविप्रंददर्शयोगिसत्तमं १४ तंदृष्ट्वानिपपातोर्व्यांभूजांरुरोदभूमिपः ततस्तंमुनि
मुख्योसौजगादरूपयायुतः १५ मंकणकउ० राजन्शृणुमहाभागयेनत्वंरोगसंयु
तः बभूवतद्घंसर्वंकथयामिनृपाधम १६ राज्येतेव्रतमुख्यंपत्नीचतुर्थिसंज्ञितं
तेनत्वंपापसंयुक्तोगच्छसिनरकेखलु १७ सर्वादौतद्व्रतंकार्यंनित्यवद्राजसत्तम स
र्वसिद्धिकरंपूर्णंचतुर्विधफलप्रदं १८ तद्व्रतेनविहीनस्त्वंनानाधर्मपरायणः च
तुःपदार्थहीनत्वान्निष्फलोसिनृपाधम १९ एवमुक्त्वाचमाहात्म्यंचतुर्थीसंभवं
मुनिः श्रावयामासतस्मैतच्छ्रुत्वासोपिमब्रवीत् कर्दमनुवाच धन्यंमेजन्मक

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

र्माहि त्वदंघ्रियुगदर्शनात् व्रतस्य श्रवणाद्दन्यत्कृतकृत्योनसंशयः २१ दयानिधे
गणेशस्य स्वरूपं वद विस्तरात् सर्वदेवाधिदेवं तं भक्तिष्यामि रंतरं २२ मंकणकमु नि२
गणेशस्य स्वरूपं पत्कृपितं शंकरेन तत् नयाप्युपाधिसंयुक्तं वदामि शृणु कर्दम २३
सं४ पुराहं पत्रभक्षः सन्तपस्तिष्ठितो भवं बहुकालगते हस्ते विद्धो मे कंटकेन च २४
तदा पत्ररसस्तस्माच्छ्रावकिंचिदपाहो दृष्टा विस्मितचित्तोहं नृत्यं चाकरवं तदा
२५ अहो देवा गुणं कुत्र रुधिरं मेस्वभावजं पत्रभक्षप्रभावेण रसस्त्वयतिहस्तक
२६ ततो नृत्यस्य वेगेन कंपितं सचराचरं मदीयतपसा युक्तं देवाः शंकरमापयुः २७ प३
शंकरः सर्वदेवैश्चागत्य मामब्रवीद्वचः किं नृत्यसि महाभाग पत्रजप्रभे कौतुकं महत्
२८ इत्युक्त्वा चृटिकातेन कृतात्पारसस्य मे भस्मरूपं कृतं भूपतितोति विस्मितो भ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वं २९ त्वक्कानत्यं महेशानं प्रणम्यस्तोमितत्क्षणात् अंतर्द्धीयस्वमात्मानं शंकरः स
गतो भवत् ३० मयामनासिराजेंद्र संधृतं शंकरा त्परं विघ्नेनान्यथाकर्तुमकर्तुंक
र्तुमीश्वरः ३१ दर्शयित्वातपं सत्यमतो ज्ञानमकृतं महत् रसगं सर्वगः सोपि ब्रह्माका
रः प्रदृश्यते ३२ त्वक्कविष्णुं महेशस्य ज्ञाने निरतो भवं क्रमेणयोगयुक्तो हंतपश्य
त्वाश्रमेरतः ३३ जडादिकामयायोगभूमयः क्रमिता ततः क्रमेणसंत्रे हेसंस्थो भवं
तमोहवर्जिते ३४ तत्रतत्र महीदेशे भ्रमितो योगधारकः सहजं ब्रह्ममोहेनहीनंद
ष्टं मयातत ३५ स्वाधीनं साहजं ब्रह्म नयोग्यं शां ति देपरे ब्रह्मणिते नभ्रांतोहं सूर्य
स्यशरणं गतः ३६ प्रणम्यसोरमागेणस्तोत्रेणसंस्थितो मया प्रसन्नो मांवदत्तत्रव
रंवरयचेप्सितं ३७ ततोहमवदं सूर्यं वदशांतिप्रदं प्रभो साहजंमोहहीनत्वात्स्वा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

धानेनैव शांतिदं ३८ ततो मामब्रवीत्सर्पः प्रसन्नो भक्तिपंचितः गणेशं भज भा
वेन तदा शांतिमवाप्स्यसि ३९ असच्छक्तिश्च सत्सर्पः समो विघ्नुर्महामुने सहजः
शंकरः प्रोक्तस्तेषां योगगणेश्वरः ४० चतुर्णां चैव योगेन तस्यानंदः परिकीर्तितः अ
योगः पंचभिर्हीनः तत्र निर्मापिकेचभौ ४१ संयोगे माययायुक्ता योगे माया
विवर्जितः तयोर्योगे स शांतिदो गणेशो ब्रह्मनायकः ४२ चित्तरूपा महाबुद्धिः पंच
धापरिकीर्तिता चित्तमोहप्रदा सिद्धिस्ताभ्यां क्रीडति विघ्नयः ४३ चित्तमोहयुतं
विप्रयोगेन त्यज शांतिदं चिंतामणिं भज स्वस्वयोगी वंद्यो भविष्यसि ४४
एवमुक्त्वा ददौ मंत्रं मत्स्यं षडक्षरं प्रभुः सविधेतेन मत्कृत्वा तूष्णीमेव समागमं
४५ तत्र विघ्नेश्वरं भक्त्या भजामि नित्यमादरात् ततः स्वस्मै न शांतिस्तो भवंयो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गस्यसेवया ४६ तथापि गणराजेंतं पूज्य मंत्र परायणः अ भजंतेनसंतुष्टः प्रत्य
क्षं प्रपयौ स्वयं ४७ मयासंपूजितो भक्त्या स्तुतो नानाविधैः स्तवैः मत्यं दत्वा दृढां भक्ति
मंतर्द्धानं चकार ह ४८ तदारभ्य महीपाल गाणपत्यो ह्यमादरात् भजामि तं गणेशा
नं स्वछंदेन महामते ४९ एवमुक्त्वा ददौ तस्मै कर्दमाय षडक्षरं मंत्रं विधिपूर्वं वि
प्रो गणेशस्य कृपायुक्तः ५० अंतर्द्धानं चकारापि मंकणको महामुनिः राजा ह पस
मायुक्तः स्वर्गं प्रत्यपद्यत ५१ तत्रादौ कार्तिकमासि कृष्णाचतुर्थिका गता तां चक
रपुरस्थे श्च जनैर्हर्षयुतो नृपः ५२ ततो भूपेन विख्यातं कृतं व्रतमनुत्तमं शुक्लकृ
ष्णचतुर्थीजं चक्रुर्व्रतं जना भुवि ५३ रोगहीनः स राजर्षिर भजद्गणनायकं ज
नावंध्यादिहीनाश्च भजंते भावसंयुताः ५४ पुत्रे राज्यं परित्यज्य वनं ययौ सम

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्त्रिकः तत्र विष्णोश्वरं भक्त्या भजद्दनन्यचेतसः ५५ अंते स्वानंदगो भूत्वा ब्रह्मभूतो
बभूवह क्रमेण भूमिसंस्थाप्तब्रह्मभूताबभुविरे ५६ एवं व्रतस्य माहात्म्यं कथितं
तेनृपोत्तम अन्यत्वं शृणु भावेन कार्तिके संभवं परं ५७ चांडालः कोपि पापात्मा
हिंसायांतत्परोभवत् जघान ब्राह्मणानन्यान्जंतून्वनसमाश्रितान् ५८ परस्त्रि
यवने दृष्ट्वा भक्तांहृत्संयुतः एवं नानाविधं पापं चकार दुर्मतिः सदा ५९ क
दाचित्कार्तिके मासि चतुर्थ्यां वनमाश्रितः कृष्णायांतत्र सर्पेण दष्टः पापपराणः
६० ततोतिभयसंयुक्तः स्वगृहं प्रत्यपद्यत तत्रोपायाः कृतानानास्वजनैर्विषहार
काः ६१ तथापि विषबाधा च नजहौ तं सुदुर्मतिं ततश्चंदोदये किंचित्सावधा
नोबभूवह ६२ तत्रान्नं भक्षयित्वा स पुनस्तद्गरलेन च व्याकुलः पतितस्तत्र ग

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तच्चेष्टोत्पन्नो भवत् ६३ पंचम्यां समृतः पापी ब्रह्मभूतो बभूव ह व्रतपुण्यप्रभा
वेणैनद्भुतमिवाभवत् ६४ एवं नानाविधाजन्मतपुण्यप्रभावतः ब्रह्मभूता
मया वक्तुं शक्यं तेन बभूविरे ६५ एतत्ते कथितं सर्वं माहात्म्यं कार्तिकेन्प संकथ्या
पाः पठति यस्तु शृणोति तस्य भवेत् ६६ इति श्रीमदांतेमोद्भले० च० ग० कार्तिक
मासचतुर्थ्यां माहात्म्यनामैकोनत्रिंशो ध्यायः २९ दृष्टार्थ उवाच मार्गशीर्षे च
कृष्णायाश्चतुर्थ्यां वदमानद माहात्म्यं सर्वदं स्वामिन्पेनतस्तो भवाम्यहं १ वशि
ष्ठ उवाच इतिहासं पुरावृत्तं कथयामि सविस्तरं राजा बभूव तेजस्वी हरिश्चंद्रः
प्रतापवान् २ अयोध्यायां स्थितः सोपि नानाधर्मपरायणः तस्य पुण्येन तु
ल्यं तु न बभूव धरातले ३ सदा सद्गुणसंपुक्तो यज्वा कर्मपरायणः पद्म

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चपते विपस्तत्तद्दा तिहर्षतः ४ ततस्तं छलितं योगी विश्वामित्रः समाययौ सर्वरा
ज्यं नृपस्यैव जग्राह दानमार्गतः ५ राज्यभ्रष्टं नृपं कृत्वा परप्रांते गतं पुनः नानाभि
षेणतंत्रा छलत्सम निसतमः ६ ततः सोपि नृपोत्यंतं धर्मयुक्तो बभूव ह न च चा
लाति दुःखैश्च संयुक्तः परमार्थवित् ७ तत्रैव कदाचन्न पृथ्वीसामागतो कृ
ष्णानृपः क्षुधायुक्तो बभूव तृषायुतः ८ छलितो मुनिना त्यंतं ततश्चंद्रोदयो भ
वत् तत्रान्तं भक्षयामास राजेंद्रो देवयोगतः ९ पंचम्यां बुद्धिसंभेदो विश्वामित्र
स्य चाभवत् तज्ज्ञात्वा विस्मितो योगी पवि चारत्स्वचेतसि १० ततस्तेन व्रतं त
त्र ज्ञातं राज्ञा सुतेमह तत् प्रत्यक्षं वरदो भूत्वा हरिश्चंद्रमवाचह ११ कुरु रा
ज्यं महाबुद्धे शृणु मे परं वचः तव राज्ये च तत्पृथ्वी जंबूतं न शंव भुवह १२ तेन त्वं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पाडयायुक्तः प्रजातोसिनृपाधम अहंसंक्षुभितोवापितद्दर्पेनात्रसंशयः १२ सर्वाद्दौत
दूतंकर्मचनृपतद्प्रदंनप नित्यवन्नात्रसंदेहः सर्वसिद्धिप्रदापकं १४ त्वयानानावि
धंपुण्यंकृतंविधियुतंमहत् तत्सर्वंनिष्फलंजातंव्रतहीनप्रभावतः १५ जनैःसर्वैर्महा
राजनरकेत्वंप्रपत्स्यसि अधुनाज्ञानतोमुख्यंव्रतंत्वयाकृतंमहत् १६ तेनाहंप्रीति
संयुक्तः कृतोवेराजसत्तम तत्कुरुष्वमहीपालजनैःसौख्यमवाप्स्यसि १७ एवमुक्त्वा
स्मे ६ दद्दौत मंत्रमष्टाक्षरं मुनिः सविधंगणराजस्यसोपितंपुनरब्रवीत् १८ हरिश्चंद्र
गणेशस्यस्वरूपंमेवदसर्वज्ञतेनमः व्रतस्यैवप्रभावंतंविधिंचैकंमहामुने १९ विश्वामि
त्रउवाचगणेश्वरस्यमाहात्म्यंश्रृणुमंक्षेपतोनृप एक एवगणेशोयंसर्वेतस्यगणाः
एकी १ स्मृताः २० मनोवाक्कायैर्विश्वंतद्देवगणनायकं नानाभावसमायुक्तंवक्तुंमयानशा

मु ३

१२०

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

क्यते २१ मनोवाणिवीहि नंयन्त्रा नाव्रत्यप्रवाचकं गणरूपंतु विज्ञेयंवेदेपमुनिमहीपते
२२ सिद्धिर्भ्रांतिकरिप्रोक्तंबुद्धिर्भ्रांतिप्रदानृप ताभ्यांक्रांतिविहीनाश्चिते चिंतामणि
स्थितिः २३ तंभजस्वविधानेन तदाशांतिमवाप्स्यसि राज्यकर्तापियोगीनांवंघस्त्वं
प्रभविष्यसि २४ चित्तंपंचविधंप्रोक्तंतत्र मोहश्चपंचधा समोहंचित्रमुत्सृज्य
चिंतामणिर्भविष्यसि २५ एवमुक्त्वाव्रतस्यैवमाहात्म्यंमुनिपुंगवः आचचक्षे मासतः
सोमतत्श्चांतर्हितोभवत् २६ विश्वामित्रंगतंज्ञात्वाराजाहर्षसमन्वितः अयोध्या
यांपयोवेगात्प्रधानैरनुमोदितः २७ नागरैःसह यामीचचकाव्रतमुत्तमं शुक्ल
कृष्ण चतुर्थ्यंगणेशभजनेरतः २८ सर्वत्रैवप्रशांतंतद्भूतंचकारहर्षतः भूमि
संस्थाजनाः सर्वेचक्रुर्व्रतंविशेषतः २९ नानेनसदृशं किंचित्सर्वदंव्रतमुत्तमं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ततो रोगादिभि र्हीनाबभुवुर्हर्षसंयुताः ३० राजा गणपतिं नित्यमभजन्नान्यचेतनः पुत्रे
राज्यं विनिक्षिप्य ययौ वनं च सस्त्रिकः ३१ तत्रैव गणराजं सोभजत्सुतपसा युतः शांतिं प्राप्ता
विशेषेण योगी बभूव पार्थिवः ३२ अंते स्वानंदगो भूत्वा गणेशे लीनतां गतः एवं बलस्य मा
हात्म्यं कथितं ते जनंदन ३३ जनाः सर्वे क्रमेणैव ब्रह्मभूता बभूविरे चतुर्थ्यां व्रतते नैव
पुण्येन परमेण ते ३४ अन्यच्छृणु महीपाल मालवे नगरं महत् कर्णनाम्नी च तत्रासी
द्दैत्यानरविमोहिनी ३५ लोकान्सा हावनैर्मोहयामास तत्क्षणात् नाना जनाः स्वधर्मं
वै त्यक्त्वा भवन्तदात्मकाः ३६ स्वस्त्रियं परित्यज्य तत्रतिष्ठास्तेव भुविरे मद्यमांस
रताः सर्वे कृतास्तया नराधिप ३७ ब्राह्मणादय एवंते भ्रष्टा जाता विशेषतः चौ
र्यादिकर्मसंयुक्ताः किं वक्ष्यामि महामते ३८ कथ्येन परदोषाणां दोषी भवति मानद ।

भावे-४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तादृशानुसावेस्यापापरूपातिदारुणा ३९ नानाजनैर्युतारजन्तरकेकृतनिश्चया ।
तविरामंचकारापिनराणांमोहनेकदा ४० एकदाज्वरसंयुक्तामार्गशीर्षेबभूवच च
तुर्थ्याकृष्णपक्षेसादाहेनपीडिताभवत् ४१ तत्रतयाजलात्नंनज्वरभयात्यभक्षि
तं चंद्रोदयेचभक्षयापिपथ्यंतंदुलसंभवं ४२ पंचम्यांसामृतातत्रब्रह्मभूताबभूवह
व्रतस्यैवप्रभावेणपतिप्राणांसहायिनी ४३ एवंनानाजनाराजन्ब्रह्मभूताबभूविरे तत्र
तेकतिवैब्रुयांनालंवर्षयुतैरपि ४४ मार्गशीर्षेचतुर्थ्यायन्माहात्म्यंकथितंपरं पठ
नाच्छ्रवणात्सर्वसिद्धिर्भवतिसत्यहो ४५ इतिश्रीमदांतेमोहुत्ते० च० मार्गशीर्षकृष्ण
चतुर्थीमाहात्म्यंनामत्रिंशोध्यायः ३० दशरथउवाच योकृष्णचतुर्थ्यास्तुमा
हात्म्यंवदमोगुरो नतृप्यामिकथांशृण्वन्सर्वसिद्धिकरीपरा १ वशि० ४३० इतिहासं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प्रवक्ष्यामि पुरातनभवं महत् राजा वीरसहो नाम बभूव हस्तिनापुरे २ बलवान्नीति
युक्तश्च राज्ञ्यास्त्वपरो भवत् धर्मशीलो वदान्यः समान्यमान नाम ता भूरि ३ नाना
दानरतश्चापि वंध्यदोषपुत्तो भवत् तदर्थं पुत्रसाध्यापदेवसेवापरो भवत् ४ ब्राह्म
णैः पुत्रकामार्थं पुत्रिणामिष्टिमाहरत् तदपि नैव लेभे सपुत्रवंशविवर्द्धनं ५ तीर्थेषु
त्रादिकेष्वनेनानधर्मानकारयत् स्वयं पूजापरो भूत्वानलभे सं चिंतितः ६ ततो निदु
खितो राजा स्वस्त्रा राज्यं वने ययौ सस्त्रीकस्तमसाः सशोकैः पीडितो भवत् ७ महा
वनांतरं गत्वा दुःखशोकसमन्वितः सिंहव्याघ्रादिकान्दृष्ट्वा भयहीनश्चचार ह ८ त
त्राजगाम योगींद्रस्त्रितो नाम महामुनिः तं दृष्ट्वा प्रणनामादौ कृतांजलिः पुरस्थितः ९
तेन पृष्टश्च वाचासौ निर्जं सर्वं महायशाः रुरोद तं महायोगी जगाद करुणायुतः १०

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्रितउवाच एऽपेतेनपरा ईलव्रतं नष्टं चतुर्थ्या ज्ञं सर्वसिद्धिकरं पूर्णेतेनवंध्यो
सिनिश्चितं ११ सर्वादौतत्स्वकर्तव्यं चतुर्वर्गफलप्रदं तदाकर्मकृतंसर्वंचतुःपदप्रदं भ
वेत् १२ नाना धर्मपरस्त्वेतेज्ञानात्तेषैवमानद फलहीनप्रभावेण पतिष्यंतिपरोर
वे १३ एवमुक्त्वाचतुर्थ्यास्तु माहात्म्यंमुनिसत्तमः श्रावयामा ससंपूर्णेततस्तमत्र
वीन्नृपः१४ वीरसहउ० गणेश्वरस्यमाहात्म्यंवदमेकरुणानिधे एतादृशंव्रतंयस्य
तंभजिष्यामिनित्यदा १५ त्रितउवाच गणेशस्यस्वरूपंपदुःखनाशंकथंभवे
त्॥ उपाधियुक्तभावेनकथयामिशृणुष्वतत् १६ अहंपुरातपोयुक्तःशापानुग्रहणेश
मः एकोद्वितश्चमेराजन्भावरौविषयायुतौ १७ ताभ्यांयद्वार्थमेवाहंगतोराजामहात्म
नः एकोद्वितश्चमेराजन्भावरौविषयायुतौ १७ ताभ्यांयद्वार्थमेवाहंगतोराजामहात्म
नः अभवंकारं त्वांस्वगृहेगंतुमुत्सुकः १८ दक्षिणापथमिर्युक्तंविपुलैर्मार्गसंछि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तं भ्रातरौ लोभसंयुक्तौ कुपे क्षिप्त्वा प्रजग्मतुः १७ जलहीनि हि कुपे हं पतितः खेदसंयु
तः तत्र मानसिकं पद्मकरं हि तावहं २० आजग्मुस्तत्र देवा द्याहविर्भागार्थमा
दरात् मया संपूजिताः सर्वे तृप्ताः संहर्षिता बभुः २१ ईप्सितं मे मराः सर्वे वरं ददुर्भ
विष्यति ततः कुपात्त्वमा सर्वे वहि क्षिप्त्वा प्रजं रे २२ ततो हं याचये त्वान्यं नृपं गो
भिः समन्वितः स्वाश्रमं गम्य हर्षेण संस्थितस्तप आचरं २३ ततो नितपसा ज्ञानं
सर्वगं मे भवत्ततः तप स्सञ्चयोगेन भूमिसाधनको भवं २४ जडोन्मत्तपिशाचा
द्या भूमयः साधिता मया अंते ब्रह्मणि गो नि ष्ठं स्वमात्मकेस्व शांतिदे २५ आश्र
मे हर्षयुक्तो हं ततो मुद्गलमागतं योगाद्वेदितं नित्यं तं दृष्ट्वा प्रणतो भवं २६ पूज
यि त्वा सुविश्रांतं पृच्छामि तं कृताञ्जलिः शांतियोगं वद स्वामिन् शांतिभ्यः शांतिदा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पकं २७ मुकुलनुवा० अस्य शक्तिश्च सत्सूर्यः समोविष्णुर्महामुने अव्यक्तः शंकर
स्तेषां संयोगगणपो भवेत् २८ संयोगो मायया युक्तो गणेशो ब्रह्मनायकः अयोगो माया
हीनो भवति मुनिसत्तम २९ संयोगायोगयोर्योगो योगो गणेशसंज्ञितः शांतिभ्यः शां
तिदः प्रोक्तो भजन्तं भक्तिसंयुतः ३० एवमुक्त्वा गणेशस्य दद्यो मंत्रं समूलः एकाक्ष
रविधयुतं ततः सोंतर्द्धितो भवत ३१ ततो हं गणराजं तं भजे सर्वं भावतः ते नशांतिसम
पुत्रश्च रामित्यकृतो भयः ३२ न गणेशात्परं ब्रह्म न मंत्रात्परं कर्म ज्ञानं न गण
पात्परं ३३ न गणेशात्परं योगो भक्तिर्न गणपात्परा तस्मात्स सर्वपूज्योयं सर्वदो
सिद्धिदायकः ३४ गणेशानं परित्यज्य कर्मज्ञानादिकं चरेत् तत्सर्वं निष्फलं
याति भस्मनि प्रहुतं यथा ३५ सर्वांस्त्यज्य गणेशानं भजन्ते नन्यचेत नः सर्वसि

सरलप्रानगतोपुरा ४५

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

द्विलमेत्स योब्रह्मभूतः सकथ्यते ३६ एवमुक्त्वा चितस्तस्मै ददौ मंत्रं दशाक्षरं विधि
युक्तं ततः साक्षाद्दत्तर्द्धानं चकारह ३७ राजा वीरसहो राजन्हृष्टितः स्वपुरं ययौ
प्रधानैर्नागरैः सर्वैर्मानितः संस्थितो भवत् ३८ तत्रादौ पौषगां कृष्णां सतुथीं तां
समागतां चकार स्वपुरस्थैः सविधिपूर्वं सुहर्षितः ३९ प्रश्नास्तं तद्व्रतं तेन कृतं स
र्वत्र भूमिप सुकृष्णचतुर्थीं जं व्रतं चक्रुर्जनाभुवि ४० ततः पुत्रं महाशूरं
नीतिज्ञं धर्मसंयुतं लेभे नानागुणैर्युक्तं जनाः संहर्षिता बभुः ४१ रोगादिभिर्विनि
र्मुक्ता हृष्टपुष्टाश्च ते भवन् एवं तत्र च जातुथीं जं माहात्म्यमवदन्जनाः ४२
पुत्रे राज्यं समास्थाप्य राजा निर्वृत्तिधारकः सस्त्रिको गणनाथं तमभजद्भावसंयु
तः ४३ अंते ब्रह्ममयः सोपि बभूव व्रतपुण्यतः क्रमेण भुमिसंस्थास्ते ब्रह्मभूता

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वभुविरे ४४ एवंव्रतस्य माहात्म्यं कथितं ते नृपोत्तम अन्यच्छृणु महाभाग पापना
शकरं महत् ४५ गौडे कश्चिद्वणिक् पापी लोभपुक्तो बभूव ह द्रव्यार्थं पितरं सोपि
जघान विषदोषतः ४६ मातरं सतथा दुष्टो मार्गे नालाजनो लथा वणिजो विषयो
गेन मारयामास नित्यदा ४७ एवं बहुधनो जातः परस्त्रीलालसो भवत् मद्यमांसप
रो भूत्वा सतीसंगेषु लालसः ४८ नानाभिषेणादुष्टात्मा सतीर्दूभक्तिवेगतः परस्त्रि
बं-८ यस्तत्तो राज्ञा धृतं स्मृतादितो भवत् ४९ निगडैः दितो दुष्टः संस्थितो राजवेश्मनि।
दैवयोगेन पौषी सा प्राप्ता कृष्ण चतुर्थिका ५० तस्या मन्त्रादिभिर्हीनः स्थितो दुःख
समन्वितः चंद्रोदये रक्षकैर्यं दृतमन्त्रमभक्षयत् ५१ पंचम्यां राजदूतैः स मूले
प्रोतो ममार ह ब्रह्मभूतः सर्वज्ञातो व्रतपुण्यप्रभावतः ५२ एवमज्ञानसंयुक्तज्ञा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नयुक्तावभुविरे ब्रह्मभूताव्रतस्थेचप्रभावेणमहामते ५३ तत्रैवकलितेराजंकथया
मिविशोषतः नवक्तुंशक्यतेतस्माद्दुक्तंसंक्षेपतोमया ५४ इदंपौषेचसंकृष्यामाहा
त्म्यंसंशृणोतियः पठतिशुभदंतस्यभविष्यतिनिरंतरं ५५ इतिश्रीमहातेमोद्भवेच
गयोषकृष्णचतुर्थीवर्णनंनामैकत्रिंशोध्यायः ३१ दशरथउवाच मलमासेच
संकष्याश्चतुर्थ्यावदमानद माहात्म्यंप्रीतिदंपूर्णंतन्मेदंकृपानिधे १ वशिष्ठ
उवाच आंध्रदेशेमहाराजाबभूवैवतांतरे धर्मदत्तइतिख्यातोनानाधर्मपरायणः
२ पञ्चविंशतिकोत्पंतंनातिशोखिलतोषकृत् षष्टिशाग्राहकःसोपिप्रजापा
लनतत्परः ३ जलोदरयुतोकस्माद्भवन्मानदायकः सार्वभौमोतिपापेनग्र
हीतःसर्वशास्त्रवित् ४ नानोपायाःकृतास्तस्यशांतयेनृपसत्तम तथापिरो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ग निर्मुक्तो न बभूव महीपतिः ५ तुलादानादिकानि समहादानानि पीडितः चकार त
दपि रोगयुक्तो त्यंतं प्रजायते ६ तीर्थानि भ्रममाणो सः चकार विधिसंयुतः देवता
रा धनं राजा नरोगवर्जितो भवत् ७ ततो ति दुःखितो राजा जलेनैवात्मघातनं विषेणाक
र्तुमुद्युक्तो भवन्जनाः सुविह्वलाः ८ ततो कस्मान्महायोगी चाष्टावक्रः समाययौ त
द्देहं नमस्कृत्य पूजयामास बांधवैः ९ भोजितं तं प्रणम्य कृत्वा करपुटं नृपः ध
र्मदत्तनुवाचासौ विनयावनतो भवत् १० धर्मदत्तनु० धन्योस्म्यनुगृहीतोस्मि स
फलो मे भवो भवत् तव दर्शनतो विप्र साक्षाद्योगीश्वरस्य तु ११ आत्मघातेहमुद्यु
क्तं त्वत्तेदर्शनं महत् प्राप्तं पुण्यसमूहेन नरकं न भविष्यति १२ वसिष्ठ उवाच एवं
वदंयुक्तो योगींद्रसत्तमः उवाच तं महाराजं दयया करुणानिधिः १३ अष्टावक्र०

४ तमानंद

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

किमर्थं देहघातस्त्वमुद्घोतोसि महामते रोगदुःखविनिर्मुक्तो भविष्यसि न संशयः
१४ तवराज्यं महीपाल चतुर्थं व्रतमुत्तमं नष्टं तेन महोग्रेण पापेन संयुक्तो भवान्
१५ राज्ञा राष्ट्रकृतं पापं त्वया प्राप्तं तथैव तत् त्वमपि व्रतसंहीनः पतितोसि न पाध
म १६ सर्वहीनं कृतं कार्यं चतुर्वर्गफलप्रदं तद्राज्यं कर्मकृतं राजन्फलपुष्पं भवेत्किल
१७ त्वया धर्मयुतं कर्म कृतं नानाविधं तथा चतुःपदार्थहीनं तज्जनैः कृतं बभूव
ह १८ सर्वैः सहजनैराजन्नरके त्वं पतिष्यसि तदर्थं व्रतराजं तत्कुरु सर्वसमन्वि
तः १९ एवमुक्त्वा चतुर्थार्थं यन्माहात्म्यं मुनिसत्तमः श्रावयामास तस्मै स करुणा
युतचेतसा २० श्रुत्वा माहात्म्यमुत्तमं स धर्मदत्तः सुविस्मितः उवाच तं हि योगींद्रं
हर्षयुक्तेनचेतसा २१ धर्मदत्त उ॰ पूर्वपुण्यं महन्मे स्ति कथितं तेन वाक्यतः तेने

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गनिर्मुक्तो नबभूव महीपतिः ५ तुलादानादिकानि समहादानानि पीडितः चकार त
दपि रोगमुक्तो त्यंतं प्रजापते ६ तीर्थानि भ्रममाणैः स चकार विधिसंयुतः देवता
राधनं राजा नरोगवर्जितो भवत् ७ ततोतिदुःखितो राजा जलेनैवात्मघातनं विषेणाक
र्तुमुद्युक्तो भवन्नजनाः सुविह्वलाः ८ ततो कस्मान्महायोगी चाष्टावक्रः समाययौ त
द्देहं तं नमस्कृत्य पूजयामास बांधवैः ९ भोजितं तं प्रणम्यैव कृत्वा करपुटं नृपः ध
र्मदत्त उवाच सो विनयावनतो भवत् १० धर्मदत्त उ० धन्योस्म्यनुगृहीतोस्मि स
फलो मे भवो भवत् तव दर्शनतो विप्र साक्षाद्योगी स्वरस्यतु ११ आत्मघातेहमुद्यु
क्तं त्वत्तो दर्शनं महत् प्राप्तं पुण्यसमूहेन नरकं न भविष्यति १२ वसिष्ठ उवाच एवं
वदन्नुक्तो योगींद्रसत्तमः उवाच तं महा[illegible]ड्दयपाकरणानिधिः १३ अष्टावक्र०

× तमानंद

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दृग्व्रतं विप्र श्रुतं मया महाद्भुतं २२ अधुना विघ्नराजस्य स्वरूपं मेदयानिधे कथयस्व स
दृष्टेषु भजिष्यामि महाप्रभुं २३ नरमान्यं च रिक्तं तस्य देवा पस्यपत पस्य दृग्व्रतम् धि-
स्वं सर्वसि द्धिप्रदं भवेत् २४ अष्टावक्र उ० धर्मदत्त महाभाग शृणु त्वं गणपस्य प
त स्वरूपं कथयिष्यामि योगशांतिमदायकं २५ निर्गुणं गजवाच्यं पद्मह्म मस्तकं वच
त स्य सगुणं कं ब्रह्म देहो योगगजाननः २६ सिद्धिर्भ्रांति स्वरूपा सा बुद्धिर्भ्रांति धरा
भवत् ताभ्यां क्रीडति विघ्नेशो माया भ्यां परमार्थतः २७ स्वसंवेद्येन योगेन लभ्यते दर्शनं
महत् तेन स्वानंदवासी स कथ्यते योगीभिः प्रभुः २८ संयोगे यंगकारस्तो योगो णकार
वाचकः तयोः स्वामी गणेशानं शांति योगेन लभ्यते २९ पंचधा चित्तवृत्तिर्यात स्यां
मोहरूपं च धा स मोहं चित्तमुत्सृज्य लभ्यते चित्तचालकः ३० तं भजस्व महाभा

* तेनायं गणनाथस्तु चिंतामणिरिति स्मृतः ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गतदारांतो भविष्यसि ३१ एवमुक्त्वा ददौ तस्मै मंत्रं मालात्मकं प्रभुः सविधं धर्म
दृत्तापत्ततः सोऽतिहृष्टो भवत् ३२ राजापि हर्षसंपूर्णो बभूवातितरांततः धन्यमात्मा
नमेवं समन्यते भाग्यगौरवात् ३३ तत्रादौ मलमासे पाचतुर्थीहमपक्षगां समा
गतोजनैराज्ञातांचकार विधानवित् ३४ ततस्तेनव्रतेमुख्यंसर्वत्र संप्रकाशितं त
तोजनाव्रतंचक्रुर्भूमिस्थापत्रतत्रते ३५ ततोरोगविनिर्मुक्तो धर्मदत्तो बभूवह
जनाःसर्वेतथाहृष्टाबभूवुरोगवर्जिताः ३६ नित्यंगणपतिंराजाहनन्यमानसःग
णेशप्रीतयेनानादानानिसदादौस दा ३७ ततोराज्यंस्वपुत्रेसंस्थाप्यैकांतसंस्थि
तःसस्त्रिकोगणनाथंतमभजद्ध्यानमार्गतः ३८ अंतेजगामविघ्नेशांत नः
सबभूवह जनासर्वेक्रमेणैवब्रह्मभूतावभूविरे ३९ एवंव्रतस्यमाहात्म्यंसर्वे

मजा ४

लीला १२१

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

एव२ सिद्धिप्रदावं कथितंतेमहीपाल ध्यै न्यत्वंकथानकं ४० गांधारदेशवासीचक्र
त्रिपः पापकारकः बभुवपद्रव्यस्पहारकश्चौर्यमार्गतः ४१ द्यूतमद्यरतोनित्यंपर
स्त्रिलंपटोभवत् गोमांसभक्षणोसक्तोमिथ्यावाक्साक्षिपूरकः ४२ नानाभेदैः सद
र्वृद्धिःकलहंपत्रतत्रवै चकारसर्वदाराज्ञन्हिंसाकर्मपरायणः ४३ ततोराज्ञामहा
पापीवनेनिष्काशितोबलात् जघानमार्गगांस्तांस्तांडंडैस्तूनानाविधानबलः ४४
द्विजाद्रीणांवधेसक्तःस्त्रीबालवधकारकः एवंनानाविधंपापंचकारनित्यमेवसः
४५ ततोद्रव्यपुतोत्यंतंबकारभोगभुतमं मनेप्सितंसदुष्टात्मानानाचोरसमन्वि
तः ४६ कदाचिन्मलमासेसपर्वतद्रोणिमाश्रितः चतुर्थ्यांकृष्णपक्षस्यहिंसार्थं
लोभसंपुतः ४७ ततःकंमानवंतत्रमार्गस्थंसददर्शह निःसृत्यधावितोत्यंतंशस्त्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

हस्तोवधायवे ४८ सोपितं क्रूरकर्माणं दृष्ट्वा पपात भीतितः क्रोशमात्रं ततोदृष्टः
पपात पादविक्रमात् ४९ पतितं तं समा हृत्य नरः क्रोधसमन्वितः पा
षाणेन माहादृष्टं मारयामास मस्तके. ५० मस्तकस्फुटितस्तत्र क्षत्रियस्य नराधिप
तेन सव्याकुलितोत्यंतं गतश्चेष्टो बभूवह ५१ राजोवाच द्वादशे किं चित्साव धानो भवस्व
पि पाथेयं भक्षयामास स्वल्पं दुःखसमन्वितः ५२ ततो ममार पंचम्यां गतः स्वानंद
कपुरे तत्र दृष्ट्वा गणेशानं ब्रह्मभूतो बभूवसः ५३ एवं व्रतप्रभावेन पापकर्मास
क्षत्रियः ब्रह्मभूतो यमुवापि किं पुनर्ज्ञानतः कृतं ५४ नानाजनाव्रतेनैव भुक्त्वा भो
गान्मनेप्सितान् ब्रह्मभूता बभूवुश्च कथिं तु तन्नरा वते ५५ इदं कृष्णचतुर्थ्यां
पन्माहात्म्यं मलमासगं शृणोति पठति यस्तु सर्वं प्सितमवाप्नुयात् ५६ ॥ इति

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

श्रीमदांतेमौद्गले० च० गमलमौकृस्मचतुर्थेवर्णनंनामसूत्रिंशोध्यायः ३२ द
ग्रारथउ० ग्रामीमुलेचपत्तिष्ठेच्चतुर्थ्यांमुनिसत्तम संकष्टयांतस्यमाहात्म्यंवदमे
करुणायुतः १ वशिष्ठउ० इतिहासंप्रवक्ष्यामिपुरातनभवंनृप सर्वसिद्धिकरंपूर्णं
श्रवणात्पठनान्नृणां २ पांचालेब्राह्मणः कश्चिदृत्रिगोत्रसमुद्भवः पूर्वकर्म
विपाकेनकुष्ठयुक्तोबभूवह ३ नानाक्षतसमाकिर्णः प्रस्रवत्पूयशोणितः कीं
टकैः सर्वतोव्याप्तोत्यंधः कुब्जोभवन्नृपः ४ तंदृष्ट्वातादृशंपुत्रंपितापरमदुःखि
तः अत्रेजेगामशरणंप्रणम्यतंप्रपृच्छसः ५ तेनापिकथितंराजन्ग्रामीमूले
स्थितोभवत चतुर्थ्यां संकटींकुर्यात्तदापापात्प्रमुच्यते ६ ततः सोपिस्वपु
त्रंतंग्रामीमूलेमहिपते समानाप्यबबंधैवदाम्नासर्वार्थसाधकः ७ सूर्यो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दपात्समारभ्य यावच्चंद्रोदयो भवेत् तावत्तत्रमाहारो गो [illegible] सोऽतिष्ठद्बुध
नाकुलः ८ ततः पित्रा समानीतः स्वगृहे सोऽपि तत्क्षणात् नेत्रयुक्तो बभूवाथ रोगा
दिभिर्विवर्जितः ९ कुब्जनाहीनरूपं तं संस्थितं विगतज्वरं तद्दृष्ट्वा परमाश्चर्यं वि
प्राः सर्वे विस्मिरे १० ततः सोऽपि गणेशानमभजन्नित्यमादरात् चतुर्थ्यां कृष्ण
पक्षे वै गणेशमूले स्थितिष्ठति ११ अंते गणेशसायुज्यो ब्रह्मभूतो बभूव ह एवं स्थ
मूले सस्ताध्यं कुरुते वरं १२ अन्यच्छृणु महीपाल माहात्म्यं सर्वसिद्धिदं चौरः क
श्चिन्महापापी नगरे संगतो भवत् १३ स्कादृष्ट्वा गृहं किंचित्तेन तत्र प्रविष्टवान्।
धनं गृह्य बहिर्यातो दृष्टो नरैः स पालह १४ जनैः कैलालहस्तत्र कृतः परमदारुण
प्रत्वारा हो यपु र्दूता शस्त्रहस्ता महाबलाः १५ ज्ञात्वा वृत्तांतमुग्रंते धाविता क्रोध

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

संयुताः वेगेन तं महाचौरं जघ्नुः शस्त्रप्रहारतः १६ छिन्नांगं पतितं चौरं दृष्ट्वा
ध२ स्तं गृह्य दारुणं बबंधुः भीतस्तं ततो राजानमाययुः १७ तत्र कस्माच्चतुर्थ्यां सासमा
गता महीपते कृष्णासोपि महाचौरः भूमौ लग्नस्थितो भवत् १८ पंचम्यां क्षतहीनांगं चौरं सर्वं चरो भवं संजातं राजदूतास्तं ज्ञात्वा राज्ञे न्यवेदयन् १९ राजा तत्र स
मागम्य तं प्रणम्य पुरः स्थितः एतस्मिन्नंतरे तत्र विमानं सहसागतं २० तं गृह्य तत्र निक्षिप्य गणान् मृदंगाविराजितान् तान् प्रणम्य स राजर्षिः पप्रच्छ गंतुमुत्सु
कान् २१ महासेन उ० भो भो गणपते दूताः किमनेन कृतं महत् वदत करुणायु
क्तास्तद्यं करवामहे २२ गणेशा ऊचुः कृष्णपक्षे चतुर्थ्यां यः भूमौ मूले जपेन्मनुं
या१ निष्ठस्तस्यादेर्घावच्चंद्रोदयो भवेत्तथा २३ निराहारः सविघ्नेशं पूजयेद्व्रतकारकः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प आद्विप्रांश्चसंभोज्यस्वयंभुंजीतवाग्यतः २४ रात्रौजागरणंभक्त्या पंचम्यां
पुजनैः प्रकुर्वीहरणराजंसइप्सितसमवाप्नुयात् २५ सद्यैवफलसंयुक्तोभवतिना
त्रसंशयः अंतेस्कनंदगोभूत्वाब्रह्मभूतःसजायते २६ एवमुक्त्वागतादृत्वाचौरेणस
हितानृप चौरविघ्नेश्वरंदृष्ट्वाब्रह्मभूतोबभूवच २७ ततोराजामाहात्म्यंगणेशा
भजनेरतः चतुर्थ्यांशमीमूलेसोतिष्ठतियमसंयुतः २८ ततोराजागतिंलेभेत्रिलो
कांश्चतपुण्यतः ब्रह्मादीनांसभाग्यंसगत्वातिष्ठतुस्वेच्छया २९ पुनःस्वनगरेरा
जाचंपावत्यांजगामह एवंसर्वत्रगोभूत्वारराजराजमंडले ३० अंतेसर्वजनैरा
जानगरस्थैर्महामते जगामविघ्नराजतंब्रह्मभूतोबभूवह ३१ इदंमाहात्म्यम
स्यंतेशमीमूलस्थगेमहत् चतुर्थ्यांकथितंराजन्संकटयांसर्वसिद्धिदं ३२ यः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

शृणुपात्यदेहूपिससचैवफलमेत् ईप्सितंगणराजस्यप्रसादान्नात्रसंशयः
३३ एवंनानाजनाराजन्धर्मोषादिवर्जिताः बभूवुश्चरितंतेषांवक्तुंमयानशक्यते॥
३४ इतिश्रीमदांत्येमोद्भले०च०गा०रामामूलस्कंधचतुर्थेव्रताचरणमाहात्म्येनाम
त्रयस्त्रिंशोध्यायः ३३ दशरथउ० श्रावणादिषुमासेषुलड्वादिभक्षतेनृपः त
स्यविधिंयुतंविप्रमाहात्म्यंवदसर्वदं १ वशिष्ठउ० मनोर्वैवस्वतस्यैवपुत्रइक्ष्वाकुसं
ज्ञितः राज्यलोभाकनिष्ठः सन्व्रतंचकारसिद्धिदं २ श्रावणे कृष्णसंदेषांवभक्षति क
लजान्नृपः लड्डुकान्सप्रभावेनव्रतसाधनतत्परः ३ दधिभक्षणमात्रंसभाद्र
पदेचकारह आश्विनेनिर्जलेतद्वच्चकारव्रतमुत्तमं ४ कार्तिके दुग्धभुक्राजा
तिष्ठत्वनियमरतः मार्गशीर्षेजलंपीत्वाभजत्तंगणनायकं ५ पौषेगोमूत्रमात्रे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तुपीत्वाव्रतंसमाचरत् माघेशुक्लेनराजावभ क्षव्रतकारणात् ६ सौम्येनार्क
रापुक्तं घृतंबभक्षमानवः चैत्रेतद्वत्संचरग्यंपूजयित्वाविनायकं ७ वैशाखेपद्मवी
जंसबभक्ष व्रतधारकः ज्येष्ठे घृतंगवांभक्षचकारव्रतमुत्तमं ८ आषाढेमधुमात्रंस
बभक्षनियमेरतः चंद्रोदयेगणेशानंपूजयित्वाविधानतः ९ ततस्तस्य व्रतस्ये
वप्रभावेणमहामतेसुधुम्नोमनुपुत्रोयोऽप्येष इलाभवंनृपः १० ततोमुनिभिराघं
तंराजानंसचकारह मनुरिक्ष्वाकुमेवंनुसार्वभौमंमहाद्युति ११ एवमसाध्यवंश
जन्नि लुप्तियदिमच्चवः धर्ममार्गेण क्षिपितलुप्तेनात्रसंचयः १२ एवंनानाज
नाराजन्व्रतपुण्येनदुर्लभं लब्ध्वातेब्रह्मभूताश्चवभूवुर्भूमिमंडले १३ अ
तस्त्वंराजशार्दूलपापरूपोसिसांप्रतं तवराज्येव्रतंनष्टंनपापमनबुध्यसे १४ १३१

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

जनैः सह व्रतं तस्मात् कुरुष्व तं भविष्यसि पुत्रयुक्तश्च विप्रेशमंते गच्छसि निश्चितं
१५ मुद्गल उवाच तं प्रणम्य महाराजो दारयोजगाम ह स्वपुरं जनसंयुक्तश्चका
रव्रतमुत्तमं १६ ततो भूपेन सर्वत्र प्रकाशितं तद्व्रतं कृतं चक्रुः सर्वजना भूमौ व्रतं गणे
श्वरं महत् १७ व्रतपुण्यप्रभावेन चिक्लुः साक्षाद्भूवह चतुर्भुजं तमाभज्य प
त्रस्य महात्मनः १८ रामश्च भरतो राजा लक्ष्मणः शत्रुसूदनः पुत्राश्चत्वार
एवं ते बभूवुर्बलसंयुताः १९ अंते जगाम विप्रेशं दारयः प्रतापवान् लोकादुः
खविहीनाश्च ब्रह्मभूता बभूविरे २० इमं वशिष्ठ विप्रर्षे दारयस्य धीमतः सं
वादं व्रतजं पुण्यं शृणोति पठति नरः २१ तस्मै विप्रेश्वरः साक्षाद्ददाति फलमुत्तमं
पुत्रपौत्रादिसंयुक्तं धनधान्यसमन्वितं २२ नानारोगविहीनत्वमैश्वर्यादिय

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तंमहत् अंतेगणपतौल्लानंकरोतिनात्रसंशयः २३ चतुर्थ्यांश्चरितंपूर्णंकथितंतेप्र
जापते श्रोतुमिच्छापुनः किंतेवर्त्ततेवदसांप्रतं २४ ॥ इति श्रीमदातेमोहल्ले०चग
वशिष्ठदशरथसंवादसमाप्तिवर्णनंनामचतुस्त्रिंशत्तमोध्यायः ३४ दक्षउवाच
उद्यापनंव्रतस्यास्यवदत्वंमुनिसत्तम येनसांगफलंसर्वंलभतेव्रतकारकः १ मुद्गल
वा० उद्यापनंप्रजानाथव्रतस्यादौमतंबुधैः अथवावर्षमध्येतत्कर्तव्यंव्रतकारिणा
२ अथवाभाद्रमासेवैशुक्लायाश्चप्रजापते उद्यापनंप्रकर्तव्यंकृष्णायामाघ
मासके ३ महामंडपकंकुर्यात्कदलीस्तंभमंडितं नानाशोभासमायुक्तंविभवेस
तिमानद ४ वितानाढ्यंनकुर्यात्तथाविभवमोक्षत्रादशोदिकांशोभांदीपमाचरे२
लंकिराजितां ५ मणिमुक्तादिकांपूर्णांभूषणानिविशेषतः यत्रतत्रयथायोग्यं १३२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

द्रोदयेच-

प्रकुर्यादूनकारकः ६ मध्यान्हसमयेतस्याः प्रकृत्यायाः कथितंप्रभो चैकस्मायाश्चतुर्थ्याः पूजनंचरेत् ७ गोमयेनप्रलिप्याथधान्यराशिंप्रकल्पयेत् तन्मध्येष्टदलंपद्मंकुर्यात्कुरुणास्वयं ८ तत्रसुवर्णसंस्थाप्यकलशंताम्रजंतथा रौप्यंवामृण्मयंदृश्यवस्त्रयुग्मेनवेष्टयेत् ९ तस्योपरिसुवर्णस्यपात्रंस्थाप्यमहामतिः वस्त्रंतत्रोगणेशस्यपंत्रंकुर्याद्विचक्षणः १० तत्रगणपतेश्चैवमूर्तिर्धातुविनिर्मिता सर्वावयवसंयुक्ताभूषणैराजिताभवत् ११ तांस्थाप्यपूजयेत्तत्रयथाविधिद्विजोत्तमः ब्राह्मणान्वरयेच्छुद्धानेकविंशतिसंख्यकान् १२ गणानांत्वेतिमंत्रस्यजपंकुर्याद्विशोषतः ततोहोमंप्रकुर्वीतसहस्रंवातदर्द्धकं १३ अष्टोत्तरशतंवापिजपदशांसमात्रकं वाद्यगीतपुराणानिवेदाध्ययनमेवच १४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नानाशास्त्रप्रवादांश्च कुर्वंति ब्राह्मणास्ततः पंचतंत्रगणैस्तस्यैकथयंति ते १५
ततः पूर्णाहुतिं कुर्याद्धोमोर्द्धोरसपातयेत् बलिदानं ततः कुर्यात्तोषयेत्तं च दक्षिणां १६ त०२
एकविंशतिपक्वान्नैरेकविंशतिसंख्यकैः नैवेद्यैर्ब्राह्मणान्भोज्य प्रार्थयेतान्विशु
द्धतः १७ दक्षिणांविपुलांदत्वा तोषयेतान्सपत्निकान् योषिभ्यः कंचुकं दद्यात्
भूषणानि महामतिः १८ कृष्णायां चतुर्थ्यां सचंद्रायार्घ्यं प्रदापयेत् शुक्लायां
चतुर्थ्यां सचंद्रार्घ्यं वर्जितं चरेत् १९ आदौ सतिथयेद्घास्य श्राद्धिघ्नैरपवैत
तः श्रंद्रायतन्नमंत्रैरर्घ्यमंत्रसमन्वितं २० तीर्थानां मातृरूपेत्वं देवीसर्वार्थदायी
नि गृहाणार्घ्यम मयादत्तं चतुर्थ्यां तेनमोनमः २१ गजाननननमस्तुभ्यं नाना
यि२ सिद्धिप्रदायिने बुद्धिपते गृहाणार्घ्यमयादत्तं शुभप्रद २२ अत्रिगोत्रसमु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भूतगणेशप्रीतिवर्द्धन गृहाणार्घ्यं मयादत्तं रोहिण्यामृतधारक २३ कृष्णपक्षेस
दारात्रौ भोजनं समाचरेत् शुक्लपक्षे चपंचम्यां ब्राह्मणादिषु भोजयेत् २४ च
तुर्थ्यां जागरं कुर्याद्गणेशकथयान्वि[illegible]तः पंचम्यां पूर्ववत्पूजनैवेद्यादिभिर्महामतिः
२६ दीनांधकृपणेभ्यश्च दद्याद्दन्तादिकं तथा ब्राह्मणेभ्यो विशेषेण दक्षिणां
दापयेन्नरः २६ सर्वान्संभोज्यदानेन तोषयेद्देवसंनिधौ गणेशे दृढभक्तिसमाच
येत्तेभ्य आदरात् २७ ततः सोपस्करां मूर्तिं दद्यात्स्वगुरवेस्वयं एवं विंशतिविप्रेभ्यः क
प३ लशान्दद्यात्ततः २८ सर्वान्संतोष्यभावेन क्षमापयेद्दृढाशयः ततो गणपतिं नित्यं
भजेदनन्यचेतसः २९ एवं मुद्यापनं कुर्याद्भूतस्यार्थे महामतिः समंपूर्णफलं भू
त्वा ब्रह्मभूतो भविष्यति ३० नरकातेमपादक्षमहिमानं ब्रवीम्यहं सोद्यापनं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

येनाकथितं तेयथामति॥३१॥ इदं चतुर्थीजे दक्ष [illegible] चरितं संश्रृणोति चेत्॥ पठति तस्य

विघ्नौघविघ्नेशो मनोऽभिलषितं प्रदो भवत ३२ इति श्रीमदीशेमौद्गले० च० गा० चतुर्थीव
तमाहात्म्यसमाप्तिवर्णनं नाम पंचत्रिंशोऽध्यायः ३५ दृष्टुवाच श्रुतं माहात्म्यम
स्य यच्चतुर्थीसंभवं महत् कृतकृत्यश्चते नाहं जातो मुनींद्र सत्तम १ अधुना व
दमाहात्म्यं लोभासुरनिबर्हणं गजाननस्य योगीशचरितं सर्वसिद्धिदं २ मुद्गल उ
वाच इति ह्यासंभवं वक्ष्यामि पुरातनभवं महत् सर्वसिद्धिपदं दक्ष श्रवणाननसंशयः
३ एकदा शैलवर्यं तु कैलासे शंकरस्थितः पार्वत्या स्वगणैः सार्द्धं देवैर्मुनिभिरा
वृतः ४ तत्राजगाम पौलस्त्यः कुबेरो निधिसंयुतः प्रणम्य गिरिजायुक्तं शंकरं पु
रतः स्थितः ५ समीपे शंकरस्यैव गत्वा चामरसंयुतः असेवत माहात्म्यानं भक्ति
युक्तेन चेतसा ६ अकस्मादेव योगेन दृष्ट्वा पर्वतनंदिनीं रूपेणाप्रतिमां सर्वाव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यवैः शोभनैर्युतां ७ साक्षान्मायामयीं शक्तिं मोहपुक्तो बभूव ह कामबाणाभिभूतः
सनपरपत्तांसुविह्वलः ८ सकामदृष्टिसंयुक्तं परपत्नीं धनाधिपं दृष्ट्वा कोपसमायु
क्तो बभूव शंकरप्रिया ९ वह्निनेत्रसुक्रोधेनज्वलयामास तत्क्षणात् कुबेरस्य
महादेवीसोपि शोकाकुलो भवत् १० अतिविह्वलगात्रत्वात्स स्कंदविर्यमुत्तमं
धनपत्नत्र पुत्रो भूत्पाति शोभयायुतः ११ ततः सलज्जयायुक्तः प्रणनाम महेश्वरं
नियम्यात्मानमानिंद्यनुष्टुबविविधैः स्तवैः १२ ततः सांकरेणैव सान्विता
जगदंबिका पिंगाक्षं तं चकारापि पुत्रभावप्रदर्शिनी १३ जगदंबा कुबेरो भूल्लो
मनार्थसमुद्यतः मातृगामिस्वरूपात्पुत्रस्तस्य प्रतापवान् १४ लोभएवसमाख्या
तं नामतस्य द्विजैस्ततः तं गत्वास्य गृहं देवो धनदः प्रजगाम ह १५ कुबेरभवनेसं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्कंलोभंसनारदोमुनिः ज्ञात्वा [illegible] ज [illegible] गामपातालेवीणागाणपरायणः १६ ता
रंपातालसंस्थितंदानवानांहितेषिणं इंद्रेणनिर्जितंज्ञात्वानारदःप्रययौमुनिः
१७ तारःसमुत्थितोविप्रंप्रणनाममुदायुतः पूज्यपपच्छवृत्तांतंदानवानांहि
तावहं १८ तारउवाच इंद्रेणाहंजितोविप्रदानवामर्दितावभृशं अधु
नाकिंकरोमितद्वदमेमुनिसतम १९ नारदउ० अलकायांकुवेरस्यपुत्रौ
भ्रातरौयौपाततः लोभस्तत्रसमागत्यहरस्वपुत्रमादरात् २० तेपालयमहाभा
गतेनतेवांछितंमहत् भविष्यतिनसंदेहोमम तस्माद्वचःकुरु २१ एवमुक्त्वा
महायोगीनारदोंतर्हितोभवत् तारःसंहर्षितोत्यंतंमेनेसकृतकृत्यतां २२
मायपाद्दानवाधाराअलकायांजगामह गृहीत्वालोभकंपुत्रंसुप्तंस्वग

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

हमागमत् २३ लोभंकेनचिदागस्पल्लतंज्ञात्वाधनाधिपः नशोकंमानसे
सोपि चकारदुर्निमित्तजं २४ ताः पुत्रंसमानीयपालयामासहर्षितः बाल
क्रीडनकेपुत्रंदृष्ट्वाबभूवविस्मितः २५ उत्पाटयबालकैर्वृक्षान्रेमेलोभः
प्रतापवान् तत्रमहारवेगेनशीलांविनिदद्दाहणः २६ एवंनानाविधंकर्म
दृष्ट्वास्पदानवोत्तमाः हर्षपुक्तावभू[illegible]वुस्तेमनिरेकृतकृत्यतां २७ ततःपंच
मवर्षेसचकारव्रतबंधनं वेदानध्यापयामासशुक्रोऽप्येमहाबलः २८
[illegible]सआसुरींमहामायांसर्वदेवविमोहिनीं विद्यामभ्यस्यलोभः सशास्त्रस्य
पारगोभवत् २९ ततःप्रणम्यविप्रेंद्रं शुक्रंसर्वविदांवरं पप्रच्छसर्वदंपूर्णमु
पायंलोभआदरात् ३० ततःपंचाक्षरींविद्यांददौतस्मै महामुनिः शौवांवि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

धियुतो लोभस्तं प्रणम्य पयौवनं ३१ तत्र गत्वा तपस्तेपे शिवं ध्यात्वा महासुरः
जपं चकार भावेन निराहारपरायणः ३२ भस्मांगलेपसंयुक्तः शैवमार्गपरा
यणः तोषयामास लिंगं शंकरं सर्वदेवपरं ३३ एवं तपसि लोभः संस्थितो बहुवा
सरं ततस्तस्य शरीरेपि वल्मीकावृतमहान् ३४ दिव्यवर्षसहस्राणां प्रसन्नः
शंकरः प्रभुः आगत्योत्तरं दातुं पार्वत्या सह प्रभुः ३५ समागतं महेशा
नं नवबोधसदानवः ततस्तं जलमासिंच्य शंभुः शक्तं चकार ह ३६ ततः शं
भुं समालोक्य हर्षयुक्तेन चेतसा उत्थितस्तं प्रणम्याह जगाद दानवाधिपः
३७ लोभासुरउ० धन्यं मे चतपो मंत्रो धन्यो मे जननी प्रभो जन्मज्ञा
नादिकं सर्वं येन दृष्टो महेश्वरः ३८ किं स्तोमि त्वां महेशानं साक्षाद्ब्रह्मस

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नातनं तथापि स्तोमि देवेशा त्वद्गुणैर्न स्फुरन्मतिः ३९ नमस्ते विश्वनाथा
यसर्वांतर्यामिने नमः शंकराय शिवायैव त्वनंतगुणराशये ४० त्रिनेत्रायम
हादेवशक्तियुक्तायशंभवे निर्गुणायगुणानांते चालकायनमोनमः ४१ अ
मेयशक्तयेतुभ्यं गिरीशायवृषध्वज सृष्टिपात्रेचसंहर्त्रे त्रिधारूपायवैन
मः ४२ अकर्त्रेऽन्यार्थकर्त्रेशवा पतेनमः सदामोहविहीनायमृडाय
सततंनमः ४३ स्वाधीनायपरेशायसहजखेलकारिणे मूलहस्तायदेवा
नांपतयेनमोनमः ४४ कैलासवासिनेतुभ्यं भस्मलेपकरायवै दिगंबराय
सर्वेभ्यः सर्वदायनमोनमः ४५ एवंस्तुत्वामहेशानंतु हीभावेनसं
स्थितः लोभासुरः प्रसन्नात्मा कृतांजलिःसमाश्रुकः ४६ तमुवाचमहादेवो

क५

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वरं वृणु मनेप्सितं दास्यामि तव सांप्रतं स्तोत्रेणानेन दानवोत्तम ४९ त्वया कृत
मिदं स्तोत्रं मम प्रीतिविवर्द्धनं भविष्यति न संदेहो भुक्तिमुक्तिप्रदायकं ५० यः प
ठिष्यति दैत्येंद्र श्रावयिष्यति वानरः श्रोष्यति सलभेत्सद्यो वांछितं मत्प्रियः सदा ५१
श्रुत्वा शंकरवाक्यं स जगाद तं महासुरः हर्षेणोत्फुल्लनेत्रश्च भक्त्या विनयसंयु
तः ५० लोभासुर उवाच यदि त्वं वरदोसि चेत्तदा भक्तिं च ते दृढां देहि राज्यं
महादेव ब्रह्मांडस्य विशेषतः ५१ नानैश्वर्यसमायुक्तमारोग्यादिसमन्वितं म
नसीप्सितमेवं मे सिध्यतु त्वदनुग्रहात् ५२ मनोवाणिमपंपच्च तस्मान्मृत्यु
र्न मे भवेत् सदा आनंदसंयुक्तं मां कुरुष्व कृपानिधे ५३ लोभासुरस्य वाक्यं वै
श्रुत्वा चकितमानसः शंकरस्तपसा बद्धस्तथेति तमुवाच ह ५४ अंतर्द्धा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कै१ परमात्मानं लोमसस्तो बभूवह लोमासुरः प्रसन्नात्मा स्वगृहं प्रत्यपद्यत।
५५ इति श्रीमदानंदोद्भवे कुले चग० लोमासुरवरप्राप्तिवर्णनं नाम षट्त्रिंशोध्या
यः ३६ मुद्गल उवाच लोमासुरः समागत्य पितरं मातरं तथा प्रणम्य सुहृदः
सर्वान्यथायोग्यं चकारह १ महिषासुरपुत्रिं सनुवाह रूपशालिनिं तत्समागुणयु
तां सोपि तयां संहर्षितो भवत् २ एवं नानाविभोगिनसुहृदानंदकारकः बभूव बल
संयुक्तो मदेन मोहितो भृशं ३ मत्ह्यां समागतः सोपि दानवैः परिवारितः नगरं
निर्ममित्तत्र सदा विषयवर्द्धनं ४ सुखदं नामतस्यापि च कारदानवैरितः ततो शिष्यः
समायातानानादैत्यगणाः पुरे ५ ततो लोमासुरः सर्वैः स्वयं गत्वा महामुनिं शुक्रं
समानयत्तत्र प्रणम्य भावसंयुतः ६ शुक्रेणप्रेरितादैत्यागतास्तत्र महापुरे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

देवांतकश्चवृत्रश्चबलिर्जंभः प्रतापवान् ७ नरांतकः प्रहेतिश्चहेतिर्विप्रचित्ति।
स्तथा इत्याद्याबहवश्चान्येमीलिता अभवन्प्रभो ८ ब्रह्मणोः करयामा सप्त
त्रीभिषेचनंततः दैत्यादिनां महाराज्ये स्थापयामासतंमुनिः ९ सर्वेसंहृष्टकस्त
त्रवभूवुर्दानवोत्तमाः ततःस्वस्वगृहेपुत्रेगमनघोषकराभृशं १० ततोबहुगतेका
लेलोभासुरःप्रतापवान् आव्हयामासदूतैस्तान् दानवान्बल संयुक्तान्
११ आज्ञामात्रेणतस्यैवसमाजग्मुर्बलान्विताः असुराभयादाः सर्वेलोभा
सरंप्रजापते १२ लोभासुरोसुरान्सर्वान्मान्यपूज्यपथाविधिः उवाचतान्महा
वाक्यंहर्षयन्दानवोत्तम १३ लोभासुर० विप्रचित्यादिकाः सर्वेशृण्वंमेव
चोहितं भवतांपुण्ययोगेनजेष्यामिसकलंजगत् १४ यदिछाभवताह

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दा१ ह्यः श्रेष्ठा अत्रैव संगताः तद्ग्रामे प्रकर्तव्या करोमि बलसंयुतः १५ एवं तस्य व
चः श्रुत्वा हर्षिता दानवोत्तमाः जगुस्तं भार्गवं भीरसा धुसा धुत्वयेरितं १६ ज्ञेष्यामस्त्व
विस्मु ३ त्प्रसादेन देवा नू पुरोगमान् पराक्रमतुलांतेन विघ्नेज्ञगतिप्रभो १७ ततो ति
हर्षिताः सर्वे शुक्रं तत्र समानयन् तेनाज्ञप्तामाहाभागा संज्ञिताः प्रबभूविरे १८
विप्रचित्तिश्च तारो वै गजासुर प्रतापवान् देवांतकोनरांतकः प्रहृतिरेवच १९ ब हृति
लिर्जंभस्तथान्येवेदं शिता अभवंस्तदा स्वस्वसेनायुताः सर्वे नानावाहनगा बभुः
२० पदातयोप्यसंख्याता अश्वारोहास्तथापरे पप्रुसंस्थाः खगारोहा अपारा श्च
समाययुः २१ गजारोहा रथारूढा नानावाहनसंस्थिताः आययुः शस्त्रसंयुक्ता लोभा
सुरं महासुराः २२ तैः समेत्य महाबाहुर्लोभः संहर्षितोगमत् पृथ्वीं जयनार्थाय

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कालकंपन [redacted] कारकः २३ एतादृशा महावीर्या यत्र निष्ठ न सुदंशिताः तेर्युद्धे
नृपशार्दूलाः किंचक्रुरस्यमानवाः २४ नृपाः केचिन्मृतास्तत्र संग्रामे दारुणे प्रभो
केचित्तानेशुरणंजग्मुः पलायन परायणाः २५ एवं सप्तसमुद्रांतां पृथ्वीं जित्वा महाब
लाः असुरा हर्षि [illegible] ताः सर्वे सार्वभौमा विभूविरे २६ ये मृतास्तत्सुतास्ते स्थापिताः
यि५ करदाः नः पला [illegible] ता श्चतस्थाने स्थापिता दानवोत्तमाः २७ शरणं ये गतास्ते पिक
रदांस्थापिता पदे सर्वत्र दानवास्ते तु भावार्थे स्थापिता बभुः २८ एवं कृत्वा ययुस्ते
पि पातालं हर्षसंयुताः वरंतस्य समाज्ञाय तोषस्तांश्च समाययौ २९ करभारं सवा
र्षिकं कृत्वा दत्वा महाधनं नाम्नातेः पूजितैः सोपि स्वगृहे नागरा ययौ ३० ततो
ऽतिहर्षिता दैत्या ययुः स्वर्गं सुशोभनं लोभासुरेण संयुक्ता महाबलाः ३१ इंद्रः सु

महामाया

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रगणैः सार्द्धं दत्तो वज्रधारकः बृहस्पतिं प्रणम्यैव जगाद स्वमतं प्रभुः ३२ इंद्र
उवाच लोभासुरः समायातो दानवैर्बलवत्तरैः तेन योद्धुं गमिष्ये दाज्ञावशगः घ्यामि-
प्रभो ३३ इंद्रस्य वचनं श्रुत्वा निश्वस्य पुनिपुंगवः जगाद तं महेंद्रं स बृहस्पतिः प्र
तापवान् ३४ गुरुरुवाच नवरदानेन युक्तोसौ दैत्यनायकः नामरूपधरैः सोपि
जेतुं नैव प्रशक्यते ३५ अतः सर्वं परित्यज्य विष्णोश्चरणं सुर गच्छ सोपि महाबु
द्धिः करिष्यति हितं महत् ३६ गुरोर्वचनमाकर्ण्य सुरेंद्रः शोकसंयुतः सुरेंद्रैः संहि
तः सोपि विष्णुं जगाम तदा ३७ देवस्थानानि सर्वाणि दृष्ट्वा शून्यानि सर्वतः दैत्या
हर्षयुक्ताः सर्वं प्रवेशं चक्रुरंजसा ३८ दैत्यराजो महा बलवान् लोभः सर्वसमन्वितः गा
त्वासने महेंद्रस्य समारुढो बभौ स्वयं ३९ सर्वान् संमान्य दैत्येंद्रो ददौ नानापदानि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सः दैत्येंद्रस्तत्र संस्थास्तेमुमुदुर्भोगकारकाः ४० गंधर्वास्तंमहादैत्यमप्सरोभिः
समन्विताः विद्याधराघाःप्रजापालशिषेविरेसमादृताः ४१ देवोद्यानेषुदैत्येंद्रव
न्मुहर्षसंयुताः यत्रतत्रमहाभागाव्यवहरंतियथासुखं ४२ लोमासुरंप्रणम्येव
संस्थितविगतज्वराः अवदन्तसमंकिंचिल्लोमेनभुवनेपुते ४३ इति श्रीमदांतेमो
हले०च०ग०लोमासुरस्येंद्रपदप्राप्तिवर्णनंनामसप्तत्रिंशोध्यायः ३७ मुद्गलउ
वाच इंद्रःसुरगणैःसार्द्धंबृहस्पतिपुरोगमः विकुंठेविष्णुमानम्यगत्वानुष्ठावतंस्त
वैः १ ततस्तुष्टोहरिप्राहमहेंद्रंमान्यभावतः स्थियतांदेवतैःसर्वैकिंकार्यंसमुप
स्थितं २ त्वत्कामरावतींतातकिमर्थंमागतोभवान् श्रीयाहीनःयदादेवैर्वददुःखं
महद्भुतं ३ इंद्रउवाच किंवदामिजगन्नाथसर्वज्ञेत्वांमहामते तथापिशृणुवृत्तं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तंशोकदं देवकारितं ४ लोभासुरश्चरोचेन वरेणबलदर्पितः दानवैर्द्रैर्महाबाहुर्यो
द्धुंसमागतो धुना ५ गुरुणा बोधिताः सर्वे वयं यातजनार्दन त्यक्त्वा राज्यादिकं सर्वे
विचारं कुरु सर्वथा ६ दैत्यो मरावतीं संस्थो देवस्थानानि माधव प्रददाति च दैत्ये
भ्यः स्वर्गराज्यं करोति सः ७ त्वं पालकः श्रुतो प्रोक्तं तस्माच्छरणमागतान् रक्षलोभा
सुरं हत्वा देवानामीश्वरो भवान् ८ तेषां तद्वचनं श्रुत्वा विष्णुः कोपसमन्वितः
जगाद देवराजं तं महाबाहुर्विचक्षणः ९ हरिरुवाच हनिष्यामि महादैत्यं लो
भं दानवसंयुतं मा कुरुष्व वृथा चिंतां कुरु राज्यं मयार्पितं १० एवमुक्त्वा महेंद्रं स देवैर्द्रैः
सह माधवः गरुडं रुह्य वेगेन ययौ तां ममरावतीं ११ समागतं महाविष्णुं महासै
न्यं समाकुलं ज्ञात्वा दूतमुखात्सर्वे दानवाः सज्जतां ययुः १२ लोभः क्रोधसमावि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ष्ट आ ययौ यो दुमादृतः रथारूढः स्वयं साक्षान्मृत्युरूपो यमुच्यते १३ लोभं दृष्ट्वा सु
राः सर्वे भयभीताः समंततः महाकायं महावीर्यं कालं प्रदुद्रुवुः १४ पलायनं समाश्रि काल २
स्विष्मुर्युद्धो घ तो भवन् तेन सार्द्धं ययुः सर्वे महेंद्राद्याश्च दंशिताः १५ समागतं र
माणं रणभूमौ प्रतापवान् लोभः क्रोधस्समाविष्टो चोदयदसुरं लतः १६ सम
भवत्ततो युद्धं देवानां दानवैः सह तुमुलं शस्त्रसंघातैरमारयन्परस्परं १७ अन्यो
न्यं ते जयं स वै दानवाः सुरनायकाः दृढं तौ न जयं तत्रा प्राप्नुवन्दृढतो घमाः १८
रक्तो घैः संप्रवृत्तास्मन्दीपरमभीतिदा ननिशिवि भ्रमं चक्रुः क्रोधावेशैः पर
स्परं १९ दिनत्रयं महाघोरं युद्धं दारुणरूपकं प्रवृत्तं तत्र क्रोधेन युक्ता देवाः स
मायुः २० गणा विष्णोश्च संक्रुद्धा घादेवेंद्रमुख्यकाः नानास्त्रैर्दानवास्सर्वान्म

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मर्दुसर्वतःप्रभो २१ ततोहाहारवंकृत्वादानवाभयसंयु ताः नलेभुस्तयोदैत्याः
नादं २ पपलुश्चसमंततः ततोहर्षयुतादेवा चक्रेसुदारुणं जयविष्णोमहाभागअवदं
स्तपरस्परं २३ ततोतिक्रोधसंयुक्तादानवेंद्राः समाययुः विप्रचित्तिमुखास्तत्रा
रवृष्टिंचक्रिरे २४ तेषांबाणैः सुरःसर्वेछिन्नांगाः पतितामधे ततदृष्ट्वाक्रोध
युक्ताश्चदेवेंद्रास्तान्प्रदुद्रुवुः २५ अभवन्दुंदुभयुद्धंचनिपतंरोमहर्षणं तेषांमध्ये
पकिंचित्वांकथयामिसमासतः २६ इंद्रेणयुयुधेतत्रगजासुरःप्रतापवान् अ
ग्निनाचखयंतारोवायुनाविप्रचित्तिकः २७ वरुणेनययौतत्रबलिःक्रोधसम
न्वितः कुवेरेणप्रहेतिश्चदैमनेनचहेतिकः २८ सूर्येणयुयुधेक्रोधान्बलांतकः
प्रतापवान् विष्णुनाक्रोधसंयुक्तोदेवांतकः समाययौ २९ जृंभःसोमेनदैत्ये

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रौपुपुधेबलसंयुतः यमेनैवमहाबाहुर्वृत्रश्चपुपुधेभृशं ३० नानादुंदुभवं
युद्धंचक्रुर्देवेंद्रकैःसह दैत्येंद्राबलगर्विष्ठावर्णितुंनैवशक्यते ३१ अहोरात्रंरत
युद्धेनविरामंप्रचक्रिरे नानाशस्त्रास्त्रवर्षैणववर्षुस्तेपरस्परं ३२ दिवसाःपंच
तत्रैवगतास्तेषांप्रयुध्यतां नजयंप्राप्यतेदेवैर्दैत्यैः परमदुर्जयैः ३३ ततोतिको
पसंयुक्तोगजासुरःप्रतापवान् दुंदुंगृह्यसचिक्षेपमहापर्वतमस्तके ३४ मूर्छि
तोदेवराजःसततोदेवाःपलायिताः एवंदुंदुरतैर्दैत्यैर्देवेंद्रामूर्छिताःकृताः ३५
ततोरुहाकृतंसर्वंदेवसैन्यंदिशोदश पपालतमहाश्चर्यंदृष्ट्वाविष्णुंचुकोपह
३६ चक्रंगृह्यमहाबाहुःचिक्षेपदारुणंप्रभुः दैत्यसैन्येनतस्तेनहताःदैत्याअ
नेकशः ३७ केषांचित्मस्तकेपुनत्पपातदारुणंमहत् चिच्छेदहस्तपादादीन्

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दानवानामितस्ततः ३९ ततो दैत्येंद्रकाः सर्वे आययुस्तं जनार्दनं शस्त्रास्त्रैः सर्वे
तोदृष्टामारयामासुरेवतत् ३९ ततो तिकोपसंयुक्तो नारायणः प्रतापवान् गजा
सुरं सविव्याधर्वाणैर्दशभिरावृतः ४० तं मूर्छितं च चक्रासौ ततो देवांतकं हरिः स
प्रभिस्ताडयामास पातयामास भूतले ४१ एवं सर्वान्महाविष्णुर्दानवेंद्रान्महा
रुणान् विव्याध मूर्छितांश्चक्रे शरवर्षैः समंततः ४२ ततो हाहारवं कृत्वा पपा
लसैन्यमुत्वणं दानवानां भयार्तं वैदैरीषतः ४३ ततो लोभः समायातः क्रोध
युक्तो जनार्दनं जगादवचनं सोपि मोहयुक्तो महासुरः ४४ लोभ उवाच सम्प
क्तं तया विष्णोपेनमे दर्शनंगतः अधुनात्वां नमुंचामि [illegible] जीवयुतं
कदाचन ४६ नामरूपात्मकेभ्यश्च मरणं नैव मे भवत् ज्ञात्वा किमर्थं मा

४ शाक्तिभि
प्रा २

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यातोज्ञानहीनोयथानरः ४६ एवमुक्त्वागदांगृह्यताडयामासकेशवं पपा
तमूर्छयाविष्णुस्ततःसैन्यंव्यमर्दयत् ४७ मुहूर्त्तमात्रकालेनसावधानोबभूव
ह पपालदेवराजैः सत्यत्वासंग्राममंडलं ४८ प्रहस्यदानवान्सर्वान्सावधा
नांतथाकरोत् लोभासुरः प्रसन्नात्मातैःसार्द्धंस्वपुरेगमत् ४९ स्तुतोवंदिज
नैस्तेभ्योदत्वादानानिहर्षितः इंद्रासनेसमासिनोरेजेदानवसत्तमः ५० इति
श्रीमदंतेमौद्गले० च गविष्णुपराजयोनामाष्टत्रिंशोध्यायः ३८ मुद्गलउवा
च ततोतिदुःखितोविष्णुः श्वसमन्वितः त्यक्त्वाधिकुंठमेवंसयोजांभुंग
रणपदं १ गत्वाकैलासकेदक्षत्रिवंनत्वाजनार्दनः स्तुत्वावृत्तांतमुग्रंसकथ
याम्यासविस्तरात् २ श्रुत्वामहेश्वरोविष्णुंस्वदेवंस्वपुरांतगतं सांत्वया

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नप्रेषितेसामपूर्वकं १९ गजासुरउवा० महादेवनमस्तुभ्यंशृणुमेवचनंहितं लो
भासुरेणदेवेशप्रेषितोहंविशेषतः २० तेनसंकथितंवाक्यंतत्शृणुष्वसुखप्रदं त्वं
साक्षादीश्वरः पूर्णोस्माकंपूज्योनिरंतरः २१ विष्णुदेववरंस्वामिन्नागतस्तेप्रसन्नि
धौ अस्माकंशत्रुरेवासौतंत्पाहत्वंसदाशिवं २२ वयंभक्तास्त्वदीयाश्चास्माकंमि
त्रंतदेवते मित्रंशत्रुकृतंशंभोपालयस्वादराधिनः २३ नोचेत्संग्रामभावे
नजेष्यामस्त्वांनसंशयः कर्मणात्वंमहादेवनपावयंस्वकर्मणा २४ कर्मणालो
भकः शंभोसर्वैश्वर्यपुरीधुना नस्यादस्मान्महाभागरक्षतेभक्तिसंयुतान् २५ त
स्यतद्वचनंश्रुत्वानिश्वस्यशंकरोब्रवीत् गजासुरंस्वयंसाम्ताववचनंहितका
रकं २६ शिवउवाच गजासुरमहालोभंवदमेवचनंहितं गत्वात्वंदानवेंद्रतंस

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

र्वासुरैः समन्वितं २७ विस्मुनात्यज्यकैलासं संस्थितोहं स्वदेवपैः गच्छामि यत्र कुत्रा
पि मत्यज्ञा मिजनार्दनं २८ कर्मणा त्वं समर्थः श्रीसंजातो भुंक्ष्व विष्टपं सर्वं चराच
रं ते भूत्वा धीनं नात्र संशयः २९ एवमुक्त्वा सदुर्बुद्धिं शंकरः सुरनायकैः जगाम
पर्वतोद्देशात्कैलासमात्मनः ३० महावने महेशानः पर्वतद्रोणिमाश्रितं देवैर्वि
ष्णुमुखैः सर्वैः पश्यन्कालचालकः ३१ गङ्गासुरः समागत्य जगाद सकलैर्वृतं ते
भासुरं सवृत्तांतं संहर्षितं चकारतं ३२ ततः समस्तलोके च विकुंठे शंकरालये ना
नादेवपदेषु वै रुष्टमयामास दानवान् ३३ इंद्रासनं परित्यज्य ययौ भूम्यां महासु
रः स्वपुरे दानवेंद्रैश्चावसन्भोगपरायणः ३४ नममर्ज निजात्मानं गर्वितः केवलं
सतु स्त्रीमांसमदीरादीषु संसक्तो भूत्सुदुर्मतिः ३५ धन्यमात्मानमेव समन्यते सु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मासयुक्तैश्चनानादृष्टांतदर्शनैः ३ शिवउवाच माचिंतांकुरुविप्रोत्वंसर्व
ज्ञजगदीश्वर तपःपुण्यंमहोग्रंयत्तेनत्वंसुपराजितः ४ तपःकृतंचलोभेन
तस्यफलंजनार्दन भुक्त्वामरिष्यतिनाशकालस्तत्रप्रतीक्षतां ५ देवैःसहम
हाविप्रोमत्समीपेस्थितोभव मदीयभक्तिसंयुक्तोगमिष्यत्यचनैवसः ६ ए
वमुक्त्वाचोविप्रंशंकरःशोकसंयुतः देवैस्तेनसमायुक्तोनिष्टवैलासपर्वतं
७ अथोलोभासुरःसर्वैः संस्थितंदानवैर्वृतं इंद्रासनेमहावीर्यंमुचुदानवोत्त
मः ८ विप्रचित्याघाडुः लोभंमहाभागशृणोवचनंहितं विष्णुर्देवग
णोसर्वैःकैलासेशंकरंययौ ९ अस्माकंशंकरंसोपीष्टदेवःपूज्यआदरात् शा
त्रूणांविपक्षगोभविष्यति १० अधुनाशंकरस्यौभावार्थंप्रेष्यतांमहान्। स्प
नक्षतिनःशंभु

लोभ३

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दूतः सर्वार्थसुद्दः कृतान्तः क्षेमभविष्यति ११ यदि देवः सदेवानां पक्षः गो भवति
प्रभो तदा शंभुं प्रजेष्यामस्तपोबलसमन्विताः १२ नेतेशंभुवरस्यैव कृता जानि
हि मानद कर्मणां फलदातारः कृता देवा अकर्मणा १३ कर्माधीनं जगत्सर्वं सदे
वासुरमानुषं कर्माज्ञावशगं दैत्य कर्मणा त्वं महाप्रभुः १४ देवाः कर्मफलं ले
भानद दंतिविक्रोषतः तदैश्वर्यं विहिनास्ते पंक्तिस्त्वपदात्किल १५ अतस्त्व
त्कर्मसंदेहं त्यज शंभुं विपक्षगं कुरु कर्माश्रयस्त्वं वै तेन क्षेमं भविष्यति १६
इत्युक्त्वा दानवेंद्रास्ते विरामं चक्रुरंजसा लोभासुरस्ततस्तेषां वचने निरतो
भवत् १७ गजासुरं महावीर्यं प्रेषयामास त्वरः कैलासेशंकरस्यैव प्रभावा
र्थं भावधारकः १८ गत्वा शंभुं महादैत्यः प्रणम्य प्रसुवाच सः वचनं लोभदैत्ये

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सुकृतार्थकं ब्रह्मांडवृत्तांतमेभृन्तमतः श्रेष्ठणवकः ३६ इति श्रीमद्दांतेमोह
लेंगलोभासुरब्रह्मांडजयोनामैकेचत्वारिंशोध्यायः ३९ मुद्गलउवाच ततो
वाहुगतेकालेदानवाबलदर्पिताः जगुर्लोभासुरंनत्रलोभयुक्तविशेषतः १ दा
नवेंद्राऊचुः देवालोभासुरस्वामिन्स्वाकंशत्रवोमताः सुराश्चासुरवर्याश्चवे
देप्रोक्तविचारय २ शास्त्रास्त्रैर्देवसंघास्तेनमरिष्यतिकर्हीचित अपसवद
शास्त्रिषुकथितानात्रसंशयः३ कर्मान्तादेवतास्वामिन्सपकर्मणितत्सणान्न
मरिष्यंतिमहाभागतद्दर्थंयत्नमाचर ४ जित्वाब्रह्मांडकोत्लंकिंसंस्थितो गो३
सिमहासुर नकृतार्थस्त्वमेवेवजीवत्सुशत्रुषुकदा ५ हिरण्यकशिपुर्जित्वा
पुरादेवगणान्स्वयं राज्यंचकारसर्वत्रभुवनेषुसंशयः ६ ततोदेवैःप्रयत्नोन

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

निर्मितो नहरिः प्रभो तेन हत्वासुरा धीरा देवाः स्वस्थानगा बभुः ७ अतस्त्वं दै
त्यराजैर्दैः कुरु हितं विशेषतः नदा चिरं महाराजसुखयुक्तो भविष्यति तेषां वचन
माकर्ण्य लोभासुरः सुमंदधीः ज्ञापयतो दैत्यो दैत्येंद्रान् कर्मखंडने ९ ततो गजा
सुरा घाश्च निर्गताः क्रोधसंयुताः यत्र तत्र हि जानघ्नुर्यज्ञान् विशेषतः
१० यज्ञवृक्षांल्लतायागांश्च तीर्थानि यत्र तत्र ते जघ्नुर्वै भंजुरत्यंतं कर्मखंडन
कारणात् ११ देवतायतनानीति वभंजुः क्रोधसंयुताः स्वधर्मस्थं जनं दृष्ट्वा
जघ्नुर्दानवसत्तमाः १२ सर्वत्र दानवा धीरा लोभासुरस्य मूर्तयः जनैः पूज्यैः कृ
साद क्षतदा धारं बभुवह १३ नस्वाहा नस्वधा कुत्र कुत्र प्रलयेषथा नवकार
गं कर्मनाशितं भूमिमंडलं १४ लोभासुरयुतं सर्वं कर्मतैः प्रतिपादितं ततो हा

षट्२ १४६

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

हारवैर्युक्ता वुर्मानवाः प्रभो १५ ब्राह्मणावनगा भूत्वा केचिन्मारणनिश्चयाः
चक्रुः कर्मत्ता श्चाभ्रष्टा बभुवुर्बहवो द्विजाः १६ एवं बहुगते काले देवाः परमदीन
ताः जयवासपराः सर्वे बभुवुस्ते प्रजापते १७ ततो तिप्रयत्नसंयुक्ता विचारं जग्मु
लोभासुरं विनाज्ञायनप्रापुस्ते दिवौकसः १८ ततो तिदुःखिताः सर्वे किं कुर्मः इति
विह्वलाः मत्तस्तुः पर्वतो देवो गुप्तभावेन देवपाः १९ तत्राजगाम योगीन्द्रो
भ्यः सर्वप्रियंकरः अवधूतस्वरूपेण सर्वाद्विद्वेष्वरोपया २० तं प्रणम्य शिवा
घास्ते पप्रच्छुर्लोभनाशकं नृपायंदीनभावेन सा स्थिचमोवशोषिताः २१ ततो ति
करुणायुक्तो भ्यः सर्वार्थकोविदः जगादतान्सुरेंद्रनिदीनान्हृष्टविशोषतः २२
रैभ्यनवाच० शृणुध्वं विष्णुमुखाद्यामुनयस्तत्वभाविताः लोभासुरो महापा

चक्र२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पादुर्ज्ञेयो नात्र संशयः ३३ तदपि विश्वराजेंद्रं मज्जे भक्तिसंयुताः ते नायं सुज्ञ
यो देवा भविष्यति विघ्नोपशः २४ बुद्धिपतिं स्वयं साक्षाद्बुद्धिं संचालयिष्यति गं
जाननस्य मंत्रं वैजपध्वं विधिपूर्वकं २५ एवमुक्त्वा महायोगी रिभ्यः स्वच्छं
दगो भवत् शिवादयो महाभागा हर्षिताः संबभूविरे २६ गजाननस्य मंत्रं तेजे
पुस्तपपरायणाः सविधं ध्यानसैकास्तोषयामासुरन्वहं २७ निराहारप्रभावे
णसंतुष्टो भक्तिभाषितः शतवर्षेषु देवेशो नापयौ स गजाननः २८ दृष्ट्वा गजान
नं ते तु हर्षिता देवनायकाः देवा मुनिगणाः सर्वे प्रणेमुस्तं हितावहं २९ पुनरु
त्थाय ते सर्वे पूजयंतो हर्षसंयुताः कृत्वा कपरपुटं भक्त्या स्तुवंगजानने ३० दे
वर्षय नुचुः गजाननं नमस्तुभ्यं सर्वेषां बीजरूपिणे निर्विघ्नाय गणेशाय वि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ध्यानांपतयेनमः ३१ अनंतायैकदंतायहेरंबायनमोनमः चतुर्भुजायसर्वेशसर्व
पूज्यायतेनमः ३२ सर्वसिद्धिप्रदात्रेचसुरासुरनमस्कृते सिद्धिबुद्धिप्रचालायसिद्धि
बुद्धिपतेनमः ३३ अगुणायगुणेशाय गुणरूपायगौणिने मायामयाय बालका मायाया३
यपरात्मने ३४ सर्वादयेमहोदरपराक्रमपरायते स्वानंदवासिनेतुभ्यंनमः स्वा
यि५ दनंदवर्धने ३५ योगाकाराययोगानांस्वामिनेशांतिदायिने ब्रह्मणस्पतयेतुभ्यं यि५
ब्रह्मणांब्रह्मणेनमः ३६ अनाधारायसर्वेषामाधारायनमोनमः आदिमध्यांत
हीनायादिमध्यांतायवैनमः ३७ परश्वंकुशहस्तायत्रिनेत्रायमहोदर मूषक
वाहनायैवमूषकध्वजिनेनमः ३८ नमोनमस्तेसकलाय धात्रेसदासुखानं
दकरायपात्रे जगत्सुस्रष्टेसकलस्पर्हंत्रेगुणैर्विहिनायगणाधिपाय ३९

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

विदेहरूपाय परापमोक्षबोधतद्विनाशसुखाख्यपाय सदास्वबुद्धौ परसंस्थिताय
गजात्मरूपाय नमोनमस्ते ४० बोधहीनं चैकं गजचिन्हेन योगीद्राः पश्यंति त्वां ग
जानन ४१ यथा सुखस्य चिन्हेन ज्ञायंते मुनिवादयः तथा विदेहचिन्हेन ज्ञायसे त्वं
जय नुयोगिभिः ४२ विदेहगरूपं यत्तेन ते सुखमुच्यते प्राप्तिकरं गणेशस्य गजाननन
मोस्तुते [redacted] ४३ किं स्तवामो गणाधीश यत्र वे
दाद्विकास्तथा योगिनः शांतिमापन्नास्त्वं वयं शरणं गताः ४४ स्तुत्वा विघ्नेश्वरं ते
नुप्रणम्य स्तं पुनः पुनः तानुवाच गणाधीशो हर्षयन्सर्वभावविन्न ४५ गजानन
जय २ नुवाच स्तोत्रं भवद्भिर्यत्तदेवाईश्वरमुनयश्च मे सर्वसिद्धिप्रदं पूर्णं भविष्यति निरं
तरं ४६ यं ये सिद्धिं लभंतिं तं वेदास्यामि भक्तियं चित्तः पठनाच्छ्रवणादस्य संतुष्टो हं वि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ऋषयः ४७ वृणुत्तवरदोहंवोदास्यामिवरं प्रीतं तपसाभक्तिभावेनस्तोत्रेणसुष्टि
मागतः ४८ गजाननवचः श्रुत्वाहर्षितादेवतर्षयः प्रणम्यप्रत्युवाचेदंवचनंसर्वसौ
ख्यदं ४९ देवर्षयऊचुः लोभासुरेणमोरवामिनत्राशितंभुवनत्रयं वयंकर्मविहीं
नत्वादुषोषणयुताःकृताः ५० अतस्त्वंजहिदेवेशसर्वाज्ञेयंगजानन तवभक्तिदृढां
देहिलोभहिनंविनोषतः ५१ तेषांवचनमाकर्ण्यगजाननमुवाचतान् माभयंकु
रुतप्राज्ञाहनिष्यामिमहासुरं ५२ लोभहीनामहीयाया भक्तिर्वश्चभविष्यति अधु
नादानवंदूतंजयिष्यामिनसंशयः ५३ एवमुक्त्वामुनीदेवांस्तत्रैवसंस्थितोभवत
सर्वेषांकार्यसिद्ध्यर्थंगजाननःप्रतापवान् ५४ इतिश्रीमद्दांतेमौद्गले० गगजा
ननप्रादुर्भावोनामचत्वारिंशोध्यायः ४० मुद्गलउवाच दूतंगजाननस्तत्रप्रे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

षयामासशंकरं सगत्वादैत्यपंदक्षजगादतद्भूणुवचः १ शिवउवाच शृणुलोभा
सुरत्वमेवचनंहितकारकं करिष्यसियदासाम्नातदासुखीभविष्यसि २ गजानन
नः स्वपंसाक्षाद्ब्रह्मणांनायकः स्मृतः स आगतैः सुरैः सर्वैर्देवैर्मुनिभिर्वृतः ३ नग
रस्यांतभागेतदुपायजनदूरतः संस्थितेनचदैत्येनप्रेषितोतिविशोषतः ४ मैयव दो४
रदानेनत्वंनिर्भयोसिमानद अतस्त्वदीयरक्षार्थंप्रेषयामासमांप्रभुः ५ ब्रह्मा
ंचसमानीय [illegible] रुममाह्वामते देवाः स्वपदगाः संतुब्राह्मणाः कर्मकारि [illegible] र्त्वस
र्वेशोसिसांप्रतं देवान्पंप्रसमानोक्षकृत्वादैत्यैर्निरंतरं ६ अधुनाचैरमुसंप
स्वेहंकुरुमहामते देवाःस्वपदगाः संतुब्राह्मणाः कर्मकारिणः ७ मित्रभावेनव
र्तस्वगजाननस्यदानव भुंक्ष्वभोगान्महाभाग नोचेत्वांसहनिष्यति ८ शिव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्य वचनं श्रुत्वा क्रोधयुक्तो महासुरः जगादनंतिरस्त्यस्य प्राह्लादेव महाचितः ९ हो भास्
रुवाच कोसौ गजानन ॥ ॥ मोत्वं भेदकरणं च मोहय ॥ स्य धुना मां किं देवानां पक्षगः
पुरा १० अधुना त्वां प्राह्लादेव हन्ति क्रोधसमन्वितः किंकरोमि च दूतस्त्वं गच्छ देवं गजान
नं ११ वदवाक्यमदीयं त्वं हनिष्यामि सदेवकं गजाननं न संदेहः परं पमे पौरुषं महत् १२
एवं निर्भर्त्सितः ॥ ॥ मुं क्रोधारुणविलोचनः जगादनं महाहेत्वं विशेषो मुदमेति १३ शिव
उ० मृत्युयोगेन पापीष्ट त्वं युक्तोसि न संशयः येन गजाननं लोभनिंद सिद्धिब्रह्मनायकं १४
एवमुक्त्वा मुदर्दुष्टिं शिवः पुनर्ययौ प्रभुं गजाननं प्रणम्याद्यौ वृत्तांतं संजगौ तदा १५ त
दाकर्ण्य वचः क्रूरं गजाननः प्रतापवान् क्रोधसंयुक्तचक्षुः सन्परश्वं चिक्षिपे ततः ।
१६ अनंतादित्यसंकाशः परश्वः कालभीतितः आययौ दैत्यपुर्यां वै ज्वालामाला

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भिरावृतः १७ तेजोमयं महास्त्रं तद्दृष्ट्वा दैत्यगणाः परं भयभीता बभूवुस्ते हाहाकाररवाकु
ला १८ दानवेंद्रैः संस्कृतो भंदृष्ट्वासुरा वचः जगुर्हरणरूपं यत्सर्वेभ्यो भयदायकं १९
नागरानूचुः किं स्थितोसि महादैत्य लोभज्वालासमाकुलं अस्मत्समागतं क्रूरं दाहयमा
मसदानवान् २० तेषां तद्वचनं श्रुत्वा भयहर्षसमन्वितः जगाद दानवाधीशान्म
हाकोपयुतासुरः २१ लोभासुरउवाच गजाननो मत्रैमाद्वैसमायातो नसंशयः सम
र्थो दृश्यते नूनं यस्यास्त्रं वैमीदृशं २२ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा दानवेंद्रा महाबलाः ऊचुः
प्रांजलयः सर्वे भयं कुरु सत्तम २३ गजाननं हनिष्यामः पश्यतस्त्वयि मानद एवमु
क्त्वा ययुः सर्वे दंशितायोद्धुमाहवात् २४ ततः स्तोर्यमसंकाशैः दृष्टं तेजोमयं महत् अस्त्रं
ब्रह्मपतेः क्रूरं प्रलयस्यैव कारणं २५ सर्वे तो दानवास्तत्र दहाहूतौ तेजसा हाहाका

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

१२वाः सर्वे पपलुर्भयविह्वलाः २६ दानवैर्द्रै स्ततो दृष्ट्वा मेघास्त्रं मोचितं महत् ज्ञ
द्वैः सर्वं तो मेघा ववर्षुर्दारुणं परं २७ ज्वलं सर्वं महास्त्रं तच्छोषयामास तत्क्षणात् मेघ
स्तु ततो मेघा निस्तेजसो बभूविरे २८ दैत्येंद्रा दैत्यमुख्यांश्च ज्वालया पर शुस्तदा
ददाह चततो भीताः पपलुर्पत्रतैः २९ तद्दृष्ट्वा परमाश्चर्यं लोभासुरः समाययौ र
थारूढो महातेजास्तं दैत्यर्थं मागतः ३० पप्रच्छ तो दैत्यराजस्य ज्वालाकस्मात्समाग
ता रथमाश्चर्यदाहापि शस्त्राणि सर्वतस्ततः ३१ ततः पपाल दैत्येंद्रो लोभासुरः कविं
ययौ तं प्रणम्य महाभागं पप्रच्छ विनयान्वितः ३२ लोभासुर उ० स्वामिन्नाज्ञानतो दे
वः समागतो महाबलः गृहयामास शस्त्रेण निर्वाणं रथं सम ३३ तन्निवृत्यर्थमेवा
हं न परयामि हर्किंचन अतः स्तेजूरणं नाथ प्राप्तोस्मि रक्षमां मुने ३४ मनोवाणिम

त्र-४
लि५

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यंसर्वेनस्मान्मृत्युर्नमेभवेत् नामरूप धरः सोपिकथंमांधक्ष्यतिप्रभो ३५ यदिम
रणमेवंमेप्राप्तंतदस्तुसांप्रतं देवानांशरणंनाथाभिकर्हिचित् ३६ अतोवदमहाभागउपा
यंहितदायकं त्वदाधारंचयोगींद्रजीवनंमेप्रवर्तते ३७ इतितस्यवचःश्रुत्वासर्वज्ञमु सु० ३
ख्यकः जगादतंभगवंहिंसलोभासुरंप्रहर्षयन् ३८ शुक्रउवाच माकुरुष्वभयंवत्स
शृणुमेवचनंहितं तत्समाचरदैत्येंद्रततः मेभविष्यति ३९ गजाननःप्रसन्नात्मायमि क्षे ५
छतिमहासुरः तदेवसत्यरूपंवैभविष्यतिनसंशयः ४० ब्रह्मणांनायकःप्रोक्तोगजत्वं
विनपान्वितः नायंदेवाधिपोदैत्यसुरासुरमयः प्रभुः ४१ एवंतस्यवचःश्रुत्वालो
भस्तंपुनरब्रवीत् निश्चयस्यदेवपैः साकंकथंयोद्धुंसमाययौ ४२ मध्यस्थ त्वंमहा भा
गंतंगच्छामिशरणंपदं न तज्ज्ञातंनमेस्वामिन्संशयंछिंधिहृच्छितं ४३ कविरु १५१

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वाच देहरूपं महद्ब्रह्म देव्यात्मा वेद भाषितं तयोर्योगे महादेव्यो बोधोऽपि पदवाचकः
४४ बोधनाद्बोधिचेहाख्यं ब्रह्म सांख्यं प्रकीर्तितं तदेव त्वं विजानीहि गजाननः सुसि
द्धिदं ४५ सर्वेषां बीजरूपं पत्तस्य बीजं न विद्यते तदेव गजराजाख्यं ब्रह्मवेदप्रकीर्ति
तं ४६ गजचिन्हेन गच्छंति योगिनो हि गजाननं तेन नाम्ना समाख्यातो मुनिभिस्तत्व
दर्शिभिः ४७ यथा मुखस्य चिन्हेन ज्ञायंते मानवादयः गजचिन्हेन तद्ब्रह्म ज्ञायते योगि
भिः सदा ४८ तेनैव स्थापितं विश्वं वा धरूपं महामते स्वस्वधर्मयुतं पूर्णं तत्रापं सक्ति
तो भवत् ४९ पाताले दानवानां चराज्यं स्वर्गे दिवौकसां पृथिव्यां मानवानां चैत्रि वि
धं रचितं पुरा ५० यदा देवा महाभागा लोभयुक्ता मदान्विताः पाताल स्थान्दैत्यगणा
न जघ्नुर्मूलविनाशकां ५१ तदायं देहधारी चेद्दैत्येभ्यो वरदो भवत् देवानां वि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

घ्रसंदाताग्रणीग्राः सर्वभावविन् ५२ ततो दैत्यगणाः सर्वे बलयुक्ताः सुरेंद्रकान् जघ्नु
वीरश्रिया राजन् विग्रहीनप्रभावनः ५३ यदा दैत्या महालोभलोभयुक्ता विशेषतः देवा
नां जीवनाग्रार्थं मत्तवत्कर्मखंडनात् ५४ यदा विघ्नेश्वरः साक्षाद्देहं धृत्वा च दान
वान् हत्वा खलानगादेवानकरोद्धर्मपालकः ५५ स्वस्वधर्मरताः सर्वे सुरा दैत्या यदा सुरा०४
तदा यं ब्रह्मरूपः संश्चित्ते चिंतामणिर्बभौ ५६ चित्तरूपा स्वयं बुद्धिर्भ्रांतिरूपा महाम
ते सिद्धिस्ताभ्यां गणाधीग्राः खेलति ब्रह्मनायकः ५७ स्वस्वेच्छात्मकेतस्य दर्शनं जा
यते यतः तेनायं गणपः स्थानं देवासिकप्यते बुधैः ५८ अतः तस्यैव देवेंद्र ग्राणं सु
खदं भवेत् अन्यथा सकलं हित्वा मरिष्यसि न संशयः ५९ अतो ब्रह्ममयं ग्रास्त्रं गजा
ननस्य दैत्यप तस्मै नमस्कुरु भक्त्या ग्रांतस्तं भविष्यति ६० इति श्रीमहांत्तमोद्भले० १५२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गः लोभासुरस्य शुक्रोपदेशावर्णनं नामैकचत्वारिंशोऽध्यायः मुद्गल उवाच शुक्रस्य दिं १
वचनं श्रुत्वा लोभासुरः प्रणम्य तथेति प्रतिपाद्यैवमकरोत् गणेशयोः १ नगरप्रां
तभागे तद्दक्षिणे गजाननस्य च ज्वालसमीपे संस्थानं दानवादीनां समास्थितं २ तं
प्रणम्य महादेव्यो लोभः परशुमुत्तमं कृतांजलिः प्रतुष्टाव भयभीतः समंततः ३ लो
भासुर उ० नमस्ते शस्त्रराजाय शस्त्राणां ब्रह्मरूपिणे नानाशस्त्राणि शस्त्रिशस्त्र
धाराणि ते नमः ४ प्रलयानलसंकाशस्वरूपधारिणे नमः अनंतवीर्ययुक्तय
भास्कराभिततेजसे ५ दृशादृशमयायैव सर्वदर्पहराय ते धर्मसंस्थापनार्थाय
नानारूपधराय च ६ साक्षाद्गजाननस्यैव यद्वीर्यं निपतात्मकं तदेवत्वं महाशा
स्त्रं किं स्तोमि ते नमो नमः ७ शरणागतपालाय सदा स्थानं दसंस्थितं रक्षमां

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मयभौपरशोतेनमोनमः ८ एवंसंस्तूयमानंतंलोभासुरंमहाबलं काव्येनशम्बरजं
तच्छांतिरूपध्वरंबभौ ९ गत्वागजाननस्यैवहस्तगंतद्भूवह लोभासुरःसमुत्के
णाययौविघ्नेश्वरंततः १० समागतंमाहात्म्यंदृष्ट्वादेवहर्षयोभवन् विस्मिताहर्षिताः
सर्वेपरस्परमुखेक्षणाः ११ गजाननंप्रणम्यैवलोभासुरःप्रतापवान् काव्येनपूजया
मासभक्तियुक्तोविशेषवित् १२ प्रणम्यतंपुनर्दैत्यः कृत्वाकरपुटंप्रभुं नुष्टावभावसं
युक्तोगजाननंप्रहर्षितः १३ लोभासुरउवाच नमस्तेगजवक्त्राय नानासिद्धिप्रदा
यिने बुद्धिचालकवेशायब्रह्मणेवैनमोनमः १४ सुरासुरमयायैवसुरासुरप्रियंकर
लोभयुक्तान्विधर्मस्थाननानाशायनमोनमः १५ हेरंबायसदास्थानंदेवासिनेमहा
त्मने परात्परतरायैवविघ्नेशायनमोनमः १६ देवानांपालकायैवदैत्यानांरक्षक

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यते सर्वेषांदुर्पहंत्रेवेगणेशायनमोनमः १७ लंबोदरायदेवाद्यदैत्यगजमूषकध्वज अ
नादयेचसर्वेषामादिरूपायतेनमः १८ आदिमध्यांतहीनायादिमध्यांतस्वरूपिणे
ब्रह्मेशायमहेशानांपालकायनमोनमः १९ ब्रह्मण्याब्रह्मदात्रेचसर्वदेवसदाशांतिप
रायते शांतीनांशांतिरूपायपोगायवेनमोनमः २० एकदंतायसर्वेशवक्रतुंडायते
नमः महोदरायपूर्णायपूर्णानंदायतेनमः २१ सर्वेषांमूलबीजायमात्रेपित्रेनमोनमः
ज्येष्ठराजायज्येष्ठानांपालकायनमोनमः २२ बीजरूपंगणाधीशजगतांब्रह्मणां
गज चिन्हेनलभ्यसेतेनगजाननननमोस्तुते २३ बोधहीनस्वरूपायसदासांख्यमया
यच विदेहायनमस्तुभ्यंप्रत्यक्षरूपधारिणे २४ यंस्तोतुंनसमर्थाश्चवेदायोगीश्वि
वादयः [illegible] तंचिंतामिगणाधीशंनमस्ते

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वरदोभव २५ त्वद्दर्शनजमाहात्म्यात्संतुष्टोसिमयाप्रभो तेनमेभयदोभूत्वारक्षदा
संविशेषतः २६ एवंस्तुत्वामहालोभःप्रणनामगजाननं तमुवाचदयासिंधुर्भक्तंभ
क्तप्रपालकः २७ गजाननउवाच वरंवृणुमहालोभमनेप्सितंददाम्यहं प्रसन्नोहंवि
शेषणभक्त्याकाव्यप्रदत्तया २८ त्वयाकृतमिदस्तोत्रंसर्वसिद्धिकरंभवेत् पठत
शृण्वतश्चैवलोभस्तंनैवपीडति २९ पुत्रपौत्रैःसंयुक्तोभुक्त्वाभोगान्मनेप्सिता
न् अंतेस्वानंदलोकेसब्रह्मभूतोभविष्यति ३० यस्तोत्रिमामनेवैसमामन्योनसं
शयः सदासुरस्वभावेनहीनस्तद्भविष्यति ३१ त्वांहंतुंक्रोधसंयुक्तआगतोहंन
संशयः शरणागतमेवंतुनहन्मिदानवोत्तम ३२ गजाननवचःश्रुत्वालोभोहर्षस
मन्वितः उवाचतंमहाबुद्धिर्भावेनब्रह्मनायकं ३३ लोभासुरउवाच गजाननवरं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मत्वं देहि संपूर्णदायकः तव भक्तिस्वरूपं च गाणपत्यप्रियात्मकं ३५ स्वर्ह नं देहि विशे
षेण वृत्तिं च शाश्वतीं प्रभो कार्यं कथय सर्वं शाकरिष्यामि गजानन ३५ गजानन उ
वाच मदीया भक्तिसंघाते भविष्यति महामते गाणपत्ये पुत्रे स्नेहो वृद्धिं यास्यति नित्य
दा ३६ स्वस्थाने त्वं स्थिरो भूत्वा तिष्ठ मे भक्तिसंयुतः पश्चाद्देवप्रियामेस्तु तथा त्वमपि
लोभक ३७ यत्र मे स्मरणं नास्ति पूजनं वासुरोत्तम आदौ कर्मादिषु प्राज्ञ तत्समाहर
नित्यदा ३८ मम भक्ताश्च ये दैत्या तान्रक्ष स्वविशेषतः मदीयभक्तिरूपं तं लोभं व
र्धयते ध्रुवं ३९ एवमुक्त्वा प्रभुं लोभस्तं प्रणम्य गजानने काव्येन सहितः सोपि स्वपुरं प्र
ययौ प्रभो ४० इति श्रीमद्दांते मौद्गले च मल्लोभासुरशांतिवर्णनं नाम द्विचत्वारिंशो
ध्यायः ४२ मुद्गल उवाच शांतिरूपधरं लोभं दृष्ट्वा देवर्षयो मलाः गजाननं निज

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नाथंहर्षितानेमुरद्गान् १ पूजां त्वा विशेषेणगजाननंसुरर्षयः पुनःप्रणम्य
तंसर्वेतुष्टुवुःकरसंपुटाः २ देवर्षयऊचुः चिदेहरूपंभवबंधहारंसदाखनिष्टंस
मुखंप्रदंतं अमेयसांख्येनचलस्यमीशंगजाननंभक्तियुतंभजामः ३ मुनीद्रवंद्यं
विधिबोधहीनंसुबुद्धिदंबुद्धिधरंप्रणामं विकारहीनंसकलाकंवैगजाननंभ
क्तियुतंभजामः ४ अमेयरूपंहृदिसंस्थितंतंब्रह्माहमेकंभमनाकारं अना
दिमध्यांतमपारूपंगजा ५ जगत्प्रमाणंजगदीशमेवमगम्यमाद्यंजगदादि
हीनं अनात्मनांमोहप्रदंपुराणंगजा ६ नष्टस्विरूपंनजल्पकाशंनतेजसस्पं
नसमीरणास्तं नखेगतंपंचविभूतिहीनंगजा० ७ नविश्वगंतेजसगंनप्राज्ञं
समष्टिव्यष्टिस्थमनंतगंन गुणैर्विहीनंपरमार्थभूतंगजा ८ गुणैरगंनैवच

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

विंदुसंस्थं न देहिनं बोधमयं न दुर्दिं सुयोगहीनाप्रवदं तितस्थं गजा० ९ अनागतं
नैव गतं गणेशं कथं सदाकारमयं वदामः तथापि सर्वं प्रवदे हसंस्थं० १० य २२
दित्वयानाय धृतं न किंचित्तदाकथं सर्वमिदं विभाति अतो महात्मानमचिंत्य
मेवं गा० ११ सुसिद्धिदं भक्तजनस्य देवं सकामीकानामिह सौख्यदं तं अकामिका
नां भवबंधहारं० १२ सुरेंद्रसेव्यं त्वसुरैः सुसेव्यं समानभावेन विराजयंतं अनं
तबाहुं मूषकध्वजं तं गा० १३ सदा सुखानंदमयं जलेचसमुद्रजे दुग्धरसे
तिवासं दूंदुस्पपानेन चनाशरूपं० १४ चतुःपदार्थाविविधप्रकाशास्तदेव
हस्तेसुचतुर्भुजं तं अनाथनाथं चमहोदरं वै गा० १५ महाखुमारुढमकाल
कालं विदेहयोगेन चलभ्यमानं अमाचिनं मार्गैकमोहदं तं गजा० १६ र यि

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

विश्वरूपं [redacted] रविभासुहिनंहरिस्वरूपंहरिबोधहिनं शिवस्वरूपंशिवभा
सनाशंगजा० १७ महेश्वरीस्छंचसुशक्तिहीनंप्रभुंपरेशंपरवंघमेवं अचालकं
चालकबीजभूतं० १८ शिवादिदेवैश्चरगैःसुवंघंनरैर्लतावृक्षपशुप्रभुभिः
चराचरैर्लोकविहीनमेवंगजा० १९ मनोवचोहीनतयासुसंस्छंनिवृत्तिमा
त्रंत्यजमध्यपंतं तथापिदेवंपुरसंस्छितंतंगजा० २० वयंसुधन्यागणपस्त
वेनतथैवमर्त्यार्चनतस्तवैव गणेशरूपाश्चकृतास्त्वयातंगजा० २१ गजा
ख्यबीजंप्रवदंतिवेदास्तदेवचिन्हेनचयोगिनस्त्वां गछंतितेनैवगजान
नस्त्वंगजा० २२ पुराणवेदाःशिवविष्णुकाद्यामराःशुकाद्यागणपस्तवैवे वि
कुंठितास्त्वंकिंचवयंस्तवामोगजाननंभक्तिपुतंभजामः २३ मुद्गलउ० एवंस्तुता

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गणेशानंनेमुः सर्वेपुनः पुनः तानुत्थाप्यवचोरम्यं गजाननमुवाच ह २४ गजा
ननमुवाच वरंब्रूत महाभागा देवाः सर्षिगणाः परं स्तोत्रेणाप्रीतिसंयुक्तो दास्यामि
वांछितं परं २६ गजाननवचः श्रुत्वा हर्षपुलकसुरर्षयः जगुस्तं भक्तिभा
वेन साश्रुनेत्राः प्रजापते २६ देवऋषयऊचुः यदि गजाननस्वामिन्प्रसन्नो
वरदोसि भो तदा भक्तिं दृढां देहि त्वं महीनां त्वदीयकं २७ लोभासुरस्य देवेशकृ
तशांतिः सुखप्रदा त्वया जगदितं सर्वं वरयुक्तं कृतं त्वया २८ अधुना देवदेवाक
र्मयुक्ता द्विजादयः भविष्यंति धरायां वै वंयस्वस्थानगास्तथा २९ स्वस्वधर्म
रताः सर्वे कृतास्त्वया गजानन अतः परं वरं कुंठे याचयामः किमप्यहो ३०
यदा ते स्मरणं नाथ करिष्यामो वयं प्रभो तदा संकटहीनान्वै कुरु त्वं नो गजान

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

न ३१ एवमुक्त्वा प्रणेमुस्तं गजाननं मनामयं तानुवाच प्रीत्यात्मा भक्त्या धीनस्व
भावतः ३२ गजानन उ० पद्यच्च प्रार्थितं देवा मुनयः सर्वमंजसा भविष्यति
न संदेहो मत्स्मृत्या सर्वदा हि वः ३३ भवद्भिः कृतं मदीयं वै स्तोत्रं सर्वत्र सिद्धिदं भ
विष्यति विशेषेण मम भक्तिप्रदायकं ३४ पुत्रपौत्रप्रदं पूर्णं धनधान्यवि
वर्धनं सर्वसंपत्करं देवाः पठनाच्छ्रवणान्नृणां ३५ मारणोच्चाटनादीनि न
स्यंति तिलोत्रपाठतः परकृत्यं च विप्रेंद्रा अशुभं नैव बाधते ३६ संग्रामे ज
यदं चैव यात्राकाले फलप्रदं शत्रूच्चाटमकादिषु प्रशस्तं तद्भविष्यति ३७
कारागृहगतस्यैव बंधनाशकरं भवेत् असाध्यं साधयेत्सर्वं मनेनैव सुर
र्षयः ३८ एकविंशतिदिनावधिं प्रयोगं यः करोत्येव स सर्वसिद्धिभाक् भवे
वारं चैकुरुंशति

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्त ३९ धर्मार्थकाममोक्षाणां ब्रह्मभूतस्य दायकं भविष्यति नसंदेहः स्तोत्रमस्य
क्तिवर्द्धनं ४० एवमुक्त्वा गणाधीशः स्तोत्रेवांतरधीयत देवाः सर्षिगणाः सर्वे
भवन्खिन्नाइवप्रभो ४१ तत्तस्तेस्थापितामूर्तिर्गजानन्यस्यसिद्धिदा नैर्ऋतके
ण भागेस्मदरीनेनसुखप्रदा ४२ तत्रैवसंस्थितादेवाः मुनयोभक्तिसंयुक्ताः अ
सेनस्याधिकारेषुस्वाश्रमेषु गताप्रभुः ४३ ततः स्वधर्मसंयुक्ताबभूवुर्मान
व-८ वाभुवि यथायोग्यंजगत्सर्वंबभूहर्षितंविधे ४४ एतद्गजाननस्यैवचरितंप
पनाशनं भक्तिमुक्तिप्रदंदक्षकथितंब्रह्मदंपरं ४५ यःपठेत्याठयेद्वापिशृ
णुयाद्भक्त्यान्वितः सइप्सितफलंभुक्त्वाब्रह्मभूतोभविष्यति ४६ इतिश्रीम
दृतिमौद्गले० च० ग० देवमुनिकृतस्तुतिवर्णनेनामत्रिचत्वारिंशोध्यायः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

५२ दक्षउवाच धन्योहंमुद्गलस्वामिंस्त्वत्संगान्नात्रसंशयः लोमशोतिक
रंचित्रंश्रुतंभक्त्याचरित्रकं १ नतृप्तोहंगजास्यस्यसुधापानइवप्रभो अधु
नावदक्षत्रस्यमाहात्म्यंतस्यसर्वदं २ गजाननस्यभक्तार्थंमवतारानकृतान्व
द संक्षेपेणमहाभागंसर्वशोसिन्धुतेनमः ३ सूतउवाच दक्षस्यवचनंश्रु
त्वामुद्गलोहर्षसंयुतः जगादतंमहाभागंमहाभागोदयान्वितः ४ मुद्गल
उवाच अनंतोअवतारश्चगजाननस्यमानद भक्तानांकार्यसिद्ध्यर्थंव
क्ष्यितुंनैवशक्यते ५ तथापिशृणुदक्षत्वमवतारचरित्रकं कथयामिसमासे
नगजाननस्यसर्वदं ६ पार्वत्याशंकरेणवाराधितोगणनायकः दिव्यवर्षस
हस्रेणप्रसन्नोवरदोभवत् ७ ताभ्यांसंपूजितोदेवः स्तुतःसंयाचितोभवत्

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्वं नौ पुत्रो भवस्वास्मिन्संसारतारणायैव ८ तथेति प्रतिपेदे सो गणेशो तद्धेतवे स्व या
यं सिंधुवधाय पुत्रो भूत्मयूरेशाह्वयस्मृतः ९ हत्वा सिंधुं महावीर्यं गतः स्वानंदके पुरे एवं नानावतारैस्तैर्दधार शिवयोर्गृहे १० अष्टकोटिगणेशास्यावतारा परिकीर्तिताः शिवपुत्राश्च ते ख्याताः कार्यार्थं संभवाः ११ केचिद्विष्णुसमुद्भूता केचिच्छक्तेर्महात्मनः उभयोर्योगतः केचित्कलांशा अभवन्यः १२ यादृशं संकटं प्राप्तं तदर्थं संस्मृतो विभुः तावत्कलांशयोगेन पुत्रो भूत्सुखदायकः १३ कृत्वा कार्यं स्वसंहिं पुनः स्वानंदगो भवत् तद्वियोगेन संतप्तो बभूवुः शिवः किल १४ अन्ये नानावतारा श्च कल्पयाद्वियहेशतः धृता गजाननेनापि वक्तुं मया न शक्यते १५ इति ह्यं संप्रवक्ष्यामि सर्वसिद्धिप्रद

सि २

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यकं गजाननावतारेण पुत्रं शृणु जायते १९ एकदा निद्रितं शंभुर्ब्रह्माणं
प्रययौ प्रभुः कंचित्कार्यार्थमेवं तमुत्थाप्य स्वगेहं गमत् २० समुत्थितो महा
जृंभांचकार क्रोधसंयुक्तः तस्मा[illegible]ज्जातः पुमानेकोरक्तवर्णः सुशोभनः २१
सुवासबहुलेनैव युक्तः कामदवापरः तं दृष्ट्वा विस्मितो ब्रह्मा जगाद समहाबलं
२२ ब्रह्मोवाच कोसि त्वं पुरुषश्रेष्ठ किमर्थं मागतो वद एवं पृष्टः स तं देवं ज
गाद मेघनिस्वनः २३ पुमानुवाच जृंभायास्तेसमुत्पन्नः पुत्रोहं देवनायकः
स्तुतं नामादिकं देहि भूषणं विविधं पितः २४ ततो ऽतिहर्षितो ब्रह्मा पुत्रं दृष्ट्वा
महाद्भुतं ददौ तस्मै विशेषणवरांस्तान्पूरणमानद २५ सुवासबहुलं रक्तं वपु
स्तेन सिंदुरः नामनानाविधान्भोगान्भुंक्ष्व सर्वत्रगः स्वयं २६ नवलेन समं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तेवै भविष्यति चराचरे ब्रह्मांडजपसंपुक्तो भवपुत्र ममाज्ञया २४ पंयमिछ
सि तत्तेतेसफलं प्रभविष्यति क्रोधाद्दालिंगपेसर्पत्वं भस्मसात्करिष्यसि
२५ एवं नानावरान्दत्वा संस्थितं प्रपितामहं तं प्रणम्य स सिंदूरो जगामस्तुत्य
भूतले २६ ग्रोनकउवाच तपोहीनाय तत्तासो ददौ वरान्सुदुर्लभान् किं
कारणवद प्राज्ञ संशयोमे महान्हृदि २७ सूतउ० दत्तासंकल्पसिद्ध्यर्थं तपस्त
प्तियोनरः तपसि विपुले सोपि मुक्तोपि भवेन्मुने २८ अन्यस्मिन्जन्म
निप्राज्ञ फलयुक्तः प्रजापते स्वल्पश्रमेणदेवोपि वरं ददाति निश्चितं २९ एत
त्तेकथितं सर्वं संशयच्छेदनं वचः अधुना शृणु संवादं प्रकृतं यं पुरा भवं ३०
सिंदूरो मार्गमध्ये स गत्वा विचारमाकरोत् तपोहीनाय देवोपि वरं ददाति मे कथं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

३१ अतो हं वेचित्तो नूनं विधिना नात्र संशयः लिंगं त्वा मृतं कुर्वे वरं सत्य दिदृक्ष
या ३२ निःसंशयं भवेदेवं विचार्य सिंदूरासुरः आययौ ब्रह्मणः सोपि समीपं क्रो
धसंयुतः ३३ गर्जन्नुवाच विधातारमालिंगितुं प्रचक्रमे तं दृष्ट्वा परमाश्चर्यं ब्रह्मो
वाच सुदारुणं ३४ ब्रह्मोवाच महदस्य प्रभावेण मां हंतुं समुपागतः अतो दे
त्यो सि दुष्टत्वं भाग्यान्नात्र संशयः ३५ पुत्रस्नेहेन रे दुष्ट वरं दत्तं मया अतो
गजाननस्त्वां वै सहनिष्यति खलाधम ३६ एवमुक्त्वा पपात सो विकुंठ्या
रणययौ नारायणास्य सिंधुरः समनुप्रययौ खलः ३७ नारायणापवृत्तांतं
कथयामास विस्तरात् सोपि श्रुत्वा विनिश्चस्य तं पुरं संस्थितो भवत् ३८
एतस्मिन्नंतरे तत्र सिंदूरः समागमत् जगाद निष्ठुरं व्यक्तं वचः क्रोध

दत्तासु५

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

समन्वितः ३९ सिंदूरउवाच विष्णोरक्षविधातरं मांगृपित्वासमागतं हनि
ष्यामित्यया सार्द्धं पर्णमेषोरुपंपरं ४० विष्णुरुवाच अहंसत्वगुणश्चायंवे
दाध्ययनतत्परः आवांहत्वामहादैत्यपरोनंतेभविष्यति ४१ त्वदधीनोच
सिंदूरआवांजानीहिमानद शंकरः सर्वसंहर्तासतेपरोहनिष्यति ४२ वि
ष्णोर्वचनमाकर्ण्यत्यक्त्वाविष्णुचतुर्मुखं जगामशंकरं कैलासेपुद्र सद्यः५
लालसः ४३ ध्यानस्थंशंकरंदृष्ट्वाविचारमकरोत्तदा अमुंनगंनत
पोयुक्तं किमर्थंहन्मिमुर्खवत ४४ वामांगेसंस्थितानारिरूपेणाप्रतिमां
परां तांगृहीत्वागमिष्यामिस्वेच्छयाकिउनोत्सुकः ४५ इतिश्रीमदांते च
ग० सिंदूरशिवसमागमोनामचतुश्चत्वारिंशोध्यायः ४४ मुद्गलउवा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

च एवं निश्चितसंकल्पः सिंदूरो गिरिजांततः गृह्योऽऊर्ध्वं ययौ सद्यो मूर्छितं भयविह्व
लां १ तस्यैवांशेन वेगेन पतितो नंदिमुख्यकः गणाः पुनः समुत्थाय हाहाकारं प्र
चक्रिरे २ हस्तगा पार्वती तत्र सावधाना बभूव ह समारगणपं देवं देवपाणि
यंत्रिता ३ गौर्युवाच गजाननज्ञानविहारकोविदां चज्ञानासि परावमर्षो ग
णेशारक्षस्व न चेच्छरीरं त्यजामि सद्यस्त्वयि भक्तियुक्ता ४ विघ्नेशं हेरंबं महोदरप्रि
यलंबोदरप्रेमविवर्द्धनाच्युत विघ्नसंहर्त्तासुरसंघहर्त्तर्मां रक्ष देवाच्च भक्तियु
क्तां ५ किं सिद्धिवृद्धिप्रसरणमोहयुक्तोसि किंवा निशिनिद्रितोसि किं कक्षलाभा
र्थविचारयुक्तः किं मां विस्मृत्य सुसंस्थितोसि ६ किं भक्तसंगेन च देवदेव नानोप
चारैश्च सुयंत्रितोसि किं मोदकाद्यैर्गणपाहृतोसि नानाविहारेषु च वक्रतुं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

उ ७ स्वानंदभोगेषु परिप्लुतोसि दासीच विस्मृत्य महानुभाव आनंत्य लीलासु
चलालसोसि किं भक्तरक्षार्थं सुसंकल्पः ८ अहो गणेशामृतपानदक्षा मरैस्त
थावासुरपैः स्मृतोसि तदर्थं नानाविधिसंयुतोसि विसृष्टा मां दासीमनन्यभावं ९
रक्षस्व मां दीनतमां परेशा सर्वत्र चित्तेषु च संस्थितस्त्वं प्रभो विलंबेन विनायकोसि
ब्रह्मेशा किं देवनमोनमस्ते १० भक्ताभिमानिति च नाम मुख्यं वेदेषु सर्वत्र न चेन्म
हात्मन् आगत्य हृत्वादितिजं सुरेशमारक्षदासीत् द्विपादनिशं ११ अहो नदूरं बत
किंचिदेव कथं न बुद्धिशा समागतोसि सुचिंत्य देहं प्रजहामि तेहं यशः करोष्यीविप
रितमेव १२ रक्षरक्षदयासिंधो पराधान्मे क्षमस्व च क्षणे क्षणे वयं दास्यो रक्षि
तव्या विशेषतः १३ स्तुवत्यामेव पार्वत्यां शंकरो बोधसंयुतः बभूव गणपालो वे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

श्रुत्वाहाहारवं विघ्ने १४ गणेशं मनसा स्मृत्वा वृषारूढः समाययौ क्षणेन दैत्यराजं
तं दृष्ट्वा डमरुणाहनत् १५ ततः सोपि शिवं वीक्ष्य लिंगितुं धावितो भवत् शिवस्य शू
लकटीनि शस्त्राणि कुंठितानि वै १६ तं दृष्ट्वा परमाश्चर्यं भयभीतो महेश्वरः सस्मा
रगणपं सोपि निर्विघ्नार्थं प्रजापते १७ पार्वत्यास्तवनं श्रुत्वा गजाननः समायायौ
ब्राह्मणस्य स्वरूपेण तयोर्मध्ये प्रयुक्तवान् १८ गणेशेन कृतं तत्र कौतुकं परमा
द्भुतं परश्वर्गं प्रसूपश्च पातं दैत्यवक्षसि १९ ततो हतं महादैत्यं व्याकुलं वी
क्ष्य विघ्नपं ततस्तं ब्राह्मणः प्राह शृणु दैत्य वचो हितं २० जगज्जनिमिमां शा
क्तिं मुंच नो चेच्छिवः स्वयं गुप्तरूपेण त्वां संचोमारयिष्यति निश्चितं २१ अहं
शंभुं करिष्यामि त्वदाज्ञावशवर्तिनं भार्यां तस्य परित्यज्य कुरु राज्यं कुरु राज्यं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्रिलोकगः २२ तथेति सिंदूरेणैव कृत्तमेपि शिवं वचः जगाद ब्रह्मास्य वदनो दैत्याधी
नभवप्रभो २३ ब्रह्मलब्धवरं दैत्यं न जेतुं तं क्षमो भवान् शा [illegible] किं गत्वा महेशानन्द
लस्य क्रमणं कुरु २४ तथेति शंकरेणोक्तं दृष्ट्वा शिवायसः दैत्यः कैलासगो भूवा
नंदविज्ञ [illegible] ततः २५ ततः कैलासमेवं सत्यस्का भूलोकगो [illegible] नंदविज्ञ [illegible]
भवत् दैत्यस्त्रिभुवनं जित्वा जगद्गोचरभूवह २६ अंतर्द्धानं च कारयौ गणेशो
द्विजरूपधृक् तं दृष्ट्वा पार्वती तत्र शोकयुक्ता बभूवह २७ अहो ब्राह्मणरूपेण
गतो यं गणनायकः मोचयेत्यासमां शीघ्रं त्वरं रूपप्रयेयौ पुनः २८ ततस्तो पार्वती
शंभू परलावं गोप्रभुः बभुवतुश्च विघ्नेशं तपसा तद्विचिंतकौ २९ ततापतपतु
ग्रंसशंकरः सत्त्विकः ततः गतवर्षशतपूर्णे गजाननं समायया ३० गणेशाउ

यि३

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वाच वरं वृणु महादेव यत्ते चित्ते प्रवर्त्तते दास्यामि तव सा तुष्टा वांछितं प्राह शंकर
३१ ततस्तं शंकरो नत्वा नानाविधैः स्तवैः पार्वत्या पूज्य विघ्नेशं प्रणम्य प्रस्तुवा
च ह ३२ त्रिवर्गदान्वरदोसि गणाधीश नमोस्तु ते भव यावज्जीवनप
र्यंतं तिष्ठ नाथ नमोस्तुते ३३ त्वया नाम्नावतारा श्च धृता मदीयवर्त्मनि ते सर्वे
स्वल्पकालस्थाव भुवुर्गणनायक ३४ तान्दृष्ट्वा मां कुरु स्वामिन्व सनित्यं च मे
गृहे तत्राहं त्वां भजिष्यामि पुत्रभावेन विघ्नप ३५ संसारे पुत्रभावेन मूर्त्तौ
त्वां कुलदैवतं हृदये योगयुक्तोहं भजिष्यामि गजाननं ३६ तथेति गणना
थस्तं जगादांतर्द्धि पुनः कैलासमागतः शंभुः शोकयुक्तो विशेषतः ३७ ततः किं
चिद्गते काले पार्वती स्नानमाचरत् न ज्ञात्वा महेशानः सहसा समुपागतः ३८

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

लज्जितांतं निरीक्ष्यैव जगदंबास्वकेशतः देहं संछादयामास शंकरो गृहगो भव
न् ३९ ततः कदाचित्सा देवी सखिभ्यो संस्थिता भवत् सख्यानुवाचतां तत्र जयाच
या विजया विजया पापा ४० ताँ पोचतुः नंदी मुखा गणाः सर्वे स्मदीपानात्र संशयः यदि शि
वं विरुद्धं तिष्ठामश्छिवात्मकाः ४१ अतः कंचमहादेवी स्वकीयवशगं गणं
कुरुत्वं मातनः शक्तिस्तथेति प्रत्युवाचते ४२ स्वांगमलं समर्कृत्य तं पुरुषाकृतिं पु
नः संजीवयामास पार्वती तं जगादह ४३ हे रति ष्ठ महाबाहो मद्दाज्ञावशा
गः सदा मदाज्ञया विना पुत्रमाप्रवेरपे न त्वपानरः ४४ अहं स्नानार्थमत्रै
व संस्थिता कालपर्यये पतिमेतत्र रेवत्स समागतो भवत्स्वयं ४५ नकेनकश्चि
त्तं तत्रातो मा कुरुष्व ता दृशं स्वामिनं शंकरं पुत्र निषेधस्व मदाज्ञया ४६ तथे

या विजा २

कला ५

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तथेति तां मणम्पौद्दारं संस्थो बभूव सः पुरुषः सामखिभ्यां च मुदिता संस्थिता भव
त् ४७ एतस्मिन्नंतरे तत्र गणयुक्तः शिवो ययौ तं न्यषेधत्सवेगेन वोधितोपि प्रजा
पते ४८ ततो ऽतिशोकसंयुक्तः शंकरः प्रबभूव ह तद्ज्ञात्वा सामखिभ्यां च मुदिता
सा स्थिता भवत् ४९ ततो क्रोधसमायुक्तो गणान्नंदिमुखान्शिवः आज्ञापयच्च
युद्धाय हंतव्यो यं न संशयः ५० ततस्तेऽस्त्रसंघातैर्जघ्नुस्तं क्रोधसंयुताः पार्व
त्याश्चैव जघ्नुर्यानि क्षिप्तं पुरुषेतदा ५१ तेऽस्त्रसंघातमोघाज्ज्ञात्वा विशेष
तः मुसलेनजघानासौ गणान्सर्वान्महाबलः ५२ ततः पलायनं चक्रुः गणाः
सर्वे भयान्विताः ततः स्कंदं शिवः क्रुद्धः प्रेषयामास दारुणं ५३ कुंठितास्त्रो
भयो द्विग्नः सेनानिस्ताडितो भृशं पपात च ततः शंभुः सस्मार परमुख्यकान्

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

५४ ब्रह्माविष्णुश्चदेवेंद्रोयमाद्याःसर्वेआगताः प्रणिपत्यमहेशानिसंस्थिता भव
नंपुरः ५५ तान्शिवःकथयामासवृत्तांतंतेततोययुः इंद्रादयःसगंधर्वायुयुधुःपरु
षेराच ५६ ते पिपलायनंचक्रुः कुंठितास्त्वाभयातुराः ताडितामुशलैर्नैवशंकरः
क्षुभितोभवत् ५७ ततःस्तत्रविचारंतेचक्रुःसर्वेसुरेंद्रकाः विष्णुमुख्याःशिवेने
वमुनिभिश्चप्रजापते ५८ इतिमहापुराणे० च० ग० शिवविचारवर्णनंप्रसंगोनामपं
चचत्वारिंशोध्यायः४५ ॥ मुद्गलउवाच विचार्यदेवपैःसर्वैःप्रेषयामासशंक
रः ब्रह्माणंब्राह्मणैःसार्द्धंस्नेहार्थंसापितंययौ १ तंदृष्ट्वापुरुषःसोपिमृशलंगृ
ह्यदारुणं आययौतंनिरीक्ष्यैवपपातसपितामहः २ वयंसर्वेद्विजाःपुत्रास्त्वद्ही
नासमागताः शृणुवाक्यंविचारज्ञपलनस्तेतमब्रुवन् ३ तथापिनबुबोधैव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पुरुषस्तं विलोक्यासः ब्रह्माजगामशंभुं तं वृत्तांतमवदत्ततः ४ ततो विष्णुयुतः शंभुः
क्रोधारुणविलोचनः संग्रामायययौतत्र सोपिमुशलमादद्दे ५ आगत्यैवाहतं
शंभुं हृदये यमसंनिभः शूलं पपात तद्धस्ताद्विष्णुश्चव्याकुलो भवत् ६ ततस्तं गद
यावि ष्णुर्योधयामास दारुणं ततः स्त्रिशूलघातेन चिच्छेद शंकरः शिरः ७ ममा
रपुरुषास्तत्र तच्छ्रुत्वा पार्वती पुनः कोपयुक्तश्चकोटयस्ता शक्तिः सानवभिर्ममे ८
तया हतमहादेव्याः संहर्तुं सकलं जगत् प्राप्तास्ताकोटयो देवास्तेभयभीता बभूवि टय-८
रे ९ शंकरेणाहिजास्तत्र प्रेषितानारदादयः अंतरिक्षचराः सर्वे प्रणेमुः पार्वतीं
ततः १० रक्षरक्षजगत्सर्वं जगदेवेत्वदुद्भवं नुष्टुवुस्तां मधोवाचमुनीन्क्रोधयु
तान्सती ११ पार्वत्युवाच ममपुत्रः किमर्थं ते हतः सर्वैस्सुरैः सजीवं न हि नि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ष्यामि कुरुध्वं चेन्न संशयः १२ तथेति प्रतिपाद्यैव गत्वा स्तेशं करं पुनः शक्तयः स्तंभि
ताः सर्वाः शिवः सर्वैः समापयौ १३ पुद्धे मृतस्य बालस्य मस्तकं मपसेरगणाः जागुहस्तत्र
तं दृष्ट्वा शिरो हि नं सदुःखितः १४ शिवस्ततो गणं प्राह यः पूर्वं दृष्टेल्वया तमानेय स्व
हस्वा तं तस्य मस्तकं संचयत् १५ ततो गजासुरः प्राप्तः सहसा नारदेरितः हंतुं देव
गणान सर्वान्महाबलपराक्रमः १६ ततश्च क्षुभिताः सर्वे प्रपं प्रदिशो दश शूल
घातेन शंभुस्तं मारयामास तत्क्षणात् १७ तस्य मस्तकयोगेन पुरुषं तद्विवाकसः।
योजद्त्वा प्रजानाथ सजीवं च चकार नं १८ सर्वे हृष्टा च माजातास्ततो ब्रह्मास
मागतः जीवयामास तं मंत्रं सजीवो न बभूव ह १९ ततो विष्णुः स्वयं तत्र जीवयामा
स विद्यया सजीवो न बभूवापि ततो ति दुःखितो भवत् २० ततः स्वयं शिवस्तत्र जीव

लु:५

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

युक्तं चकारतं सजीवं नददर्शैवदुःखितोऽभितरांतदा २१ ततोविघ्नेश्वरंसर्वेनुपुवुः क
र्यसिद्धये अथर्वशीरसादक्षशंकराद्याःसुरेश्वराः २२ प्रार्थयामासुरंस्यंतंनिर्विघ्नंकुरु
विघ्नप अधुनाविघ्नमेवेदमकालेत्वयमेष्यति २३ गणेशस्मरणेनस्मबुद्धिं प्राप्तादि
वौकसां वेदमंत्रेणादेवास्तंतारमावाहयंति च २४ ॐकारस्तावन्मंत्रेणाकर्षितःसहसा
गतः सैवंप्रविशमसंतस्तोततःमुत्थितोभवत् २५ ततोज्ञानयुतादेवाजाताविघ्नविहीन
काः दृष्ट्वातंगजवक्त्रंवैप्रणवंप्रणवाकृतिं २६ तुष्टुवुर्देवदेवेशंनानास्तोत्रैःप्रजायते
पुपूजस्तंचसर्वादौपूज्यंचक्रुःस्वमूलकं २७ दक्षउ० साक्षाद्वीकाररूपश्चगणेशो
यंनसंशयः सकर्यंमलजःशक्तेर्दैत्यमस्तकधारकः २८ येनमेसंशयंब्रह्मन्छेत्तुमर्ह
सिसांप्रतं श्रुत्वाकथांमहारम्यांज्ञानयुक्तोभवाम्यहं २९ मुद्गलउवाच सतीदक्ष

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गृहे तातदृष्ट्वा सा शैलजा भवत् हिमाचलेस्वयं शंभुस्तताप तपउत्तमं ३० तत्र सा पार्वती देवी शुश्रूषां प्रजापते निरतां निरिक्ष्यैव शंभुः सस्मार पूर्वगं ३१ ममाज्ञावशगा देवी निस्पंदक्षगृहे गता अतोहं न वृणोमि त्वां पुनः शैलसुतां कदा ३२ तारकासुरभीतैश्च देवैः कामश्च प्रार्थितः सयथौ शंकरस्थानं मोहितुं मदसंयुतः ३३ तं प्रज्वाल्य महेशानस्तस्थौ हिमगिरिं ययौ अन्यत्र सा तु तोदेवी खेदयुक्ता बभूवह ३४ मनीषी ज्ञानमार्गेण ज्ञात्वा शंभुविचेष्टितं तपसि संयता भूत्वा वनगा शिवमार्चयत् ३५ गते वर्षशते शंभुः प्रसन्नो नयभूवह शिववृष्टिं प्रभेदं सचकार वृष्टिधारकः ३६ वर्षं नैकेन हेर्वप्रसन्नश्च बभूवह शिववृष्टिं पदं सचकार वृष्टिनायकः ३७ तत्तोदयायुतः शंभुस्तां ययौ द्विजरूपधृक् शंकरं निदयामास नानावाक्यैः समीपगः।

मे २

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

३९ तच्छ्रुत्वा कुपिता देवी वाक्यमाह गणं भवैः चेष्टितैस्तं ततः सोपि पुनर्निंदां चकार ह
३९ स्थानं त्यक्त्वा ततो देवी जगाम तं हि जं पुनः शिरसा कृत्य शिवस्त्वां स्वं दर्शयामास
रूपकं ४० ततः सा तं प्रणम्यैव तुष्टाव विविधैः स्तवैः गणेशं मनसा ध्यात्वा सिद्धिदो भव
प्रार्थितं ४१ ततः प्रसन्नभावेन शंकरः प्रददौ वरं विस्मितस्तां निरीक्ष्यैव तपसा कर्षितं
प्रभुः ४२ शिव उवाच वृणोमि त्वां महादेवी वर्ष्यहं ते सदा तव तपसा भक्तिभावेन न
वियोगो भविष्यति ४३ धृतिं सुरतं ते [illegible] ब्रह्मा [illegible] शिरः छिन्नवान्
(या [illegible] मासं [illegible] ४४ ततः कारसमाख्यं मंत्रेण जीवसंपुनः चकार विघ्नराजं मदे)
वाक्तो हर्षिता बभूः ४५ देवेन तद्धि रूपं तं नर्मदायां प्रजापते [illegible]
(शिवा महिमायुतः ५० ततः पेदुः [illegible] नर्मदायां समाश्रिताः पंच तं च गणेशं [illegible])

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भूदं गंत्रिशेजटान्वितं अतोमलस्तवांगस्य सर्वपूज्योभविष्यति ४४ इत्युक्त्वा शंकर
स्तत्रांतर्द्धानंप्रचकारसः पार्वतीप्रेमसंयुक्तस्वगृहं वैजगामह ४५ स्वभक्तस्य शिवस्य
सेवरक्षणार्थंवचोमहत् गौरिमलांगसंभूतोगजाननोबभुवह ४६ गणेशाख्यः
परःकोपिसर्वपूज्योमहामते गणेशावरदानेनसत्यवाक्याःशिवादयः ४७ इतिश्री
मदांतेमोद्गलेच० ग० शक्तिमलमाहात्म्यवर्णनंनामषट्चत्वारिंशोध्याय ४६ श्री
मुद्गलउवाच अन्यद्गुणचरित्रंतुगजामस्तकारणं महेशाद्दृतिविख्यातोराजा
धर्मयुतोभवत् १ तस्यगेहेगुरुःसाक्षाद्गुणामकीर्तिमोहितः राज्ञा संमानितःसोपि
ददौवरंनृपायच २ बृहस्पतिरुवाच प्रणतस्तेमहीपालमूर्द्धोमेप्रभविष्यति सर्वपू
ज्योवरोषेणगतोभूत्स्वगृहेगुरुः ३ ततःकदाचिद्राजर्षिर्नारदंमार्गसंस्थितं अ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वमत्यपयोसोपिराजापतंनृपाधमं ४ नारदउ० मेदेनराजशार्दूलगच्छसिमामना
दरः अतोसुरस्यपौत्रोत्वंपतिष्यसिनसंशयः ५ कालेसोपिममाराथगजयोनौबभूव
ह गजासुरइतिख्यातोनरकुंजरवेशभृत् ५ गजासुरेणशंभोश्चतपः कृतंविशेष
तः मंत्रंजजापतेनैवनातोष्यपन्नियमेरतः ७ सहस्रेचगतेषुवैवर्षेषुवरदःशिवः
जगादवृणुदैत्येशायत्तेमनसिवर्त्तते ८ सर्वत्रराज्यमुग्रंमेदेहिलोकत्रयस्यचव
लंसर्वाणिशंशंभोआरोग्यंसर्वपूज्यत्वं ९ अंतेमोक्षंचमेदेहिनत्यक्तिशंकरोब्रवी
त मस्तकःसर्वपूज्यस्तेभविष्यतिगजासुर १० अतोगजासुरस्यैवमस्तकंगणेप
नत्त धृत्वंचचोरकृष्णार्थंशंकरस्यबृहस्पतेः ११ अन्यच्छृणुप्रजानाथइतिह्यसं
पुरातनं कदाचिच्छंकरोवपूजितोगणनायकः १२ मूर्तिसंस्थंचनिर्माल्यंददौ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

शिवायविघ्नपः स्वप्नेतस्यमाहात्म्यंसकथयामासविस्तरात् १३ गणेशउवाच ए
कनिष्ठतपानृपोभक्ताहंपूजितस्त्वया प्रसन्नोहंस्वमूर्तिस्थःप्रणामेवचनंहितं।
१४ निर्माल्यंमेगृहाणत्वंसर्वसिद्धिप्रदंशिवं येनेदंमस्तकेपुष्पंधृतंमान्येवम
क्तितः १५ हस्तपुष्पंसमालोक्यविस्मितःशंकरोभवत् विचारंसचाकारैवकिमिदंदेवभाषितं
सर्वपूज्यः
गं५ सर्वेभाविसर्वातियेशोधरः ततसोतर्दधेदुंढिःशिवोपिज्ञानतोभवत् १६ हस्तपु
ष्पंसमालोक्यविस्मितःशंकरोभवत् विचारंसचाकारैवकिमिदंदेवभाषितं
१७ सर्वपूज्यगणाधीशोनान्योब्रह्मांडमंडले अतोमेभक्तिमाहात्म्यपरिज्ञायं
ददौप्रभुः १८ ततःशिवेनमिर्माल्यंनधृतंमस्तकेस्वके पूजायांस्थापितंदृष्ट्वा
महाभक्तेनसर्वदं १९ ततोत्रिसंभवस्तत्रदुर्वासाःसहसायपौ दर्शनार्थंमहेश

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स शिवेन समानि [illegible] २० शिवो विचारमकरोद्दयं योगिमुपोगवित् वर्णाश्रम
विहिनश्च साक्षाद्विनायकोमतः २१ अतो निर्माल्ययोग्यायतस्मैददौ सदा शिवः निर्मा
ल्यं विराजस्य कथ [illegible] स्यायनो महत् २२ तं प्राप्य महायोगी दुर्वासाः प्रययौ प्रभुं यथेच्छ
विचरन्मार्गे ददर्श देवनायकं २३ विचारं मन सा योगी चकारस्य हितावहं सर्वपू
ज्योगणेशाद्वै मान्यो भवतिति श्रुतं २४ वयं भक्ता गणेशस्य भजामो नन्यचेतसः
अतो निर्माल्ययोग्योहं नैव शंकरवत्कदा २५ अयं देवपतिः साक्षाद्विद्वः सत्वगु
णान्वितः योग्योयं नैव संदेहस्तं ययौ मुनिसत्तमः २६ तं दृष्ट्वा मघवानत्वा स्थितवे
रावतप्रभुः आज्ञां कुरु महाभाग मुनेदासोस्मि तेजनो २७ ततः सोपि प्रसन्नात्मा
ददौ तस्मै महामुनिः निर्माल्यं स्वाप्य देवेंद्रे ययौ मार्गे मवस्थितः २८ निर्माल्यं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गणनाथस्य पादाभ्यां वर्षसादरः इंद्रो राज्यश्रियायुक्तो गृहीत्वा गजमस्तके २९
निर्माल्यस्यापमानेन भ्रष्टो भूद्देवनायकः सत्वमपि गतालक्ष्मीर्गजस्तेजोयुतो भव
त् ३० तिरस्कृत्य महेंद्रं तं गजो हत्वा सुरान्यगात् ययौ वनं प्रजानाथ स्वर्गं दृष्ट्वा भुवस्तः व २
३१ ततो तिताप संयुक्तो इंद्रो हि नः श्रियाभवत् आगता दैत्यराजानः स्वर्गं गत्वा बभु
विरे ३२ ततो बहुगते काले गुरुणा बोधितः सुरः देवैः सह गणेशानं तोषयामास नि
त्यदा ३३ गतेषु वर्षसाहस्रे गणेशस्तं ययौ तदा पूजितः संस्तुतस्तेन प्रसन्नो व
रदो भवत् गणेशानुवाच मा कुरुष्व महेंद्र त्वं मम निर्माल्यदूषणं भक्त्याधीन
स्वभावेन प्रसन्नोहं कृतस्तुत्या ३५ समुद्रतनयालक्ष्मीर्भविष्यति सुसिद्धिदा तां
प्राप्य पूर्ववद्देवाः श्रियायुक्ता भविष्यथ ३६ पूजाकृतं फलं यच्च निर्माल्यसंस्थि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तं भवेत् तस्य वंदनमात्रेण सफलो जायते नरः ३७ निर्माल्यं गत्वा भवेन मस्त
केधारितं यदि पुनस्तच्छुद्धभूमौ वेस्थापयेज्जलेसुर ३८ गर्तायत्र मनुष्यस्य पाद
स्पर्शो न वै भवेत् तदा फलमुक्तं सोपि मद्रूपो जायते नरः ३९ सदा दुःखयुतं त्वाहं क
र्तुं समुद्यतः पुरा गुरुणा बोधितं मत्वा पराधीनं सहाम्यहं ४० मामेव शरणं देव समा
गतं विचिंत्य वै वृद्धकालेन देवेशा क्रोधहीनो हमागतः ४१ एवमुक्त्वा गणाधीशो गा
तः स्वानंदके पुरे ● इंद्रो राज्यश्रियायुक्तो वभूव सप्रजापते ४२ सदा निर्माल्य भा
वस्तो गणेशभजनेरतः निर्विघ्नेन महेंद्रश्च्चामराणां राज्यमाकरोत् ४३ अधुनाप्यु
णवृत्तांतमैरावतगजस्य च इंद्रं तत्स्थापने गत्वा चचार स्वेच्छयेरितः ४४ हस्तीनी
भिः सदा मोहयुक्तः परमपूजयः बुभुजे विविधान्भोगान्मदेनैव समन्वितः ४५

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ततः स्वल्पेनकालेनगणेशोऽजठरेगतः तादृशोबलरत्नत्रविष्णुः शोकपरोभवत्।
४६ पार्वत्यावरदानेन तस्यदैत्यः शिरोहरत् मस्तकेनविहीनश्चबभूवगणनायकः
४७ ध्यानेनचेष्टितंज्ञात्वाययौवेनजनार्दनः ऐरावतशिरःछित्वायोजयामासत
स्क्षणात् ४८ तत्रोंकारसमावास्यमं त्रेणाजीवसमुत्तं चकारविघ्नराजंसदेवास्तुहर्षि
ताबभुः ४९ दैत्येनतच्छिरस्त्यक्तंनर्मदायांप्रजापते तत्रकुंडःसमुत्पन्नोगणेशोमा मद्दि
युतः ५० तत्रयेदृषदारक्तानर्मदायांसमाश्रिताः यत्रतत्रगणेशास्तेबभूवुःसर्वसि
द्धिदाः ५१ दक्षउवाच कथंरेवाजलेसंस्थादृषदामुनिसत्तम गणेशास्तन्ममाचक्ष
धन्यासासरितांवरा ५२ मुद्गलउवाच ब्रह्मकमंडलूत्पन्नानघश्चतस्त्रएवच गंगा
चयमुनादक्षसरस्वतीतुनर्मदा ५३ गंगायामहिमानंयंसर्वत्रातुलमुत्तमं ज्ञात्वासा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नर्मदा देवी संतप्ता चेतसा भवत् ५४ ततस्तया तपस्तप्तं शंकरस्य महात्मनः शुक्लवर्षे
गते शंभुः प्रसन्नो वरदो भवत् ५५ तया संपूजितः शंभुः स्तुतो ज्ञात्वा मनेप्सितं तस्या
जले शिवाः सर्वे दृषदश्च कृतास्तदा ५६ ततो गंगासमं तेजो बभूव सरितः प्रभो।
नर्मदा यास्तथापि सा न संतोषयुता भवत् ५७ पुनस्तया तपस्तीव्रं सा तपो विश्वेश्वरेता
सहस्रे सगतेषु वै वर्षेषु वरदो भवत् ५८ सुतः संपूजितः सोपि मनेप्सितं वरं ददौ र
क्तवर्णा गणेशा नाम दृषदा जलगा कृताः ५९ स्तुतः संपूजितः सोपि मनेप्सितं वरं द
दौ रक्तवर्णा गणेशा नाम दृषदा जलगा कृताः ५९ ततः सा तीव्रमहात्म्ययुता जा
ता सरिद्वरा दर्शने नर्मदा नाम्नी वै गंगा स्नान फलप्रदा ६० यस्याः तीरे जले संस्थाः दृ
षदा शंकरात्मकाः रक्तागणेशरूपास्ता काभवत्समगा नदी ६१ महीमानं चरेत्वा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यावर्णितुं कः क्षमो भवेत् गणेशाशिवसंयुक्तं पवित्रं महानदी ॥ २ ॥ एतत्ते कथितं
ते सर्वं विस्तराद्गणपस्य वै चेष्टितं सर्वपापघ्नं सर्वसंशयनाशनं ॥ ३ ॥ अतोऽद्भुत
गणेशस्य दैत्यमस्तकधारणं रोगवतस्य तद्दूर्वभक्तमाहात्म्यं श्रुतात् ॥ ४ ॥ शिरः
छेदादिकं तस्य चरित्रं तद्दूर्वस्य ते निर्माल्यस्य च रक्षार्थं माहात्म्यं गणपाश्रि
तं ॥ ५ ॥ भक्तवचः समाबद्धो गणेशः किं प्रजापते तत्कारणं महाभाग भक्तधी
नस्ततः स्मृतः ॥ ६ ॥ येन स्वं शिरसं छेदः पूर्वं भक्तस्य कारणात् मलजो गजवक्त्र
श्च बभूव भक्तिमोहितः ॥ ७ ॥ एतत्ते कथितं सर्वं चेष्टितं परमाद्भुतं प्रकृतं शृणु
दक्षत्वं गजाननचरित्रकं ॥ ८ ॥ पार्वतीप्रेमसंयुक्तं पूजयामास तं सुतं देवाह
र्षयुक्ताः सर्वे जग्मुः स्वं स्वं निवेशनं ॥ ९ ॥ इति श्रीमदांत्ये मौद्गले० च० ग० गणेशाभ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

+जगामसिंदुरासुरं॥ पूजितस्तेन तं विप्रोज२

ताधीनुत्खवर्णानंनामसप्तचत्वारिंशाध्यायः ४७ ॥ मुद्गलउवाच एकदाना
रदोयोगिगणादहर्षसंयुक्तः १ नारदउवा० कैलासेनाकारस्येवबभूवपुत्रउ
तमः गणेशाक्तपसातुष्टः सिद्धिबुद्धिपतिस्वयं २ देवैसंप्रार्थितः सोपिल्वांहनि
ष्यतिमिश्रितं अतापत्तपरोदैत्यभवगच्छामिमानद ३ एवमुक्त्वामहायोगी
नारदःखेछयाचरन् गतःसोपिभयोद्विग्नोबभूवासुरनायकः ४ एतस्मिन्त
रेतत्रप्रधानःसहसागतः विचार्यतनदैत्येंद्रोययौहंतुंसुरान्युग ५ समा
गतंविलोक्यैवपपलुरिंद्रमुख्यकाः ब्रह्माणःशरणं सर्वेभयभीताद्वि
वौकसः ६ सिंदूरःकोपसंयुक्तआययौ तत्रमानद ब्रह्माहंससमारू
त्यदेवैःपपालतत्क्षणात् ७ विकुंठेसगतो वि हंसुदैत्यस्तत्रसमागतः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ततो विष्णुश्च वंदे वैर्ययौ सत्वर एव च ८ तत्रापि मययौ देत्यः शंभुर्देवैर्गणैः स्वां
नुषा वंदे स्वनाम्नार्थं ततः सवरहो भवत् ९ आययौ सिंदूरं तत्र परश्चूर्धारकः प्रभुः॥
मूषकारूढ को भूत्वा गजाननः प्रतापवान् १० तं दृष्ट्वा योद्धुमायातं सिंदूरः क्रोध
संयुतः जगादरे मदेनैव युक्तः परमदुर्जयः ११ सिंदूर उवाच किमर्थं कारणं भू
मौ त्वमागतोसि गजानन बालभावेन मां मुर्खेन जीवसि सुरेशितः १२ मम सैन्यं च
लंतिस्म मेरुमंदराकदयः तत्प्रहारवेगेन ब्रह्मांडं तत्क्षणं भवत् १३ शिवादयः
सुरेशाश्च भयभीता समागताः तां दृष्ट्वा पि गणाधीशो योद्धुं कथमुपागतः १४
बालभावेन संयातं न त्वां हन्मि गजानन त्वत्पेरकान्सुरांश्चाहं हनिष्यामि न
संशयः १५ क्रोधेनाहं च यं कंचिद्धनिष्यामि गजानन सभस्म साध्दे वन्मूनं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

किंकरिष्यसिमावद १६ एवं श्रुत्वागणाधिपोदैत्यस्यचवधोमहत् सउवा
चमहस्याचसिंदूरंलोकपीडकं २१ गजाननउवाच दैत्याधममहाबाहोमां
नवेत्तिप्रभाविनं स्वानंदवासिनंपूर्णब्रह्मभूतंविशेषतः १८ एवमुक्त्वावि
राट्रूपंदधारसगजाननः हस्ताभ्यांमर्दयित्वातंमस्तके विभुरालिपत् १९ ब्र
ह्मणोरक्षणार्थंसवचः सिंदूरधारकः गजाननोवभुवापिभक्तेनोभक्तिभा
वतः २० मर्दितंसिंदूरंदृष्ट्वादेवाहर्षसमन्विताः तुष्टुवुस्तंप्रणत्यैवभक्तिनम्रा
त्मकंधराः २१ देवाऊचुः गजाननानपूर्णायसांख्यरूपमयायते विदेहेन
चसर्वत्रसंस्थितायनमोनमः २२ अमेयायचहेरंबपरशुधारकायते मू
षकवाहनायैवविघ्नायनमोनमः २३ अनंतविभवायैवपरेषांपररूपिणे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नमस्तुभ्यंब्रह्म ४

शिवपुत्रायदेवायगुहाग्रजायतेनमः २४ पार्वतीनंदनायैवदेवानांपालका
पते सर्वेषांपूज्यदेहायगणेशायनमोनमः २५ स्वानंदवासिनेतुभ्यंशिवस्यकु
लदैवत विघ्नादिनांविशेषेणकुलदेवायतेनमः २६ योगाकारायसर्वेषांयो
गशांतिप्रदायच ब्रह्मेशायभूतप्रदायते २७ सिद्धिबुद्धिपतेनाथ सिद्धिबुद्धि
यि५ प्रदौनेमापिनेमापिकेभ्यश्चमोहदायनमोनमः २८ लंबोदरायवैतुभ्यं
यि४ सर्वोदरगतायच अमोनेचमायायाओंगायनमोनमः २९ गजःसर्वस्य
बीजंयतेनचिन्हेनविघ्नप योगेनस्त्वांप्रजानंतितदाकारा भवंतिते ३० तेन
त्वंगजवक्त्रश्च किंस्तोमस्त्वांगजाननं वेदादयोविकुंठाश्चशंकराश्चद
वपाः ३१ शुकादयश्चशेषाद्याःस्तोतुंशक्ताभवंतिन तथापिसंस्तुतोसित्वं

धा४

धा२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्फूर्त्या त्वद्दर्शनात्मना ३२ एवमुत्कृष्टप्रणेमुस्तं गजाननं शिवादयः सप्तानुवा
चप्रीतात्मा भक्तिभावेन तोषितः ३३ गजाननमुवाच भवत्कृतमिदं स्तोत्रं
मदीयं सर्वदं भवेत् पठते शृण्वते देवा ब्रह्मभूतप्रदायकं ३४ वरं शृणुत देवे
शा स्तोत्रेणानुष्टिमागतः दास्यामि सकलामिष्टं भवतां यत्कीर्तितं ३५ शिवाद
यऊचुः यदि प्रसन्नभावेन वरदोसि गजानन तदा तिष्ठ ग्रहे गं सर्वदा वि
घ्ननाशनः ३६ त्वां दृष्ट्वा विघ्नहीनाश्च भविष्यामो निरंतरं योगरूपं स्वप्रत्य
क्षं पश्यामस्तेन सार्थकाः ३७ मुद्गलऊवाच तथेत्युक्त्वा तानुवाचाथ गजाननस्तु
रेश्वरः स्वलोकं कल्पयामास तत्रैव शिवपार्श्वगं ३८ दत्वा पोडशसाहस्र
विस्तारस्तस्य मानद गणाः कुमुदमुख्याश्च कल्पिता मोदकादयः ३९ त्त

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दादिस्वर्गलोकेषु निष्ठति गणनायकः गणेशो लोकपालौ वभुव भक्तिमुक्तिदः।
का२ ४० सेमा स्तेसमागम्य पतंति पृथिवीतले निष्कामस्तस्य देहेन ऐतेलीना भवंति
हि ४१ एतत्ते कथितं सारं गजाननचरित्रकं शिवपुत्रत्वभावेन ब्रह्मेशो यं बभूव
ह ४२ यः शृणोति नरो भक्त्या पठति तस्य सिद्धिदं भविष्यति प्रजानां च नानासुख
प्रदं तथा ४६ इति श्रीमहाते० च गा० सिंधूरवधो नामाष्टचत्वारिंशोध्यायः
४८ दक्षउवाच निर्माल्यस्य च माहात्म्यं श्रुतं यत्परमाद्भुतं विस्तरेण पुनः
स्वामिन्वदतस्य चरित्रकं १ मुद्गलउवाच पराशरगृहे देवो गजाननो बभूव ह
पुत्रभावेन तस्यापि चरितं कथितं पुरा २ तत्र पराशरेणैव स्थापिता मूर्तिरादरा
त् गजाननस्य भो दक्ष सर्वदा भूत्सुखप्रदा ३ निस्संतत्वे वदेवेशो ब्रह्मविष्णुशि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

शिवादयः राचौसंपूजयंतितेगजाननं सुद्धिदं ४ गजामुखधादृक्ष आरभ्यभक्ति
संयुताः स्वर्गपुष्पापहारार्घैः सुमसन्नाननांबुजाः ५ कदाचित्तत्रराजर्षिर्मृ
गयासक्तआययौ सैन्येनस्वप्रधानैश्चसंवृतोवीरभद्रकः ६ सआगत्य गणेशा
नंपूपूजभक्तिसंयुतः तत्रैवनिशिसंस्थोभूद्राणपस्योमहायशाः ७ उषःकाले
समागत्यगजाननंपूपूजसः तत्रस्वर्गोद्भवानीचपुष्पाणिदृष्टवानभूत ८ सु
वासबहुलानीचमंदराद्रिनिभूभिपः विस्मितोमानसेभूत्वात्रैवसंस्थितोभ
वत ९ देवालयंपिचायासौ वृक्षकान्सुष्पभूपतिः सैन्ययुक्तोगजागारदेवद
र्शनलालसः १० ततोदेवेंद्रमुख्याश्चराचौदेवैःसमाययौ तंदृष्ट्वागणरूपेपूजुस्ते

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

विस्मितो भूत्पुनः पुनः १२ ततः स्वगर्वेन त्वा प पृच्छ विनयान्वितः देवदर्शन
कांक्षया सकृतांजलिर्विशेषतः १३ वीरभद्रुवा० स्वामिन्देवगणा अत्र पूजितं च
गजाननं नित्यमायांतितान्द्रष्टुमिच्छामि वदकारणं १४ शिवशर्मो० निर्माल्यसं
भवानि त्वं पुष्पाणि पत्रतत्र च आच्छादयं महीपालते षांतेदर्शनं भवेत् १५ त
थेति वीरभद्रेण कृतं देवालये पुनः देवाः समागता मात्राज्ञानेनाचरणं ततः १६
निर्माल्यस्पर्शमात्रेण पूर्णपहिना बभूविरे पूजां कृत्वा पुनर्गंतुमिच्छां चक्रुः
सुरेश्वराः १७ ततो वेगविहीनैश्च देवैर्देवैर्सतमैः विचारेण समाज्ञप्तं कारणं
गतिखंडनं १८ पादस्पर्शः कृतो स्माभिः निर्माल्यं गणपस्य च अतो गतिः
विहीनैश्च किंकर्तव्यं विशेषतः १९ ततस्तो गजा समायातः पूजार्थं देवसं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

निधौ निर्मास्यमार्जनं कृत्वा ददर्श देवमुख्यकान् २० तान्प्रणम्य महाभक्त्या तुष्टा
१७६ वि२व विधैस्तवैः प्रसन्नास्ते च राजानमूचुः शंभ्वादयो सुराः २१ शिवादय ऊचुः राजं
स्त्वया कृतं कर्म स्वार्थं भविनदः खदं देवानां तैर्चोपार्य कुरु गतिप्रदायकं २२ त
तो राजा भयोद्विग्नः स्वगुरुं प्रणिपत्यतं पप्रच्छ चलनेतेषामुपाय पुण्यपदं परं।
२३ गुरुणा बोधितो राजा हृदि ध्यात्वा गजाननं गणेशं पूजयाजात पुण्यपुष्पं
ददौ तदा २४ आगा च पुष्पयोगेन देवा गतियुक्ताः कृताः विस्मवादयो जग
स्तेवरं वृणु महीपते २५ अमोघं दर्शनं प्रोक्तं अस्माकं शास्त्रसंमते अतोम
नेप्सितं भूपदा स्यामो नात्र संशयः २६ ब्रह्मा घान्सतो राजा वाचवध्वा कृतांज
लिः गणेशो दृढभक्तिं मे स्तु भवत्कृपया पर २७ ततस्तु विस्मिताः सर्वे प्रार्थ्य त्वा यि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गजाननं ददु भक्तिं गणेशानेष्टहा भूतपदप्रदां २२ गताः स्वर्गे पदे देवास्ते राजात्र
समाप्स्यतः राज्यं पुत्रे विनिक्षिप्य बालः प्रधानसंयुते २३ नित्यं गजाननं भक्त्या भजन्ह
न्यचेतसः अंते स्वानंदगो भूत्वा भजते गणनायकं ३० एवं निर्माल्यमाहात्म्यं सं
क्षेपेण निरूपितं पठनाच्छ्रवणाच्चास्य भुक्तिमुक्तिफलप्रदं ३१ इति मौद्गले० च० गव
न गणेशनिर्माल्यमाहात्म्यवर्णनं नामैकोनपंचाशोऽध्यायः ४९ मुद्गल उवाच पा
र्श्वेन मुनिना पूर्वं दीपवत्सलया सह पत्न्या परमसत्यावै तपसाराधितो विभुः १ दत्तव
र्षसहस्रेषु गणेशो वरदो भवत् स्तुतः संपूजितः स्तोत्रैर्नानास्तोत्रैः प्रजापते २ ता
भ्यां पुत्रो भवस्वामिन्नृत्तस्तनौ वरो महान् तथेति गणराजस्तौ कथयित्वा ययौ परे ३ तु
तः कदाचिद्देवर्षिर्नारदश्चंद्रमाययौ पूजितः सुरवानीथ नजग्राह वचनं हितं ४ नारदेवा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

च हि मप्रीतेहि मवृत्यांराजामदसमन्वितः अभिनंदनगवासौयज्ञंकरोतिदुर्मतिः।
५ ब्राह्मणानामानीयप्रोवाचबलगर्वितः यज्ञमिंदृशाहिनंमेकुरुध्वंयत्नसं
युताः ६ नोचेत्सर्वान्हनिष्यामिक्रोधयुक्तोमहर्षयः तस्यतद्वचनंश्रुत्वातथेतिब्राह्म
वा४ णाजगुः ७ अघप्रेप्सोंगकरिष्यंतियज्ञंभयसमन्विताः ब्राह्मणानांत्रसंदेहोयथेच्छसि
तथाकुरु ८ एवमुक्तामहायोगीनारदंप्रययौततः विकुंठेसमहाविष्णुंततःस्वछं
दगोभवत् ९ इंद्रक्रोधसमाविष्टःसस्मारकालरूपिणं भगवंतंमहाकायमिंद्रंसप्र
ययौप्रभुः १० तंप्रणम्यप्रसन्नुष्टाकथयामासदुःखदं वृत्तांतंप्रार्थयामासयज्ञ
वि२ विध्वंसनायतं ११ तुष्टःकालस्तथेतितंकथित्वायथोचितं मनसिधारयामासकाल
कल्पंतंप्रभुः १२ कालाधीनंजगत्सर्वंकालेनभुज्यतेसदा तत्रयोगबलेनैवका

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

लंजयंतिपोगिनः १३ तत्रादौकर्मसंप्रुह्यायोगमिष्टाभवंतिच अतः कर्मविनाशार्थं
यतिष्येहंविशेषतः १४ कर्महिनानरासर्वेमलिनाःसंभवंतिच नेछंतिपोगमार्गंते ति२
भविष्यंतिमदात्मकाः १५ मृत्युजन्मयुताःसर्वेमद्धीनानसंशयः इंद्रेणप्रेरितस्तत्र
छलेनैवंकरोम्यहं १६ इतिविचार्यकालःसआसुरंरूपमादधे विघ्नरूपेणतंभूपप
यौक्रोधसमन्वितः १७ यज्ञंबभंजवेगेनब्राह्मणांस्ताडयन्पुरा ततोनानाछलोदृष्टो
जगामविघ्नरूपधृक् १८ कर्मखंडनभावेनेचचाश्वलमोहितः सर्वत्रकर्मलोपो
भूतविघ्नेनपीडयमानवान् १९ ततःसोपिमहावेगःकालेनमोहयंजनान् श्रा २२
मयामासविप्रान्योगीनानारूपधृक् २२० प्रातःकालंचकारासौसायंनि
शिथमादरात् मध्याह्नंकारयामासनानाभ्रमकरःसदा २१ द्विवसंरात्रिरूपंसच

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कारकर्मखंडकः रात्रिंदिवसरूपांतावकुंनैवप्रराक्षते २२ लोकान्त्रयपुत्तान्सर्वा
न्कार्महीनांश्चकारसः इंद्रमासाघकालस्तुसूर्यंनक्षत्राकाटीकान् २३ ततोभिः भ
यसंयुक्तादेवाभ्लांतावभुविरे कर्महिनाप्रभावेनचोपोषणपरायणाः २४ नसमर्था
बभुवुस्तेकालंहंतुंप्रभुं कालाधानामुरः सर्वेसृष्टिस्थितिलयात्मकाः २५ ततोव
सिष्ठमुख्याश्चरारांब्रह्मणोययुः तेनसार्द्धंचवैकुंठंजग्मुःकालभयान्विताः २६
विभुनाशंकरंजग्मुर्ब्राह्मणाभयसंकुलाः स्तुत्वानानाविधैस्तोत्रैःशंभुंकाल
चेष्टितं २७ शिवेनसंयुताःसर्वेविष्णुंतुष्टुवुःप्रभुं तपसाध्यानयुक्तेनतोषयामा
सुतापसान् २८ गतेवर्षशतेकालेपरमात्मागजाननः वरंदत्वान्ययौदेवान्बोध
यामासतापसान् २९ ततस्तैःसंपूतोदेवःप्रार्थितोविघ्ननाशने तथेति प्रतिपा

रा०१ रा०२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

×वितु॥पुरातनापघोरंसतपोविघ्नेश्वरंस्मरन्॥३१॥वर्षेषुप्रगतेषुसहस्रेग+ १

घैव [redacted] पार्श्वपुत्रोवभुवसः ३० दीपवत्सलयायुक्तः पार्श्वःपरमयोगीगणा
यकः प्रसन्नस्तंपयौतेनपार्श्वेनसंस्तुतोभवत् ३२ सवत्रेमेभवस्वामिसुत्रःपरम
तारकः संसारेपुत्रवात्सल्यात्त्वांभजिष्यामिसत्त्विकः ३३ मूर्त्तौदेवस्वभावेनस्व
रूपेयोगमार्गतः भजिष्यामित्रिधाढ्ढेत्वांसर्वत्रविशोषतः ३४ नानाकर्मपरा
हंवैतवदेवगजानन पित्ताजाताश्रुतनेलंतारकोमेभविष्यति ३५ तथेतिवि
घ्नराजस्तमुवाचांतर्दधेप्रभुः विघ्नासुरविनाशायवभुवदेहधारकः ३६ दीपवत्स व
लिकायांसजठरेसंगतोविभुः स्तनपानादिकंसर्वंचकारभक्तितोषितः ३७ पं
चवर्षात्मकोबालोवभुवमुनिवेशमनिश्वरान् पार्श्वःसंभ्रमसंयुक्तःपूपू
जतान्यथाविधिः ३८ उवाचप्रेमसंयुक्तोधन्यंमेजन्मकर्मजच येनदेवगणाः
×तदादेवर्षयःसर्वेतंययुर्भक्तिसंयुताः॥३९॥शंभ्याद्याःससुरान्दृष्ट्वावशिष्ठादिमुनि+ २

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सर्वे मुनयोऽप्यहमागताः ४० आज्ञां कुरुतदेवेशादासोऽहं तव तां द्विजाः करिष्यामि
नसंदेहो भवत्स्मृतिबलेन वै ४१ देवर्षय० तव भाग्यबलेनैव स्मानंदगः सुतो भव
त् गजाननः स्वयं सर्वे प्रार्थयामो हितायतं ४२ विघ्नासुरेणादुष्टेन जगन्नष्टं कृतं मु
ने तस्य नाशार्थमेव त्वं कुरु यत्नं महामते ४३ श्रुत्वा तेषां वचः क्रूरं मुनिः शोकयु
तो भवत् एतस्मिन्नंतरे तत्र गजाननः समाययौ ४४ तं दृष्ट्वा सहसोत्थाय नेमुः स
र्वे मुनीश्वराः मुनयस्तुष्टुवुर्देवं प्रार्थयामासुरादरात् ४५ तेषां हृदि स्थितं ज्ञा
त्वा गणस्त्वेहस्तश्चतुर्भुजः मूषकोपरि संस्थाय ययौ हंतुं महासुरं ४६ इति श्री
मु० विघ्नासुराश्रमगमनं पंचाशदध्यायः ५० मुद्गल उवाच केनापि विघ्नदैत्यस्य
स्मानं न ज्ञायते सदा कालस्य गणनाथस्तु ययौ तस्याश्रमं विभुः १ ग्रामरूप

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

धरं विघ्नमं कुर्वन्तं समानयत् तं दृष्ट्वा परमाश्चर्यं देवाः सर्वे विस्मिरे २ ततस्तं
स्मा२ समहाकालः प्राह मत्पगजाननं अंतर्द्धायस्वामोनमनिरूपो बभूव ३ त्रैलोक्ये सं
स्थितं ज्ञात्वा तेजतत्वासमाश्रितं विघ्नं गजाननं क्रुद्धो व्यायुः सं हारको भवत् ४ त
तः कालस्वयं दक्ष आकृतत्वो भवत् वायुस्तु गणनाथसकर्षयामास दारु
णः ५ आकाशस्तु महाकालं ज्ञात्वाहंकारधारकः गजाननं च तं क्रुद्धो कर्षयत्स्व
यप्रभः ६ ततो विघ्नो महत्तत्वं समाश्रित्य गजाननं ताडयामास संक्रुद्धः कालः क
लयप्रभः ७ ततो गजाननं क्रुद्धः प्रधानरूपधारकः महत्तत्वस्तु मेवैतं कर्षयामा
स मदर्जयः ८ ततो गजाननः साक्षाद्विद्ब्रह्मस्थितो भवत् चतुष्पादमयीं शक्तिं
चिक्षेप हंतुमंतकं १० गुणशान्तपरः कालस्ततः खंडितविक्रमः कालो मायां
२ दारुणं ॥८॥ ततः सोपि महत्तत्वं स्वकागुणशमो भवत् प्रधानं हंतुमारभे कालः १२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चतुष्पादांनिरिक्षत्रासितोभवत् ११ ॥ किंदृष्टवामहाघोरंकालगर्वहरंमरां
रणंगणाजस्पयोकालैःप्रजापते १२ समागतंमहाविघ्नंदेवामुनिगणाश्च
तः विस्मिताश्चभवन्सर्वेजपेतेगणपंजगुः १३ विघ्नासुरःप्रणम्यादौगजाननंपुपू
जह तदृष्ट्वानजवोधेनलुप्तवसकर्त्तजत्तिः १४ विघ्नासुरउवाच नमस्तेगण
नाथायगजाननस्वरूपिणे योगायोगनाथायोगिभ्योयोगदायिने १५ अनाका
रायसाकाररूपायतेनमोनमः नानाभेदविहीनायभेदानांपतयेनमः १६ अनाद्
येसनाथायसर्वेषामादिमूर्त्तये भक्तेभ्यःसदाभक्तिर्वांछितार्थप्रदातेनमः १८ स्वानं
दवासिनेतुभ्यंमूषकध्वजिनेनमः मूषकोपरिसंस्थायतुंदिराजापतेनमः १९
आदिमध्यांतहीनायादिमध्यांतस्वरूपिणे गजवक्त्रायवेतुभ्यंसर्वपूज्याय

४ विघ्नेशायपरेशायकालभयहरायते॥हेरंबायपरेषांवेपरस्तरतमोनमः॥१९॥ ४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तेनमः २० सिद्धिबुद्धिस्वरूपायसिद्धिबुद्धिप्रदायच सिद्धिबुद्धिपते तुभ्यंमहोदरनमोन
मः २१ अमेयमायातिगमूर्तयेतेसदासुखांनिप्रदपूर्णमूर्तये मनोवचोहीनमयायतेज
सेमनोवचोयुक्तकलापतेनमः २२ अज्ञानदोषेणकृतापराधहेरंबनक्षंतुमहो
हंसित्वं रक्षत्वमांभक्तियुतंदयाब्धेअपंवरंदेहिपदेशपाहिन २३ अधुनाहिम
यावुद्धंस्वरूपंतेगजाननयोगाकारमयेसित्वमतोहं निर्जितंस्त्वया २४ त्वांविनाय
कसमर्थस्यात्कालंकलयतांप्रभुं त्वेनं धन्याः कृतोनाथपादपद्मस्पदर्शनात २५
एवंस्तुत्वामहाविघ्नःप्रणनामगजाननं तमुत्थाप्यजगादेवंवचनंसर्वदः परः
२६ गजाननउवाच त्वयाकृतमदीयंवैस्तोत्रंसर्वप्रदंभवेत् कालस्यनभयं
तेषांपठतांशृण्वतांसदा २७ यंयमिच्छतितंतंवैदास्यामिस्तोत्रपाठतः महायो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गप्रदं चास्तु ते चं मम प्रीतिवर्द्धनं २८ हृतं त्वां क्रोधसंयुक्तं आगतोऽहं नसंशयः अधु
नाशरणार्थिनं नैव दासमरूपेणमोनाथ सरक्षस्वत्वत्पीपगं ३० कार्यं कथयत्र
होराजत्करिष्यति यंत्रितः स्थानं भक्तपुर्तदेहितत्रस्थास्यामि यंत्रितः ३१ मन्नाम
पूर्वकं नामकुरुत्वं ते गजानन सर्वसिद्धिकरं नाथ पूर्णयोगप्रदं परं ३२ तत्तस्तं गज
राजस्तु जगाद भक्तमुत्तमं निर्विकल्पमनस्तस्य दत्वा भक्तिप्रपालकः ३३ गजान
नउ० मद्दीया भक्तिरत्यंतं सुदृढा ते भविष्यति यं यमिच्छसि तं तं च स फलमस्तु सर्व
दा ३४ मत्समीपे गणो भूत्वा निष्ठं बलसंयुतः महाविघ्नस्वरूपेण नाना विघ्न
गणैर्युतः ३५ विघ्नराजेति मन्नाम भविष्यति सुदुर्दं ब्रह्मभूतकरं पूर्णं वांछि
तार्थप्रदायकं ३६ यत्र मे स्मरणं नास्ति कर्मादौ पूजनं तथा तत्सर्वं सुविघ्नं च

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यि॰ भंगा त्वा सुरेंद्रकान् ३७ शिवविष्णुमुखादेवा अन्ये मुनिमुखा नगाः शेषाद्या
ना२ नागराजानो नामनवाश्च ३८ अहं वीरणसंयुक्ता भवंति यदितेसुराः तदातान्भं
यि३ गा त्वा त्वं भुंक्ष्व भोगान्मनेप्सितान् ३९ मद्भक्तिकारिणां सर्वे स्वपापाल्या विशेष
तः तेषां निर्विघ्नभावेन भावपूरो भवस्व च ४० एवमुक्त्वा तदा धेमो गजाननः
प्रतापवान् विघ्नो विघ्नैः समायुक्तो गांतरूपो बभूव ह ४१ देवा मुनिमुखाः सर्वे स्व
स्वस्थानं ययौ ततः पार्श्वे सपत्निकस्तत्र भूर्छितो भूत्प्रजापते ४२ हृदि तयोर्ग
णाधिराजः प्रकटो भूत्वा चोवाच मां चिंतामणिरुपंते पस्पतात्तत्र हृदि स्थितं ४३ मू
र्तौ पूजनमात्रेण हृदि ध्यानेन मानवैः संतुष्टो जनकौ नित्यं भविष्यमानसंगा
यः ४४ यदा मे स्मरणं यातो महत्कार्यं करिष्यथः दृष्ट्वा ध्यायमानं संदेहो योग

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ज्ञांतौ भविष्यथः ४५ एवमुक्त्वांतर्दधे पिगणेशो हृदि रूपधृक् तौ स्वस्थौ।
मूर्तिमास्थाप्य पूजां तु निरंतरं ४६ इति ते गणराजस्य कथितं चरितं महत् अं
गागजाननस्यैव अवतारविधे स्मृताः ४७ वरेण पुत्रभावेन गजाननो बभू
व ह कस्मिन्कल्पे वधर्यापि सिंदूरस्य न संशयः ४८ कल्पभेदानुसारेण ना
नारूपधरः प्रभुः गजाननो बभूवापि वर्णितुं न प्रजायते ४९ इत्याद्यावह
वो भेदा गजाननस्य सिद्धिदाः कोहं तितांश्च संज्ञातुं वर्णितुं वा प्रजापते ५० क्ष
पेणाभयानुभ्यं कथितं पापनाशनं चरितं विघ्नराजस्य भुक्तिमुक्तिप्रदं परं ५१
इति श्रीमद्गांते मौद्गले० च० गविघ्नराजावतारवर्णनं नाम एकपंचाशत्तमोध्या
यः ५० ॥ दक्ष उवाच गजाननस्य क्षेत्रं मे वद कुत्र प्रतिष्ठितं महात्म्यं तस्य

सं४

१८२

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्यैव भक्तास्तत्क्षेत्रे वसंति चेत् १७ तेषां लोकमासाद्य भोगान् भुंजंति शाश्व
तान् तदं तेगणनाथैव गच्छंति ब्रह्मसिद्धये १८ तत्र सिद्धिं गता नानानरा नार्यश्च
भविष्ये तेषां चरित्रकं पूर्णं वक्तुं मर्त्यान्न शक्यते १९ यात्रामात्रेण तत्रैव च विन
र्विघ्नफलं भवेत् मरणे ब्रह्मभूतश्च नरो भवति निश्चितं २० [illegible]
तस्यापि चरितं सर्वं सिद्धि [illegible] संक्षेपेण मया तुभ्यं कथितं क्षेत्रगं महत् माहात्म्यं
विस्तरेणैव कोर्हति क्वापि नश्चितं २१ इदं गजाननस्यापि चरितं सर्वसिद्धिदं न
नाख्यानसमायुक्तं कथितं ते प्रजापते २२ यः शृणोति नरो भक्त्या पठति तस्य
सिद्धिदं भविष्यति महाभाग सर्वसौख्यकरं परं २३ नानेन सदृशं किंचिन्साध
नं ब्रह्मदायकं विद्यते सर्वशास्त्रेषु भुक्तिमुक्तिप्रदायकं २४ स्वर्णभारसहस्रा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

णिनियमोवेददातिचेत् तदस्य श्रव[illegible]त्रेणामुक्त्वाभोगान्मनेप्सितान् अंतेस्वानंदगो
[illegible]ब्रह्मभूतोभवेन्नरः णान्मर्त्योलभतेनात्रसंशयः २५ गोदानानिनमे
यस्तुददातिभक्तिसंयुतः नित्यंसहस्रगोदक्षफलंप्राप्नोतिशाश्वतं २६ नानादा
नानियोदद्याद्ब्राह्मणेयथाविधिः तस्यपुण्यफलंमुक्त्वापततिमानवोभुवि
२७ अस्यश्रवणमात्रेणमुक्त्वाभोगान्मनेप्सितान् अंतेस्वानंदगोभूत्वाब्रह्मभू
तोभवेन्नरः २८ नानायज्ञादिकंकर्मकुरुतेमानवःसदा नास्यश्रवणमात्रस्य
कलांनाप्नोतिफलं २९ तानिमृत्युप्रदान्येवकर्माणिसकलानिच इदंसर्वंप्र
दंप्रोक्तमंतेब्रह्मप्रदायकं ३० संक्षेपेणप्रजानाथकथितंपरं गुह्यानतस्यमा
हात्म्यंकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ३१ सूतउवाच एवमुक्त्वामहायोगीमुद्गलोविरा

ग्रो

सुखदं २ १८४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मह ज्ञात्वा दृष्टोपि संदृष्टो वभूव मुनिसत्तम ३२ मया पि कथितं सर्वं माहात्म्यं पूर्ण
सिद्धिदं तुभ्यं विप्रऋषिर्पुक्तार्थ्यमाय यामकुलभाषितं ३३ धन्योहं कृतकृत्योहं भ
वतां संगमेनवै गणेशामृत धारायां प्रवृत्तः सर्वभावतः ३४ गणेशान्तपरं किंचित्त
वीदौतेन संमतः सर्वपूज्यश्च विप्रर्षे ब्रह्मणो ब्रह्मदः परः ३५ श्रुतं त्वया महाभाग
ब्राह्मणैः शास्त्रकोविदैः अधुना किंचते विप्र दृष्टं कौतुं वदस्वतं ३६ इति श्रीम
दंतमोद्गले माहापुराणे चतुर्थखंडे गजाननचरिते चरित्रवर्णनं नामद्विपंच
शन्मोध्यायः ५२ समाप्तौ चतुर्थखंडं श्रीगजाननार्पणमस्तु खंडसमाप्तिसं
ख्या ३०२८ यादृशं पुस्तकं दृष्टा तादृशं लिखितं मया यदि शुद्धमशुद्धं वा मम
दोषो न विद्यते १ ॥ ॥ ॥ ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

॥ ७ ॥

॥ अथ सप्तम खंड प्रारंभः ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

॥श्रीगणपतिर्जयति॥ शौनकउवाच विकटस्यचरित्रंवैश्रुत्वासूतमहामते हर्षितो
हंविशेषेणब्रह्मभूतप्रकाशकं १ यत्किंचिद्गणराजस्यचेष्टितंव्यासशिष्यक तदेवब्रूह
सायुज्यदायकंनाचसंशयः २ धन्यंभाग्यंमुनीद्राणांमहीयंयेनतेद्विज दर्शनंसाधु
रूपस्यज्ञानंयोगप्रदस्यच ३ योगवृष्टिमयींगाथांत्वन्मुखादधुनाश्रुतां पित्वान
यामितृप्तिंचसुधांपीत्वायथानरः ४ अधुनाकृपयाब्रूहिविघ्नराजस्यचेष्टितं मम
सुरस्यनाशाख्यंब्रह्मप्राप्तिकरंपरं ५ सूतेनुवाच मुद्गलस्यमुखात्पुण्यंकथांश्रुत्वा
प्रजापतिः विकटस्यपुनस्तंसर्वंजगादहर्षितः ६ दक्षउवाच धन्यंमेजन्मक
र्मादियेनतेभूत्समागमः यद्भिर्योगदांपूर्णांकथांयोगींद्रवंदित ७ आंगिरसकुले
साक्षाद्योगरूपधरः प्रभो त्वंजातोसिनसंदेहःकुलतारकएवच ८ अधुनाव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तिरू वाच ममपुत्रौहतौतेनविघ्नुनामद्यवार्थतः अतइंद्रघ्नपुत्रंमेदेहितुष्टोसिक
श्यप १८ तस्यास्तद्वचनंश्रुत्वाशोकयुक्तेवभूवह अहोसाधुचरित्रापिस्त्रीविश्वा
स्यानकेनचित् १९ अधुनाकिंकरिष्यामि धर्मपालकमुत्तमं साधुगुणयुतंपुत्रमि
द्रंरक्ष्यामिवैकथं २० ततोविघ्नेश्वरंस्मृत्वाजगादतांप्रजापतिः व्रतंकुरुप्रयत्नेनव
र्षमात्रंमहाखले २१ ततस्तेभवितापुत्रोहंतेंद्रस्यनसंशयः छिद्रंमाकुरुभावेनव्र
तेविघ्नयुतापिचेत् २२ एवमुक्त्वागणेशंसध्यात्वारेणनमासह तस्यांवीर्यंस माधा
यव्रतंददौसुपुत्रदं २३ प्रणम्यस्वगृहंसातमाययौहर्षसंयुता व्रतंचकारयत्नेनतिय
मस्थाप्रजायेत २४ त नदेवेणवृत्तांतोज्ञातोनारदवाक्यतः गणेशंमनसिध्यात्वानि
श्वासंसमुमोचह २५ ततस्तस्यहृदिस्थोवैविघ्नराजोमतिंददौ इंद्रस्तामाययौदेवी

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

दृ माहात्म्यं विघ्नराजस्य सर्वदं श्रुतं विकटमाहात्म्यं नन्तुमोर्हतुमङ्गल ९ कादृशं ब्रह्मन
स्यापि किमर्थं देहधारकः किं कर्मा कुत्र वासेमतिशक्ति विघ्ननायकः १० कस्य देत्यस्य हं
तासौ चरित्रं वद सर्वप विघ्नराजस्य सर्वेन्द्रविस्त रेण महात्मनः ११ मुद्गल उवाच दक्षस्य
योगिवं दृश्य भविष्यसि न संशयः कथं श्रुत्वा गणेशस्य प्राप्तिः संवर्तते यतः १२ समाप्ते
न प्रवक्ष्यामि विघ्नराजस्य सौख्यदं चरित्रं शृणु भावेन सर्वसिद्धिप्रदायकं १३ अत्र
ते कथयिष्यामि पुरातन भवं परं इतिहासं कश्यपस्य दित्याः संवादसंयुतं १४ दितेः
पुत्रौ महासुरौ हिरण्यकशिपुर्महान् हिरण्याक्षो हतौ पूर्वं विष्णुना माय्यपापरौ १५ ततो
ति शोकसंपुक्ता दितिः कश्यपमाययौ सेवायां निरतस्तस्य नित्यं भक्तिपरायणा १६ एवं
वहुगते काले कश्यपस्तोषमागतः तामुवाच वरं ब्रूहीत्ततस्तं साजगाद ह १७ दि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ज्ञानमध्येशिरस्थेनद्वेछिद्रेसंबभूवतुः ३५ इद्रस्तांतादृशींदृष्ट्वाहर्षितोभृकुजाननां।
स्मृत्वावज्रंसमागत्योदरंविवेशमायया ३६ तत्रतेजोयुतंगर्भंददर्शदेवनायकः वज्रेण
सप्तखंडानिचकारतस्यवैरतः ३७ तपसोग्रेणदित्यासतनमानयाप्यहो रुरोदसप्तधा
हस्तोगर्भस्तेजस्विनांवरः ३८ दृष्ट्वाविस्मितचित्तःसस्मृत्वाविघ्नेश्वरंपुनः एकैकंस
प्तधाकृत्वासंस्थितोवज्रधारया ३९ तथापितममागसोगर्भःपरमपावनः तावद्दे
हधरोभूत्वारुरोदभयविह्वलः ४० जगादमघवंतंसगर्भोहंसिसुरेश्वर किमर्थंभ्रा
तरस्तेवैवयंसर्वेनसंशयः ४१ तेषांतद्वचनंश्रुत्वापुनरिंद्रमुवाचतान् वैरभावंप
रित्यज्यदिवौकसोभविष्यथ ४२ तथेतितैःकृतंतत्रवह्निरिंद्रःसमाययौ ततोदितिः
प्रजानाथजजागारशुशोचह ४३ एतस्मिन्नंतरेतत्रपुत्रान्सासुषुवेपरान् ए

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मातरं सेवनोत्सुकः २६ द्विजिं प्रणम्य नित्यं सव्रतमुक्तं सिषेवह छिद्रद्र प्रजानाथ
भक्तियुक्तः प्रतापवान् २७ नवमासागतास्तत्र न पापिछिद्रकं परं किंचिद्दर्शनोदे
वो विह्वलो भूत्सुरेश्वरः २८ विघ्नराजं हृदि ध्यात्वा चिंतायुक्तः सुराधिपः तं सिषेवे यु
तो भक्त्या सदा तन्मयचेतसः २९ हृग्भिर्दिवसैर्न्यूनं वर्षं तत्र गतं किल ततो तिताप संयु
क्तः किं भविष्यति विह्वलः ३० ततो विघ्नकरो विघ्नं चकार परमाद्भुतं स्वयं सा मोहि
ता देवी भ्रांता जाता सुहर्षतः ३१ विचारमकरोच्चित्ते व्रते संवत्सरो गतः किंचिन्न्यूनश्च
मेवांछासिद्धा जाता न संशयः ३२ हत्वा त्रिलोकगं राज्यमिंद्रं करिष्यति सुतः ममोद
रात्समुत्पन्नः कृतकृत्यास्मि सांप्रतं ३३ ततो निद्रयादेवी पीडिता मस्तकं मुदा
जानुमध्ये समाकृत्य सुष्वापमोहसंयुता ३४ दिवसे निद्रयासाव्रतभंगं बभूव ह त

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कोऽपि पंचाशत्कं स्तुवीक्ष्य चंद्रमु वाचसा ४४ इति रुवाच इंद्रः किं वहवः पुत्राण
कः संकल्पितो भवत् वदसत्यं महाभागज्ञानमि चेत्तरेश्वर ४५ इंद्रउवाच मया ज्ञा
तं स्वदीयं यच्चेष्टितं मे चनाशकं मातस्तदर्थं मायातः सेवार्थं ते न संशयः ४६ छिद्रं दृष्टं त्र
तत्र ते मातस्तत एकृतं मया वज्रेण जठरे गत्वा गर्भं छित्वा बहिर्गतः ४७ तवतपोबलेनै
वनमृतास्ते सुतास्मे त्वयि प्राणधरा जाता वायवश्च भवंतु हि ४८ तान् गत्वा म
घवास्वर्गं जगाम सा ज्ञापनसत्यभाषणसंयुक्तमिंद्रं तुष्टाव भूवह ४९ कदा
दैत्यान्समास्तोकदानान्शोकपरायणा पुनः कश्यपमागत्य प्रणनाम पति
व्रता ५० जगादतं सदुःखेन युक्ता प्रजापतिं वचः विनयेन समायुक्ता स्वार्थमोहयु
तापरा ५१ इति श्रीमहाभारते मौसलेमहापुराणे सप्तमखंडे विष्णुराजचरित्रे द्वितीयो

६३

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कवर्णनंनामप्रथमोध्यायः १ दितिरुवाच स्वामिन्पुत्रौमत्तावादौपुनस्त्वद्वरदान
तः पुत्रोजातोमहेंद्रस्यमित्रोनानास्वरूपधृक् १ दैत्यादुःखयुतानाथतदर्थेकिंक
रो हं निष्फलोमेसमारंभोभवतिस्मनिरंतरं २ तपिमूर्धनिमनाथसमार्थैःदुख मा
दृशं मयापापंविशेषेणकिंकरोमिवदस्वमां ३ पुत्रपौत्रादिसंयुक्तःसंसारःपरिकीर्ति
तः सएवत्वपिसंक्लिष्टेमेनिष्फलप्रवभूवह ४ मुद्गलउवाच तस्यातद्वचनंश्रुत्वा
खिन्तायास्तांप्रजापतिः जगादस्मयमानःसयोगींद्रःपरमार्थवित् ५ कश्यपउ
वाच माखेदंकुरुकल्याणिकर्मणांगतिरीदृशी संसारेदुःखमोहादियुक्तःशास्त्रे
निगद्यते दैत्याःपापसमाचारादेवाःपुण्यतमामताः पापिनोन सुखंदेवि शास्त्र
तंवेदवादतः ७ कश्चिन्नवेदवादेषुवचनंसत्यमेवतत् भविष्यतिनसंदेहोमम

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तोऽत्रमाकुरु ८ पुत्राज्ञाताः प्रियेतेयेतेषांपुत्रादयःस्मृताः एवंपरंप्राज्ञाप्तं
भविष्यतिनिरंतरं ९ नवंशोच्छेदतातेनु भविष्यतिकदाचन देवासत्युयुताः प्रोक्तं
किमर्थंश्रमसेवृथा १० कश्यपस्यवचःश्रुत्वादितिस्तंपुनरब्रवीत् शोकसंतप्तगात्रासाय
तितेऽस्मिवांवरं ११ दितिरुवाच सृष्टिकर्तास्वयंसाक्षात्समर्थोनसंशयः कर्तुमकर्तुमी
शश्चान्यथाकर्तुमपिप्रभो १२ ममतांसर्वभावेषुत्यक्त्वायोगिसतम संस्थितोसियथा
वेदवादंज्ञात्वामहामते १३ अहंमोहसमायुक्तसदाताप्तयान्विता दृढामिममता
त्यागमार्गंमेब्रूहिमानद १४ येनशांतिसमालभ्यस्थास्यामिदाहवर्जिता यस्मादीत
त्सुखंनैवभवतुतादृशंकुरु १५ तस्यास्तद्वचनंश्रुत्वाकश्यपोदयया युतः शांतिया
र्थंमेवंतांजगादहर्षसंयुतः १६ कश्यपउवाच अत्रतेहंवदिष्यामीतिहासंचपु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

राक्षनं त्वंज्ञात्वा शांतियुक्तात्वं भक्तिष्यसि राजाननं १७ हिमाचलसुताजाता पार्व
ती भगिनी चते तपसाराधितातेन महामाया परात्परा हिमाचलेसमाश्रित्य शिव
ध्यानपरायणा १ ततापत्तपनुग्रेसगणैर्वृत्तिसर्वदा १९ तत्रागम्य महेशानं पा
र्वतीसेवनोत्सुकापतिंज्ञात्वा विशेषेण शिवे वेयलसंयुता २० महादेवो विदित्वा
तांमनसिक्रोधमाद्धे मामुलं भगतावेयं दक्षाध्वरे विशापत २१ स्वात्मा हीनानयो
ग्यावे पत्नीवेदे प्रकीर्तिता अतोहं पत्नीहीनः सन् सदा भजामि विद्रूपं २२ एवंम
नसिसंधार्य नतांमेने महेश्वरः तामागतांतयासोपि भाषणांनचकारह २३ ततोखे ति २
दसंयुक्तापार्वतीतंमहेश्वरं सिषेवे भक्तिसंयुक्ता नियमस्थास्वरूपिणी २४ हावभा
वसमायुक्तांनित्यंसेवापरायणां पतिभावकरीं विद्यां शिवोजगामपर्वतात् २५ ग

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तं सदाशिवं वीक्ष्य पार्वती शोकसंयुता देहत्यागसमाराध्य स्मारद्विरदाननं २६ त
स्य स्मरणमात्रेण स्फूर्तिर्जाता हृदि परा विचारमकरोच्चित्ते शिवादः खसमन्विता
२७ मांस्त्यक्त्वा शंकरो देवो गतो मानसमन्वितः नवृणोति कदाचित्स्त्रीं श्रितं शंकरेण
तत २८ वेदे संकथितं वाक्यं तपसा दुर्लभं कदा किंचिद्देवं तं तपसा राधया
म्यहं २९ एवं निश्चित्य सा देवी तताप परमं तपः ध्यात्वा सदाशिवं नित्यं वनस्था सखि
संयुता ३० पंचाक्षरविधानेन तोषयामास शंकरं लिंगपूजापरा देवी नानातपःपरा
यणा ३१ एवं बहुतरे काले ननुतोष सदाशिवः क्रोधयुक्तस्वभावेन तां मेने कदा
चन ३२ ततो विघ्नेश्वरं देवी मंत्रैरौकारपूरणैः तोषयामास तं ध्यात्वा नित्यं पूजा
परायणा ३३ त्यक्त्वा सदाशिवं देवी गणेशं भजनेरता ततः स्वल्पेन कालेन शिव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वृद्धिश्चालह ३४ आवरोश्युकूपक्षेसाचन्द्रांमन्मयंपरं कृत्वा गणेश्वरं नित्यं पू
जयामासभक्तितः ३५ वायुमात्रा पानादेवीतांमूर्तिभावसंयुता पूजयध्यानपरा भूत्वा
जजापमंत्रमुत्तमं ३६ पुरश्चरणमार्गेण मंत्रंजजापनित्यदा ततस्तांशंकरोदेवो
मनसासं गतोभवत् ३७ पिवश्चितांचकारेदेवीनयसिसंस्थिता अधुनातांगमिष्य
मिमदर्थंनियमान्वितां ३८ देहमृदपराधेश्रसंपुत्रोजायतेकदा अतःक्षमा
पनंकृत्वावृणीष्वामिनसंशयः ३९ एवंविचार्यदेवेशस्तांययोपार्वतीपतिः दृष्ट्वा
श्रमयुतांदेवीविस्मितोमोहितोभवत् ४० ब्रह्मचारीस्वरूपेणनिंदयामासशंकरं सा
तंक्रोधयुताभर्त्सयनिर्यौवनगोचरात् ४१ ततोत्तितोवसंयुक्तः शंकरोरूपमा
दधे स्वकांपंतद्विलोक्यैवनत्वामहागदेविका ४२ तुष्टावतंमहादेवंततःसवदरदो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भवत् जगादमोहसंयुक्तः पार्वतीमीश्वरेश्वरः ४३ शिवनुवाच वरंवृणुमहाभागेतपसा
दर विजितस्त्वया दास्यामिनात्रसंदेहः त्वंचैवनोहमाद्गत ४४ त्वदाज्ञावशगोभूत्वा
स्थास्यामिनित्यमंजसा भार्यामेवैकल्पा णिपतिस्तेहं पुरातनः ४५ पार्वत्युवाच
यदिप्रसन्नभावेनवरंदास्यसिशंकर तदामेपितरंगत्वाभार्यार्थंयाच यस्मां ४६
पतिव्रतात्मकंधर्मंदेहिमेविग्रहानवं तेनतुष्टामहादेवत्वपिनित्यंपरायणा ४७ शि
वनुवाच त्वयोक्तसफलंसर्वंभविष्यतिनसंशयः पितरंयाचयित्वातेत्वांवृणिष्या
मिनिश्चितं ४८ अहोतपअहोधैर्यमतस्तेदेहजोमलः सर्वपूज्यामहादेवीभ
विष्यतिनसंशयः ४९ कश्यपउवाच तस्मिन्दिनेतत्रीयानुभाद्रीशोक्लेवभूवह
शिवेनसंयुताद्देवीगणोपानंजैपूपुह ५० ततश्चतुर्थिकायांमाहोमंचकारहर्षि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ता पंचम्यां ब्रह्मणोः सार्द्धं पारणं जगदंबिका ५१ महोत्सवपुत्रदेवीमूर्तिं तां गत्वा
हर्षिता जले चिक्षेप विघ्नेशं प्रार्थयामास पत्नतः ५२ ततः शिवो जगामैव स्वस्थानं ह
र्षसंयुतः पार्वतीपत्तरं गत्वा प्रणम्य संस्थिता भवत् इति श्रीमदांत्ये मौद्गले महापु
राणे सप्तमखंडे विघ्नराजचरित्रे शिवपार्वतीसमागमो नाम द्वितीयोऽध्यायः २ श्रीवरदमू
र्तिर्यज्जति कश्यपुवाच गणेशव्रतपुण्येन मोहितः शंकरः सदा तन्मना अभूद्देवीविप्र
वेषधरो बभौ १ हिमाचलं समागम्य स्मृत्वा विघ्नेश्वरं शिवः नानाकलं प्रदर्शेव मोहयामास
तं भूपान् २ हिमाचलेजगा देववरं वृणुयमिच्छसि हास्यामि मद्धीनं चेन्नात्र
कार्यविचारणा ३ द्विजउवाच उमां देहि हिमगाधीश नान्यं याचे वरं परं ततः सर्वदृसंयुक्त
स्तूष्णीं मेभवद्गिरिः ४ तमजिनौकसंयुक्तं दृष्ट्वा वाचजगन्मयी उमां तं देहि मां तात शि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वोयंनात्रसंशयः ५ ततःसहर्षितोत्यंतंदत्तोत्तमेसुतांप्रिये शिवःस्वस्थानमागम्यदेवःसं
मानितोभवत् ६ लग्नेशुभंसमालोक्यपूजयीत्वागजाननं देवाद्रिभिःसमायुक्तःपर्वते
शांययौशिवः ७ हिमाचलःप्रसन्नात्माविवाहमकरोत्ततः शिवयोर्भक्तिसंयुक्तौब्रह्मरौ
वेदपारगौः ८ शिवांगत्वामहेशानःकैलासमगमत्स्वयं तयोरेमेमहायोगीततःस्वर्दीव
भूवह ९ गौरीशानं समाराध्यतारकंदैत्यनायकं उग्रानसुखसंयुक्तंचकारसचराच
रं १० शिवःशक्तासमायुक्तोमोहितोमायया क्वशं तद्धीनस्वभावेनतिष्ठन्नित्यंमहा
भिः ३ सति ११ कदाचित्पार्वतीदेवीसर्वेसंहतास्थिता मनसाराधयामासधन्याहंसर्वेभा
वतः १२ दृष्ट्वागृहेशिवंत्यक्त्वागताहंमानसंयुता देहंत्यक्त्वापुनर्जाताहिमाचलगृहेसु
ता १३ ततोमांत्यज्यदेवेशशंकरःपर्वतांतरे गतःसोपिस्वयंयांचाकृतोन्मांपितरंप्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भुः १४ किंत्वस्त्वामांगतः शंभुः किंपुनर्यच्चिताहं अधुनामद्धीनःसर्वा तेना
त्रसंशयः १५ मद्दीयाममतासर्वापूर्णाजाताविशेषतः मानिनीनांरहस्यंहुमयासं
रक्षितंभवेत् १६ एवमनसिहर्षेणधन्यात्मानंनगात्मजा मेनेनिस्पेततः सर्वाः स
ख्यस्तांवचनंजगुः १७ सख्यनु० धन्यात्वंमानिनीमध्येयमानंजिस्यशंकरं तपसा
रक्षितंदेवीत्वद्धीनःशिवोभवत् १८ तच्छ्रुत्वाजगदंबासातीवमानपुलाभवत् हा
स्यंचकारतत्रैवचित्रंदेवीबभूवह १९ तस्याहासात्समुत्पन्नः पुरुषः कामसन्नि
भः ममनामामहाभागपर्वतसन्निभोमहान् २० साहृष्टाविस्मितादेवीसखिभिस्त
मुवाचह कस्त्वंकस्माद्दिहायातः कस्यकिंत्वंचिकिर्षसि २१ पुरुषउवाच तवहास्या
त्समुत्पन्नंपुत्रंमांविद्धिमानदे आज्ञांकुरुकरिष्यामित्वैपासर्वभावतः २२ पार्वत्युवाच०

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

[illegible] मयामानदत्तः पूर्णस्तस्मात्त्वं निर्गतः स्वयं मम नाम भवस्वाद्य पुत्र मानप
रायणः २३ गणेशं भजन्भक्त्या त्वं मत्तो सर्वं प्रदास्यति तेन सर्वत्र विश्वस्मिन् विख्यातः प्र
भविष्यति २४ ततस्तस्मै महादेवी ददौ मंत्रं षडक्षरं गणेशस्य प्रहर्षेण विधियुक्तं सुता
पसा २५ सुतं प्रणम्य देवेशीं तपसे वनमायया तत्राजगाम दैत्येशः शंबरः कालचोदि
तः २६ तं दृष्ट्वा पार्वतीपुत्रः प्रपृच्छ को भवानिति किमर्थमिह संप्राप्तो वद मे कारणं म
हत् २७ शंबर उवाच विघ्नेशं तु महाभाग समायातो महादरात् समर्थस्त्वं तयानित्यं
भविष्यसि न संशयः २८ एवमुक्त्वा महादैत्यो विघ्नं नानाविधं ददौ आसुरीं तां मनो
मासाधयामास यत्नतः २९ साधयित्वा स्वयं विघ्नं कामरूपो बभूव ह नानासामर्थ्य
संयुक्तं ततोऽतिहर्षितो भवत् ३० शंबरं प्रणिपत्यैव जगाद वचनं हितं भक्तियुक्तः स्व

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भावेनकृतांजलिरुदारधीः ३१ ममासुरउवा० त्वपाकृतं महाभागमहत्कार्यं मदीय
कं अधुनाशिष्यभूतंते शाधिमांकिंकरोम्यहं ३२ शंब रउवाच गणेशांशाध्यमंत्रे
ण शक्त्यादत्तेनमानद ब्रह्मांडराज्यमुग्रंत्वंयाचयस्वमहाप्रभं ३३ तवैश्वत्तत्वसंभूतेन
मेमृत्युर्भवेत्प्रभो प्रार्थयसर्वभावेनन्यंकिंचिद्वरंपरं ३४ वरानलब्धामहाभागम
हेहेसंगतोभव पश्चात्किंचित्करुष्यत्वमितियाचेहमादरात् ३५ तथेतिशंबरंसोपिम
मनामाजगादह शंबरःस्वगृहंगत्वाहर्षयुक्तोबभूवह ३६ ममसत्त्वसमासीनस्तप
स्तेपेसुदारुणं वायुमात्राशनोदेवीध्यात्वाहृदिगजाननं ३७ दिव्यवर्षसहस्रेणप
सन्तोगणनायकः प्राणशेषेममेतत्रयोदातुंवरानस्वयं ३८ आगतंगणनाथंमन
वबोधमहासुरः ध्यानसंस्थंगणाधीशस्तमुवाचदयायुतः ३९ गणेशउवाच वरा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

न्बूहि महाभाग मम ते हृदि संस्थितान् दास्यामि तव सानुरागं मंत्रमेवं ततः परं ४० ग
णेशवचनं श्रुत्वा मम उन्मीलितलोचने पश्यामि विघ्नेश्वरं सोपि सतायुक्तो बभूव ह ४१
उत्थाय नत्वा स्तुत्य पूजयामास भक्तितः पुनः प्रणम्य तं स्तोतुं स्तोत्रं सोपि समारभत ।
४२ मम मुखाच्च नम [illegible] स्तेगणनाथाय गणानां पतये नमः गणपदप्रदात्रे ते ग
णरूपप्रधारिणे ४३ विघ्नानां पतये तुभ्यं विघ्नाय विघ्नरूपिणे भक्तानां विघ्नहंत्रे ते
इतरेषां प्रहारिणे ४४ अनाथानां प्रनाथाय नाथदायिने नाथानां नाथरूपाय
नाथाय ते नमो नमः ४५ ब्रह्मणां पतये तुभ्यं ब्रह्मभ्यो ब्रह्मदायिने ब्रह्मणे ब्राह्मणानां
च पालकाय नमो नमः ४६ अमेयशक्तये चैव शक्तिरूपधराय ते शक्तिभ्यः
शक्तिदात्रे ते शक्तिशक्ते नमो नमः ४७ परेशाय परेभ्यस्तु परं पदप्रदायिने प

नाथानां ४

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रापपररूपायपरस्यरनमोस्तुते ४८ ज्येष्ठराज्ञायज्येष्ठेभ्यः परंपदप्रदायिने ज्ये
ष्ठायज्येष्ठहीनायमात्रेपित्रेनमोनमः ४९ विश्वेश्वरानंतविहारकारिन्खानं
दृदात्रेसकलानुगोत्रे सिद्धेश्ववृद्धे पतयेपरात्मनेहरंबसर्वत्रनमोनमस्ते ५०
किंस्तोमियोगप्रदमेकदंतंयोगस्वरूपंपरमार्थभूतं स्तोतुंनशक्तःप्रभवंतिवेदाः
शंभ्वादयोयोगिनएवढंढे ५१ धन्योहंसर्वभावेभ्योदृष्टादेवंगजाननं अगम्यं
योगिनांसाक्षात्कृतंत्वोहमंजसा ५२ वरदोसिवरान्धीप्रदा मेतत्वभिः
कदा नभवेत्सद्वेभ्योवैमरणंत्वत्प्रसादतः ५३ पंपमिच्छामितेतंमेसफलंभ
वतुप्रभो आरोग्यादिसमायुक्तमांकुरुष्वगजानन ५४ राज्यंब्रह्मांडगोलस्यदे
हिमेवांछितप्रद संग्रामेनसमंकिंचिद्भवतुतत्रविघ्नप ५५ सदाविजयसंयु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तमजेयं शंकरादिभिः मांकुरुष्व गणाध्यक्ष मोघशस्त्रप्रधारिणं ५६ गणेश उ
वाच दुर्घटं कथितं सर्वं त्वया दैत्येंद्र नापक तुष्टस्तथापि दास्यामि त्वयोक्तं ते भविष्य
ति ५७ स्तोत्रं भवत्कृतमेव कामदं कामभिच्छतः भविष्यति न संदेहो भक्तिमुक्तिप्रदं
तथा ५८ एवमुक्त्वांतर्दधे सौगतो गणेशो ब्रह्मणांपतिः ममासुरः प्रसन्नात्मा शंबर
ग्रहणे भवत् ५९ इति श्रीमदादित्यमौद्गले महापुराणे सप्तमखंडे विघ्नराजच
रित्रे ममासुरवरप्रदो नाम तृतीयोध्यायः ३ कश्यप उवाच शंबरं प्रणिपत्यादौ
कथयामास विस्तरात् शृंगारं ममजामौद्गलं तं चकार ह १ मोहिनीं प्रददौ
तस्मै स्वपुत्रो शंबरासुरः तत्र चुंबिते रेमे तया ममासुरः प्रिये २ ततः स्वल्प
गते काले शंबरः शुक्रमायया तं प्रणम्य महाभागं वृत्तांतं प्रत्यगाद्ह ३ ततः श्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्रैलोक्यदैत्येंद्राः प्रेरिताः सर्व आययुः स्वयं शंबरसंयुक्तो ममासुरं जगाम ह ४ प्रुक्तं
समागतं दृष्ट्वा ममासुरः प्रतापवान् तं प्रणम्य महाभागं कृतेंद्रलिः पुरः स्थित-
५ पूजयामास तं विप्रं हर्षयुक्तेन चेतसा प्रणम्य चोदयात्तस्यासने समं स्थितो भ
वत् हृतो दैत्यगणास्तत्र समाजग्मुः प्रहर्षिताः तान्सर्वान्मानयामास मम मासुरो
पचाविधिः७ ततः सर्वे मतं गत्वा कव्यानीतिर्विशारदः ब्राह्मणैस्तमभिषिच्य दै
त्याधीशं चकार ह ८ प्रधानाः पंचतस्यापि बभूवुर्बलसंयुताः प्रेताकल्पः कपा
लश्चकल्पिश्चर्महापियः ९ दैत्यानां बभूवुः पाश्चरसकृमादय आदरात् हर्षयु
क्ता बभूवुस्ततः स्वस्वगृहं गताः१० चिंतानाशंसमो भूत्वा निर्ममे नगरं परं सर्व
शोभासमायुक्तं परिखावलयांकितं ११ तत्र नानाजनाजग्मुर्वीतार्थं विषय

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प्रियाः वर्णाश्रमयुक्ताः सर्वे वासं चक्रुः प्रहर्षिताः १२ दैत्या यास्तत्र सरिद्भिर्विशोषण
निवारकः राज्ञा ममासुरस्तान्वै पालयामास हर्षितः १३ पुत्रौ द्वौ समशीलौ तु माहिष्यां
संबभूवतुः ममासुरश्च महातेजा युक्तो दैत्यविवर्द्धनि १४ धर्मो धर्मौ तयोर्नाम चक्रि
रे ब्राह्मणादयः तार्क्ष्यो ममासुरो त्पत्तेरेतेजो युक्तो महान् १५ एकदा स्वसुरेणासौ स
मानीय महामुनिं उशनसं प्रणम्याथ जगाद वचनं परं १६ ममासुर उवाच तवस्वा
मिन्प्रसादेन समर्थोहं न संशयः ज्ञप्तिष्यामि विशेषेण ब्रह्मांडं सकलं १७ आ
ज्ञापय महायोगिंस्त्वदाज्ञावशवर्तिनं दासं मां शाधि विप्रेंद्र तवेच्छा कीदृशी भवेत्
१८ कश्यप उवाच ममासुरस्य वाक्यं स श्रुत्वा वेदविदां वरः शुक्रस्तं भक्तिसंयुक्तं दृ
ष्ट्वोवाच सुरूपीणि १९ शुक्र उवाच गणेशवरदानेन समर्थोसि महासुर गणे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

शभक्तिसंयुक्तोजयत्वंविश्वमंडलम् २० कदाचिद्रिपिदैत्येशद्वेषंविघ्नेश्वरस्यचमा
कुरुष्वतदाराज्यंकरिष्यसिविशेषतः २१ तथेतिदैत्यमुख्यस्तंजगादहर्षसंयुतः।
ततोसुराक्षमाहूयवृत्तांतमकथत्सुरं २२ तेसर्वेहर्षसंयुक्ताः साधुसाध्वब्रुवन्वचः
हिंडेमेहूर्तमात्रेणममासुरश्चनिर्ययौ २३ अपारसेनयायुक्तश्चतुरंगप्रचूरया।
नानावाहनगादेत्यादैत्येंद्रोरंजरंजसा २४ सन्नद्धावीरमुख्याश्चसमाजग्मुर्महा
सुरं महाबलामहावीर्याः पर्वतोन्मूलनेक्षमाः २५ प्रधानैर्यूथमार्गज्ञैः पुत्राभ्यां
संयुतः स्वयं ममासुरोरथेसंस्थः शुंभेनजसायुतः २६ पृथ्वीजेतुंमहावीरज
ग्मुर्भूपसमन्वितां जित्वाभूत्रिगणान्सर्वान्स्ववशांतुचक्रिरे २७ ततः पाताल
गाः सर्वेशेषंजित्वामहाबलं ययुःस्वर्गेषदैत्येंद्राद्वंद्वोपसमन्विताः २८ द्वंद्वः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सुरगणैः सार्द्धं योद्धुं समुद्यतो भवन् रेवतसमारूढो ययौ संग्राममंडलं २९ द्वै
तेयैः शस्त्रसंघातैर्मर्दयित्वा सुरेंद्रकान् धृत्वेंद्रं ते ययुः सर्वे ममासुरं प्रहर्षिताः॥
३० इंद्रासनसमारूढो ममासुरः प्रतापवान् शुंभदानवैर्द्वैः सेव्यमानः सुहा
स्यैः ३१ सत्यलोकगतं वीक्ष्य दूतं संप्रेष्य दारुणं योद्धुं समुद्यतं ज्ञात्वा वेधाः पपा
त तत्पदात् ३२ विष्णुं गत्वा विधाता सो रक्षरक्षेति चाब्रवीत् विष्णुस्तं गत्वा शंभो
र्वै शरणं प्रजगाम ह ३३ ज्ञात्वा वृत्तं तमेवं स ममासुरः प्रतापवान् कैलासमाय
यौ दैत्यैर्योद्धुं महेश्वरेण ह ३४ शिवलोके समायातो भालुः शक्तिधरो भयात् वि
चार्य देवपाः सर्वे दैत्यैर्द्वंद्वं जगुस्तदा ३५ सुरगणो विश्वयं कृत्वा शंभुमुख्याः सुरेश्व
राः सन्नद्धाः प्रययुस्तत्र ममासुरसुलोचने ३६ ममासुरस्य सैन्यं तु सन्नद्धं क्रोध

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

संयुतं देवेंद्रान्योद्धुमायांतं नानावीरप्रपालितं ३७ इति मदांत्ये मौकुले०स०वि०
१३ त्रिंशमध्यायः ४ कश्यपउवाच समागतान्पुरोदे
वान्दृष्ट्वा क्रोधसमन्विताः दैत्याः प्रहरणोद्युक्ताः शस्त्रास्त्रैर्ममभेदिभिः १ देवा
क्रोधयुताः सर्वे दुद्रुवुस्तान्दैत्यपुंगवान् अन्योन्यं मिलिताः सर्वे एकीभूताय
२५ थाभवत् २ रजस्तिमोभावेन खपस्तानवर्जिताः पुरोगानजयिरे सर्वे स्वान्प
राजपितुर्मदाः ३ दिनैकं दारुणं युद्धं बभूव वीरमोहनं ततः शोणितकाद्येषान
दीतत्र प्रसुस्रुवे ४ ततो रजोभवश्छातं मकरासंयुताः पुनः दैत्यादेवाविवे
कैनयुयुजांतसम्भ्रमा ५ ततो दैत्यबलैर्भग्नं देवसैन्यं सुदारुणं प पाल दैत्य
मध्ये स्तद्भुतहर्षसमन्वितैः ६ ततो भैरवमुख्याश्च विश्वकेनादयो ययुः आदि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्याः कालिकाद्याश्च शक्तयः क्रोधसंयुताः ७ तैः समंतान्महास्त्रैस्तद्बलं संमर्दितं प
रं दैत्यानां भयसंयुक्तं पपात च दिशो दश ८ ततः क्रोधसमायुक्तः प्रधानामम
कस्पते ततो भुजैः प्रहरणैर्वीक्ष्य शस्त्रैर्जघ्नुः सुरेंद्रकान् ९ दैत्यपैर्मेरवाद्याश्च यु
युधुर्जातसंभ्रमाः युद्धं तत्राभवद्घोरं दिवर्कजयमिच्छतां १० ततो दैत्येंद्रमुख्य
स्तु पतितान्मुहुर्यायुतः पपालासुरसैन्यं तत्प्रयुक्तं दिशादशा ११ ज्ञात्वा ममा
सुरस्येव पुत्रौ द्वौ समुपस्थितौ प्रणम्य पितरं तौ तु योद्धुं जग्मतुरुद्धतौ १२
ततः काव्यनदैत्येंद्रा दिवितः पुनरुत्थिताः युयुधुस्ते महावीरा देवैः परम
दारुणाः १३ दैत्यैर्धर्मस्त्रसंक्रुद्धो धूमः शस्त्रास्त्रवर्षिणो बभूवतुश्च देवं
द्रान्मूर्छितांश्चक्रिरे मृधे १४ नकोपि देवसैन्यस्थ हतो रक्तबलं परं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

असहतततोदेवाः पपद्धर्मपसंयुताः १५ ततः शिवः स्वयं क्रुद्धो वृषारूढः समाययौ
तमनुजगदेवाः सभानर्विस्मुर्पयुः पुरः १६ तेषां युद्धं महाघोरं बभूव रोमहर्षणं नव
कुंशाक्षतेदेविब्रह्मांडभयकारकं १७ अधर्मो विष्णुनासार्द्धं धर्मः शंकरमाययौ क
लहिस्तानुनाततहुश्चेतः शक्तामहाबलः १८ कापालः कालरुद्रेणाकल्या धर्म
ह्यरावच निपतेयुयुधुः सर्वे शस्त्रास्त्रैर्मर्मभेदिभिः १९ दिनैकं दारु युद्धं च
२४ भूवदेवरसं ततः कल्याहतः पापी धर्मो ह्यश्रमतो भवत् २० कपालः कालरुद्रे
णत्रिशूलेनप्रमूर्छितः प्रेतः शक्ताहतः सूत्रमभारखड्गघाततः २१ त्रिशू
लेनहतो धर्मः शिवेनमूर्छितो भवत् चक्रेन विष्णुनाततहृद धर्मो मूर्छितः कृ
तः २२ चक्रत्रिशूलकाद्यैश्च शस्त्रास्त्रैर्दैत्य सेनाकं हतं सर्वं चदेवैर्हाहा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कारवाकुलं २३ शोणितोद्यमहानद्य स्तत्र जाता भयानकाः छिन्नभिन्नाश्च दैत्या।
द्याः पपलुः सर्वतो दिशं २४ तत्रापि शस्त्रवेगेन मृताः केपि मुमोचने ततो ममासुरं कु
य३ द्धः संग्रामाय योस्वयं २५ पुरः स्थिरं शिवं वीक्ष्य जगाद क्रोधसंयुतः सर्वसंहारकं
सोपि महाबलपराक्रमः २६ ममासुर उवाच तिष्ठ तिष्ठ महादेव पश्य मे पौरुषं परं
दृष्टं त्वदीयं सामर्थ्यं सर्वदेवातिगं मया २७ एवमुक्त्वा महादेवं धनुः सज्यं मयाकरात्
निःकृष्य मुहुर्बाणं मुमोचैत्यनायकः २८ तावत्त्रिशूलकं शंभुश्चिक्षेप नाशकारकं
ममासुरं मासाद्य निष्फलं तद्भुवह २९ बाणेन संहतं शंभुः पपात धरणीतले
मूर्छया पीडितोत्यंतं सहसैत्य पालिनि ३० ततो ममासुरः क्रुद्धो बाणेनैकेन वक्षसि
विव्याध मा धवं देवं मूर्छितं च चकार ह ३१ शक्तिः सूर्यस्ततः क्रुद्धो बाणं चिक्षेप तुः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पाण्डवेषु निष्फलाः बाणाः पेतुः परमरुणाः ३२ ततो ममासुरः सूर्यं शक्तिं चा
धयत्तमि एकैकेन सबाणेन पातितौ तौ धरातले ३३ बाणवृष्टिं महोग्रां स चक्रे
क्रोधसमन्वितः तथा देवेंद्रमुख्याश्च देवाः संमर्दितास्तदा ३४ ततो देवान्महान्
वीरान् कांश्च भयसमन्वितान् पलतो दैत्यराजः सहर्षितो भून्महामते ३५
देवान् शंभुमुखान् गत्वा ययौ स्वस्थानमुत्तमं काव्येन जीवितान् दैत्यान्
प्रधानपुत्रमुख्यकान् ३६ ततो धर्मं महादेवः कैलासाधिपतिं सुतं अथ
भैरवं लोकस्य नाथं चकार हर्षितः ३७ ब्रह्मशक्तिपुरस्थापिकं पालं च चका
र हरिलोकाधिपं वीरं धर्मं ब्रह्मणस्तथा ३८ कालजितं महेंद्रं स्य यम
स्य कालकं परं लोकस्य चाधिपं चक्रे तथान्येषां च दानवान् ३९ ततः स

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पुरमागम्य कारागारे समक्षिपत् देवेंद्रान् शिवमुखान्सराज्यं चक्रे महाबलः
४० ब्रह्मांडाधिपतिर्दैत्यो बभूव समभासुरः कृतकृत्यमिवात्मानमेने दैत्येंद्रसमु
तः ४१ स्त्रीमांसमदिरासक्तो बभूव भोगलालसः अविनाशं स्वमात्मानं मेने दे
हधरोपि सन् ४२ ततो निमदसंयुक्तो ममासुरः प्रतापवान् देवांगणानराणां तुक
न्यानागोमद्वबोबलात् ४३ समानाप्यासुरैर्द्वैः सबुभुजे पापनिश्चयः ततो बहुगते
कालेदैत्येंद्रान्प्रेष्य दारुणः ४४ कर्मखंडनकं चक्रे वर्णाश्रमभयंकरः आसु
रं कर्म सर्वत्र स्थापयामास दैवतः ४५ नस्वाहा नस्वधा कुत्र भवति स्मक दाचन
नवषट्कारभावश्च वर्णसंकरभावतः ४६ ऋषयस्ताडिताः केचित्केचिद्बंधन
संयुताः दवस्थानानि सर्वाणि खंडितानि च दानवैः ४७ तीर्थानि मुण्यवृक्षाश्च

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भंजुःपापकारकाः ममासुरात्मकं कर्म चक्रिरे सर्वे मानवैः ४८ प्रतिमा दैत्यनाथ
स्य स्थापिताः सर्वमंदिरे इत्यादिकर्मना पाश्चात्यभूयज्ञमतीतले ४९ हाहाकारयु
ताः सर्वे भ्रष्टाज्ञाताः सुलोचने वर्णाश्रमविहीनाश्च जनाः दुःखसमन्विताः ५०
राज्यं चकार दैत्येशो ममासुरः सहर्षितः काले सर्वे भवन्ति स्म वृष्ट्यादिकं भयाकुलं
५१ एवं पापे प्रवृद्धे तु देवानुमोषणान्विताः कारागारे स्थिता सर्वे बभूवुः शोक
पीडिताः ५२ इति श्रीमदादित्ये मौद्गले० स० वि० ममासुरराज्यभोगवर्णनं नाम पंच
मोध्यायः ५ कश्यप उवाच ततः शंभुस्तदा देवा विचारे दुःखसंयुताः ममासु
रस्य नाशार्थं च चुः सर्वे भयातुराः १ तत्र विष्णुर्महाबुद्धिरुवाच वाक्यमुत्तमं देवा
न सर्वान् समाश्वास्य विघ्नराजं हृदि स्मरन् २ विष्णुरुवाच कारागारे वयं भू

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प्राप्तत्रकर्मपरखंडनात् उपोषणसमायुक्तः कृतामया सुरेणाच ३ अतिपापं
ममस्येवरूपवृतंमहे श्वराः तेन पुण्यविहीनोयमरिष्यतिन संशयः ४ सर्वसत्ताध
रः प्रोक्तोगणेशोवेदवादिभिः विघ्नराजश्चतेनासौनामाभूद्धर्मपालकः ५।
आपध्वंमविधानेनतदुपासनकंपरं करिष्यामोविशेषेणमरणंचानदृष्टति
ईतत्वप्रकाशकःसोपिनतत्वैरुपधारकः तत्वहीनोनदेवेशाकःसोपिनतत्व
प्रधारक तत्व हीनोनदेवेशाकृतरणंवधिष्यति ७ अतिविषयसंयु
क्तोदेसंद्रैमोहितोभृशं ममासुरेणगणेशनंत्यस्कोभागपरोधुना ८ अन्यच्च
प्रणतपाद्राः शत्रुषुविघ्नपस्यच मूर्खैः खंडिताः सर्वाः स्वकीयास्छपिलाःख
लैः ९ आदौगणपतेः प्रोक्तंपूजनंस्मरणादिकं कर्मसुतन्ममनेवखंडितंभू

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मिमंडले १० अतो विघ्नेश्वरश्चैनं मारयिष्यति निश्चितं भजन्तं विशेषेण देवा
भावसमन्विताः ११ विहस्यार्वचनमाकर्ण्य देवाः शं भुपु रोगमाः साधुसाधु
त्वयाप्रो कं जगुस्तं के शर्वं प्रिये १२ ततो देवगणाः शानं चित्यसंकटमुक्तये म
त्रस्तानं प्रचक्रुस्तन्यासा दीश्रुमनोमयात् १३ ध्यात्वा गणपतिं सर्वे पेजुर्पू
र्मान सैः पृथक् उपचारैरनेकैस्तं जपुर्मंत्रैर्ह्रदापरं १४ एकाक्षरविधानेन
युक्तास्ते पुरुषो महत् संगोपभयसंयुक्तो निग्रहपरायणाः १५ एवं वर्ष
शते पूर्णे तान्यो गणनायकः भाद्रशुक्लचतुर्थ्यां तु मन्हे वरदायकः १६ तं दृ ध्या ३
ष्ट्वा हर्षसंयुक्ता देवा उत्थाय सत्वरं प्रणेमुः पूजयामासुर्मानसैरुपचारैः
१७ पुनः प्रणम्य विघ्नेशं तुष्टुवुः करसंपुटाः साश्रुनेत्राः प्रियेदेवा भक्तिन

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

म्मात्मकं धराः १९ देवेंद्रा ऊचुः नमस्ते विघ्नराजाय भक्तविघ्नविदारण अ
भक्तेभ्यो विशेषेण विघ्नदात्रे नमो नमः १९ गणेशाय परेशाय हेरंबाय नमो न
मः चतुर्बाहुधराय वै नागेशध्वजिने नमः २० अमेयाय अपर्णाय सदा स्वानं
दवासिने ब्रह्मणां पतये नुभ्यं ब्रह्मदात्रे नमो नमः २१ सांख्याय बोधरूपाय पुरु
षाय परात्मने प्रकृतये गुणेशाय त्रिगुणाय नमो नमः २२ स्रष्ट्रे पात्रे च संहर्त्रे
प्रकाशरूपधारिणे मोहकाय त्रिलोकस्य नाथाय ते नमो नमः २३ नानामाया
प्रचालाय मायिभ्यो मायया प्रभो मोहदाय विशेषेण मायिकाय नमो नमः २४ नाना
भेदमयं ब्रह्म विघ्नयुक्तं न संशयः तत्रानंदयुताय वै समभावाय ते नमः २५ सर्वभेद
विहीनं यत् ब्रह्मामृतमयं परं भेदहीनेन विघ्नेन युतं शास्त्रप्रमाणतः २६ भेदयु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तं गणाधीशमेदृष्टानंत्वयापरंसृष्टं दुर्दुमर्पंनाथतयोर्नाथायतेनमः २९ आ
नंदंपरंब्रह्म विघ्नानांहारकंमतं दायकंतत्वमेवेति विघ्नराजनमोस्तुते ३० तं
विघ्नराजानंपश्यामश्चर्मचक्षुषा धन्यंवयंगणाधीशात्तवपादस्यदर्शनात् ३१
एवमुक्त्वाप्रणेमुस्तंदेवाः शंभुपुरोगमाः सतानुवाचविघ्नेशो भक्त्यास्तोत्रेण
यंत्रितः ३० विघ्नराजउवाच वरान्ब्रूत महद्यायेषांयन्मनसिस्थितान् दास्यामि
स्तोत्रसंतुष्टस्तपसाध्यानशालिना ३१ भवद्भिरुक्तमिदंस्तोत्रंसर्वसिद्धिप्रदंभवे
त् पठतेशृण्वतेदेवावांछितार्थप्रदायकं ३२ गणेशवचनंश्रुत्वादेवाहर्षसमन्वि
ताः प्रणम्यतंपुनःप्रोचुर्हर्षगद्यागिरा ३३ देवाऊचुः त्वत्पादेचलंभक्तिर्दे
हिविघ्नेश्वरापरं यथाविघ्नविहीनाश्च शांतिंप्राप्ताःसुयोगिनः ३४ त्व हिममा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सुरं नाथ सर्वपीडाप्रदायकं धर्मध्वंसकरं पूर्णवर्णसंकरकारिणं ३५ कारागारे वयं
क्षिप्ता वरदानप्रभावतः अधुनेपोषणैर्युक्ताः कृतास्तेन सुरेण च ३६ रावतेषां वचः
श्रुत्वा विघ्नराजः प्रतापवान् तथेति तानुवाचेदं करिष्यामि वचो हितं ३७ एतस्मिन्
नरे देवीतत्र चिचं बभूव ह दैत्याः संस्थापिताः पूर्वं रक्षार्थं ये दिवौकसां ३८ तेदृष्ट्वा
चेष्टितं तेषां गणेशागमनात्मकं गत्वा ते सर्ववृत्तांतं कथयामासुरादरात् ३९ रा
क्षसा ऊचुः देवैः संराधितस्तत्रापयैर्विघ्नपतिः प्रभो नंप्रणाम्यम हेशाद्यस्तुष्टे वु ४
स्त्वद्धायच ४० तथेति गणनाथेन कृतं सर्वं न संशयः अधुना दैत्यनाथत्वं पल्क
रिष्यसि तत्कुरु ४१ तेषां वचनमाकर्ण्य क्रोधयुक्तो ममासुरः सर्वान्नानि प्रवृत्तांतं कथ
यामास विस्तरात् ४२ श्रुत्वा ते भयसंयुक्ता भूवर्ज्जीतसंभ्रमाः ऊचुस्तं प्रणिपत्य

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ववचनंसहितावहं ४३ दैत्येंद्रा ऊचुः कारागारे स्थिते दैवैस्तैः कथं गणनायकः
आराधितो विशेषेण वरदश्च बभूव ह ४४ दैत्यैर्दृष्टो गणाधीशस्तत्त्वमयो न संशयः
तत्सहितो न दैत्येंद्र दृश्यते केन चित्कदा ४५ अतः सदेवकं तं तु हनिष्यामो न संशयः
किं करिष्यति विघ्नेशस्त्वां मत्युवशितं ध्रुवं ४६ एवमुक्त्वा महादैत्याश्चक्रुर्बभूवुर्ह
नीदृशं यं करं देवादीनां ततः सर्वे मन्त्रज्ञाः प्रबभूविरे ४७ ततस्तिमन्नंतरे तत्र पुनः
श्चक्रुर्बभूवह नारदो विघ्नराजं तं ययौ हर्षसमन्वितः ४८ दं प्रणम्य स्तुत्य विघ्नेशं
नं३ गां चकार हर्षतः उवाच तं महायोगी ममासुरं ब्रूहि प्रभो ४९ मुनिं तं विघ्नराज
स्तु सामाथ दैत्य परस्यवे समिपे प्रेषयामास ससर्ययौ दैत्यनायकं ५० इति श्री
मदात्ये मौ[illegible] महापुराणे स० वि० विघ्नराजप्रादुर्भावो नाम षष्ठोऽध्यायः ६ क

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कश्यपउवाच समागतंममो दैत्यानारदं पूज्यदैत्यपैः पृष्टं समुद्धतोपावना
वतं नारदोब्रवीत् १ नारदउवाच आप ध्यर्मविवेकेन देवैः संराधितो धुना
गणेशोवरदोभाति देवेभ्यः सिद्धिदायकः २ त्वद्धूधार्थं महाराज प्रार्थितो देवताय
कैः तथेति प्रतिपाद्यैवतत्र संस्थो धुना प्रभुः ३ सामार्थ्यं प्रेषया धाराकब्रह्मवाचक
परमेश्वरसंज्ञास्तेस्वाधीनाः प्रभवंतिये। मासमांममते त्रसंन्ति धो शृणु वा
कामदीपंत्वंहितंतेनभविष्यति ५ विद्धाः सत्तात्मकाः प्रोक्ताः सत्तान्तविविधा
मता सत्यसंकल्परूपाच पराधीनात्मिका प्रभो ५ सत्यसंकल्पसत्ता पाधा
रकाब्रह्मवाचकाः परमेश्वरसंज्ञास्तेस्वाधीनाः प्रभवंतिये ६ अन्येनगादय
प्रोक्ताः सत्तावंतोनसंशयः तेषुदैवंसमाख्यातंदैवाधीनास्ततः स्मृताः ७ त्वंवरे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

णासमर्थोसिस्वसत्तासंयुतोनच वरसातात्मकादैत्यपराधीनोनसंशयः ९
२० पराधीनानराविघ्नैः पीडिताःसर्वदाभक्ताः वृथागर्वेयुक्ता अंतेसत्ताहीनाभ
वंत्युत अहंब्रह्मेति मोहेनमोहिताजगदीश्वराः महाधारमिदं सर्वंविश्वंच
लतितेब्रुवन् १० अस्मभ्योनपरंकिंचित्सत्ताहीनास्तदाभवन् सत्यसंकल्प
ज्ञांतेषांसिद्धिगृहं तिविघ्नपः ११ अतोविघ्नयुतंसर्वंज्ञानीहिद्विविधंमतं स
त्यासत्यमयंदैत्यद्वंद्वमायाविमोहितं १२ आनंदपरमंब्रह्मद्वंद्वहीनंसमात्मकं
द्वंद्वेषुद्वंद्वभावाख्यं तन्मोहवर्जितंपरं १३ तदेवविघ्नराजाख्यंब्रह्मवदेःप्रकट
ज्ञितं देवैराधितंपूर्णंदेहधारीबभूवह १४ अधुनात्तममायातंदेवागा
रेषुदैत्यय तंगच्छ्रारणोनोचेन्मरिष्यसिन संशयः १५ स्वस्वधर्मयुतंसर्वंवि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

श्वं भवतु दैत्यप स्वधर्मनिरतो भूत्वा तिष्ठस्वाने स्वके सदा १६ स्वर्गभोगकरा दे
वा नरा भूमिसमाश्रिताः दैत्यां पातालगा भूत्वा तिष्ठंतु सुखसंयुताः १७ वर्णाश्रम
युता लोका तिष्ठंतु नित्यमादृताः एवं कृत्वा ममत्वं तु तिष्ठस्व भोगसंयुतः १८ एतस्मि
न्तरे तत्र वाग्बभूवाशरीरिणी मा गर्वं कुरु दैत्येंद्र नारदस्य वशो भव १९ नो
चेद्विघ्नपतिः क्रुद्धस्त्वां हनिष्यति निश्चितं अतस्तेन रणं गच्छ सर्वसिद्धिप्रदायकं
२० ममासुरश्च तां श्रुत्वा खेदयुक्तो बभूव ह शुक्रं तत्र समानाय्य विचारमकरोत्परं
२१ शुक्रेण यत्तथा प्रोक्तं ततः संतप्तसंयुतः नारदं नम्य वाक्यं तु जगाद हितमात्म
नः २२ ममासुर उवाच त्वया नारदयत्प्रोक्तं तथा शुक्रेण निश्चितं देवानां हित
मत्यंतं नाहं यामि गजाननं २३ आदौ मया विशेषेण सेवितो यं महामुने मांस्य

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

२१ त्वा देवनाथः सोऽधुनात्तेननयामितं २५ मरणं मे यदा मासं यत्रास्त्रभरं भविष्यति
रात्रुणां रणं विप्रनयोग्यं मानिनां कदा २५ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा नारदः पुनर
ब्रवीत् मा चिंतां कुरु दैत्येंद्र नायं देवा महाप्रवान् २६ देवा मद्युक्ता जाता दैत्यान् जघ्नुः
प्रमोहिताः दैत्यानां मूलनाशार्थं पातालं विवेशुः पुरा २७ तदायं च रदो भूत्वा तव
सामर्थ्यतः स्वयं देवान् मदविहीनांश्च चकार विघ्ननायकः २८ त्वमपि मोहसंयु
क्तस्त्यक्त्वा गणपतिं परं कर्मनाशानतः सर्वान् देवान् हंतुं समुद्यतः २९ कर्मनाशा
प्रभावेन देवानष्टा भवंति च निर्दैवं विश्वमत्पंतं तदा भवति सर्वदा ३० अतस्त्वां
हंतुमुद्युक्तो विघ्नराजो महासुर स्वस्वधर्मयुक्तांश्चैतान्नैति ब्रह्मनायकः ३१
सुरासुरमयश्चायं सिद्धिवृद्धिविहारकृत् सिद्धिवृद्धिविहीनस्त्वं किं करिष्य

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

सितद्वद ३२ विघ्नराजस्य विघ्नंतुकः क्षमोजायतेवद कर्तुं विघ्नपुत्तं नित्यं मूस्व
भावो न्मरिष्यसि ३३ आनंदं ब्रह्मवेदेषु कथितं सद सन्मयं नतत्वसंयुतं दैत्यतत्व
हीनं न विद्यते ३४ सर्वत्र योगभावेन संस्थितं द्वंद्व धारकं सराव विघ्नराजस्त्वां हू
निष्यति न संशयः ३५ तेन वत्रिविधं सर्वं रचितं योगमायया (स्वधर्मत्यज्य मोहेन संस
क्ता विषयेयभवन) स्वस्वधर्मयुतं विश्वं कृतं क्रीडार्थमंजसा ३६ यदा गर्वयुता दैत्यते
तवश्चेश्वराद्यः स्वधर्मत्यज्य मोहेन संसक्ता विषयेयभवत ३७ सर्वैरव ध्यतां प्राप्य
कुर्वंति मनसेप्सितं तदायं देहधारी स भवति मद नाशकः ३८ असन्मयो गणेशस्य
देहः सन्मयमस्तकं तेनायं गजवक्त्रो भूत्वं गजशरीरं परं ३९ नादरदस्य वचः श्रुत्वा
तथा काव्यस्य दैत्यपः ममासुरः स्ववाणीं तां विचारमकरोद्धि ४० गणेशो ब्रह्मरू

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पोर्यस्यानंदवासकारकः गच्छामिशरणंतस्य हितंते नभविष्यति ४१ विघ्नराजम
नादृत्यसिद्धिवृद्धिपतिंविभुं कोविघ्नहीनतांप्राप्यतिष्ठतिसर्वमंडले ४२ स्वयंदैत्या
नुवाचाथवचनंहितकारकं ममासुरःप्रसन्नात्मागणेशोममतोदधौ ४३ ममासुर
उवाच दैत्येंद्राः कल्पमुख्यामेवचनंशृणुतप्रियाः काव्यनारद नौख
वाणपानंकरोम्यहं ४४ तस्यतद्वचनंश्रुत्वाधर्माधर्मौसमूचतुः नदेवपूजणा
योगंसारणंजगदीश्वरः ४५ मरणंरणमध्येतुस्वर्गदंकीर्तिदंभवेत् तस्मायुद्धाम
हेतातविघ्नेशोनविशेषः ४६ देहधारीगणेशानःकिंकरिष्यतिमांवद तातेमाय
यादेवादूरंयंतिप्रमोहकं ४७ नारदोगणराजस्यभक्तस्तस्यवचःकथं दैत्येंद्रैःस
हमान्यंत्वंकरिष्यसिमहाते ४८ नारदभावरक्षार्थंकाव्योवदतिनान्यथा दैवैः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

५२ प्रणानामकृतांजलिः ३८ मयाप्रोक्तं पुराणं चरितं विघ्नपस्य यत् यथामुद्
लवक्त्राच्च निःसृतं तद्गोयरं ३९ भवतां संगयोगेन पावितो हं न संशयः श्रोतुमिच्छामि
किं भूयो वदगौनक जो हितं ४० विघ्नराजसमं नैव यथा विप्रतथापरं चरित्रं विघ्नरा
जस्य सर्वसिद्धिप्रदायकं ४१ ॐ ॐ इति मदांत्ये मौद्गले महापुराणे सप्तमखंडे विघ्न
राजचरित्रमा हात्म्यवर्णनं नाम षोडशोध्यायः १६ विघ्नराजचरित्रं समाप्तं समाप्त
दं२ मिदं सप्तम खंड बभूवेति ग्रंथसंख्या श्लोक २५४ । श्रीविघ्नराजार्पणमस्तु शुभं भ
वतु शुभं भवतु श्रीरस्तु भक्तैकवत्सलनाथाय मुनिजनमानसहंसायनमः ॥ ॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

संरचितावाणिस्वस्थानस्यावचोवृथा ४९ मावुरुष्वभयंतातत्वमुक्तं गजानने हनि
ष्यामिप्रतापेनतवदैत्यप्रपालक ५० एवमुक्त्वामहावीरोरथारूढेषुभूवतुः देवान्हंतुंप्र
वर्गेणाजग्मतुः क्रोधसंयुतौ ५१ मामेतिवचनंदैत्यनाथस्यस्यदुर्मदौ धर्मोधर्मौगणो
ग्रानंजग्मतुर्हननायच ५२ ततोगणेश्वरंविप्रोनारदःप्रजगामह कथयामासवृत्तां
तंसोपिक्रोधयुतोभवत् ५३ देवान्भयंयुतान्वीक्ष्यजगादगणनायकः मामभयंकुरु
तप्राज्ञाहनिष्यामिमहासुरान् ५४ अमोघास्त्रबलेर्युक्तोममासुरः मुमोचक्रोधसं
युक्तोमहास्त्रंब्रह्मरूपकं प्रतापवान् सोपिसमागतंचेत्तंहनिष्यामिनसंशयः
५५ एवमुक्त्वागणाधीशःकमलंनिजहस्तगं मुमोचक्रोधसंयुक्तोमहास्त्रंब्रह्म
रूपकं ५६ शूणोनकमलंतच्चदैत्यसैन्येपपातह तस्माज्जातःसुवासश्चप्रसमा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रमहीतले ५७ गणेशानंहिषंतस्तान्घानवासआगतः द्वेषहीनान्समुत्सृज्यतद
भ्रु तमिवाभवत् ५८ वासंगत्वा महादैत्यौमाधमौमृतौ मृधे प्रधानाःपंचतद्वते
मृतास्तत्रबभूविरे ५९ ततोहाहारवंकृत्वादैत्याः पातालमाविशन् कमलंक्रोधसं
युक्तंममासुरंजगा महद्दुःतस्यसुवासवंगत्वामूर्छितोभून्ममासुरः प्रहरार्द्धेनदैत्ये
शःसाधानोबभूवह ६१ इतिश्रीमद्दांत्येमोहले०सप्त०वि०ममासुरवहरणंनाम
सप्तमोध्यायः ७ कश्यपउवाच ततोममासुरस्तत्रसाधानोबभूवह कमलंसमि
त्येसंस्थंदृष्ट्वाभय युतोभवत् १ त्यक्त्वागर्वंमहादैत्यः कमलंप्रणनामह कृत्वाक
रपुटंभीतस्तोतुंसम्घतोभवत् २ ममासुरउवाच कमलायनमस्तुभ्यंगणेशानां
स्त्रमुख्य क वासनानांपरेशायसुवासधारिणेनमः ३ विघ्नेषुसुवासेनमो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

हिताः संभ्रमंति ते संसारे दुःखसंयुक्ताः सुखयुक्तास्त्वया भूताः ४ योगवासनया यु
क्ता ब्रह्मभूता भवंति ते वासनानां प्रभेदाश्च बहुत्वेषु किं ब्रूवे ५ तेषां ब्रह्मस्वरूपाय
खिलकायनमो नमः विश्वं कमलसंभूतं पद्माकरं वदंति तत् ६ अतस्त्वां कः स्म
र्थः स्यात् स्तोतुं शास्त्रोत्तमोत्तमं नमो नमः प्रसन्नत्वं भव मां रक्षत भयात् ७ दैत्येशां
संस्तुवंतं तं दृष्ट्वा शांतिं समाददे कमलं गणराजस्य हस्तगं प्रबभूव ह ८ ममा
सुरः प्रसन्नात्मा कव्येन विघ्ननायक जगाम तं प्रणम्यैव पूजाभक्तिसंयुतः
९ पुनः प्रणम्य विघ्नेशं कृत्वा करपुटं प्रिये तुष्टाव हर्षसंयुक्तो ज्ञात्वा तं ब्रह्म
नायकं १० ममासुरउवाच विघ्नेशायनमस्तुभ्यं सर्वसत्ताप्रचालिने अनाद
ये परेशाय ब्रह्मेशायनमो नमः ११ गणेशाय गणानां तु चालकाय परात्म

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ते आनंदायसदानंददायकायनमोनमः १२ हेरंबायैकदंताय शूर्पकर्णायहंहये
लंबोदरायवेतुभ्यं भक्तिपालनमोनमः १३ स्वानंदपतयेतुभ्यं योगाकारस्वरूपिणे शां
[redacted] शांतिभ्यः शांतिदात्रेते शांतिस्थायनमोनमः १४ ज्येष्ठरा
जायसर्वेषां पूज्यायसर्वनायक विनायकाय देवानां दैत्यानांपालकायते १५ आ
दिपूज्याय [redacted] विनायकाय देवानां दैत्यानांपालकाय चलितत्व अवतिष्ठायवैनमः
सिद्धिबुद्धिपतेतुभ्यं चतुर्भुजनमोनमः १६ शेषस्यापरिसंख्यायनागेशाध्यजधारि
णे गजाननायदेवेशदैत्यारूपिणे नमः १७ भक्तानांविघ्नहंत्रेते स्वभक्तानांवि
नाशिने योगिनांसमभावायहृदिस्थापनमोनमः १८ नानाभेदमयंब्रह्मासद्रूपं
वेदवादनः भेदहीनं यत्सद्रूपंतयोःसाम्यत्वमंजसा १९ समं स्वानंदसंस्थंयंको

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ज्ञानाप्तिचतंप्रमं विघ्नराजंप्रपश्यामिप्रत्यक्षंब्रह्मनायकं २० तेनाहं कृतंत्यक्त्वा कृ
तो धुना न संशयः धन्यमेजन्मकर्मादि येनदृष्टो गजानन २१ किं स्तोमित्वांगणे
शान यत्रवेदादयःप्रभो शांतिपा सा विशेषेणायोगि नस्तेनमोनमः २२ एवंस्तु
त्वानमन्तीसोममासुरः सुभाग्यवान् रोमांचितशरीरश्च साश्रुनेत्रः सुरूपिणी
२३ तमुवाचमहाभक्त्या पुनं विघ्नप्रनायकः वरंब्रूहि महाभाग दास्यामि स्तोत्रतोषि
तः २४ त्वया कृतमिदं स्तोत्रं मदीयं सर्वदं भवत् सकामेभ्यो विशेषेण नानाकामप्रदा
यकं २५ निष्कामेभ्योमहामोक्षदायकं प्रभविष्यति मम भक्तिप्रदं चैतन्नम भावकरं
सदा २६ विघ्नेशवचनं श्रुत्वा ममासुरः प्रणम्यतं उवाच भक्तिसंयुक्तो विघ्नराजं कृ
तांजलिः २७ ममासुरउवाच यदि प्रसन्नभावेन वरं दास्यसि विघ्नप तव भक्तिं स्थि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रं देहि मध्यानाशकरीं प्रभो २८ गणपत्य महावासं देहि नाथ निरंतरं स्थानं भ
क्तादवंदुहेत च स्थामि स्थायं त्रिनः २९ दासोहं ते गणाधीश नान्यं याचे वरं परं त व
दर्शनमात्रेण ज्ञानयुक्तो भवाम्यहं ३० विघ्नराज उवाच मदीया भक्तिमुत्पन्ना भविष्य
ति ममासुर गणपत्यप्रियत्वं चयोगयुक्तो भविष्यसि ३१ स्वस्थानं निर्भयो
भूत्वा ति पृत्वं मत्परायणः स्वधर्मविधिहीनत्वं कर्म भुंक्ष्व जनैः कृतं ३२ यत्रादौ
पूजनं मेन स्मरणं वा ममासुर मम भावेन ता नो त्वं एवं कुरु हृदि स्थितः ३३ म
द्भक्ता न्दासवन्ति स्थं पूस्वस्मेह भावतः मम भावविहीनांश्च कुरु मत्तो युतान् म
३४ एवं विघ्नेश्वरस्यैव श्रुत्वा वचनमुत्तमं ममासुरः प्रहृष्टस्तं प्रतिवाक्यम
ब्रवीत् ३५ प्रणम्यतं ममोदैत्यः स्वस्थानं प्रजगाम ह मूर्तिं धृत्वा गणेशानं भ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ज्ञातेसर्वं भावतः ३६ दैत्या स्तंत्पज्य सर्वे तु भयपुक्ता विशेषतः पाताले विविशुः सद्यः सो
पि हर्षयुतो भवत् ३७ एवं मम मासुरं शांतं चकार विघ्नराय कः स्वा धीने दृत्यतस्या
नेस्थापयामास मानिनि ३८ इति श्रीमहांत्ये० मोद्गले० सप्त० विघ्न० ममासुरशांतिभा
ववर्णनं नामाष्टमो ध्यायः ८ ऋषय ऊचुः देवाः शांतियुतं वीक्ष्य ममासुरं सुह
र्षताः प्रणम्य मुनिसंयुक्ताः पुपूजुर्विघ्ननायकं १ पूजयंतं ऋषीन्देवाः पुनः प्रण
म्य भावतः तुष्टुवुर्विघ्नराजं ते बद्धांजलय आदरात् २ देवर्षय ऊचुः साम्यस्वरूपं
द्विविधेषु संस्थं हृदं दैर्विहीनं परमार्थभूतं आनंदनाथं निजभक्तपोषं तं विघ्नरा
जं सततं भजामः ३ सर्वात्मकं विघ्नमयो विधायतेनैव हृदं रचितं गणेश सत्यस्व
रूपं च परं त्वसत्यं तं विघ्नराजं ४ भेदैर्विहीनं परमप्रमेयं साक्षिमयं दृत्यविनाय

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कत्वं तत्रैव नित्यं समभावसंस्थं तं विराजं ०५ हुंहुंत्वया भेदयुतं हि तीर्थं सृष्टं परं ब्रह्म वि
हारदं च उत्थानरूपं त्वमपि प्रसंस्थं तं विघ्नराजं सततं नमामः ६ त्वन्मायया मोहयुते
परेशा अन्योन्यमाहौ मिलितेप्रकाशिन् तत्रस्थितस्त्वं च विमोहयन्त्यं तं विघ्नरा ७
त्वत्प्रेरितं हुंहुमयं परेशमोहं तथा बिंदुमयं च कार तत्स्थः समत्वेन विहारकारी तं वि
घ्न० ८ ताभ्यां मिलित्वा रचितं गणेशा विश्वं चतुः पादमयं पुराणं तत्रैव ते नाथ प्रका
शभावस्तं विघ्न० ९ एवं स्वतोत्थानबलेन कृत्वा साम्यस्वरूपेण विहारकारिन् त
द्भावशून्योसि गजाननत्वं तं विघ्न० १० एवं परेशाधिपतेन सृष्टं त्वं तादृशो नो गणा
राजभासि सांख्यं स्वरूपं प्रवदंति वेदास्तं विघ्न० ११ दोषैर्विहीनं प्रवदंति सांख्यं त
स्मान्न विघ्नेश्वर सांख्य संस्थः उत्थानहीनो न भवेत्कदापि तं वि० १२ स्वानंदवसी

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गणानायकस्त्वं मानंदरूपोसिवेदंतिवेदाः हुंहूप्रकाशश्चतद्रात्मप्यन्यस्त्वंविघ्न०
१३ नित्यंमनोवाक्प्रभवैश्चहीनःसाम्यात्वकेनैवसुयोगकेन लभ्यःसदानंदघन
प्रकाशस्त्वंवि०१४ स्तोतुंनशक्तप्रभवैवताहेरंबचाघंप्रणामामहेवयं तेनैवतुष्टोभ
वदेवदेवतंविघ्न०१५ सर्वात्मकंत्वांप्रवदंतिसर्वेयोगींद्रमुख्याःप्रभुदासभूताःत
त्रैवत्ते ध्यानमपारमेवंतंवि०१६ तेषांमनोभक्तिभवंचभावंसंरक्षणायैवपुषाप्रयु
क्तःतत्रैव भक्तिंकुरुतसुभक्तस्त्वंवि०१७ देहाद्यसद्भूतमपश्चतेयंसद्रूपतुंडंगजवा
चकंते योगेत्तयोस्त्वंचविभासिदेवतंवि०१८ कर्यानतंत्वंप्रवदंतितेनसंतःस
दायोगमयंहृदिस्थं सिद्धिप्रदंवुद्धिप्रकाशकंवेतंविघ्न०१९ ब्रह्माहमेवंमहधीव
गंचविश्वादिकंब्रह्मगणावदंते त्वन्मायया मोहितचेतसस्तेतंविघ्न०२० अंत्रेः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

[illegible] सत्त्वविहीनान्प्रकरोषि तस्त्वं विघ्नप्रदानेन महानुभाव
स्वार्थैर्विहीनाः प्रभवंति पूर्णास्त्वं वि० २१ अंघ्रेः प्रनस्तेरारणाश्रितास्ते विघ्नेन हीनाः
प्रभवो भवंति विघ्नेशानामसितस्त्वमेव तं वि० २२ एतादृशं विघ्नपतिं कथं वै स्तोतुं
वयं योगमयं भवामः वेदा न शक्ता मनसा त्वलभ्यं तं विघ्नराजं सततं भजामः २३ क
श्यपनुवाच एवं स्तुत्वा गणाधीशं प्रणेमुरमरर्षयः तुष्टस्तान्वरदो विघ्नेशो
ब्रह्मणां पतिः २४ विघ्नेशानुवाच वरान्ब्रूत महाभागा देवर्षयो मनेप्सितान् दास्या
मि स्तोत्रेन तुष्टोऽहं भक्त्या स्वाधीनतां गतः २५ भवद्भूतमिदं स्तोत्रं सर्वार्थदायकं भवे
त् यः पठेच्छृणुयाद्वापि स सर्वं प्राप्नुयात्परं २६ विद्यामायुर्धनं धान्यं पुत्रो धर्मे
तथार्थकं कामं मोक्षं ब्रह्मभूतं दास्यामि स्तोत्रपाठतः २७ पुत्रपौत्रादिकं सौख्यमा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

रोगादिसमन्वितं विजयं जयकाले च स्तोत्रं पाठाल्लभेन्नरः २८ मारणोच्चाटनाद्यं
चानेन सिद्धं भविष्यति परकृत्यहरं सर्वं भवेच्च मारणादिकं २९ कारागृहादिजां
नि ३ पाशानेन स्पृष्टेन श्रितं सहस्रावर्तनाद्देवा मुनयो नात्र संशयः ३० एकविंशतिवारं
चैकविंशतिदिनानि यः पठेद्वा शृणुयात्सोपि मनसेप्सितमाप्नुयात् ३१ मन्दत्रिवर्दुनं चेद
भविष्यति निरंतरं अपराधादिकस्यापि नाशकमस्तु सर्वदा ३२ एवं गणपतेर्वाक्यं श्रुत्वा
तत्रामरर्षयः प्रणम्य देवमूचुस्तं वचनं भक्तिसंयुताः ३३ देवर्षय ऊचुः यदि प्रसन्नतां या
तो विघ्नेश स्तपदांबुजे भक्तिं देहि विशेषतो नान्यं वृणीमहे परं ३४ मया सुरस्त्वया नाथ
शृणुयात्तु युक्तः कृ तो महान् तेन रक्षस्था नगाः सर्वे भविष्यंति दिवौकसः ३५ मुन
यः कर्मकर्तारो नाः स्व धर्मसंयुताः भविष्यंति गणाध्यक्ष वृणीमहे किमप्यहो ३६ कृ

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तेत्वयावराणांयत्कार्यंविघ्न विदारण तथेतितान्नथोत्कासौविघ्नेशोतदे
धिप्रिय ३७ देवामुनिगणैः साकूंतंप्रणम्यविनोपतः खेदयुक्तागणा ध्यक्षंस्थाप
यामासुरप्रदान ३८ हिमाचलस्यमध्येतस्थानंविघ्नपतेः शुभं उत्तरदिग्भागंपू
र्णसर्वसिद्धिप्रदायकं ३९ भाद्रशुक्लचतुर्थ्यांतु मध्याह्नस्थापितःपरः विघ्नेशोमु
निभिः साकूंदेवैः सर्वसुखावहः ४० मध्येविघ्नपतिः साक्षाल्लोकसिद्धिःस्थितास्व
यं बुद्धिश्चदक्षिणांगेतु नागेशः पुरतः स्थितः ४१ एप्रभागेचक्षेत्राणिप्रयागा
दी निमानदे संस्थितानिमुसेवार्थंविघ्नराजस्यनित्यदा ४२ वामेरांमुमुखादे
वादक्षिणांगेमुनीश्वराः पुरतोगणराजस्य सर्वेतेनंसुलोचने ४३ असुरानाग
मुख्याश्चगंधर्वाप्सरसस्तथा नानासिद्धगणास्तत्रवसंतिसेवनोत्सुकः ४४ गं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गाद्याः सरितस्तत्र भक्तियुक्ता वसंति च अन्ये नानाजनाः देवि वसंति भक्तिकारकाः ४५ द
गायो जनविस्तारः क्षेत्रस्य मुख्यभावतः चतुरस्रं महाक्षेत्रं ज्ञातव्यं सुखप्रदं ४६ त
त्र गणेशतीर्थं तु सर्वसिद्धिप्रदायकं ज्ञानवेरस्नानमात्रेण भुक्तिमुक्तिप्रदं भवेत् ४७
अन्येषां विष्णुमुख्यानां तीर्थानि तत्र योगिनां स्थितानि स्नानमात्रेण स्वस्वसा
युज्यदानि तु ४८ अन्ये देवादिकानां ये भक्ताः क्षेत्रे मृता यदि ते सर्वे श्रुकूगत्वा
च ब्रह्मभूता भवंति वै ४९ यात्रां तत्र प्रकुर्वंति भक्ता भाद्रपदे प्रिये श्रुकूपक्षे च
तुर्थ्यां वै महोत्सवपरायणाः ५० क्षेत्रवासिजनाः सर्वे देवर्षिगणसंयुताः परस्प
रं विशेषेण बोधयंति गजाननं ५१ विघ्नराजचरित्राणि कथयंति परस्परं सा श्रुते
त्रा भवंत्येते भक्ता विघ्नेश्वरस्य च ५२ यस्मिन्कस्मिन्दिने देवी यात्रां कुर्वंति मान

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वः इह भुक्त्वा खिलान्भोगानंते मुक्तिमवाप्नुयुः ५३ येत्र विघ्नराजं तु नमंति ते मने
प्सितं लब्ध्वा सुखयुक्ताः सर्वे भवंति नात्र संशयः ५४ यत्र कुत्र स्थितो देवि भक्तवि
घ्नेश्वरस्य च ब्रह्मभूतानसंदेहो दुर्लभानात्पावनान्नृणां ५५ मानुषं देहमाप्येव नप
रेपि घ्नायकं पशुतुल्यः स विज्ञेयो जन्म तस्य निरर्थकं ५६ एवं खंडेषु सर्वेषु दि
व्येषु क्षेत्रमुत्तमं विघ्नराजस्य विप्रेंद्रैः कृतमुत्तरदिग्भवं ५७ ब्रह्मभूतप्रदं क्षेत्रं वै
घ्नेशं च चतुःप्रदं तस्य किं वर्णनं कुर्यां यत्र वेदा विमिस्मरे ५८ संक्षेपेण मया प्रोक्तं क्षे
त्रमहात्म्यमुत्तमं विस्तरेण न कोपि तद्वर्णितुं च क्षमो भवेत् ५९ एवं विघ्नेश्व
रो देवो नामावतारकारकः भक्तानां रक्षणार्थाय भक्तानां हरणाय च ६० अवता
रा असंख्याता विघ्नेशस्य महात्मनः तेषां चरित्रकं वक्तुं न समर्थोहं मंजसा ६१ इदं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ममासुर सैवशमनंकथितंमया चरित्रंविघ्नराजस्यसर्वसिद्धिप्रदायकं ६२ यःपृ
णुयात्यठेद्वापित्तस्य भ यंममांतिकं नभवेद्दीप्सितं सर्वंलभेद्ब्रह्मसनातनं ६३ ॐ
इतिश्रीमहोत्पत्तिमोद० सप्त विघ्न० ममासुरशांतियुतंविघ्नेश्वरचरित्रवर्णनंनाम
नवमोध्या यः ९ दिलीपउवाच श्रुत्वाब्रह्मप्रदंपूर्णंसर्वसिद्धिप्रदायकं चरितंवि
घ्नराजस्य नचतृप्तोहंमुनीश्वर १ अहोविघ्नपतिःसाक्षाद्ब्रह्मभूतोनसंशयः मयाज्ञा
तोधुनानाथतवत्वाद्विजोपतः २ अवतारान्वदस्वामिन्विघ्नेशस्यमहात्मनः
मुख्यान पारकेपुत्वंतारयस्वभवार्णवात ३ मुद्गलउवाच एवंपृष्टोमहायोगीक
श्यपोहर्षसंयुतः समालिंगप्रियंदृष्ट्वाजगादवचनंहितं ४ कश्यपउवाच धन्या
सिदक्षपुत्रित्वंयेनविघ्नेश्वररतिः जातातेसार्थकंसर्वंकरिष्यसिनसंशयः ५ वि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

घ्नेशो नमहादेवि सृष्टेब्रह्मत्व सन्मयं सद्रूपं तत्रविं वेन मायाभ्यां संस्थितः प्रभुः ६
ततस्ताभ्यां मीलित्वा वै सृष्टं च द्विविधं परं स्वतः परतनुत्वात्ततः सोहं चविंदुकं ७
ततश्चतुर्विधं देवि [illegible] विश्वं सृष्टं विशेषतः स्थूलसूक्ष्मसमानास्य
मेकतेकादिसंयुतं ८ एवं नानाविधं ब्रह्म विश्वं नानाविधं पुरा आनंदेन वि
हीनत्वाद्यापारवर्जितं वभो ९ स्वस्वक्रियां प्रचक्रुर्वै नलत्र मोहयुक्ता हि वत्ता
ततश्चात्तानिरेवद्युक्तानि सर्वभूः १० ते तपो घोररूपं तु कृत्वा विघ्नेरपरस्पवे ध्या
त्वा ब्रह्ममयं रूपमेकाक्षरविधानतः ११ दिव्यवर्षसहस्रेषु गतेषु विघ्ननायकः
प्रसन्नो भूद्दितेषां प्रकटश्चव भूवह १२ नरकुंजरयुक्तं यदृष्ट्वा यामासरूपकं दृ
ष्ट्वा तं हर्षितानि तु ब्रह्माणि नेमुरंतरे १३ विघ्नेशो कृपया तेषां तद्रूपो ज्ञानदोमलः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वधोवभूवतेनैवतुष्टानिस्म भजंतितं १४ ततोविष्णुस्वरूपेणाविघ्नेशोवदरदोभ
वत आगत्यतानुवाचाथवरान्शृणुतसर्वपः १५ ततोब्रह्माणितंदृष्ट्वाविस्मितानि
बभूविरे विघ्नराकृपयातेषांज्ञानंतस्यबभूवह १६ वोवात्मकश्चसर्वत्रविघ्ने
शोयंप्रतापवान् स्वमहि मिस्थितःसोपिगजव क्रादिचिन्हितः १७ ततोहृ
षयुतान्सेवप्रणम्यभक्तिभावतः पूज्यनम्यमहाविष्णुतुष्टुवुस्तंसुलोचने १८ ब्र
ह्माणपूचुः विघ्नेशायनमस्तुभ्यंगरुडध्वजिनेनमः चतुर्भुजायसर्वपापतये
वैनमोनमः १९ चक्रपाशोरमेशायपरात्परतरायच हेरंबायविकुंठस्यनाथा
यतेनमोनमः २० स्वानंदवासिनेतुभ्यंगजानन नायहृदये अपारायमहेशान
सुतायतेनमोनमः २१ कश्यपायचशेषस्यपुत्रायभक्तवत्सल दैत्यदानव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नारायणाद्रिणेतेनमोनमः २२ गदाधराय देवाय वासुदेवाय देवप धर्मस्था
पनकाराय ब्रह्मणेतेनमोनमः २३ सदासन्मयरूपाय आनंदपद धारिणे समाप
सर्वभावेषु शान्ताय चलायनमोनमः २४ मनोवाग्गतिरूपाय देहदेहिप्रचारिणे वो
धाय चविदे हाय विष्णवेतेनमोनमः २५ किंस्तोमस्त्वा परे ज्ञानयत्रवेदविदो
कुंहि ता योगिनस्तुमहाभागप्रसन्नाभवतेनमः २६ एवंस्तुत्वा चब्रह्मा
णिप्रणम्य स्तेजनार्दनं तानुत्थाप्य स्वयं विष्णुर्जगादह धसंमुखः २७ विष्णुरु
वाच भवत्कृतंमदीयंचस्तोत्रंभुक्तिप्रदंभवेत् मुक्तिदंशृणवतेब्रह्मदायकं
पठतेसदा २८ यंयमिच्छथब्रह्माणितंतंदृणतसत्वरं दास्यामितेप्रसन्नोष्टः।
स्तोत्रेणानेननिश्चितं २९ ब्रह्माण्यचुः देहानंदमयंनाथसौख्यंस्वाभाव

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कंपरं सामर्थ्यंस्वस्वकार्येषुसत्यसंकल्पसंभवं ३० तव पादयुगेनाथ भक्तिं
दृढ़विनोषतयोगंजुगंतिमयंसौख्यंब्रह्मभूतप्रदायकं ३१ विष्णुरुवाच भव द्विःप्रा
र्थितंसर्वंतत्तत्सर्वंभविष्यति सफलंसर्वभावेनकुरुतकार्यमुत्तम ३२ योगजुगंतिप्रव
क्ष्यामिब्रह्मभूतप्रदायिनीं श्रुणुतभक्तियुक्ता निब्रह्मणियोगसेवनात् ३३ पंचचि
त्तमयीबुद्धिंतत्र भ्रांतिकरींपरां सिद्धिंजानातसर्वत्रतयोः स्वामीगजानतः ३४ संप्र
ज्ञातमयोदेहोसंप्रज्ञातात्मकंशिरः गजाक्षयंतयोर्योगेदेहधारीवभूवह ३५ सं
योगश्चगकारास्योणकारोयोगगः स्मृतः तयोर्योगेगणेशोयंनामाभूत्तात्रसंश
यः ३६ स्वसंवेद्यनयोगेनदर्शनंजायतेपरं गणेशस्य चतेनायंस्वानंदवचकः
स्मृतः ३७ असक्तिश्चसमाधानुःसमोहंमेतिनिश्चयः चतुर्णांब्रह्मणांयोगेस्वानंदः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कथ्यते बुधैः ३८ स्वानंदो मायया युक्तः संयोगत्वाच्च ब्रह्मणः अयोगो मायया हीनो
व्यतिरेकात्ब्रह्मणः ३९ संयोगायोगयोर्योगो गणेशः शंतिरूपधृक् तं भजध्वं वि
शेषेण हृदि चिंतप्रचालकं ४० तेन च ब्रह्मभूतानि भविष्यंति न संशयः ब्रह्माणि
कथितं योगं युंजंत भक्तिकारणात् ४१ यद्यच्च क्रियते तत्त्वैर्जगद्रचनकादिकं
भवद्भिस्तद्गणेशाय समर्प्य कसलाः क्रियाः ४ एवमुक्त्वा महाविष्णुस्तत्रैवां
तरधीयत ब्रह्माणि तं नमस्कृत्य साधयामासुरंजसा ४३ क्रमेण ब्रह्मभूता
नि ब्रह्माणि च बभूविरे ब्रह्माणि तानि योगीनां गणेशो दक्षनंदिनी ४४ तत आ
नंदसंयुक्ताश्चक्रुः सर्वं चराचरं तत्रानंदेन सर्वाणि क्रीडाश्चक्रुः परस्परं ४५
एतत्ते कथितं सर्वं चरित्रं देवशोभनं विष्णुरूपधरस्यापि विघ्नराजस्य सर्वदं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

४६ शृणुयाद्योनरोवापिपठेतस्य प्रियेसदा भुक्तिमुक्तिप्रदंपूर्णंसर्वानंदकरंभवत्
४७ ॥ इतिश्रीमद्दांत्यैमो० सप्त० विघ्न० विघ्नावतारवर्णनंनामदशमोध्यायः १०
कश्यपउवाच राक्षसमुखमासीनंनारायणमनामयं प्रणम्यतंमहाभागोविष्वक्सेन
नउवाचह १ विष्वक्सेननउवाच वदकेशवयोगंमेशांतिदंतेपरंपदं पंसाध्य विघ्नु
रूपोहभविष्यामिसुभक्तितः २ नारायणउवाच नामरूपात्मकंवैममसंवेदवदतः ज स ५
नामसुपुतंविद्धिब्रह्मतत्रचतादृशं ३ सर्वभेदविहीनंयद्ब्रह्मात्मवाचकंपरं अमृतंस
त्यमेवंतज्ज्ञानीहियोगसेवया ४ तयोर्योगेसमंब्रह्मसदानंदंसर्वपरं विष्णुरूपंसमाख्या
तंज्ञानीहिभक्तेभावतः ५ तद्देवविघ्नराजाख्यंब्रह्मवेदेप्रतिष्ठितं तंभजस्वविधानेन
तदाशांतिमवाप्स्यसि ६ विष्वक्सेननउवाच कथंविघ्नेश्वरःस्वामिन्विघ्नरूपःप्र

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

कीर्तितः वदमांसर्वगुह्यसंशयस्यापनुत्तये ७ विष्णुरुवाच मायामुखंविजानीहि
विघ्नयुक्तंविशेषतः आत्ममुखंसदाप्रोक्तंविघ्नहीनंबुधैःपुरा ८ तयोर्योमंगलोज्ञाना
विघ्नराजःप्रकीर्तितः महानंदमयःसोपियोगिभिःसेवितोभवत् ९ गणसमूहरूपश्च
समूहाब्रह्मवाचकः बाह्यांतरादियोगेनतार्यंतेयोगिभिर्ध्रुवं १० गणोज्ञानस्यवै
बंधत्पत्तितंमाययायुतं तदेवत्रिविधंविघ्नादिवाचकंप्रवभूवह ११ अतोगणोज्ञानरूपा
वेवयंसर्वेकलांज्ञातः तंभजस्वविधानेनसहज्ञांतिमवाप्स्यसि १२ कृपपनुवाच
विष्णोर्वचनमाकर्ण्यविघ्नकेतुःप्रणम्यतं जगादभक्तिसंयुक्तोवचनंदक्षपुत्रिणा
१३ विघ्नकेतुरुवाच नाहंभजामिविघ्नेशंतव भक्तिपरायणः त्वतःपरतरंना
स्तिवदसिकिंजनार्दन १४ एवमुक्त्वास्वयंविष्णुंप्रणम्यतंययौप्रिये वनंयोगस्यसि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ध्यर्थं तत्तपतप आदरात् १५ अनंदं सर्वभावेषु विष्णुं धृत्वा स्वयं हृदि जजाप मंत्रमजं
सदृदं विष्णुस्तुत्रग्रवं १६ निराहारपरो भूत्वा विष्वक्सेनः प्रतापवान् [redacted] तपश्चा
कारतद्भक्त्या वैष्णवानां शिरोमणिः १७ ततो वर्षे गते पूर्णे प्रसन्नो गणनायकः दृष्ट्वा
योगं समाख्यं तु तस्मै भाव धरः प्रभुः १८ स्वयं संयोगरूपं तं दृष्ट्वा संहर्षितो भवत् ततो ह
द्गणेशानं ददर्श लक्ष्मीसंयुतं १९ दृष्ट्वा खेदसमायुक्तो विष्णुं चिंत्य महायशाः मंत्रे
जजाप तत्रैव गणेशमवलोकयेत् २० क्षणान्तरायणं लक्ष्मीयुतं ददर्श चेतसि क्ष
णाद्विघ्नेश्वरं सोपि विस्मितः प्रबभूव ह २१ अतितपःप्रभावेन क्षुब्धचित्तो बभूव ह त्य
क्त्वाभिमानजं मोहं विचारमकरोद्धृदि २२ मायामयं शरीरं तु मायाहीनं चमक्षतं ग
जाकारं तयोर्योगे देहधारी गणेश्वरः २३ अस्य बीजं महामोह युतं तद्देवनिश्चितं विष्णुः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

समस्वभावस्थोलक्ष्म्या युक्तो विशेषतः २४ स्वमहिम्नि स्थितो देवः सिद्धिबुद्धिसमन्वि
तः मायाखिलकरः सोपि लक्ष्मीपतिरुदाहृतः २५ विष्णुना बोधितो हंतु पूर्वकाले भि
मानतः अबोधेनैव तद्रूपं पृथापंडितको यथा २६ अहो योगसमं किंचिन्न दृष्टं नैव
संश्रुतं यस्य सेवनमात्रेण गाभिमानेन नाशमेष्यति २७ एवं विचार्य देवेशं गणेशं ध्या
नसंयुतः ध्यात्वा पूजाभावेन मानस्या पूजया सतु २८ ततः प्रसन्नतो याता गणेशो
भक्तवत्सलः वरान्दातुं समायातो विघ्नवेनाश्रमे प्रिये २९ ध्यानस्थानं बुबोधे
वस मागतं गजाननं विघ्नावेनस्ततश्चित्रं चकार विघ्ननायकः ३० हृदि स्थं गा
णनाथं सलोपयामास तत्क्षणात् ततो तिविह्वलः सोपि बहिः स्थितं ददर्शतं ३१ ल
क्ष्म्या युक्तं गणाधीशं दृष्ट्वा हर्षसमन्वितः नत्वा यतं प्रशस्याथ विघ्नवेनः पुप्

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

×वायपरेशायचक्रपाणेगदाधर॥ इरंबायनमस्तुभ्यंपरशुधारकायच॥३६॥ दशरथसुतायैव+४

यि० जह ३३ पूजां लापुनर्देवंप्रणम्यसाश्रुलोचनः तुष्टाव भक्तिसंयुक्तः कृतांजलिर्गजाननं
३३ विश्वुक्सेनउवाच विघ्नराजायनमस्तुभ्यंभक्तैर्वि नाशिने विघ्नदात्रेसदानाथत्वम विघ्नार
क्तेभ्योनमोनमः ३४ लक्ष्मीपतेनमस्तुभ्यं सिद्धिबुद्धिवराय च स्वानंदवासिनेदेवव
कुंठस्थायतेनमः ३५ केशवायवासुदेवायतेनमः शिवपुत्रायदेवेशवरेण्यस्तुनवेनमः
३७ योगाकराययोगानांनाथायशांतिदायिनेकत्रेहर्त्रेसदापात्रेगणेशायनमो
नमः ३८ शोषशायिन्तमस्तुभ्यं नाभिशोषायतेनमः सर्पयज्ञोपवीतायलंबोदराय
शाश्वते ३९ नानाखेलकरायैवनानामायाप्रचालक खेलहीनायदेवानांसहायाय
नमोनमः ४० असुराणांविनाशाय सुरेभ्योवरदायिने दुष्टिराजायभक्तेशाभिप्रि
यायतेनमः ४१ गणेशायगणानांतु चालकायपरात्पर नीरायणाय कृष्णायमेघरूपा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

प्रापते नमः ४२ मायायुक्तनयानाथ विघ्नरूपोसि सर्वदा स्वमहिम्नि स्थितस्त्वं नु गणेश्वर
स्तेनमो नमः ४३ अक्तो गणेशस्तेनाम विघ्नर्वेदेषु कथ्यते यो विघ्नः सेव विघ्नेशा
नांतरं विघ्नकृद्दा ४४ एवं स्तुत्वा गणेशानं प्रणनाम महामतिः विश्वकेतनश्च
तं देवो जगाद विघ्ननायकः ४५ विघ्नेश उवाच वरान्वरय मत्तस्त्वं विश्वकेतन महा
मते तव दास्यामि भक्त्या हं तु एतत्स्तोत्रेण मानद ४६ त्वया कृतमिदं स्तोत्रं भुक्ति
मुक्तिप्रदं भवेत् पठते शृणवते चैव सर्वसिद्धिप्रदायकं ४७ कश्यप उवाच गणेश
वचनं श्रुत्वा विश्वकेतनस्तम वात् कृत्वा करपुटं भक्त्या नम्रकंधर आदरात्
४८ विश्वकेतन उवाच यदि प्रसन्नस्तां यात्तस्तदा देहि गजानन भक्तिं ते पादपद्मे
प्रयच्छ शांतियोगकं ४९ श्रुत्वा तं गणराजस्तु जगाद हर्षयन्निव मदीयभक्ति

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यि४

सूत्रोत्तेभविष्यतिनसंशयः५० विष्णुसं गतियोगेनशांतियोगमवाप्स्यसि यंयमिछ
सितंतंतेसफलमस्तुसर्वदा ५१ एवमुक्त्वांतर्दधेसौगणेशो भक्तियंचित्तः विष्वक्सेनो
जगामैवविकुंठंविष्णुमानमत् ५२ वृत्तांतंकथयामासश्रुत्वासंहर्षितोभवत् केशव
स्तुमहायोगंतस्मैजगादचोतमं ५३ साधैहत्वायथान्यायंयोगिवंद्योबभूवह विष्वक्से
नोगणेशानमभजद्भक्तिसंयुतः ५४ गुरुरूपंमहाविष्णुंदेवरूपंगणेश्वरं ध्यात्वाहृदि
मनुत्तेजायोगध्यानपरोभवत् ५५ इदंलक्ष्मीगणेशस्यकथितंतेचरित्रकं सर्वसिद्धिप्र
दंपूर्णंपठनाच्छ्रवणाद्भवेत् ५६ ॥ इतिश्रीमदांत्यखंडे० सप्त० विघ्नलक्ष्मीविनाय
कचरित्रवर्णनंनामैकादशोध्यायः ११ कश्यपउवाच मधुकैटभनाशार्थंविष्णुना
तपसापुरा आराधितोगणेशानस्तद्भक्त्यायोगसेवया १ ततः प्रसन्नतांयातो वि

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ध्वेनुः प्रददौ वरान् तैर्युक्तः सञ्जघानैव दैत्यौ परमदारुणौ २ गरोनुग्वरदानेन यनुगो
युक्तो जनार्दनः तं जेतुं कः क्षमो देवि विप्र भविष्यति ते सुतः ३ अतस्त्वं कश्यपपुत्रेषु
मम्नां भजभावतः विघ्नेनुं तेन योगिनां वं घात्वं प्रभ विष्यसि ४ यादृशं गणराजेन
रचितं त्रिविधं पुरा तादृशं चैव ते सर्वे सदेवासुरमानुषं ५ कश्यपस्य वचः श्रुत्वा हर्ष
युक्ता दितिः पुनः जगाद तं सुखार्थाय योगिवेधं प्रजापते ६ दितिरुवाच विघ्नराजा
वतारस्य चरित्रं पुनरुदीरय वदमे मुनिमुख्य त्वं ज्ञानेन तस्य तथा परं ७ कश्यप उवा
च धर्मघ्नस्य च पुत्रो भूद्य त्रै दनामकः सुरः सहस्रं विंशाधयामास पासनां पापनि
श्चयः ८ पंचाक्षरविधानेन तोषयामास शंकरं दिव्यैः सहस्रवर्षैस्तं वरदः शंक
रोययौ ९ स्तुतः सपूजितस्तेन नन्तस्मुवाच ह वरान्वरय दास्यामि तवसन्तोषि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तो सुर १० सर्वत्रैत्रिगुणाभ्यामेमरणं न भवेत्कदा राज्यमारोग्यसंयुक्तं ब्रह्मांडस्य च देहिभोः ११ यं यमिच्छामि देवेशा तत्तत्सफलं भवेत् तेथ तितं जगा देवशंकरोत हितो भवत् १२ ततः स्वग्रहमागत्य दैत्यराजो बभूवह यज्ञं दृसैन्यमादाय जिग्ये ब्रह्मांडमोजसा १३ देवाः शंभु मुखाः सर्वे पयलुश्चादिशोदश ते षां पदेषु दैत्येंद्रा न्न्यापयामास यज्ञहा १४ ततो यज्ञ विनाशार्थं यततेस्म विशेषतः यज्ञहा क्रोधसंयुक्तो मुनीन्सर्वान्ताडयत् १५ त्यक्त्वा मुनिगणा यज्ञान्यपलुर्भयसंयुताः वर्णासंकरभावेन चकारसचराचरं १६ ततो विष्णुविनाशार्थं यततेस्म महाखलः देवानां मूलनाशार्थं दैत्यैः परमदारुणैः १७ यज्ञो विष्णुः समाख्यातो वेदेषु वेदवादिभिः यज्ञनाशे स्वयं नष्टो भविष्यति जनार्दनः १८ एवं विचार्य दैत्येशो यज्ञान्सर्वान्बभंज ह यज्ञहो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नंचकारैव त्रैलोक्यंसचराचरं १९ ततोविष्णुः क्षुधाविष्टोबभूवदेवसंयुतः अ
स्मिंश्चमांचरोषश्चसस्मारगणनायकं २० रक्षमांगणनाथत्वंदैत्यात्परमकरुणा
त्मरिष्यामिनसंदेहोयज्ञनाशप्रभावतः २१ देवैःसार्द्धंसमाविष्टुस्तत्तापतपनुत
मं एकाक्षरविधानेनतोषयामासविघ्नपं २२ गतवर्षशतेपूर्णेतंयोगेनायक
ःस्तुतःसंपूजितःसर्वैःप्रसन्नोवरदोभवत् २३ तेदृष्टोदैत्यनाशार्थंतथेतिक्रोध
संयुतः तान्त्रगादयथोर्हंयज्ञघ्नंदेवपैर्वृतः २४ कृत्वायुद्धंमहाघोरंजघानंकुरा
घातःततःयज्ञघ्नंमुक्तिगंचक्रेदैत्यान्यातालगामिनः २५ ततस्तेदेवसंयुक्तोविष्णु
र्मुनिगणैस्तथा तुष्टावसुस्थिरोभूत्वापूज्यनत्वाकृतांजलिः २६ विष्णुरुवाच
नमस्तेविघ्नराजायविघ्नानांविघ्नकारिणे महाविघ्नप्रशांतायदेवदेवशिवेनमः

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

२७ अनादये परेशाय सर्वादौ संस्तुताय च सर्वेभ्यो वरदात्रे ते वरदाय नमो नमः २८
विनायकाय सर्वेषां नायकाय परात्पर ढुंढिराजाय वेदादि ढुंढिताय नमो नमः २९ स
र्वेभ्यः स्वस्वरूपेण सुखदाय परात्मने आनंदाय प्रमेयाय ब्रह्मणे नमो नमः ३० गणा ते ३
नां पतये तुभ्यं नानागणस्वरूपिणे सदा स्वानंदनाथाय सिद्धिबुद्धिपते नमः ३१ ब्र ते ४
ह्मणे विष्णवे तुभ्यं शूलांकाय च इंद्रादिदेवरूपाय कलया ते नमो नमः ३२ मु
ये ५
नये क्षत्ररूपाय वैश्यायशूद्ररूपिणे पशुपक्ष्यादिरूपाय वर्णाश्रमयुते नमः
३३ नागायासुर रूपाय राक्षसाय विहारिणे चराचरमयायैव शूर्पकर्णाय
ते नमः ३४ त्रिनेत्राय त्रिशूलस्य धारकाय च चक्रिणे पाशांकुशधराय च
हेरंबाय नमो नमः ३५ नमस्ते परेशाय सर्वात्मकाय सदा बोधरूपाय नैरंज

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

नाय अयोगाय संयोगमायाधराय जनेभ्यः सुशांतिप्रदाय च धाम्ने ३९ किंतैमि
त्वांगणा धीज्ञाय त्रैवेदाश्च योगिनः विसिष्ठिरपुशांतिस्याः शांतिरूपाय ते नमः ३७
यत्तं हानिहतः स्वामिस्ते नदेवर्षयोवयं रक्षिताः सर्वे भावनप्राणाद्दात्तनमोनमः ३८
भक्तिं देहि गणाधीज्ञ तवपादं बुजे मलं तयावयं च योगेज्ञ वं च हीना भवामहे ३९
एवमुक्त्वा प्रणेमुस्ते देवा मुनिसमन्विताः तांस्तथेति जगादैवं तद्धेयं शूर्पकर्णकं
४० तत्र मूर्तिं समास्थाप्य शूर्पकर्णस्य सर्वदा पूज्यस्वस्थानगाः सर्वे बभूवुर्वि
गतज्वराः ४१ स्वस्वाचारसमायुक्तं चराचरं बभूव ह एवं च कार विघ्नेशो नानादै
त्यविहिंसनं ४२ अवताराअसंख्याता विघ्नराजस्य शोभने तेषां वक्तुं चरित्राणि
नसमर्थाः शिवादयः ४३ संक्षेपेणामयातस्यावताराः कथिताः परः भजस्वतं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

विधानेनतदा शांतिमवाप्स्यसि ४४ रजोयुक्तंयथाधान्यंरजोहीनंकरोति चन
रैः संसाधितंप्यूर्पेयोगपंभोजनकादिषु ४५ तेमायाविकरेणायुक्तंब्रह्मनलभ्यते
त्यस्कोपासनवंतस्यप्यूर्यकर्णस्यसुंदरि ४६ प्यूर्पकर्णसमाश्रुत्यस्यस्कामलंह
दिस्थितं ब्रह्मैवनरजातिस्थःप्यूर्पकर्णस्ततःस्मृतः ४७ ब्रह्मदःप्यूर्पकंतस्यवेदे
षुकथितोभवत् तंभजस्वविधानेनशांतियुक्तामविष्यसि ४८ प्यूर्पकर्णावतारस्य
कथितंचरितंमया यत्तद्घस्यवधार्योयवभूवदेहधारकः ४९ यइदंशृणुयाद्वापि
पठेद्वापाठयेन्नरः मनसेप्सितंकंलब्ध्वासुखीभवेन्निरंतरं ५० इतिश्रीमदास्ये
मोहु०सम्प०विघ्न०प्यूर्यकर्णावतारवर्णनंनामद्वादशोध्यायः १२ करपपउवाच
एकदामाघमासंतुमकरस्थेदिवाकरे प्रयागे देवविप्राघास्तीर्थानिजग्मुरा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

गादगात् १ सर्वे संदृष्टभावस्था माधवज्ञानपरायणाः ॐकारं गणनाथं ते पपूजुर्भ
क्तिसंयुताः २ ततः मूलभूतं पूज्यतत्रस्थं माधवं प्रिये त्रिवेणीभावसंयुक्तः व
थांचक्रुः पुरातनीं ३ मन्त्रमंत्रत्राजगामैव तो देवो गीर्द्रसत्तमः अवधूतस्य मार्गस्य
प्रकाशकउदाहृतः ४ गणेशं ब्रह्मपं ब्रह्म सर्वार्थदायकं परं ॐकारगणनाथं
स प्रणम्यस्तोत्रमारभत् ५ तं दृष्ट्वा परमाश्चर्यं तमायुः शिवादयः योगिनः
कश्यपाद्याश्चान्ये देवादय आदरात् ६ तं प्रणम्य स्थिताः सर्वे योगीद्रं ब्रह्मतत्परं ग
णेशभजनेसक्तं दृष्ट्वा पप्रच्छुरादरात् ७ विष्णुशिवविप्राद्याः ऊचुः भगवत्सर्वतत्व
ज्ञ ब्रह्मभूतपरायण साक्षाद्ब्रह्मशरीरत्वं समागतो यदृच्छया ८ अवधूतस्य मा
र्गस्य प्रकाशार्थं विशेषतः देहधारी भवान्नाथ पावनापशरीरिणां ९ नवदर्शनम

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्रिणा कृतकृत्या वयं प्रभो ज्ञाताः कुलयुताः स्वास्मिन्बोधयस्व मुनीन्सुरान् १०॥
वं विनयसंयुक्तैः स्तुतः एषो महामुनिः उवाच दत्तान्महाभागान्हर्षेण महता वृ
तः ११ दत्तात्रेय उवाच ब्रह्मविष्णुशिवा घाश्चांगिरा घा मुनयो मेलाः शेषा घानभा
गज्ञानः शृणुध्वमेव चेहितं १२ ब्रह्मेदं सर्वमाभाति तं भजध्वं हितायवः समर्थो ब्रह्मभू
ताश्च भविष्यति न संशयः १३ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा पुनः सर्वे जगर्वचः हर्षेण योगि
वं घंतं ज्ञात्वा करपुटं प्रिये १४ शिवा घा ऊचुः ब्रह्मणि ब्रह्मभूतस्त्वं गोत्रां भजसेक
थं नामरूपधरं देवमोंकाराकृति धारकं १५ अस्माकं कुलदेवो यं त्रिगुणात्मशरीणां
मूलभूतो नसंदेहो योगिनां कथं भजसा १६ तेषां तद्वचनं श्रुत्वा स्मयमानो महा
यशाः दत्तो जगाद हर्षेण ज्ञानंदानार्थमादरात् १७ दत्त उवाच गोत्रो ब्रह्मणांना

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

योवेदेषुपरिकीर्तितः ब्रह्मनानाविधंतद्दुरुक्थितं माययायुतं १८ अन्नंब्रह्मेतिदेवि
ज्ञानमुनयःशृणुतप्रियाः तत्रान्नमयरूपंतु मायामोहकरावभौ १९ प्राणोब्रह्मेति
तत्रैवप्राणकराविमोहिनी मायामोहमयीतदन्मनोब्रह्मणिसंस्थितः २० विज्ञानंब्र
ह्मतत्रैवंमायाविज्ञानरूपिणि आनंदंब्रह्मपत्योक्तमानंदमाययायुतं २१ चैतन्यं
ब्रह्मपत्योक्तंमायाचैतन्यरूपिणि बिंदुब्रह्मेतितत्रैवमायाबिंदुमयीबभौ २२ सोहंब्र
ह्मतितत्रैवंमायासोहंप्रकाशिनी बोधोब्रह्मेतिबोधाख्यामायातत्रविमोहिनी २३ वि
देहंब्रह्मयत्प्रोक्तंमायाविदेहरूपिणी तत्रतयामहादेवाभ्रमंतिब्रह्ममानिनः २४ कर्म
ब्रह्मेतिकर्माख्यामायातत्रविमोहिनी ज्ञानंब्रह्मेतितद्दुःज्ञानमाययुक्तंबभौ २५ समं
ब्रह्मेतितत्रैवमायासमस्वरूपिणी सहजंब्रह्मपत्योक्तंसहजाख्यंविकारदं २६ असद्ब्रह्मे

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तियत्प्रोक्तं तत्रासन्मायया युतं सद्ब्रह्मेति सदाकारं मायायुक्तं प्रकीर्तितं २७ सदसन्मय
भावस्थं ब्रह्म प्रोक्तं मुनीश्वराः उभयात्मविकारेण ज्ञातव्यं संयुतं सदा २८ अव्यक्तं ब्र
ह्म यत्प्रोक्तमव्यक्तं मायया युतं स्वसंवेद्यं परं ब्रह्म स्वानंदं मायया युतं २९ आत्मा रूपे
कसर्वाख्याद्याः शब्दाः परिकीर्तिताः महावाक्यादिभिस्तत्तत्तन्मायाप्रकाशकाः ३०।
शिवविष्णुमुखाः शब्दा ब्रह्मवाच्याः प्रकीर्तिताः तत्तद्विकारसंयुक्ता ज्ञातव्या मोहसंयुताः
३१ पृथ्व्यजलादितत्त्वानि ब्रह्मवाचकानि तु तत्तद्विकारयुक्तानि ज्ञानीतदेव स तमाः
३२ एवं नानाविधान्येव ब्रह्माणि कथितानि च वेदादिषु समस्तानि मायामोहयुतानि
तु ३३ तेषां स्वामिस्वरूपेण ति श्रुतिब्रह्मणास्यतिः ब्रह्मणां पात्रभावत्वात्पालयि त्वत्व
कारणात् ३४ सरावायं गणाध्यक्षो वेदेषु कथितो भवेत् ब्रह्मभूतमयः साक्षाद्दश

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मितेद्विजो तमाः ३५ मुस्यतिनाग्रही नंयद्गुजाख्यंब्रह्म च क्षते सांख्यंत्रिरोगणोत्रास
गजाननस्ततः स्मृतः ३६ भूमिसाधनभावेनब्रह्मणितन्मयोभवेत् देहस्तस्य चयो
गाख्योनानाभूमिप्रधारणात् ३७ तयोर्योगोगणोत्रानोदेहधारीचभवह सांख्ययो
गमयः साक्षात्पूर्णत्रांतिप्रदायकः ३८ संयोगेयंगकारख्यात्स्वयोगेणमयःस्मृतः।
तयोरीत्रोगणेत्रानोनानायंवेदवादतः ३९ पंचचित्तमयीबुद्धिर्दक्षिणांगंवभूवह
पंचर्त्रांतिकरीसिद्धिर्वामांगंतस्यसर्वदा ४० तयोः स्वामीगणाध्यक्षोमायाभ्यांम
त्रखेलति चित्ते चिंतामणिः साक्षात्स्वकात्राकारकात्तयोः ४१ समोहंचित्तमुत्सृज्य
योगींद्रोजायतेनरः तंभजामिविघ्नेषणाचित्तचालककारकं ४२ कृतानिसिद्धिबु
द्धिभ्यांब्रह्माणिसकलानिवै तानित्यस्त्वाकथंब्रह्मलभ्यतेमानवैःपरं ४३ अतो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यं देहभृद्भूत्वा भक्तिमार्गं प्रदायकात् सुलभार्थं तु देवेशो ज्ञानीत्तमे स्थितः परः ४४ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा वसिष्ठस्तमुवाच ह संशयस्य विनाशार्थं सर्वैः संप्रेरितो वचः ४५ वसिष्ठ उवाच ब्रह्मन् ब्रह्मैव वेदेषु कथितं सर्वसंमतं ब्रह्मणस्पतिरेकोऽयं पतिस्तत्र कथं मुने ४६ पतिरूपा महामाया गणेशे संस्थिता भवत् यथा नाद्विविकारस्यं ब्रह्मतद्रूपं मतः ४७ वसिष्ठस्य वचः श्रुत्वा दृष्टो हर्षसमन्वितः जगादतं विशेषज्ञं योगीन्द्रः परमार्थवित् ४८ दृष्टमुवाच अन्नप्राणादिपुष्टानि ब्रह्माणि रचितानि तु गणेशेन महाप्रोक्तिस्तस्यायं पतिरुच्यते ४९ ब्रह्मभिः कथितश्चायं पतिस्तेषां न संशयः स्वयं ब्रह्मैव तन्नाशेन तथापि पात्रभावतः ५० अन्नप्राणादिकान्येव विकाराणि समं त्यजन् ब्रह्माणि ब्रह्मभूतानि भविष्यंत्यस्य सेवनात् ५१ यदि ब्रह्माणि ब्रह्माणि गतानि चेन्महामुने पतिः केषां गणेशानः वैः कथ्यते वदाशु मे ५२ अतो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मायाविकारेणाहीनोयंगणानापकः ब्रह्मैवोपास्य भाग्यत्वात्पतिस्वंकथनात्मकं ५३
इतितस्यवचःश्रुत्वापुनस्तंनारदोब्रवात् योगींद्रभावबोधार्थमवधूतमकल्मषं
५४ नारदउवाच गणेशत्वंमहायोगीतद्वाकरोनसंशयः अहंदतोपमेकश्चगणेशः
कुत्रवर्तते ५५ नभिन्नंचेन्महाभाग भजसेकंपुरस्थितं दृमंमेसंशयंछिंधिसर्वज्ञोसि
महामते ५६ दत्तउवाच देहोयंनरतुल्योमेकरोतिकर्मनित्यदा शुभाशुभविशेषेणा
मरूपविकारतः ५७ ब्रह्मसर्वत्रविप्रेंद्रतत्रपंनात्रसंशयः सतान्यूनाधिकाभातिवि
चारयविचक्षणा ५८ ब्रह्मणस्पतिशब्दाख्यासत्तागणपतौस्थिता नान्यत्रशंभुवि
ष्णुादिभावेषुपत्रपमानद ५९ अतःप्रत्यक्षंचितस्यंब्रह्मविघ्नेशवाचकं दृष्टातत्र
भवेल्लोपिब्रह्मभूतपरःकथं ६० अतोदेहधरोहंतुब्रह्माकरोगणेश्वरः तंभजामिवि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

क्रेषाण्देहचेष्टापरोयणः ६१ देहक्रियात्मकः प्रोक्तश्चित्तचिंतनकारकं स्वभावेनय
थान्यद्वै करोति चिंतानादिकं ६२ तथा गणेश्वरं मे त्वदेहश्चित्तं भजे ध्रुवं तयोः प्र
कानार्थं ब्रह्मकथं भजेद्ज्ञानं ६३ ब्रह्मत्वस्यैवसंज्ञातं तदाकारं मदीयकं देहश्चि
त्तं भजेत्तेवेत्यपकाराकारं सदा ६४ अनेन योगमार्गेण भजामि गणनायकं नमि
न्तो हि गणेशानाल्कंपल्लिविचारय ६५ यथा भक्तेण चाघंतु करोमि नियमाद
णत तथा गणेश्वरं तात भजामि भक्तिसंयुतः ६६ नाहं भोक्ता स्वदेहस्थस्तथा मांवि
द्धि देहगं न तु गणराजस्य देहधर्मः प्रवर्तते ६७ ब्रह्मणि ब्रह्मभूतो यो न भजेद्ग
णनायकं तथापि देहचित्तेन्यत्कारिष्यतः स्वभावतः ६८ नमुस्योब्रह्मभूतेषु
योगिषु भक्तऽध्यते श्रेष्ठस्तस्माद्गणेशानं भजामि हर्षसंयुतः ६९ आनाया स

६३

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चित्त-

नैस्यं देहस्थं ब्रह्मप्राप्य यः दृष्ट्वा भवभजेत्सो पि वह्य ह्यः परिकीर्तितः ७० गतो ज्ञां सृ
त्तिं दृष्ट्वा योगे ज्ञां ज्ञातिदायकं कस्य योगिजनस्यात्र प्रीतिः स्यो न जायते ७१ इति
स्य३ तं वचः श्रुत्वा हर्षयुक्तः शिवादयः नारदाद्याः पणामुक्तं विस्मिता स्तस्य चेष्टितैः ७२
ज्ञानगुप्तिहर्षसंयुक्ता यथं संज्ञा यवर्जिताः कृतास्त्वया महाभागाः कर्मार्गपरायणाः
७३ नानामतविभेदेन भ्रांतियुक्ता भ्रमंतित्तु त्यक्त्वा गरो स्मरं पूज्यं महामुने ७४ ॥ सर्वपु५
भ्रांतिनाशार्थमत्यंतं भवान्विघ्नेश्वरेण च निर्मितो योगमार्गेन्द्रः सर्वज्ञांतिप्रदायक
कः ७५ एवं तैः संस्तुतो दत्तः प्रहस्य प्रययौ ततः शिवादयो वसिष्ठाद्याः स्वालयं प्र
ययौ प्रिये ७६ सर्वसारं समाख्यातं गीतं दत्तमुखाच्युतं पतनाकुवलान्त
प्यः ज्ञांतिदं सर्वसिद्धिदं ७७ कश्यपस्य वचः श्रुत्वा हर्षितो तं प्रणम्य सो

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

जगादभावगंभीरा दितिर्विघ्नेश्वरेरता ३८ इति श्रीमद्गांधर्वे मौद्गले० महा० सप्त० विघ्नरा
ज० द्वत्तगीतावर्णनंनामत्रयोदशोध्यायः १३ दितिरुवाच गणेशस्यमहाभागव द्वोपासन
कंपमो तेनविघ्नेश्वरंभक्त्याभक्तिष्यामिनिरंतरं १ मुद्गलउवाच हर्षेष्टोमहायोगीदि
त्यानस्पेदद्वेमनुं दत्त्वा क्षारंगणेशस्यविधियुक्तंविधानवित् २ सातंप्राणम्ययोगींद्रं
कश्यपंप्रययौततः वनंवृक्षादिसंयुक्तंतत्रतपस्तप्तवान् ३ निराहारेणसंयुक्तागणेशा
ध्यानतत्परा नासायेन्यस्तदृष्टिः सामंत्रजपेचकारच ४ कामनांत्यज्यसर्वांसा दितिर्वि
घ्नेश्वरेरता तपः प्रभावयोगेनभ्रांतिहीनामवद्विघ्ने ५ पुत्रपौत्रादिकेभावेरसही
नाबभूवह योगीप्रुः पूर्णभावनाभक्तंद्विरदाननं ६ एवंवर्षसहस्रेणयोगभू
मिपरायणा ज्ञांजियोगंसमासाद्य योगिवं घाबेभूवसा ७ तथापिदत्त मार्गेतंदि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

तिः सम्मारचेतसि भक्त्या विघ्नेश्वरं देवि नमुमोच कदाचन ८ ततः प्रसन्नभावेन नर्मयो
गणनायकः ध्यानस्थितां जगाद सोवरान्वृहि मनेप्सितान् ९ गणेशवचनं श्रुत्वा दिति
र्हर्षसमन्विता उत्थायतं नमस्कृत्य पूजयामास भक्तितः १० पुनः प्रणम्य विघ्नेशं तु
ष्टावसाकृतांजलिः गणेशं दृष्टते पुत्रीदिति सा श्रुमुखांबुजा ११ दितिरुवाच नमस्ते
विघ्नराजाय नमः कविघ्नविदारण अभक्तेभ्यो महाविघ्नप्रदायते नमो नमः १२ कश्य
पाय परेशाय विनायकाय पढुंढये लंबोदराय सर्वत्र भोगभोक्त्रे नमो नमः १३ दीनानां
पतये नुभ्यं दीनदीनाय ते नमः दीनपालक नाथाय हेरंबाय नमो नमः १४ परेशाय गा
णेशाय परात्पर मायच परात्पराणां च त्रेते महोदराय वै नमः १५ अनादये च सर्वे
षां माहिमूर्त्ति धराचयच आदिपूज्याय सर्वेषां मतस्याय नमो नमः १६ शिवपुत्राय

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

२ ब्रह्मणांपतये तुभ्यं ब्रह्मभ्यो ब्रह्मदायिने २

विष्णोश्च पुत्राय परमात्मने वेरायपसनवे तुभ्यं शेषपुत्राय ते नमः १७ सर्वपूज्याय ज्येष्ठ
यज्येष्ठानां ज्येष्ठमूर्तये ज्येष्ठराजतमाये [illegible] वमात्रे पित्रे नमो नमः १८ ब्रह्म
णां ब्रह्मरूपाय एकदंताय नमो नमः १९ गजाननाय देवाय सुराय सममाविने योगाका
राय योगिभ्यो योगराय नमो नमः २० किं स्तौमि त्वां गणाधीश गुणातीतं गुणं निरूपिणं
वेदाद्यः शिवाद्याश्च यत्र गुणं प्रलेभिरे २१ अतस्त्वां प्रणमाम्येव सर्वे गुणे न विघ्न प
संतुष्टो भव मे भक्तस्त्वत्प्रयानाय ते नमः २२ यदि त्वं वरदो मे सि तदा मे पुत्र आदरात्
भवस्वामि [illegible] न्त्यासिंधोते नार्हतारितात्व या २३ आसुरी प्रकृतिः प्रोक्ता वेदेषु द्विरदा
नन साहूकया महाभक्त्या भजिष्यामि निरंतरं २४ त्वं मे पुत्रो यदा नाथ भविष्यसि
सुसिद्धिदः तव मातुः कथं वंधो मायामयः कदाच [illegible] न २५ भक्तिं त्वच्चरणे दुंढे देहि नि

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

त्वं चिरोषतः आसुरीं बंधहीनां मां कुरुष्वेति प्रदिप्रियां २६ एवमुक्त्वा गणाध्यक्षो
नामदक्षनंदिनी दितिस्तां गणाग्रजश्च जगाद हर्षसंयुतः २७ विघ्नेशउवाच त्वया कृत
मिदं स्तोत्रं मदीयं यत्प्रियं भवेत् पठते शृणवते देवसर्वसिद्धिप्रदायकं २८ तव पुत्रो भवि
ष्यामि आसुरीभावनाशकः त्वं भजिष्यसि मां नित्यं भक्त्या भावपरायणा २९ एवमु
क्त्वा तदैवासौ विघ्नेशो ब्रह्मनायकः दितिश्च गृहमागत्य प्रणम्य पतिं स्वकं ३० वृत्ता
न्तं कथयामास सकरुणपोहर्षितो भवत् श्रुत्वा तां समालिंग्य जगाद साश्रुलोचनः ३१
कश्यप उवाच धन्यासि कृतकृत्यासि सफलस्ते भवोयतः यया दृष्टो गणाध्यक्षस्त
वैश्यः शांतिदायकः ३२ अहं ते समुतो देवि आसुर्याः प्रभविष्यति महद्भयं गणाध्यक्षो
योगावं चात्वमंजसा ३३ तारितोहं त्वया नूनं सपत्न्या गणपेर ते धन्यं मे जन्मच

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मादि आसुरीसन्हितेरत्न ३५ एवमुक्त्वादितिविप्रः कश्यपोविराममह दितिःप्र
णम्यतंविप्रंसेवायांसंस्थिताभवत ३५ ॥ इतिश्रीमहाभारते माहुले०सम्म मन्वि घ्नरा
ज०दितिवरप्रदानं नामचतुर्दशोध्यायः १४ मुहुलउवाच ततः सागरानाथंतस
स्मारत्वदिसर्वदा तन्मयंविश्वमेवेदमलोकपद्विरोपतः १ एकदा माघमासेतुशुक्ल
पक्षेगजाननं चतुर्थ्यामध्यगेभानौपुपूजमूर्तिगंपर २ मूर्तिमध्याद्गणाधीशःप्रक
टोभूच्चभुजः अनंतसूर्यसंकाशोतेजोयुक्तःप्रजापते ३ तंदृष्ट्वाभयभीतासास
स्मारत्वदिकश्यपं स्वगुरुंतंतथादेवं गणेशंभक्तिसंयुता ४ गुरोःस्मरणमात्रेण
गणेशःसौम्यरूपधृक बालरूपोदितिंदेविजगदमेचसिस्वन ५ गणेशउवाच।
पुत्रोहंतेमहाभागेवरदानप्रभावतः माभयंकुरुकल्याणिपरूपंसौम्यरूपिणं

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

६ ततः सोऽन्मीलयच्चक्षुस्तं पश्यन्निरसम्भयानुरः बालं चतुर्भुजं देवं शुद्धदंडधरं परं ७ पा
श्वादिमहास्त्रैश्च संयुतं चंद्रशेखरं शोषनाभिसमायुक्तं लंबोदरैकदंतकं ८ शूर्पक
र्णत्रिनेत्रं नानाभूषणा[illegible] भूषितं अमूल्यवस्त्रसंयुक्तं चिंतामणिगलेधरं ९
दृष्ट्वा तं प्रणनामैव कश्यपेन समन्वितः पूजयन्तु पुरा विघ्नेशमथ शिरसा प्रभुं १० त
तस्तं कश्यपो नत्वा प्रार्थयामास शांतिदं बालरूपो भवस्वामिन्येनते लालनं भवेत ११
धन्योहं कृतकृत्योहं न मत्संभवि द्यते ममत्वं येन पुत्रो भूद्ब्राह्मणानां नायकः प्रभो
१२ पश्यतो मांचरं धेषु ब्रह्मादीनां हि कोऽपरः ममकर्थं सपुत्रस्त्वं प्राप्तोसीति विदुर्वने
१३ एवं संप्रार्थितस्तेन दित्यासोपि तथाभवत् चतुर्भुजधरो बालो बभूव तस्य कश्यप
ये १४ ते प्रणम्य गणाधीशं कश्यपो हर्षसंयुतः हित्वा कर्मपरो भूत्वा ब्राह्मणांश्च स

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

मादृपन् १५ ततश्चतुर्भुजेनैव मायाक्षिप्ततयोर्हृदि पुत्रभावप्रकाशार्थं तथातो संब
यि २ भूवतुः १६ स्नापौ त्वादितिर्बालं स्तनपानमकारयत् जातकर्मप्रकारैव कश्यपो हर्षसं
युतः १७ द्वादशेन्हि द्विजास्तत्र नामकर्मार्थमाययुः पूजिताः कश्यपेनैव तमूचुर्हर्षसं
युताः १८ स्वर्गेषु देवपांश्चायं पृथ्वीनराश्च यातले असुरान्नागकूर्मादीन्स्थोपयिष्य
तिबालकः १९ तत्वानि चालयन्विप्रतस्मान्नाम्ना चतुर्भुजः चतुर्णां विविधानां चस्था
पकोयं मतो बुधैः २० ततो वर्षद्वितीयेस्य प्रह्लादप्रमुखाः परं पपलुर्हन्यमानास्तैर्दै
वैर्विष्णुमुखैर्विधे २१ सर्वे त्यक्त्वा गणा नाताः पातालं विवशा भयात् देवानां चस्वयं
विष्णुः क्रोधयुक्तो बभूवह २२ इंद्राद्यैः सहितः सोपि सन्नद्धश्चक्रसंयुतः आययौ
दैत्यनाशार्थं पातालेषु महाबलः २३ चक्रेणास्त्रागतास्तेनैनादैत्या मृता मृधे के
ना

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चिदुःखसमायुक्ताः पपलुश्छिन्नदेहकाः ४४ शरणं केशवस्यैव केचिज्जग्मुः प्रजापते
ते तथापि तान्महाविष्णुर्जघान क्रोधसंयुतः २५ असुरैर्विगतैर्विश्वं कर्तुं वाञ्छन्समुद्यत
तं दैत्येंद्राभयसंयुक्तं दितिं ययुः शरणपदं २६ छिन्नभिन्नकृतांगास्तान्दृष्ट्वा दितिः
शरोचह ततः क्रोधयुतः सोपि बभूव गणनायकः २७ तत्याज्यपरशुं तूर्णं देवाहंतुं
चतुर्भुजः परशोस्तेजसा सर्वं व्याप्तं पातालमंडले २८ व्यथेरुः पाणिशस्त्राणि च क्रादि
त्यभवन्मध्ये देवाहाहासमायुक्ताः पपलुश्च दिशो दश २९ ततस्तत्र ययौ ब्रह्मा वो
धयामास केशवं पातालं त्यज्यतेसर्वं ययुः स्वर्गभयान्विताः ३० परशोस्तेजसात
त्रसंदग्धाइवदेव पाः नर्तितं मलमेतेस्म हाहाकाररवाकुलाः ३१ ततः शंभुरवि
ब्रह्मा केशवस्तुष्टुवुः परं परशुं भयसंयुक्तं देवैर्मुनिगणैः सह ३२ शांतियुक्तं महा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

ह्यंतद्भूत्वचप्रजापते ततोदेवेंद्रकाः सर्वेचतुर्भुजंपुपुः पुरा ३३ तंप्रणम्यभयोद्विग्ना
मुनिभिर्देवनायकाः पूज्यनत्वागणेशानंतुष्टुवुःकरसंपुटाः ३४ देवर्षयनुवाचुः नमस्ते
कश्यपायैवचतुर्भुजायहुंढये अनादयेगणेशायविघ्नेशायनमोनमः ३५ परेशाय
परेषांचपतयेपरमात्मने विनायकायविप्रेभ्योवरदायनमोनमः ३६ लंबोदराय सर्वेषा
मुदरस्थायतेनमः महोदरायपूज्येषायब्राह्मणायनमोनमः ३७ क्षत्रियाणां क्षात्रधर्मा
यवैश्यानांचैश्यरूपिणे शूद्राणांशूद्रधर्मायवर्णहीनायतेनमः ३८ गृहस्थानांग्य
हस्थायब्रह्मचर्याय्यसर्वप ब्रह्मचारिस्वरूपायवनस्थानांतदात्मने ३९ न्यासिनांन्या
सधर्मायाश्रमहीनायतेनमः पंचमायचतुर्युतेहेरंबायनमोनमः ४० स्वानंदवासि
नेतुभ्यंसिद्धिबुद्धिवराय च एकदंतायदेवायासुरायतेनमोनमः ४१ अनाद्यानामना

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

यापसनाथानांसनाथकरेश्वराणांमहेशायविश्वभवतेतमोनमः ४२ ब्रह्मणेभानवे
नुभ्यंशक्तेपसर्वरूपिणेदेवादिभ्यःप्रदात्रेतेपादानांवैनमोनमः ४३ किंतुमस्त्वांचतु
र्णांचचालवंस्वभुजैःपरं अतस्त्वांप्रणनामोवैचतुर्भुजप्रसादकः ४४ एवमुक्त्वाप्रणे
मुस्तेदेवामुनिसमन्विताः सतानुवाचप्रीतात्मास्वभक्तानुग्रहप्रियः ४५ चतुर्भुज
नुवाच वरान्वृत्तमहादेवामुनयोमनईप्सितान् दास्यामिस्तोत्रतुष्टोहंभवतांभयव
र्जिताः ४६ स्तोत्रंभवत्कृतंदेवाःसर्वसिद्धिप्रदंभवेत् पठतांशृण्वतांचैवभयनाशक
रंपरं ४७ पुत्रपौत्रादिकंसर्वंलभेन्नरोविशेषतः धनधान्यादिकंचांतेमत्लोकंपर
नास्यरं ४८ एवंतस्यवचःश्रुत्वादेवामुनिसमन्विताः भयहीनाःप्रणेमुस्तंजगुर्हृषस
मन्विताः ४९ देवर्षयऊचुःयदिप्रसन्नभावेनवरोदेयिचतुर्भुजतदातेपादपद्मेवै

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

भक्तिरसुनिरंतरं ५० आद्रोकुरुमहाभागत्वावर्तामहेवयं द्विनिर्जितैस्त्यसेत्रासतापिताःस
तत्वयं ५१ चतुर्भुजउवाच अद्यप्रभृतिदेवेशाः पातालस्थान्महासुरान् मोहिंसतमहाभा
गामयासंस्थापिताः पुरा ५२ स्वर्गेषुचामरस्थानेपृथिव्यांचनृणांसदा पातालेदानवा
दीनांस्वधर्मस्थाभवंतुते ५३ यदिविषयगाभूत्वागर्वेणमोहितादमे सिद्धिर्नभविता
तेषांमद्भयान्तत्रसंत्रयः ५४ तथेतितंप्रणम्यैवंदेवाःस्वस्थानमाययुः तदादिदैत्यदानवा
न्देवाञ्छुर्नातलसंश्रितान् ५५ चतुर्भुजश्चदैत्येंद्रान्सर्वानात्रापयत्प्रभुः तेतथेति
तमुच्चापिहर्षिताःस्वस्थलंययुः ५६ ततश्चतुर्भुजोदेवोत्तर्द्धेचप्रजापते कश्यपोदि
तिसंयुक्तःप्रजोचतमनुस्मरन् ५७ पितरौवाक्यमूचेसावाणीचाकाशसंभवा मूर्तिस्था
प्यगोत्रास्यभजतांनित्यमादरात् ५८ तथाचकारदित्यासकश्यपोब्राह्मणैःसह

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

स्थापयामासमूर्तिं वै चतुर्भुजस्य सर्वदा ५९ हृदि चिंतामणिं ध्यात्वा बहिः पूजयेच्च
भुजं संस्थितो भक्तिसंयुक्तो दितिकश्यपयोर्कित ६० आसुरं भावमुत्सृज्य दितिर्भक्ति
समन्विता गणेशस्य स्वभावेन भजते तु चतुर्भुजं ६१ एतच्चतुर्भुजस्यैव चरितं कथितं
मया विघ्नराजकलारूपो वक्रतुंडो यमुदाहृतः ६२ इदं यः शृणुयान्मर्त्यः श्रावयेद्वापठे
त्सतु भुक्तिं मुक्तिं लभेत्तत्र ब्रह्मभक्तिं विघ्नेश्वरे परां ६३ इति श्रीमदंत्ये मौद्गले म० सप्तम०
विघ्न० चतुर्भुजावतारचरित्रं नाम पंचदशोऽध्यायः १५ मुद्गल उवाच । ततो बहु
ते काले दैत्येंद्रा बलसंयुताः देवान्जेतुं प्रसन्नाद्या भृशं क्रोधसंयुताः १ प्रह्लादं ब
ह्मणापेन मोहितं कृत्य मुख्यकं आययुस्ते प्रणेमुस्ते दितिं कश्यपसंयुतां २ तानुवा
च स्वयं देवि दितिः क्रोधसमन्विता मागच्छत महादुष्टाः स्वधर्मस्थ्यदैत्यपाः ३

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

चतुर्भुजेनदेवेशाः स्थापिताः स्वर्गभूमिषु पातालविवरेष्वेव यूयं राज्यसमन्विताः
४ तामनादृत्य दैत्येशाः प्रणम्य लोभसंयुताः ययुर्देवजयार्थं ते त्यक्त्वा धर्मं सुरोद्धताः
५ दितिः कश्यपसंयुक्ता दैत्यानां सुदुरात्मनां पक्षं संत्यक्त्वा गणेशानमभजद्भक्तिसं
युता ६ एवं वै देवपक्षं सा त्यक्त्वा मुनिसमन्विता अदितिस्तेषु पुत्रेषु चाभजद्विनायकं
परं ७ देवीं प्रकृतिमुत्सृज्य मन्मूर्तिस्थं विनायकं योगभावेन भक्त्या तमभजत्प्रेमसं
युता ८ विनता घास्तथा दक्षकश्यपेनोपदेशिताः शांतियुक्ता गणेशानमभजन्मे
मसंयुताः ९ दक्षउवाच देवीं यां प्रकृतिं त्यक्त्वा तत्कथा मुमहामुने कथं गणेशं भ
क्त्या भजंति मानवा वद १० मुद्गल उवाच सकामिकं करोति चेन्नरः कर्म यथा वि
धि आसुरं तत्समाख्यातं देहसौख्यकरं यथा ११ निष्कामिकं करोति चेन्नरो दै

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

वंप्रकीर्तितं कर्मविधियुतंदृष्टमुक्तिदं तत्प्रतंबुधैः १२ स्वधर्मस्थैर्जनैः कर्मक्रियतो
विविधंपरं देहे धर्मसमाद्गायपोगरूपं च तत्स्मृतं १३ तत्र देवदेवप्रीत्यर्थं कर्म भक्तिमयं
मतं भक्तिभावार्थमानंदाच्चकारसस्त्रिको मुनिः १४ एतत्तेसर्वमाख्यातं विघ्नराजचरि
त्रकं सर्वसिद्धिप्रदंपूर्णं नृणांतिदं भक्तिकारणं १५ एवं नानावतारश्च विघ्नराजस्य मानद
तेषां चरित्रकंकेनवक्तुंनैव प्रशक्यते १६ अयंविघ्नेश्वरोदेवः समस्वानंदगोभवत्स
त्यासत्येविनिर्माय क्रीडतिमायया प्रभुः १७ पूर्णयोगमयश्चायंविघ्नसंज्ञः प्रकीर्तितः
तस्यार्थेशृणुभावेन ब्रह्मवृद्धिप्रकारकं १८ संप्रज्ञातमयंब्रह्मासंप्रज्ञातगतंतथा
भ्रमयुक्तंमहाविघ्नसंयुतंनात्रसंशयः १९ भ्रमहीनंतदेवापिविघ्नहीनंप्रकीर्ति
तं ब्रह्मणिब्रह्मभूतंचेन्नोभयंतत्रविद्यते २० विश्वेषांविघ्नराजोयंविघ्नकर्ताप्रज्ञा

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पते विघ्नहर्ता स्वयं सा क्षात्ब्रह्मणा च निरंतरं २१ स्वयं विघ्नयुतो नैव विघ्नहीनो न
विघ्नते एवं ज्ञात्वा नरो ब्रह्मभूतो भवति विघ्नपं २२ दृष्ट्वा विघ्नेश्वरं चित्रं चरितं संशृणोति
यः पठति तस्य विघ्नेशः प्रसन्नो जायते सदा २३ प्रसन्ने विघ्नराजेंद्रे किं किं तु दुर्लभं भव
वेत् सर्वसिद्धिर्युतः सोऽते चह्येव जायते नरः २४ नानेन सदृशं किंचित्पावनं कुत्र वर्तते
भुक्तिमुक्तिप्रदं दक्षं चरित्रं सश्रुतं त्वया २५ पंचाग्निसाधना दीनि तपांसि विविधा
नि यः कुर्यात्तेभ्योऽधिकं पुण्यमस्य श्रवणतो भवेत् २६ तीर्थानि विविधान्येव साध
यित्वा फलं लभेत् तेभ्योऽधिकं लभेत्पुण्यं खंडस्यास्य श्रवान्नरः २७ यज्ञा नां सांगजा
ता नां फलं तस्मात्प्रजापते अधिकं श्रवणाद्दस्य लभे [illegible] खंडस्य मानवः २८ दृ
ष्ट्वा पूर्तादिकं सर्वं यत्करोति नरोत्तमः तेभ्योऽधिकं लभेद्दस्य श्रवणात्तात्र संशयः २९

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

पुत्रपौत्रादिसंयुक्तो धनधान्यादिसंयुक्त आरोग्येणानरोयुक्तो भवेदस्य तु संश्रवात् ३० खं०७
वंध्यादिदोषभावेन पीडितो पदिमानवः अस्य श्रवणमात्रेण पीडाहीनो भवेत् सदा ३१
यस्य गेहे स्थितश्चायं खंडो विघ्नो भवेदिह तस्य कदापि नाचेभ्यश्चाग्निभ्यो भयं न हि
३२ नाग्निभयं न भूतेभ्यो भयं राज्यभवं कदा गृहेभ्यो राजिसंस्थेभ्यः पूतनादिभयं न
च ३३ धर्मार्थकाममोक्षाणां दायकोयं प्रकीर्तितः ब्रह्मभूतपदः साक्षाद्ध्रुवो नात्र संशयः
३४ बहुनात्र किमुक्तेन यत्र विघ्नपतिः स्वयं संस्थितस्तेन सामान्यं भविष्यति किं
मप्यहो ३५ इति तैः स्थितं सर्वं विघ्नराजस्य चेष्टितं भजत्वं सर्वभावेन गणेशं सुखमा
प्स्यसि ३६ न श्राव्यं दुर्जनायेदं चरित्रं सर्वसिद्धिदं साधवे गुरुभक्ताय श्राव्यं फलेन
मानद ३७ सूत उवाच एवमुक्त्वा महायोगी मुद्गलो विरराम ह दृष्ट्वा तमन्तस्तु

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

॥ ॥श्रीमहागणपतयेनमः॥ ॥समाप्तः॥ ॥पंचत्रिंशः॥ ॥
॥ ॥विकटचरित्रेमौद्गलपुराणे षष्ठ खंडेसमाप्तःश्रीः॥

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry

Digitized by Sarayu Trust and eGangotri. Equipment: Heritage Foundation, Jalgaon

CC-0. Arthur Avalon Atal Bihari Ghosh Coll. at Sri Aurobindo Library, Pondicherry